КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Всеукраїнська науково-практична конференція

«ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»

23 жовтня 2025 року

Київ - 2025

УДК 339.9(477)
DOI: 10.17721/312.217-2025.23.10

Зовнішньоекономічні відносини України в умовах російсько-української війни: матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 23 жовтня 2025року)./За заг. ред. Шниркова О.І., Поліщук Л.С. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, 2025. – 217с.

Затверджено та схвалено на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол засідання №3 від 28 жовтня 2025 року

Усі матеріали публікуються за згодою авторів у авторській редакції

У збірнику викладено матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Зовнішньоекономічні відносини України в умовах російсько-української війни» (23 жовтня 2025 року, м. Київ), у яких розглядаються сучасні процеси у зовнішній торгівлі товарами і послугами, залученні іноземних інвестицій, питання міжнародної допомоги, економічних санкцій, трансформаційні тренди міжнародної трудової міграції, валютна політика, особливості економічних відносин країни з основними партнерами в умовах війни.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Копійка В. В. – д. політ. н., професор, директор Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Шнирков О. І. – д. е. н., професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Філіпенко А.С. – д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Заблоцька Р.О. – д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Резнікова Н.В. – д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Чугаєв О.А. – д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Поліщук Л.С. – к. е. н., доцент, доцент кафедри світового господарства іміжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса

ЗМІСТ

Копійка В.В. ВІТАЛЬНЕ СЛОВО..... **10**

Шнирков О.І. МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ в 2013-2024 рр..... **12**

Філіпенко А. С. ПРОАКТИВНА ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... **15**

Juergen Kaehler. ECONOMIC EFFECTS OF THE WAR IN UKRAINE ON UKRAINE, RUSSIA AND THE WORLD..... **17**

Расшивалов Д.П.СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... **20**

Заблоцька Р.О. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... **23**

Дір І.Ю. ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ **27**

Загоруйко І.О. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОГЛЯД СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ..... **29**

Яценко О.М. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ, ПОСЛУГАМИ ТА ОБ'ЄКТАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ..... **31**

Мазуренко В.І. Гайдук А.Б. ВИКЛИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ В УМОВАХ ВІЙНИ..... **36**

Яценко О. ГЛОБАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЦИФРОВУ ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАНСФОРМАЦІЙ **39**

Чугаєв О. А. ГЛОБАЛЬНА ДИНАМІКА ВАЛЮТНИХ КРИЗ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... **43**

Намонюк В.Є. ФІНТЕХ ЯК КАТАЛІЗАТОР ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗБЛИЖЕННЯ УКРАЇНИ З РИНКОМ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ ЄС…**46**

Охріменко О.О. ЗЕЛЕНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.**49**

Olena Lytvyn. FINANCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR **51**

Нанавов А. С. АНАЛІЗ МОНЕТАРНОЇ ТА ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... **54**

Липов В. В. ВІД ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ЦІННОСТІ ДО ЛАНЦЮГІВ БАГАТСТВА: МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА КООПЕРАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ВОЄННО-ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ **57**

Терпицький Е.Л. МІЖНАРОДНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР СТІЙКОСТІ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ **60**

Рилач Н.М. ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... **63**

Рєзніков В.В. ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ..... **66**

Шепель О. С., ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ТРЕНДИ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ..... **73**

Andriunina D. O. BRAIN DRAIN OR BRAIN CIRCULATION? MOBILITY OF UKRAINIAN SCIENTISTS IN WARTIME **76**

Матей В.В. «ВІДТІК МІЗКІВ» З УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: МАСШТАБИ ТА НАСЛІДКИ **79**

Панченко В.Г. ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ РОЗБУДОВИ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ **82**

Шворак Л.О. ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ВПЛИВ НА ГЛОБАЛЬНУ ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ В УМОВАХ ВІЙНИ..... **84**

Булатова О.В. Вишняков О.В., ФІНАНСУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ **88**

Резнікова Н.В. ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКО-АЗІЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФРАГМЕНТАЦІЇ **90**

Поліщук Л.С. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС В УМОВАХ ВІЙНИ **92**

Подольчук Д. В. ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ГЛОБАЛЬНОГО ПІВДНЯ: СПЕЦИФІКА СПІВПРАЦІ **95**

Русак Д.М. СЕКТОРАЛЬНІ УГОДИ МІЖ США ТА КАНАДОЮ І МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕВІЗІЇ ПОЛОЖЕНЬ USMCA..... **98**

Mark Bashlovka. TRENDS AND PROSPECTS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN UKRAINE'S WARTIME ECONOMY: INNOVATIVE MECHANISMS FOR POST-WAR RECOVERY..... **102**

Цвілий С.М. ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРОФІЛЮ РЕГІОНУ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ БРЕНДУ ТУРИСТИЧНОЇ ТЕРИТОРІЇ..... **105**

Грод М.І. АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ: УНІВЕРСАЛЬНІ УРОКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ..... **107**

Ратушняк І. А. СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ІНТЕГРАЦІЇ ВПО, ЗОКРЕМА ЖІНОК: РЕСУРС СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ..... **110**

Цмок С.Ф. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ: АНАЛІЗ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ **113**

Chernenko Natalya, Olena Korohodova, Hlushchenko Yaroslava. THE MACC MODEL AS A TOOL FOR ENHANCING THE RESILIENCE OF UKRAINIAN COMMUNITIES UNDER MARTIAL LAW **116**

A. Buz. SANCTIONS GEO-ECONOMICS IN THE RUSSIA-UKRAINE WAR: LESSONS FROM FINANCIAL SANCTIONS ON RUSSIA..... **118**

Борисов С. В. АДАПТИВНА АСИМІЛЯЦІЙНА МОДЕЛЬ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ПРОЦЕСАХ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В УМОВАХ ВОЄНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ **122**

Кузьменко І.С. ТИПИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ І ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ..... **125**

Cherepovskyi K.V. THE FAIR AND EQUITABLE TREATMENT AS A POLITICO-LEGAL FOUNDATION FOR ATTRACTING INVESTMENT IN THE POST-WAR TRANSFORMATION OF UKRAINE'S ECONOMY **128**

Небава М І., Небава О. М. УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СПІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ **131**

Войтко С.В., Бабко Р.О. ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА НБУ ЯК ФАКТОР СТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ..... **133**

Зробок О.О. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... **135**

Олійник К.Д. ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ЦИФРОВИХ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ЛАНЦЮГІВ ВАРТОСТІ..... **137**

Абрамович К.І. УКРАЇНСЬКИЙ ВНЕСОК У СВІТОВУ ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ..... **139**

Іроденко Р.М. СТРАТЕГІЧНЕ СУПЕРНИЦТВО ТА СИСТЕМНІ НАСЛІДКИ: ЕСКАЛАЦІЯ ТОРГОВОЇ ВІЙНИ США–КНР В УМОВАХ ДЕГЛОБАЛІЗАЦІЇ..... **141**

Свіргун А.Р. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ СТАЛИХ ФІНАНСІВ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ..... **143**

Тарасенко Л.О. ФОРМУВАННЯ ГІБРИДНИХ МОДЕЛЕЙ ЗЕД УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ЦИФРОВОЇ ТА ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ..... **146**

Іван Зайцев. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА РИНКУ АВІАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ЄС..... **149**

Остіан З.З. ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ НОВІТНІХ НАПРЯМІВ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ В ТУРИЗМІ **152**

Осадчук В.Є. МОДЕРНІЗАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ… **154**

Островська М. А. ВПЛИВ СИНХРОНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕНЕРГОСИСТЕМ НА СТАБІЛЬНІСТЬ ТОРГІВЛІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЄЮ **158**

Прокопчук Д.А. ЕФЕКТИВНІСТЬ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ **161**

Бушинська К.М. ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ КООПЕРАЦІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КИТАЄМ..... **164**

Перлов М.В. ВТОРИННІ САНКЦІЇ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ САНКЦІЙНОЇ АРХІТЕКТУРИ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР ЕФЕКТИВНОСТІ **167**

Хоменко М.Я. ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА НБУ ТА РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ У ПІДТРИМАННІ СТАБІЛЬНОСТІ ГРИВНІ В УМОВАХ ВІЙНИ..... **170**

Вітченко С.Е. ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ.....**173**

Кононенко М. А. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНІЙ ЦИФРОВІЙ ЕКОСИСТЕМІ ВИРОБНИЦТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ У МЕРЕЖІ «РОЗУМНИХ ФАБРИК» **176**

Гірник В. П. УКРАЇНА У МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ІТ-ПОСЛУГ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ **179**

Гуць В. О. МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТА ІННОВАЦІЙНА КООПЕРАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТУКРУРИ УКРАЇНИ **181**

Наквацький Б.П. ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЙ ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ.....**184**

Макарчева К.О. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІКИ ШІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ **187**

Чеверда М.А. ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРОЕКСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ **189**

Опанасенко К. Р. ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ У СИСТЕМІ ЗОВНІШНІХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ.....**192**

Бабур А.В. ПОТЕНЦІАЛ ВПРОВАДЖЕННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ОБЛІГАЦІЙ В УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ **194**

Гречушкіна С. ЕФЕКТИВНІСТЬ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ ПІД ЧАС ВІЙНИ..... **197**

Місько Я. Б. ЦИФРОВА РЕЕМІГРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ **200**

Бобер І.А. РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРІОРІТЕТИ ТА СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ..... **203**

Мурга В. О. ОБОРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НОВИЙ ВИМІР МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ **206**

Грушевська Г.В. ЕФЕКТИ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ, СПРИЧИНЕНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЮ ВІЙНОЮ..... **209**

Петюшенко В. С., Корогодова О. О. ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР СТАБІЛІЗАЦІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ **212**

Ivashchenko A. UKRAINE'S EXCHANGE RATE STABILITY AND ITS DEPENDENCE ON EXTERNAL FINANCING..... **215**

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Копійка В.В.
д.п.н., професор,
директор НН інституту
міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Шановні колеги, дорогі науковці!

Щиро вітаю вас в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та з початком роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції. Я вдячний всім науковцям, які відгукнулися на запрошення та знайшли можливість взяти участь в і роботі Конференції попри всі складнощі та небезпеки сьогодення. Окремо хочу подякувати організаторам нашого заходу – кафедрі світового господарства і міжнародних економічних відносин за ініціативу та підготовку Конференції. Кафедра має висококваліфікованих фахівців у сфері зовнішньоекономічних відносин, міжнародної торгівлі, інтеграційних процесів та глобального розвитку та відіграє вже більше 50 років важливу роль у формуванні економічної школи міжнародних економічних відносин в Україні, готує фахівців, які працюють у ключових сферах – від державних установ і міжнародних організацій до комерційних компаній, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю в Україні та багатьох зарубіжних країнах.

Вже стало гарною кафедральною традицією щорічно проводити всеукраїнські наукові конференції з актуальних проблем розвитку міжнародних економічних відносин та світового господарства, готувати тези конференції, колективну кафедральну наукову монографію. З 2015 р. ці публікації розміщуються на сайті нашого Інституту і доступні широкому колу науковців, аспірантів та студентів як України, так і зарубіжних країн.

Сьогоднішній захід є надзвичайно важливим, оскільки присвячений аналізу впливу російсько-української війни на зовнішньоекономічні відносини нашої країни. Він демонструє нашу здатність не лише виживати, а й розвиватися, творити та рухатися вперед. Саме у такі часи наша єдність, професіоналізм та віра в майбутнє набувають особливої ваги. Ця конференція — це не просто обмін досвідом та знаннями. Це також наш внесок у майбутнє України, у її відновлення та перемогу, формування проактивних зовнішньоекономічних відносин, які визначають конкурентоспроможність національної економіки у світовому господарстві. Це майданчик для пошуку нових рішень, обговорення найактуальніших проблем та формування стратегій, які допоможуть нам подолати нинішні труднощі і побудувати кращу державу.

Наша спільна робота надзвичайно важлива, адже ми досліджуємо динамічні процеси, що формують сучасний світ. Економічні відносини між країнами, глобальні економічні тренди та їх вплив на Україну – все це є сферою наших наукових інтересів. Ваші дослідження не лише поглиблюють наше розуміння світової економіки, а й допомагають формувати майбутнє нашої країни на міжнародній арені. Нехай ця конференція, в який беруть участь більше 70 молодих та досвідчених науковців з майже 20 закладів вищої освіти та державних інституції України та ФРН, стане платформою для плідної співпраці, народження нових ідей та зміцнення наших професійних зв'язків.

Бажаю всім успішної роботи, продуктивних дискусій та натхнення!

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ в 2013-2024рр.

Шнирков О.І.
д.е.н., проф., завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин
НН інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

Протягом останніх більш ніж 10 років економіка України знаходилась під суттєвим впливом російської військової агресії та економічної війни. У 2025р. Всесвітній економічний форум визначив ризик військових збройних конфліктів між державами як основний серед більш ніж 30 видів ризиків у глобальній економіці, які негативно впливають на економічний розвиток та конкурентоспроможність країн [1]. Велика кількість людських жертв, внутрішня та зовнішня міграція, окупація значної частини території, руйнування виробничих потужностей у всіх сферах національної економік України негативно влипнули на її міжнародну конкурентоспроможність.

За визначенням Комісії Президента США з промислової конкурентоспроможності, остання визначається тим, наскільки нація в змозі в умовах вільної та чесної конкуренції виробляти товари та послуги, які відповідають запитам міжнародних ринків, одночасно зберігаючи на тому ж рівні або збільшуючи реальні прибутки своїх громадян [2]. Це визначення збігається і з підходом ОЕСР – здатність компаній, галузей, регіонів, націй або міжнародних об'єднань в умовах відкритості до міжнародної конкуренції підтримувати відносно високий дохід та зайнятість на сталій основі [3]. Акцент тут зроблено на здатності, по-перше, виробляти товари та послуги в умовах відкритої економіки, по-друге, їх експортувати, отже, мати певну частку на світових ринках, по-третє, підтримувати та збільшувати доходи громадян.

Відповідні основні показники конкурентоспроможності економіки України у світовому господарстві під час російської агресії змінювалася наступним чином (див. Таблиця 1).

Динаміка конкурентоспроможності національної економіки України у 2013-2024 рр. під час російсько-української війни змінювалася наступним чином: для ВВП - падіння (2014-2015 рр. та 2022 р.), стабілізація (2016 р.), часткове відновлення (2016-2021рр. та 2023-2024 рр.), для позицій у світовому експорті товарів та світовій торгівлі товарами та послугами – падіння (2015-2016 рр., 2022 р., 2024 р.), стабілізація (2017-2019рр.), часткове відновлення (2020-2021 рр.).

Таблиця 1.

Питома вага України у світовому ВВП, експорті товарів, торгівлі товарами та послугами (ТТП) у 2013-2024рр. (%%)

Рік	ВВП	Експорт	ТТП	рік	ВВП	Експорт	ТТП
2013	0.244	0.37	0.9-1.0	2019	0.174	0.26	0.73-0.81
2014	0.166	0.31	0.68-0.76	2020	0.182	0.32	0.73-0.82
2015	0.120	0.23	0.55-0.64	2021	0.203	0.39	0.77-0.84
2016	0.121	0.23-0.25	0.52-0.61	2022	0.158	0.18-0.23	0.48-0.54
2017	0.137	0.25	0.62-0.71	2023	0.169	0.24	0.48-0.52
2018	0.150	0.24	0.69-0.77	2024	0.171	0.17	0.40-0.45

Розраховано за: https://www.wto.org/, https://www.oecd.org/, https://www.worldbank.org/ext/en/home

За жодним з цих показників міжнародної конкурентоспроможності країні не вдалося вийти на рівень 2013 р. Найбільше глибоке погіршення показників міжнародної конкурентоспроможності спостерігалося у 2014 р. та 2022р. ВВП на душу населення також мав тенденцію до значних коливань – 4129,0 $ у 2013 р., 2054,5 $ у 2015 р., 4775,9 $ у 2021 р. та 4199,7 $ у 2022 р. [4] Одночасно звернемо увагу і на достатньо високу стійкість української економіки, її здатність, хоча й повільно, але відновлювати свою конкурентоспроможність за умов зменшення безпекових ризиків.

Всесвітній економічний форум формулює чинники міжнародної конкурентоспроможності країни як систему інституцій, політик, факторів, які визначають рівень продуктивності країни [5]. Якщо у 2014-2021рр. Україна спиралася в основному на внутрішні чинники стабілізації та відновлення конкурентоспроможності національної економіки, то у 2022-2024рр. саме зовнішні чинники набувають суттєвого впливу, які доповнюють, визначають національні або частково компенсують їх відсутність або неефективне поєднання. Національна система інституцій конкурентоспроможності економіки України доповнюється інтеграцією з ЄС, співпрацею з НАТО, іншими міжнародними організаціями та установами, урядами країн, компаніями країн-партнерів. Реформування економічних політик та їх реалізація в Україні також відбувається шляхом адаптації до правил та механізмів ЄС. Покращення позицій країни у рейтингах конкурентоспроможності ВЕФ у 2014-2019рр., зокрема, значною

мірою було пов’язане саме з реалізацією Угоди про асоціацію з ЄС. Нарешті, у період 02.2022р.-30.06.2025р. Україна отримала або мала зобов’язання від інших країн отримати 413 138 млн. євро. фінансової, гуманітарної та військової допомоги [6], що фактично свідчить про паритетне співвідношення національних та зовнішніх ресурсних факторів конкурентоспроможності економіки.

Але існуючій стан, обсяги, пропорції та механізми поєднання національних і зовнішніх чинників конкурентоспроможності дають можливості лише частково її стабілізувати. Відновлення конкурентних позицій України у світовій економіці можливо лише за умов припинення військових дій, гарантування певного, достатньо високого рівня безпеки, подальшої інтеграції у регіональні економічні та безпекові інституції. В умовах суттєвого зменшення ролі природних факторів конкурентоспроможності національної економіки України наголос у цьому процесі необхідно перенести на набуті фактори.

Список використаних джерел:

1. https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/digest/
2. Global Competition: The New Reality. Report of the Presidents Commission on Industrial Competitiveness, Vol. 2. – Washington, D.C. Government Printing Office, 1985.-P. 6.
3. https://www.oecd.org/en/topics/competition.html
4. https://www.worldbank.org/ext/en/home
5. https://www.weforum.org/publications/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth/
6. https://www.kielinstitut.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/

ПРОАКТИВНА ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Філіпенко А. С.
д.е.н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин НН інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Проактивна політика наголошує на передбаченні, виявленні майбутніх наслідків і досягненні бажаних результатів. Проактивна торговельна політика України в умовах війни була зосереджена на розширенні експортних можливостей та залученні інвестицій головним чином через мережу угод про вільну торгівлю з ключовими партнерами, включаючи ЄС, ЄАВТ та ін.

Яскравим прикладом проактивної політики України є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка відіграє визначальну роль у забезпечені стійкості національної економіки і зовнішньої торгівлі під час російсько-української війни. Зокрема, з початком війни було запроваджено автономні торговельні заходи ЄС щодо українських товарів (АТЗ). Згідно з АТЗ було призупинено дію всіх ввізних мит, квот та механізмів торговельного захисту щодо імпортованих до ЄС вітчизняних товарів. Спочатку дія лібералізованих механізмів була розрахована на один рік, їхня дія призупинялася двічі - у червні 2023 р. та у червні 2024 р. і надалі продовжувалася. Як наслідок, на ЄС припадало більше половини вітчизняного товарного експорту. За підсумками 2022 року торгівля аграрною продукцією з ЄС сягнула рекордних 16,5 млрд доларів. Це майже на 40% перевищило показники 2021 року .[1] З 6 червня 2025р. ЄС відновив торговельний режим, що існував до повномасштабного вторгнення. Запроваджено перехідний режим, який частково відновлює квоти на майже 30 товарних груп. Нові квоти діятимуть з 6 червня по 31 грудня 2025 року і становитимуть 7/12 річних обсягів, передбачених Угодою про асоціацію, що відповідає семи місяцям, які залишилися до кінця року. [2]

Варіантом проактивної торговельної політики став «зерновий коридор 2022». Його було започатковано у 2022 р. після підписання Чорноморської зернової ініціативи 22 липня 2022 р. між Україною, Туреччиною та ООН. Угода дозволила розблокувати три порти «Великої Одеси» (Одеса, Чорноморськ Південний) для безпечного судноплавства та дозволила Україні вивезти мільйони тон зерна, що було заблоковано через повномасштабне вторгнення Росії. У 2025 році робота українського зернового коридору триває, За два роки роботи коридору було перевезено

понад 84 мільйони тон вантажів, що стало є критично важливим для забезпечення світової продовольчої безпеки. Україна та ЄС домовилися продовжити «транспортний безвіз» до 31 березня 2027 р. оскільки термін дії чинної Угоди про автомобільні перевезення між Україною та ЄС, яка була підписана 29 червня 2022 р., спливає наприкінці 2025р. Скоординований і лібералізований варіант транспортування вантажів між обома сторонами зумовив зростання питомої ваги торгівлі України з Євросоюзом автомобільним транспортом майже на 55%.[3]

Ще одним напрямом проактивної торговельної політики України є угоди про вільну торгівлю. Зокрема, у квітні 2025 р. Україна та держави Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія і Швейцарія, уклали модернізовану угоду про вільну торгівлю, підписану в 2010 р. Переваги для українських виробників від нової угоди - у розширені доступу до ринків ЄАВТ. Насамперед, повністю скасовані мита на промислову продукцію.[5] В аграрній частині угоди країни ЄАВТ скасовують та зменшують мита на значну кількість аграрних товарів, зокрема: Ісландія: повне скасування мита — на 142 товари; Норвегія: - на 107 товарів; Швейцарія і Ліхтенштейн: — на 427 товарів. 1 липня 2025 р. набула чинності оновлена Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Угода зберігає умови доступу до ринку для товарів із Угоди 2017 року та додатково включає розділи про інвестиції, послуги та інклюзивну торгівлю. Елементи проактивності спостерігаються також в Американсько-Українському інвестиційному фонді відбудови. Торговельні аспекти фонду пов’язані з майбутнім зростанням вітчизняного експорту та відповідним поліпшенням торговельного балансу.

Список використаних джерел:

1. The Future of EU-Ukraine Trade Relations .URL https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2024/12/The-Future-of-EU-Ukraine-Trade-Relations.pdf.
2. Україна та ЄС після червня: три сценарії розвитку подій https://ucab.ua/en/pres_sluzhba/novosti/u_poshukakh_kompromisu_yakoyu_bude_podalsha_torgivlya_mizh_es_ta_ukrainoyu
3. Зростання питомої ваги автотранспорту у торгівлі ЄС-Україна https://landlord.ua/news/.
4. Proactive Governance: Policy and Strategy Design in the Context of Accelerating Change. URL:https://www.kearney.com/
5. EFTA and Ukraine sign a new modernised free trade agreement. URL: https://www.efta.int/media-resources/news/efta-and-ukraine-sign-new-modernised-free-trade-agreement

ECONOMIC EFFECTS OF THE WAR IN UKRAINE ON UKRAINE, RUSSIA AND THE WORLD

Kaehler Juergen, PhD,
Prof. Prof.h.c.
Institute of Economics
Friedrich-Alexander Universität
Erlangen-Nürnberg (FAU)

Russia's full-scale invasion of Ukraine, which commenced on February 24, 2022, continues to precipitate profound economic consequences extending well beyond the immediate belligerents to affect the global economy. As of October 2025, nearly four years into the conflict, understanding the economic dimensions proves essential for comprehensively evaluating its multifaceted impacts on international markets, national economies, and individual welfare across different regions and income levels.

Historical evidence consistently demonstrates that economic resources available to belligerent nations constitute crucial determinants of military outcomes in prolonged conflicts. Russia's PPP-adjusted GDP reached $4.81 trillion in 2021, ranking sixth globally, while Ukraine's $588 billion represented only 12 percent of Russia's output (World Bank 2021). Russia's total wealth of $25,052 billion dwarfed Ukraine's $2,466 billion, with particularly stark disparities in non-renewable resources: Russia's $3,294 billion versus Ukraine's $76 billion. This 40-to-1 gap in resource wealth explains Ukraine's absolute dependence on external support.

Ukraine's GDP collapsed 29.1 percent in 2022, the sharpest contraction in its independence history, partially recovering 5.3 percent in 2023 (Ministry of Economy 2023). Inflation surged from 9.4 percent in 2021 to 20.2 percent in 2022, moderating to 12.9 percent in 2023 but reaccelerating to 11.2 percent by November 2024 (NBU 2024). Unemployment doubled from 10 percent to 21.1 percent in 2022, remaining at 18.2 percent in 2023. The labour force contracted over 25 percent by early 2024, with approximately half due to 6 million refugees remaining abroad (EBA 2024).

Direct infrastructure damages totalled $157 billion as of January 2024: housing $58.9 billion, infrastructure $36.8 billion, industry $13.1 billion, agriculture $10.3 billion, and energy $9.0 billion (KSE 2024). Total economic losses reached $1.164 trillion in revenue losses, with trade losing $450.5 billion, industry $409.9 billion, and agriculture $83.1 billion. Approximately 185,000 square kilometres – 30 percent of Ukraine's territory – remains contaminated with explosives (SES 2024).

Ukraine's fiscal survival depends on external financing. Through

December 4, 2024, Ukraine received $105.9 billion. The three main donors were: EU $40.5 billion, US $29.8 billion, IMF $11.4 billion (Ministry of Finance 2024). By October 2024, public debt reached $155.37 billion, with external debt comprising $111.06 billion (71.48 percent). The National Bank fixed the exchange rate at 36.57 UAH/USD in July 2022 devaluation, supported by $39.7 billion reserves as of October 2024 (NBU 2024), but eventually the NBU had to allow the Hryvnia to depreciate against the US dollar. The Ukrainian key monetary policy rate stands at 15.5 percent in October 2025.

Russia experienced inflation-adjusted GDP decline of 16-17 percent between March 2022 and March 2023. The Moscow Exchange index lost one-third of its value on February 24, 2022, remaining depressed through December 2024. The rouble crashed from 2 cents to 0.9 cents in March 2022, temporarily recovered, then resumed depreciation to below 1 US-dollar cent by December 2024. Facing accelerating inflation and currency weakness, the Bank of Russia raised its key rate to 21 percent in October 2024, the highest since the invasion's immediate aftermath (Prokopenko and Kolyandr 2024).

Global impacts initially proved severe but moderated by late 2024. European gas prices peaked at $70/million BTU in August 2022, falling to $10-15 by late 2024. Russia's EU gas market share collapsed from 41 percent in 2021 to 8 percent by mid-2023 (Zachmann et al. 2023). FAO's food price index surged 80 percent between April 2020 and April 2022, returning near pre-war levels by November 2024. Fertilizer prices quadrupled then normalized.

Euro Area inflation peaked at 10.6 percent in October 2022, with key rates rising to 4.50 percent by September 2023, then declining to 2.0 percent by June 2025. US inflation reached 8.9 percent in June 2022, with the federal funds rate peaking at 5.375 percent before falling to less than 4.1 percent by October 2025.

Developing countries continue bearing disproportionate burdens. The conflict continues exacerbating global inequality, as low-income households and developing countries face ongoing challenges from disrupted supply chains and elevated input costs despite commodity price normalization.

References:

1. World Bank. 2021. The Changing Wealth of Nations 2021: Managing Assets for the Future. Washington, DC: World Bank. doi:10.1596/978-1-4648-1590-4.
2. Ministry of Economy. 2023. “GDP Fell by 29.2% in 2022.” Last modified March 13, 2023. https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-vvp-za-pidsumkom-2022-roku-vpav-na-292.
3. NBU. 2024. “Inflation report.” October 2024. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q4.pdf?v=11.

4. EBA. 2024. “Research Labour Market in Ukraine”. Last modified April 24, 2024. https://eba.com.ua/try-chverti-robotodavtsiv-vidchuvayut-defitsyt-kadriv-v-ukrayini/.
5. Kyiv School of Economics (KSE). 2024. “Report on damages to infrastructure from the destruction caused by Russia's military aggression against Ukraine as of January 2024. https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/05/Eng_01.01.24_Damages_Report.pdf.
6. SES. 2024. “Interactive map of areas potentially contaminated by explosive ordnance.” Last modified December 19, 2024. https://mine.dsns.gov.ua/.
7. Ministry of Finance of Ukraine. 2024. “Ukraine’s State Budget Financing Since the Beginning of the Full-scale War.” Last modified December 19, 2024.
8. NBU. 2024. “Official hryvnia exchange rate against foreign currencies (period average)”. Last modified December, 19 2024. https://bank.gov.ua/files/Exchange_r_e.xls.
9. Prokopenko, Alexandra and Kolyandr, Alexander. 2024. “Tough choices for Russia’s Central Bank.” The Bell, Economy Weekly, 13 December: https://en.thebell.io/tough-choices-for-russias-central-bank/.
10. Zachmann, Georg, Giovanni Sgaravatti, and Ben McWilliams. 2023. “European Natural Gas Imports.” *Bruegel Datasets*, updated 05.09.2023, https://www.bruegel.org/dataset/european-natural-gas-imports.

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Расшивалов Д.П.
к.е.н, доцент, завідувач кафедри міжнародного бізнесу,
НН Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченко

В умовах воєнного стану ризикове середовище міжнародного бізнесу кардинально змінюється. Війна не лише створює прямі фізичні загрози втрати майна та активів, а й провокує макроекономічну, фінансову та політичну нестабільність, що впливає на всі складові бізнесової діяльності.

Попит на страховий захист суб'єктів міжнародного бізнесу визначається ризиковим профілем корпорацій, який в умовах воєнного стану зазнає трансформації під впливом нових ризиків, а також через зміни базових параметрів існуючих ризиків — імовірності та руйнівності непередбачуваних подій.

Під час війни особливої ваги набуває страхування експортних операцій. Основна мета страхування — захист експортерів від комерційних і політичних ризиків, пов'язаних із невиконанням контрактів, обмеженнями зовнішньої торгівлі або фізичним знищенням експортних товарів.

Концептуальну та регуляторну основу страхового захисту експортерів та інвесторів у мовах війни створив КМ України, затвердивши перелік воєнних та політичних ризиків, а також умови й порядок їх страхування, яке має здійснювати Українське експортно-кредитне агентство (ЕКА).

До воєнних ризиків віднесено:

- воєнний конфлікт, включаючи війну або збройний конфлікт, збройна агресія, бойові дії, масові заворушення;
- насильницька зміна чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади;
- терористичні акти та/або диверсії;
- окупація, анексія.

До політичних ризиків віднесено:

- здійснене органами державної влади України примусове відчуження майна/вилучення майна суб'єкта господарювання (позбавлення права власності на майно);
- безпідставне (незаконне) відкликання ліцензії з боку регулятора ринку або примусове припинення (зупинення) діяльності суб'єкта господарювання державними органами, що встановлене рішенням суду, що набрало законної сили, крім випадків, коли таке припинення діяльності спричинене невиконанням суб'єктом господарювання вимог законодавства;

• невиконання або відмова від виконання державою зобов'язань, визначених законодавством, стратегічними або програмними документами, затвердженими в установленому законодавством порядку, та/або інвестиційним договором за умови, що суб'єкт господарювання має право вимагати виконання таких зобов'язань;

• введення державою заборони (платіжні ембарго, мораторій) на здійснення розрахунків;

• неможливість конвертації валюти або переказу валюти за кордон суб'єктом господарювання, крім випадків, передбачених законодавством [1].

Основні інструменти страхового захисту:

- страхування експортних кредитів (Export Credit Insurance) — відшкодовує втрати від неплатежів іноземних контрагентів, які виникли через політичні чи воєнні події;
- страхування політичних ризиків (Political Risk Insurance (PRI) — покриває націоналізацію, експропріацію та валютні обмеження, що перешкоджають репатріації прибутку.

Українське Експортно-кредитне агентство (ЕКА) після повномасштабного вторгнення агресора змінило модель роботи та розширило лінійку страхових продуктів, які охоплюють воєнні та політичні ризики (Таблиця 1).

Станом на кінець 2024 р. ЕКА застрахувало експортних контрактів на понад 2 млрд грн. із включенням покриття воєнних ризиків, 45% чинних контрактів містять воєнні застереження [2].

Таблиця 1.

Нові типи страхових продуктів, запроваджених ЕКА в умовах війни

Тип продукту	**Опис покриття**	**Примітка**
Страхування експортних контрактів	Захист від неплатежів іноземного покупця	Включає 'war risk clause' – покриття втрат через бойові дії чи санкції.
Страхування інвестицій українських виробників	Покриває втрати від знищення виробничих потужностей або блокування діяльності.	Може поєднуватися з державною гарантією через Мінекономіки.
Гарантійне страхування (Performance bonds)	Забезпечує виконання умов контракту українським експортером.	Військові ризики враховуються як форс-мажор.
Страхування кредитів експортерів	Захист банку або кредитора від неповернення коштів.	Співстрахування з USAID DFC та EBRD.
Short-term Export Insurance	Для малих та середніх підприємств з експортом до 2 млн євро.	Передбачає пільгові тарифи

Джерело: [3]

Діяльність ЕКА у воєнний період свідчить про перехід до механізмів спільного страхування та перестрахування ризиків із міжнародними партнерами (Світовий банк, ЄБРР, МІГА, IFC,AON) [4-7].

Список використаних джерел:

1. Експортно-кредитне агентство України. Уряд затвердив перелік воєнних ризиків для страхування ЕКА [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.eca.gov.ua/uryad-zatverdyv-perelik-voyennyh-ryzykiv-dlya-strahuvannya-eka/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.10.2025).
2. Global Trade Review. Analysis: How Ukraine's ECA is tackling the country's war insurance gap. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.gtreview.com/news/europe/analysis-how-ukraines-eca-is-tackling-the-countrys-war-insurance-gap/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 16.10.2025).
3. Складено автором по публікаціях ЕКА Експортно-кредитного агентства України. Офіційний сайт: https://www.eca.gov.ua.
4. World Bank / MIGA – Official Guide to Political Risk Insurance (2023). Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA). Political Risk Insurance: Supporting Private Investment in Emerging Markets. Washington D.C., 2023. Available at: https://www.miga.org/our-products/political-risk-insurance
5. U.S. International Development Finance Corporation (DFC) – Political Risk and Non-Payment Insurance Factsheet (2024). Describes DFC's combined PRI + NPI products for high-risk countries, including Ukraine. Available at: https://www.dfc.gov/what-we-offer/political-risk-insurance
6. Lloyd's Market Association – War and Terrorism Risk Insurance Overview (2024). Lloyd's of London. War, Terrorism and Political Violence Insurance Report 2024. London, 2024. Available at: https://www.lloyds.com/news-and-insights/reports
7. Aon / EBRD – War Risk Insurance Facility for Ukraine (Press release, 2024). European Bank for Reconstruction and Development & Aon. EBRD and Aon Launch Innovative War Risk Insurance Facility for Ukraine. London, 2024. Available at: https://www.ebrd.com/news/2024/ebrd-and-aon-launch-innovative-war-risk-insurance-facility-for-u.html

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Заблоцька Р.О.
д.е.н., професор, професор
кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
ННІ Інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Традиційно Україна характеризувалася статусом чистого експортера послуг**,** що зумовлювалося стабільним позитивним сальдо у сферах транспорту (зокрема трубопровідного), телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг, а також інших ділових послуг. Торгівля послугами для України останніми роками стала одним із головних каналів адаптації економіки до шоку повномасштабної військової агресії росії проти нашої держави. Згідно з даними Світового банку, частка торгівлі послугами у ВВП у 2024 р. становила 21 %**,** що є суттєвим зниженням порівняно з 27,36 % у 2021р. [1]. За результатами 2024 р. дохід від експорту послуг склав $17,3 млрд, що на 4% перевищило обсяг 2023 р. та становить 93,7% від обсягу за 2021 р.

Починаючі з 2022 р. структура зовнішньої торгівлі послугами зазнала суттєвих змін: Україна вперше стала чистим імпортером послуг**.** Основним чинником цього стало різке зростання витрат, пов'язаних із міжнародними подорожами громадян, обсяг яких зріс із 6,3 млрд дол. США у 2021 р. до 17,2 млрд дол. США у 2023 р**.** [**2**]**.** Додатково на динаміку вплинуло скорочення профіциту транспортних послуг**,** спричинене наслідками повномасштабної війни.

В 2023-24 рр. в економіці України спостерігалися ознаки поступового відновлення**.** Це стало можливим завдяки злагодженим діям уряду та бізнесу, оперативному відновленню пошкодженої або зруйнованої критичної інфраструктури, а також стабільній фінансовій підтримці міжнародних партнерів. У результаті сектор послуг відіграв ключову роль у стабілізації економічної активності та формуванні передумов для економічного зростання.

У період 2017–2023 рр. обсяги експорту цифрових послуг України зростали в середньому на 16 % щорічно**,** що майже у сім разів перевищує темпи зростання загального експорту послуг**.** За цим показником Україна випередила всі інші регіони світу**,** включно з Азією.

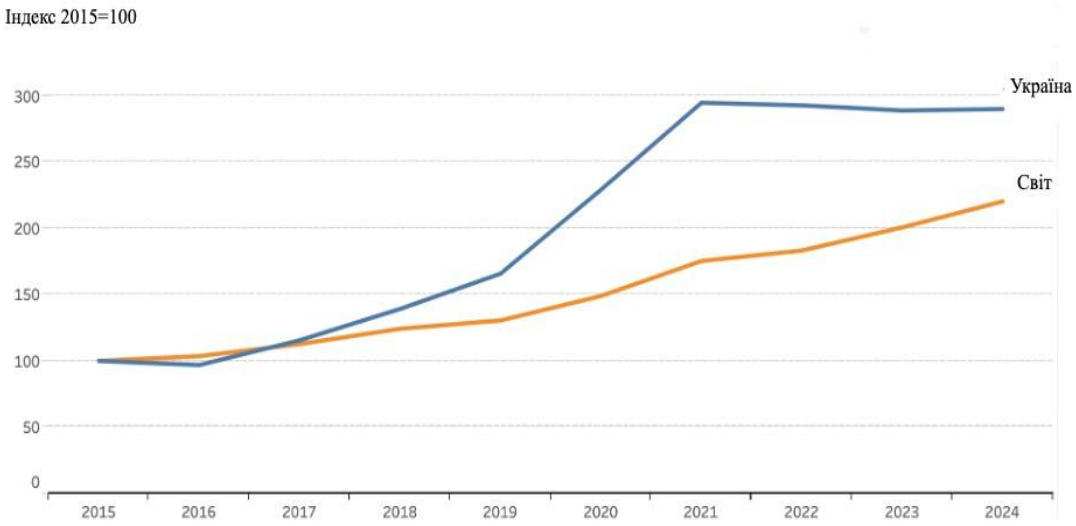

Рис. 1. Зростання експорту цифрових послуг України, 2015-2024 рр. Джерело: [3].

В 2024 р. 61 % загального експорту послуг України було надано в цифровому форматі**,** тоді як у 2017 р. цей показник становив менше 27 %**.** [3]. Зростання частки цифрових послуг у загальному обсязі експорту послуг відображає динамічне прискорення цифровізації українського сектору послуг протягом останніх років.

У 2023 р. обсяг експорту цифрових послуг становив 9,4 млрд дол. США, з яких приблизно 68 % припадало на комп'ютерні послуги**,** а 27 % — на інші ділові послуги [3]. Ці дані свідчать про структурну трансформацію українського сектору послуг, зумовлену швидким розвитком інформаційних технологій, інтеграцією у глобальні цифрові ланцюги створення вартості та зростанням ролі IT-індустрії у формуванні зовнішньоекономічного потенціалу країни.

Рис 2. Структура експорту цифрових послуг України, 2024 р. СОТ [3]

Географія експорту послуг України характеризується високою концентрацією на європейських ринках. Протягом останніх років основними торговельними партнерами України в сфері експорту послуг залишаються країни ЄС, США, Велика Британія, Швейцарія. Частка країн Азії та Близького Сходу поступово збільшується, насамперед за рахунок інтересу до ІТ-послуг і послуг із розроблення програмного забезпечення.

Експорт комп'ютерних послуг здійснюється в понад 40 країн. Найбільший обсяг: до США - 37,17%, до Великої Британії - 8,76%, Мальти - 7,77% та Кіпру - 6,12% від загального обсягу [2]. Високий рівень цифровізації та інтернаціоналізації українського ІТ-бізнесу сприяє стійкому зростанню експорту цифрових послуг, що, у свою чергу, зміцнює конкурентоспроможність України на глобальному ринку послуг.

У 2024 р. імпорт послуг в Україні становив 22,93 млрд дол. США, що на 58% більше, ніж у 2021 р. [2]. Така динаміка свідчить про суттєве відновлення та структурну перебудову ринку послуг в умовах воєнної економіки й адаптації до нових зовнішньоекономічних реалій.

Найбільшу частку імпорту послуг традиційно формують послуги, пов'язані з організацією подорожей - 62,47% від загального обсягу, у тому числі особисті подорожі становлять 48,32%. Порівняно з 2021 р. імпорт цього виду послуг зріс у 2,7 рази [2]. Такий різкий приріст пояснюється насамперед масовою вимушеною міграцією населення через війну, коли за різними оцінками з України виїхало понад 6-7 млн осіб, що суттєво збільшило попит на туристичні, транспортні та пов'язані із проживанням послуги за кордоном. В 2024 р. вартість послуг, пов'язані з подорожами склали 12,9 млрд дол у порівняні з 17, 2 млрд дол в 2023 р.

Другою за значенням статтею імпорту є транспортні послуги, на які у 2024 р. припадало 14,55% загального обсягу імпорту. Зокрема, вантажні перевезення становили 9,21%, а морський вантажний транспорт - 5,52% [2]. Обсяг імпорту транспортних послуг зріс на 17% порівняно з 2021 р., що відображає підвищення витрат на логістику через блокаду українських портів, переорієнтацію на альтернативні морські та сухопутні маршрути, а також підвищення тарифів на міжнародні перевезення [2, 4].

У 2024 р. імпорт ІТ-послуг до України досяг історичного максимуму - 1,109 млрд дол. США, що на 25% перевищує показник попереднього року [2].

В географічній структурі імпорту комп'ютерних послуг у 2024 р. провідними партнерами України були Ірландія (13,21%), США (11,95%) та Німеччина (10,19%), що свідчить про активну інтеграцію українських компаній у глобальні ІТ-кластери та залучення іноземних технологічних рішень [2].

Загалом, зміна сучасний тенденцій і структури зовнішньої торгівлі послугами відображає структурні зрушення, спричинені війною, поглиблення процесів європейської інтеграції України і цифровізацію економіки**.** Розвиток цифрової економіки, інтеграція до єдиного ринку послуг ЄС створюють підґрунтя для подальшого зростання і підвищення конкурентоспроможності України у глобальному просторі торгівлі послугами. У короткостроковій перспективі основними драйверами зовнішньої торгівлі послугами України залишатимуться високі витрати на транспортно-логістичні операції, технологічний імпорт і зовнішні фінансово-консультаційні послуги. Водночас у середньостроковому періоді (за умови закінчення війни) очікується перехід до більш збалансованої структури зовнішньої торгівлі послугами**,** із поступовим скороченням домінування воєнно зумовлених факторів і відновленням внутрішнього попиту.

Список використаних джерел:

1. World Bank Group. Trade in Services (% of GDP). Ukraine. https://data.worldbank.org/indicator/BG.GSR.NFSV.GD.ZS
2. Національний Банк України. Статистика зовнішнього сектору. https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external
3. WTO. Digitally delivered services trade dataset. wto.org/english/res_e/statis_e/gstdh_digital_services_e.htm
4. WTO. Trade Policy Review: Ukraine. https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/g467_e.pdf

ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дір І.Ю.
к. ю. н., доцент,
Надзвичайний і Повноважний Посол України,
Заслужений юрист України,
провідний науковий співробітник відділу
міжнародного права та права ЄС
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького

Торгівля послугами є одним із ключових напрямів інтеграції України до внутрішнього ринку Європейського Союзу (ЄС). На відміну від товарної торгівлі, яка стикається з фізичними та митними бар'єрами, послуги відображають рівень технологічної, цифрової та людської взаємодії між економіками. Україна, яка з 2016 року реалізує Поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) з ЄС, демонструє стале зростання у сфері послуг, особливо в сегменті інформаційних технологій [2].

За даними Національного банку України, у 2024 році експорт послуг склав 17,23 млрд дол. США, імпорт — 22,78 млрд дол. США. При цьому на комп'ютерні послуги припадало 37 % експорту (6,45 млрд дол. США), що підтверджує домінуючу роль ІТ-сектору. Імпорт послуг значною мірою формується витратами українців за кордоном у категорії "подорожі" — понад 12,8 млрд дол. США .

Географічно, частка країн ЄС у зовнішній торгівлі товарами й послугами України у 2024 р. становила близько 50%, що підкреслює стратегічне значення європейського ринку [1] .

Структура торгівлі послугами з ЄС

1. Інформаційні технології. Українські компанії експортують програмне забезпечення, послуги з розробки та аутсорсингу, дослідження і розробки. Основними партнерами є Німеччина, Нідерланди, Польща, Естонія, Франція та Швеція.
2. Транспортні послуги. Автомобільні, залізничні та морські перевезення становлять другий за обсягом сегмент. Після блокади Чорного моря зросла роль сухопутних маршрутів через ЄС.
3. Фінансові та бізнес-послуги. Консалтинг, бухгалтерія, юридичні та інжинірингові послуги поступово нарощують обсяги, демонструючи ефект регуляторного зближення.
4. Подорожі. Ця стаття послуг формує значний дефіцит у торгівлі, адже більшість витрат відображає перебування громадян України в країнах ЄС.

Регуляторною основою є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка у Розділі IV регламентує торгівлю послугами, заснування підприємств та електронні комунікації. Додаток XVII-3 до Угоди стосується електронних комунікацій і поступово оновлюється для відображення змін у європейському acquis. У 2023 та 2025 роках Комітет асоціації ухвалив рішення про оновлення цього додатку, що відкриває Україні шлях до інтеграції у цифровий єдиний ринок ЄС [2].

Важливим кроком стала інтеграція України до режиму "Roam like at Home": з 1 січня 2026 року українські споживачі зможуть користуватися мобільним зв'язком у ЄС без додаткових тарифів. Уже сьогодні діють тимчасові добровільні угоди операторів, що знижують вартість комунікаційних послуг [3].

За оцінками аналітичних центрів, після запуску ПВЗВТ обсяги торгівлі послугами між Україною та ЄС зросли приблизно на 50%. Найбільший приріст спостерігався у сфері ІТ та бізнес-послуг, тоді як транспорт і подорожі залишаються чутливими до безпекових та міграційних факторів [4].

Отже, Торгівля послугами між Україною та ЄС є стратегічним напрямом економічної інтеграції. Домінуюча роль ІТ-сектору в експорті послуг свідчить про наявність унікальної конкурентної переваги, тоді як транспорт і подорожі потребують структурних реформ та інвестицій. Подальша гармонізація регуляторних норм та включення України до спільних політик ЄС у сфері цифрових послуг здатні не лише зменшити бар'єри, але й сприяти сталому економічному зростанню.

Список використаних джерел:

1. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external (дата звернення: 30.09.2025).
2. Угода про асоціацію. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu (дата звернення: 30.09.2025).
3. Commission proposes to integrate Ukraine into the EU Roaming area in 2026. European Commission - European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_1519 (date of access: 30.09.2025).
4. Impact of DCFTA on EU–Ukraine Trade in Services. CEPS. URL: https://www.ceps.eu/ceps-publications/the-impact-of-ukraines-accession-on-the-eus-economy/.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОГЛЯД СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Загоруйко І.О.
к.е.н., доцент
доцент кафедри міжнародної економіки та бізнесу
Черкаський державний технологічний університет

З початком повномасштабного вторгнення економічні наслідки російської агресії стали однією з провідних тем вітчизняних та зарубіжних досліджень.

Так, Sadłowski & A. Zając (2024) зосередили свою увагу на «виявленні перешкод для ефективного потоку сільськогосподарської продукції з України вздовж шляхів солідарності Європейського Союзу, що проходять через територію Польщі», та розробці рекомендацій для покращення транзиту. Актуальним є висновок польських науковців про важливість соціальної підтримки пропонованого ними проекту [6, с. 29]. Позитивні наслідки відновлення експорту українського зерна були проаналізовані В. Галкіним (2024). У своєму дослідженні автор застосував такі методи, як SWOT-аналіз, бенчмаркінг, та аналіз динаміки світового індексу цін на продовольство та окремі види продукції з 2009 по 2024 рр. [3]. SWOT-аналіз української зовнішньої торгівлі представлений також у статті А. Сімахової (2024) [8]. Трансформація торгівлі України з Європейським Союзом була проаналізована у статті О. Шниркова та ін. (2025). Дослідники зазначають, що «подальша лібералізація торговельних відносин між ЄС та Україною в умовах агресії сприяла збереженню та збільшенню експорту до країн-членів ЄС» [7, с. 301].

У статті румунських та українських науковців (S. Nate et al., 2024) було систематично досліджено геоекономічне значення Чорноморського регіону. На їхню думку, «постконфліктний ландшафт може стати свідком посилення впливу Заходу та продовження прив'язки до Китаю» [5, с. 256]. Морська торгівля України з 2010 по грудень 2024 р. стала предметом дослідження колективу науковців Іспанії, Франції та Італії (B. P. Martin et al., 2025). Кінцевий висновок їхнього дослідження полягає в тому, що стійкість української логістичної мережі «досягається шляхом перерозподілу на інші маршрути та види транспорту» [4, с.1].

У спільному дослідженні A. M. Countryman та українських науковців (A. M. Countryman et al., 2024) було з'ясовано, що російсько-українська війна вже підвищує світові ціни на аграрну та харчову продукцію та загрожує її глобальній доступності. Автори використали обчислювальну модель загальної рівноваги для прогнозування глобальних наслідків

блокування Чорного моря. Їхні обчислення показали, що можливі «чисті втрати глобального добробуту становлять від понад 5 до майже 20 мільярдів доларів США залежно від успіху транспортування через Європейські шляхи солідарності» [1, с. 1]. Проте, як слушно зазначив колектив викладачів Хмельницького Національного Університету (M. Dykha et al., 2024), кожен з викликів можна перетворити на додаткові можливості – «диверсифікацію логістичних маршрутів, підвищення цінності людського капіталу, розвиток альтернативних джерел енергії та наближення до цілей сталого розвитку» [2, с. 31].

Список використаних джерел

1. Countryman, A. M., Litvinov, V., Kolodiazhnyi, I., Bogonos, M. & Nivievskyi, O. (2024). Global economic effects of war-induced agricultural export declines from Ukraine. Applied Economic Perspectives and Policy, 1–42. DOI: https://doi.org/10.1002/aepp.13468
2. Dykha, M., Lukianova, V., Polozova, V., Pylypiak, O., & Ivanov, M. (2024). Transformation of Ukraine's socio-economic development in the context of global turbulence and war: challenges and opportunities. Scientific Bulletin of Mukachevo State University, Series "Economics", 11(2), 30–41. DOI: https://doi.org/10.52566/msu-econ2.2024.30
3. Halkin, V. (2024). The role of Ukraine in ensuring global food security: current challenges and prospects. Grassroots Journal of Natural Resources, 7(3), 396–419. DOI: https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr20
4. Martin, B. P., Faure, M.-A., Cremaschini, F., Ducruet, C. (2025). Shipping trade and geopolitical turmoil: the case of the Ukrainian maritime network. Journal of Transport Geography, 128, 104342. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2025.104342
5. Nate, S., Colibășanu, A., Stavytskyy, A., & Kharlamova, G. (2024). Impact of the Russo-Ukrainian war on Black Sea trade: geoeconomic challenges. Economics and Sociology, 17(1), 256–279. DOI: https://doi.org/10.14254/2071-789X.2024/17-1/16
6. Sadłowski A., Zając A. (2024). Export of Ukrainian agricultural products through Poland – route restrictions. Agricultural and Resource Economics, 10(4), 29–46. DOI: https://doi.org/10.51599/are.2024.10.04.02.
7. Shnyrkov, O., Zablotska, R., Chugaiev, O. (2025). Trade and logistics between the EU and Ukraine in the wartime period. *Academy Review*, 2 (63), 301–314. DOI: https://doi.org/10.32342/3041-2137-2025-2-63-20
8. Simakhova, A. (2024). The impact of the war on Ukraine's foreign trade. Economy of Industry, 1(105), 5–15. DOI: http://doi.org/10.15407/econindustry2024.01.005

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ, ПОСЛУГАМИ ТА ОБ'ЄКТАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Яценко О.М.
д.е.н., проф., в.о. завідувача кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

У міжнародній торгівлі товарами, послугами та об'єктами інтелектуальної власності одним із найбільш динамічних сегментів на даному етапі розвитку суспільства та економіки є послуги, що надаються в електронному вигляді (digitally delivered services, DDS). Цифрова торгівля показала значну стійкість під час кризових явищ, якщо пандемія COVID-19 у 2020 р. спричинила різке скорочення міжнародної торгівлі товарами і традиційними послугами, то експорт послуг, що надаються в електронному вигляді (DDS) продовжував зростати. DDS охоплюють фінансові, комп'ютерні, інформаційні, телекомунікаційні та інші послуги, які можуть бути передані через інтернет чи інші цифрові канали. Наприклад, комп'ютерні послуги зросли на 44% порівняно з 2019 р. [1-3]. Це найбільш динамічний сегмент, який включає розробку програмного забезпечення, IT-консалтинг, хмарні рішення. Інші бізнес-послуги також демонструють зростання, але не такими швидкими темпами. Фінансові послуги та інтелектуальна власність займають важливу частку, проте темпи їхнього зростання поступаються IT-сектору.

Заслуговує на увагу, внутрішньорегіональна торгівля послугами, що надаються в цифровому форматі. Послуги, що надаються в цифровому форматі, якими торгують в Азії, досягли 43,2% від загального обсягу торгівлі цими послугами в регіоні у 2021 р., порівняно з 39,2% у 2019 р. Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги, а також ділові, професійні та технічні послуги сприяли цьому швидкому зростанню. У Північній Америці частка внутрішньорегіональної торгівлі послугами, що надаються в цифровому форматі, зросла до 18,2% порівняно з 15,8% у 2019 р. Натомість, внутрішньорегіональна торгівля залишалася стабільною в Південній та Центральній Америці та Карибському басейні та дещо скоротилася в Європі. Внутрішньоафриканська торгівля послугами, що надаються в цифровому форматі, знизилася до 3,3% у 2021 р.

СОТ активно працює над розробкою правил та стандартів для цифрової торгівлі, зокрема через Програму роботи СОТ з електронної комерції. Ця програма спрямована на: розробку міжнародних стандартів та правил для цифрової торгівлі; сприяння розвитку інфраструктури та

технологій, необхідних для цифрової торгівлі; підтримку розвитку людського капіталу та навичок у сфері цифрової економіки; забезпечення рівного доступу до можливостей цифрової торгівлі для всіх країн, зокрема для країн, що розвиваються [1, 4].

Наприклад, Угода про партнерство в галузі цифрової економіки (Digital Economy Partnership Agreement, DEPA) є першою угодою такого роду, яка встановлює нові підходи та форми співпраці у питаннях цифрової торгівлі, сприяє взаємодії між різними режимами та вирішує нові питання, пов'язані з цифровими технологіями. Ця торговельна угода зосереджена на питаннях цифрової економіки, яка спочатку була підписана Чилі, Новою Зеландією та Сінгапуром. Її мета – спростити та зробити безпечнішою цифрову торгівлю шляхом створення системи правил, що охоплюють усі аспекти, від безпаперової торгівлі та потоків даних до формування довіри в онлайн-середовищі та співпраці в галузі нових технологій, таких як штучний інтелект. У травні 2024 р. DEPA прийняла свого першого нового члена – Корею. Станом на жовтень 2025 р. дев'ять країн-претендентів подали заявки на приєднання до DEPA. Це Китай, Канада, Коста-Рика, Перу, Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), Сальвадор, Україна, Таїланд та Уругвай.

В умовах глобальної фрагментації цифрова модернізація торгівлі товарами, послугами та об’єктами інтелектуальної власності набуває важливого значення і формує запит на зміни усталених бізнес-моделей та здійснення масштабних інвестицій в опанування цифрових технологій з метою набуття ознак конкурентоспроможності національних економік та суб’єктів бізнесу [5-8].

Варто відмітити, що у 2005 р. обсяг експорту цифрово наданих послуг у світі становив близько 1000 млрд дол. США і відтоді демонструє стійке зростання. У 2014 р. показник уперше перевищив 2200 млрд дол. США, а у 2018 р. – 2700 млрд дол. США. Після невеликої паузи на початку 2020 р. темпи зростання прискорилися: у 2021 р. обсяг досяг 3805 млрд дол., у 2023 р. – понад 4,3 трлн дол., у 2024 р. – рекордні 4 779,2 млрд дол., що більш ніж у чотири рази перевищує рівень 2005 р. [9].

За даними World Trade Statistical Review 2023, експорт таких послуг у світі зріс у 2022 р. на 8% і досяг 4 трильйонів доларів США. Це означає, що майже половина світової торгівлі послугами зараз здійснюється в електронному форматі. Така тенденція зумовлена зростанням попиту на дистанційну роботу, хмарні технології та цифрову інфраструктуру після пандемії COVID-19 [1]. Подальший розвиток цифрової торгівлі тісно пов’язаний із впровадженням нових технологій, насамперед штучного інтелекту (AI). У звіті World Trade Report 2025 зазначається, що торгівля формує розвиток та впровадження штучного інтелекту, а ШІ, у свою чергу,

може змінити світову торгівлю, посилення міжнародної торговельної співпраці як у СОТ, так і з іншими міжнародними організаціями, важливе для забезпечення того, щоб ШІ був корисним, а переваги ШІ були поширені ширшим чином. ШІ вже трансформує цифрові послуги – від автоматизованих перекладів до онлайн-консультацій – і водночас створює нові виклики у сфері кібербезпеки, захисту даних та рівного доступу до ринку [10-12].

Торговельні угоди все частіше охоплюють різні аспекти ШІ. Хоча все більша кількість РТУ (Regional Trade Agreements-RTAs) містить положення щодо питань, пов'язаних зі ШІ, чіткі положення щодо ШІ все ще обмежені. Так, лише 2 відсотки РТУ та угод про цифрову економіку (станом на вересень 2025 р.) наразі містять чіткі положення, пов'язані зі ШІ. Ці положення загалом визнають потенціал ШІ для забезпечення соціальних та економічних вигод, а в деяких угодах – його роль у сприянні міжнародній торгівлі. Інші положення закликають до співпраці у розробці політичних рамок, узгоджених з міжнародними стандартами, та заохочують обмін інформацією та досвідом. Лише кілька угод зобов'язують сторони співпрацювати у сфері досліджень, розробок та інвестицій, пов'язаних зі ШІ [12].

Деякі питання, пов'язані зі штучним інтелектом, ширше фігурують у РТУ та угодах про цифрову економіку, такі як транскордонні потоки даних, локалізація даних та вихідний код. Хоча деякі положення, пов'язані зі штучним інтелектом, уточнюють конкретні положення угод СОТ, інші положення розширюють зобов'язання, що містяться в рамках СОТ, або встановлюють нові. Деякі угоди включають зобов'язання уникати непотрібних бар'єрів для транскордонних електронних потоків даних. Кілька новітніх угод йдуть далі, вимагаючи від сторін дозволяти такі передачі, включаючи персональні дані, для ділових цілей, визнаючи при цьому право кожної сторони зберігати власні регуляторні вимоги. Деякі РТУ забороняють вимоги до локалізації даних, крім випадків, коли це необхідно для досягнення законних цілей державної політики. Окремі РТУ прямо забороняють вимоги до передачі або доступу до вихідного коду програмного забезпечення масового ринку як умову для імпорту, продажу або використання програмного забезпечення чи продуктів, що його містять. Ці положення, пов’язані зі штучним інтелектом, доповнюють інші положення, що стосуються штучного інтелекту, зокрема ті, що стосуються зобов’язань щодо доступу до ринку цифрових послуг та нормативно-правових баз національних телекомунікацій.

Отже, можна стверджувати , що цифрова трансформація міжнародної торгівлі товарами, послугами та об’єктами інтелектуальної власності змінює архітектоніку світової та національних економік. Цифрова торгівля

та DDS стають однією з провідних тем сучасної міжнародної економіки. Їхнє вивчення дозволяє зрозуміти, як формується нова структура світової торгівлі, які регіони є лідерами та які перспективи чекають на країни, що розвиваються.

Список використаних джерел:

1. World Trade Statistical Review 2023. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2023_e.pdf
2. Яценко О. М., Тананайко Т. С. Вплив цифровізації міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 2. С. 260 269. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-38. URL: http://ujae.org.ua/vplyv-tsyfrovizatsiyi-mizhnarodnoyi-torgivli-na-ekonomichnyj-rozvytok-krayin/
3. Tananaiko, T.; Yatsenko, O.; Osypova, O.; Nitsenko, V.; Balezentis, T.; Streimikiene, D. Economic rationale for manifestations of asymmetry in the global trading system. Sustainability 2023, 15, 5316. https://doi.org/10.3390/su15065316
4. Digital Economy Partnership Agreement. URL: https://www.digitalizetrade.org/legal-instrument/digital-economy-partnership-agreement-depa
5. Резнікова, Н. В., Булатова, О. В., Шлапак, А. В., & Іващенко, О. А. (2023). Платформізаціяцифрової економіки чи техноглобалізмцифрових платформ? Трансформаційний потенціал діджиталізованих ринків для міжнародного бізнесу і торгівлі. Ефективна економіка, (6). DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.1
6. Tsygankova T.M., Yatsenko O.M., Tananaiko T.S., Solodkovska G.V., Olefirenko V.V., Ishchenko A.V. (2022). Free trade agreements in the world trade system: benefits and models. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, 6 (47). 172–181. https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3925
7. Shlapak A., Yatsenko O., Ivashchenko O., Zarytska N., Osadchuk V. (2023). Digital transformation of international trade in the context of global competition: technological innovations and investment priorities. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(53), 334–347. https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4241.
8. Tsygankova T., Yatsenko O., Obolenska T., Gordieieva T., Osadchuk V. (2023). Influence of industry 4.0 on strategies of companies entering the global market of data integration services. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2023, (2): 141 – 148; https://doi.org/10.33271/nvngu/2023-2/141

9. Digitally delivered services trade dataset. 2025. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/gstdh_digital_services_e.htm

10. Резнікова Н.В., Карп В.С, Іващенко О.А. Міжнародний досвід інституційного сприяння розвитку цифрової економіки і протидії загрозам техноглобалізму в умовах інноваційного суперництва. Інвестиції: практика та досвід. № 17. С.5-12. 2023. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.17.5

11. Резнікова Н.В., Булатова О.В., Іващенко О.А. Колізії конкуренції на діджиталізованих ринках в умовах техноглобалізму: ризики інноваційного та інформаційно-цифрового неопротекціонізму для міжнародного бізнесу та електронної комерції. Інвестиції: практика та досвід. № 13. С.13-21. 2023. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.13.13

12. World Trade Report 2025. Making trade and AI work together to the bene¬t of all. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr25_e.pdf

ВИКЛИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мазуренко В. І.
д.е.н, доц., професор
кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин
НН інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка
Гайдук А. Б.
доктор, професор Гайльброннського
Університету прикладних наук (Німеччина).

Економіка України розвивається у умовах ведення повномасштабної війни, яка розпочалася після вторгнення росії на територію України, й намаганням рф знищити не лише критичну інфраструктуру, а й взагалі зруйнувати економіку України. Складність такого економічного середовища, ризики та проблеми які постають перед урядом зумовлюють необхідність напрацювання національної стратегії по відношенню до залучення прямих іноземних інвестицій.

Питання залучення ПІІ в умовах війни розглядали Панкова Л.І., Камалова-Кутинець О.М., Грушко О.О., Стратійчук В.М., Савченко М.В., Степанюк В.Л., Чайка Ю.М., Михайленко О.В., Соломчук Л.М., Скоморохова С.Ю. та ін. Прямі іноземні інвестиції мають відігравати ключову роль у відновленні виробництва, зокрема продукції оборонного призначення, а також у розвитку критичних секторів — енергетичного, транспортного, ІТ тощо. ПІІ сприяють надходженню податків, зменшенню валютних витрат, покращують торговельний та платіжний баланси, створюють робочі місця для працівників з постраждалих підприємств.

За даними НБУ, у 2024 р. приплив ПІІ становив 3,544 млрд дол. США, що на 21% менше порівняно з 2023 р. (4,485 млрд дол.), причому понад 73% коштів — це реінвестований прибуток існуючих інвесторів [1]. За спостереженнями Савченко М.В. та Степанюка В.Л., у 2022–2023 рр. основними інвесторами залишались компанії, що діяли в Україні до війни (ArcelorMittal, Bayer, CRH, Fixit, Kingspan, Onur Group, Unilever) [2]. Така тенденція зумовлена обмеженнями на репатріацію прибутків, встановленими Постановою НБУ №18 від 24.02.2022 р. [3].

Дані Deutsche Bundesbank, оприлюднені Асоціацією баварського бізнесу (VBW), свідчать, що обсяг німецьких ПІІ в Україну знизився з 3,984 млрд євро у 2021 р. до 1,475 млрд євро у 2023 р. [4]. Водночас кількість німецьких компаній, присутніх в Україні, залишилася стабільною, що

демонструє їхню відданість українському ринку попри воєнні ризики. Хоча продажі й зайнятість зменшилися (на 40% та 19% відповідно), більшість підприємств не припинили діяльність. Це підтверджує стратегічну орієнтацію німецького бізнесу на Україну.

Німецька асоціація східного бізнесу у 2024 р. відзначила наявність потенціалу для розвитку співпраці в галузях сільського господарства, енергетики, будівництва, IT, транспорту та оборони. За цей період було реалізовано близько 30 проєктів, забезпечених інвестиційними гарантіями німецького уряду, переважно в західних регіонах України [5]. Дослідження KPMG та АНК Україна показало, що попри війну 43% опитаних компаній планують збільшити інвестиції в Україну у 2025 р., 49% очікують стабільного рівня, лише 8% — скорочення [6]. Це свідчить про збереження інтересу бізнесу до українського ринку та віру у перспективи післявоєнного відновлення.

За результатами дослідження Tykhonovych O., Hryn D., Getman A., Yaroshenko O., Velychko L., ефективне залучення іноземного капіталу потребує зміцнення законодавчих рамок, вдосконалення судової системи, розвитку інноваційної інфраструктури, підтримки військово-промислового комплексу, впровадження державного страхування інвестицій і механізмів гарантування ризиків [7]. Це сприятиме сталому розвитку економіки навіть у період конфлікту.

Технологічні інновації відіграють ключову роль у сучасній війні. Як зазначає генерал В. Залужний [8], перехід до «позиційної війни» вимагає нових технологічних рішень, що підвищують ефективність оборони. Саме тому залучення іноземних інвестицій у технологічні, IT- та оборонні сектори є стратегічно важливим. Прикладом ризиків для іноземних інвесторів став ракетний удар по заводу Flextronics — українській філії американської компанії Flex [9], що підтверджує необхідність створення ефективної системи гарантування інвестиційних ризиків, а не лише часткового страхового покриття.

Висновки.

Прямі іноземні інвестиції є одним з ключових чинників відновлення української економіки. Їх роль особливо важлива у виробництві оборонної продукції, енергетичній та інноваційній сферах. Необхідно розділити підходи до залучення ПІІ у період війни та післявоєнного відновлення, приділяючи пріоритет оборонно-критичним галузям.

Задля поліпшення інвестиційного клімату в Україні вважаємо за потрібне створення повноцінної системи гарантування покриття ризиків втрат іноземних інвестицій в умовах війни.

Водночас валютна лібералізація та гарантування ризиків для інвесторів мають стати основою довіри міжнародних партнерів і стимулом для нових капіталовкладень в Україну.

Список використаних джерел:

1. НБУ URL: https://bank.gov.ua/en/statistic/sector-external
2. Савченко М.В., Степанюк В.Л. Залучення іноземних інвестицій в економіку України: тенденції, проблеми та перспективи повоєнного відновлення. Актуальні проблеми економіки № 6 (276), 2024, С.6-15.
3. Постанова Правління Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24.02.2022 № 18 зі змінами та доповненнями, URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text
4. Wert der deutschen Direktinvestitionen in der Ukraine seit Kriegsbeginn um fast zwei Drittel gesunken / Brossardt: „Unternehmen halten dennoch am Standort Ukraine fest“ Letzte Aktualisierung: Pressemitteilung. 12. Juni 2025 URL: https://www.vbw-bayern.de/vbw/PresseCenter/Wert-der-deutschen-Direktinvestitionen-in-der-Ukraine-seit-Kriegsbeginn-um-fast-zwei-Drittel-gesunken.jsp
5. Rebuild Ukraine. Proposals of the German business community or the reconstruction and modernization of the Ukrainian economy (Update: May 2024). German Eastern Business Association (Ost-Ausschuss der Deutschen Wirtschaft). 34 p.
6. German-Ukrainian Business Outlook 2024. KPMG in Germany. 33 p. URL: www.kpmq.com/ua
7. Tykhonovych O., Dmytro Hryn D.,Getman A.,Yaroshenko O.,Velychko L. Global corporations and working conditions: what should Ukraine do to attract business giants to do business in the country? 2025, International Journal of Organizational Analysis Emerald Publishing Limited 1934-8835 DOI 10.1108/IJOA-11-2024-4978, URL: https://www.emerald.com/insight/1934-8835.htm
8. The Economist. Nov 1st, 2023 URL: https://www.economist.com/by-invitation/2023/11/01/the-commander-in-chief-of-ukraines-armed-forces-on-how-to-win-the-war.
9. Росіяни вдарили ракетами по американському підприємству в Мукачеві: містян просять закрити вікна і не виходити на вулицю URL.: https://zakarpattya.net.ua/News/237989-Rosiiany-vdaryly-raketamy-po-amerykanskomu--pidpryiemstvu-v-Mukachevi:-mistian-prosiat-zakryty-vikna-i-ne-vykhodyty-na-vulytsiu-FOTO

ГЛОБАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЦИФРОВУ ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Яценко О. М.
к.е.н., докторант кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу,
Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана, старший фінансовий
бізнес-партнер з насіння в Україні, ТОВ "Сингента"

Цифрова економіка сьогодні є найдинамічнішим сегментом світової економіки, демонструючи сталий розвиток та формуючи нові глобальні тенденції. Водночас розподіл інвестицій залишається вкрай нерівномірним. Іноземні інвестиції зосереджені у вузькому колі країн, тоді як значна кількість країн, особливо найменш розвинених, не отримують належної вигоди від цього процесу. За останнє десятиліття частка цифрової економіки у світових прямих іноземних інвестиціях (ПІІ) зросла з 5,5% до 8,3%. У середньому протягом 2021-2023 рр. обсяг щорічних ПІІ у цифрові сектори складав 122 млрд. дол. США. Це свідчить про посилення ролі цифрових технологій у світових інвестиційних потоках [1]. Для країн, що розвиваються, обсяги ПІІ у цифрову економіку за цей період майже подвоїлися. Основними драйверами зростання виступають: розвиток цифрових послуг та платформ, зростаючий попит на програмні рішення, формування нових екосистем стартапів та технологічного таланту.

Інвестиції у цифрову економіку створюють низку позитивних ефектів: розвиток інфраструктури, створення висококваліфікованих робочих місць, передачу технологій та стимулювання інноваційної діяльності [2-3]. Незважаючи на загальне зростання, інвестиції розподіляються вкрай нерівномірно: лише 30% нових проєктів у цифрових секторах реалізуються у країнах, що розвиваються; 80% цих проєктів зосереджені у 10 країнах Глобального Півдня, переважно в Азії.

У 2020-2024 рр. найбільшими отримувачами інвестицій стали Індія, Малайзія, Сінгапур, Індонезія, В’єтнам, Мексика, Китай, Саудівська Аравія, Бразилія та Таїланд. Найгострішою проблемою залишається недофінансування базової цифрової інфраструктури. У 2024 р. країни, що розвиваються, отримали лише 9 млрд дол. США. на розвиток інфраструктури ІКТ, тоді як глобальна річна потреба оцінюється у 62 млрд. дол. США. Водночас інвестиції у цифрові послуги та рішення в країнах, що розвиваються, зросли більш ніж у шість разів - з 6 млрд дол. США. у 2020 р. до 37 млрд дол. США. у 2024 р.

Суттєве зростання спостерігається у фінтех-секторі та сфері дата-центрів, що свідчить про активне розширення цифрових сервісів і

підвищений попит на технологічні рішення. Проте при цьому найменш розвинені країни залишаються практично відстороненими від цих процесів. У 2024 р. Африка реалізувала лише 18 фінтех-проєктів, тоді як у країнах Азії таких проєктів було понад 200. Це демонструє величезну географічну нерівність у залученні інвестицій і створенні високотехнологічної інфраструктури. Аналогічна тенденція спостерігається у сфері дата-центрів: частка Африки у світових інвестиціях у цей сегмент становила лише 3%. Низька інвестиційна активність у найменш розвинених країнах пов'язана з нестачею інфраструктури, високими ризиками інвестування та слабкими регуляторними рамками.

Нерівномірний розподіл інвестицій створює структурні проблеми: країни, що відстають у розвитку цифрової економіки, ризикують залишитися поза глобальними ланцюгами створення доданої вартості, що впливає на їхню конкурентоспроможність, залучення талановитих кадрів і можливість розвитку власних інноваційних екосистем [4-6].

Отже, розвиток цифрової економіки супроводжується низкою складних проблем, які можуть уповільнювати її подальше зростання та впливати на якість інвестицій. Однією з ключових перешкод є домінування глобальних корпорацій, здебільшого зі США та Китаю, які контролюють значну частку інвестицій у цифрові сектори. Така концентрація капіталу створює ризики монополізації ринку, обмежує доступ місцевих стартапів і середніх підприємств до фінансування та технологій, а також підвищує конкуренцію за кваліфіковані кадри та технологічні таланти. Додатковим викликом є регуляторні обмеження. У багатьох країнах існують законодавчі бар'єри щодо іноземної власності у критичних секторах інфраструктури, що значно ускладнює залучення міжнародних інвестицій. У той же час розвинені держави посилюють перевірку прямих іноземних інвестицій з міркувань національної безпеки, через що до 60% цифрових проєктів проходять детальний аналіз перед отриманням дозволу на інвестування. Це створює додаткові складнощі для компаній, які прагнуть розширити свою діяльність у глобальних цифрових ринках. Суттєвою проблемою залишається також відставання нормативної бази. Закони та регуляції, що стосуються управління даними, захисту інтелектуальної власності та антимонопольної політики, у багатьох країнах ще недостатньо розвинені. Така ситуація призводить до невизначеності для інвесторів, ускладнює забезпечення правового захисту їхніх інтересів і особливо позначається на країнах із низьким рівнем розвитку, які прагнуть залучити капітал у високотехнологічні сектори.

У результаті ці фактори разом обмежують потенціал цифрової економіки, знижують ефективність міжнародних інвестицій та ускладнюють створення рівних умов для розвитку інноваційних ринків у

різних регіонах світу. До 2024 р. більшість країн, що розвиваються, ухвалили національні цифрові стратегії — їхнє число становило 86%, включно з 80% найменш розвинених держав. Для порівняння, у 2017 р. такий показник був менше половини, що свідчить про зростання усвідомлення важливості цифрової економіки для розвитку національних економік та формування конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Таким чином, для забезпечення більш інклюзивного та сталого розвитку цифрової економіки необхідно формувати комплексні національні плани розвитку цифрового сектору, які враховують економічні, соціальні та технологічні аспекти [7-8]. Необхідно забезпечувати баланс між відкритістю для прямих іноземних інвестицій та захистом національної безпеки, встановлюючи прозорі правила для інвесторів, водночас охороняючи критичну інфраструктуру.

Посилення регуляторних рамок є ще одним важливим кроком - країни повинні розробляти сучасні законодавчі та нормативні механізми для захисту прав інвесторів і стимулювання інновацій. Важливим є також розвиток цифрових навичок: програми навчання та перекваліфікації кадрів дозволять населенню ефективно працювати у цифрових сферах та залучати міжнародні інвестиції. Інтеграція цифрової економіки у міжнародні інвестиційні угоди та сприяння технологічному трансферу на взаємовигідних умовах через міжнародні партнерства й спільні проєкти забезпечать додаткову підтримку сталого розвитку. Також необхідна активна участь країн, що розвиваються, у формуванні глобальних правил та стандартів цифрової економіки, що сприятиме більш рівномірному розподілу інвестицій, підвищенню конкурентоспроможності національних ринків та створенню умов для стабільного й довгострокового розвитку цифрових секторів.

Список використаних джерел:

1. UNCTAD. (2025). Global investment in the digital economy surges but remains uneven. URL: https://unctad.org/news/global-investment-digital-economy-surges-remains-uneven
2. Резнікова Н.В., Булатова О.В., Шлапак А.В., Іващенко О.А. Інновації як драйвер цифрової трансформації світової економіки в умовах техноглобалізму: вплив нових бізнес-моделей на розвиток міжнародної торгівлі товарами і послугами. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 12. С.5-12. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.5
3. Резнікова Н.В., Шлапак А.В, Іващенко О.А. Від промислових екосистем до екосистем цифрової економіки: нові бізнес-моделі і моделі конкуренції в умовах діджиталізації міжнародної торгівлі товарами і послугами. “Вісник Хмельницького національного університету. Серія:

економічні науки". 2023. № 2 (316). С. 332-340. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-52

4. Kudlaenko S., Yatsenko O., Lunova T., Iatsenko O., Sharuk T., Dendeberia D. (2025). Strategic management and improvement of national export support and promotion systems to ensure sustainable development. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 4(63), 280–295. https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4811

5. Shlapak A., Yatsenko O., Ivashchenko O., Zarytska N., Osadchuk V. (2023). Digital transformation of international trade in the context of global competition: technological innovations and investment priorities. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(53), 334–347. https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4241.

6. Tsygankova T., Yatsenko O., Obolenska T., Gordieieva T., Osadchuk V. (2023). Influence of industry 4.0 on strategies of companies entering the global market of data integration services. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2023, (2): 141 – 148; https://doi.org/10.33271/nvngu/2023-2/141

7. Shlapak, A.; Yatsenko, O.; Tananaiko, T.; Lyskova, L. Institutional provision of tariff and non-tariff regulation of cross-border trade. Economics. Ecology. Socium, 2023, 7, 1-23. DOI: https://doi.org/10.31520/2616-7107/2023.7.2-1.

8. Mozgovyy O., Rudenko-Sudarieva L., Shevchenko Y., Yatsenko O., Zhou W. (2023). Factors for choosing of investment models by asian companies in the implementation area of global business initiatives. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2(49), 149–162. https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.4000

ГЛОБАЛЬНА ДИНАМІКА ВАЛЮТНИХ КРИЗ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Чугаєв О. А.
д.е.н., проф., професор кафедри
світового господарства і
міжнародних економічних відносин,
Київський національний
університет імені Тараса Шевченка

Валютні кризи є однією з форм прояву загальноекономічних циклів. Вони є наслідком специфіки функціонування та регулювання національної економіки, динаміки глобальної кон'юнктури, але можуть бути пов'язані також із збройними конфліктами та іншими позаекономічними чинниками.

Для визначення періодів валютних криз ми використовуємо розроблений нами Індекс тиску на валютний ринок I_{ch2} за формулою:

$$I_{ch2} = E + R + I - 3 + 0{,}5 \times D,$$

де E – компонент динаміки валютного курсу відносно СДР: $(e_t - e_a)/(0.06e_a + \sigma_e)$;

R – компонент інтервенцій на валютному ринку з урахуванням чистих $(n_t - n_a)/(0.06r_a + \sigma_r)$ або валових валютних резервів $(r_t - r_a)/(0.06r_a + \sigma_r)$;

I – компонент процентної ставки міжбанківського ринку $(m_t - m_a)/(0.06m_a + \sigma_m)$ або ставки рефінансування ЦБ $(c_t - c_a)/(0.06c_a + \sigma_c)$;

D – компонент прискорення девальвації $(d_t - d_a)/(0.06d_a + \sigma_d)$;

позначка *t* означає величину змінної в місяць t; *a* – плинну середню за попередні 12 місяців; *σ* – плинне стандартне відхилення.

Детальніша методика розрахунку вказана у [1]. Валютна криза відбувається, якщо $I_{ch2}>0$. Помірна валютна криза визначається як ситуація, коли $1>I_{ch2}>0$. Визначено періоди валютних криз протягом 2003-2024 в усіх країнах з власною валютою або валютних союзах (в межах наявних статистичних даних). Агреговані результати по роках подано в табл. 1.

Таблиця 1.

Кількість валютних криз у світі (країно-місяці), %.

Рік	Ich2>0	Ich2>1	Рік	Ich2>0	Ich2>1	Рік	Ich2>0	Ich2>1
2003	63	17	2011	19	7	2019	11	3
2004	11	6	2012	12	6	2020	53	23
2005	14	8	2013	19	9	2021	21	8
2006	9	3	2014	27	10	2022	65	30
2007	9	5	2015	62	29	2023	50	19

2008	64	32	2016	57	25	2024	24	16
2009	51	17	2017	32	16			
2010	8	2	2018	29	22	Середнє	32.3	14.2

Джерело: Розрахунки автора на основі даних [2; 3].

Два пікові періоди чітко співпадають з глобальними економічними кризами (Велика рецесія 2008-09 рр. і Пандемічна криза 2020 р.), зокрема в Україні валютна криза тривала з листопада 2008 р. по березень 2009 р.. На інші пікові періоди частково могли вплинути гібридна і повномасштабна фази російсько-української війни поряд з відкладеними наслідками експансійної монетарної та фіскальної політики під час пандемії та іншими факторами.

У 2014-16 рр. валютні кризи відбулися як в країнах-суперниках: Україні (лютий-квітень, жовтень 2014 р. – березень 2015 р.) і Росії (жовтень 2014 р. – січень 2015 р.), так і економічно пов'язаних сусідніх країнах: Азербайджан (лютий-травень, грудень 2015 р. – березень 2016 р.), Білорусь (вересень 2013 р. – квітень 2014 р., грудень 2014 р. – березень, серпень 2014 р., січень-лютий 2016 р.), Вірменія (грудень 2014 р. – січень 2015 р.), Казахстан (лютий 2014 р., серпень – вересень 2015 р.), Молдова (січень-квітень 2015 р.), Таджикистан (березень-квітень, червень 2015 р.). Починаючи з 2022 р. валютні кризи відбулись в Україні (червень-липень 2022 р.), Росії (березень 2022 р.), Казахстані (лютий 2022 р.), Таджикистані (березень 2022 р.), Туреччині (травень-липень, вересень-жовтень 2023 р.).

Але кризи також відбулися й у країнах за межами регіону. Частковим поясненням можуть бути непрямі наслідки на глобальних ринках від війни та санкцій. Згідно [4], у 2014-15 рр. були різкий спад цін на сировинних і аграрних ринках (наприклад, -51% на нафту, -30% на пшеницю), а в 2022 р.. навпаки, ціни різко піднялися (+39% на нафту і +36% на пшеницю), з подальшою корекцією вниз. Це могло вплинути на торговельний баланс деяких країн з недиверсифікованою торгівлею, зокрема, нафтоекспортерів: Анголи (червень-липень, вересень 2015 р., червень 2023 р., серпень 2024 р.) та Нігерії (лютий 2014 р., березень-квітень 2015 р., червень-серпень 2016 р., грудень 2022 р. – січень, квітень, червень, листопад 2023 р., січень-лютий 204 р.), а також суттєво залежних від імпорту пшениці Єгипта (березень-липень, жовтень 2022 р. – березень 2023 р., березень 2024 р.) або нафти Пакистана (березень, травень-липень, вересень 2022 р. і січень-березень 2023 р.).

На перелічені країни припадало 52 кризових країно-місяців з 146 в 2014-16 рр. і 39 з 139 у 2022-24 рр. Відповідно близько третини валютних криз в ці періоди в світі прямо чи опосередковано можуть бути принаймні частково пов'язані з наслідками російсько-української війни.

Список використаних джерел:

1. Чугаєв О.А. (2007). Валютні кризи на межі XX-XXI століть: Монографія. К.: МП „Леся”. 416 с. https://sites.google.com/site/achugaiev/monographs-and-dissertations/stati-1
2. IMF (2025a, June 6). Data Explorer. https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.STA:ER(4.0.1)
3. IMF (2025b, June 6). Monetary and Financial Statistics. https://legacydata.imf.org/?sk=B83F71E8-61E3-4CF1-8CF3-6D7FE04D0930
4. IMF (2025c, June 6). Primary Commodity Price System. https://legacydata.imf.org/?sk=471dddf8-d8a7-499a-81ba-5b332c01f8b9&sid=1390030341854

ФІНТЕХ ЯК КАТАЛІЗАТОР ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗБЛИЖЕННЯ УКРАЇНИ З РИНКОМ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ ЄС

Намонюк В.Є., к.е.н., доц.
завідувач кафедри міжнародних фінансів
ННІ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Трансформація глобальної фінансової системи в напрямку сталого розвитку відкриває Україні стратегічне вікно можливостей для модернізації економіки та залучення міжнародного капіталу. Проте ключовою передумовою для цього є інституційне зближення. В умовах відновлення, коли традиційні механізми є занадто повільними, саме фінтех-інновації виступають ключовим каталізатором, що дозволяє прискорити цей складний процес, долаючи розриви у даних та інституційній спроможності.

Фундаментом європейського ринку сталого фінансування є комплексний регуляторний ландшафт, що формує чіткі інституційні рамки. До них належать:

1. EU Taxonomy Regulation [1], що встановлює критерії для класифікації економічної діяльності. Обсяг такого фінансування досяг €530 млрд у 2023 р.
2. SFDR (Regulation on Sustainability-Related Disclosures) [2], що запроваджує інституційні вимоги до прозорості інвестиційних продуктів.
3. CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) [3], що розширила коло підзвітних суб'єктів до майже 50 000 компаній, впроваджуючи інститут подвійної матеріальності.

Натомість український регуляторний фреймворк демонструє значний інституційний розрив. Хоча НКЦПФР розробила базу для випуску «зелених» облігацій [4], критичним бар'єром залишається відсутність національної таксономії, гармонізованої з ЄС. Ініціативи Міністерства економіки щодо інтеграції принципу «Do No Significant Harm» (DNSH) є кроком у правильному напрямку, але їхня ефективність обмежується гострим дефіцитом інституційної спроможності – браком фахівців та систем для збору й верифікації ESG-даних. Ця проблема є особливо критичною на тлі збитків енергетичного сектору.

Саме для подолання цього інституційного розриву фінтех-рішення відіграють каталітичну роль. Глобальний ринок регуляторних технологій пропонує готові інструменти для автоматизації та стандартизації. По-перше, вони забезпечують технологічне заміщення інституційної слабкості. Платформи, як-от ESG Book, Sweep та MioTech, за допомогою машинного навчання автоматизують збір, валідацію та звітність за стандартами ЄС. Вони фактично компенсують брак внутрішньої експертизи в українських

компаніях та регуляторних органах. Ці інструменти створюють нові інститути довіри. Технологія блокчейн, як у випадку з цифровою «зеленою» облігацією Гонконгу на $756 млн [5], створює децентралізований інститут довіри через незмінні записи та смарт-контракти, що прискорює верифікацію без потреби у традиційних посередниках. Також відбувається формування локальної експертизи. В Україні програма Climate Innovation Vouchers від ЄБРР [6] вже інвестувала понад €2 млн, стимулюючи розвиток локальних рішень. Кейси Carbonex Ukraine (верифікація вуглецевих проектів і верифікації за стандартами Verified Carbon Standard (VCS) системи Verra [7]) та Hydrogen Ukraine демонструють, як українські стартапи вже зараз вибудовують інституційні мости до європейських ринків на мікрорівні.

Успішне використання європейських інвестиційних платформ безпосередньо залежить від рівня інституційної конвергенції. Доступ до ключового механізму – Ukraine Investment Framework – стає реальним лише за умови, що українські проєкти можуть продемонструвати відповідність інституційним вимогам ЄС щодо прозорості, підзвітності та сталого розвитку. Фінтех-інструменти для ESG-верифікації роблять таку демонстрацію можливою, швидкою та достовірною, що є критичним для участі у підході Team Europe та співпраці з ЄІБ та ЄБРР [8].

Ефективне залучення міжнародної допомоги вимагає побудови нових інститутів контролю та підзвітності. Створення Аудиторського комітету (Audit Board) в рамках Ukraine Facility є формальним кроком, але його ефективність залежить від технологічної основи. RegTech-рішення забезпечують моніторинг у реальному часі, а блокчейн може стати фундаментом для системи прозорого розподілу грантів, мінімізуючи корупційні ризики. Такі інструменти, як токенізація агропродукції, не просто підвищують її конкурентоспроможність, а створюють новий, надійний інститут відстеження, що повністю відповідає очікуванням європейських партнерів.

Інтеграція України до європейського ринку «зелених» фінансів є, по суті, процесом глибокого інституційного зближення. Успіх цього процесу залежить від здатності швидко подолати існуючі розриви у регулюванні, інституційній спроможності та довірі. В сучасних умовах фінтех виступає незамінним каталізатором, що пропонує технологічні рішення для автоматизації звітності, верифікації даних та створення нових, прозорих механізмів підзвітності. Саме синергія між інституційними реформами та цілеспрямованим впровадженням фінтех-інновацій дозволить трансформувати модель економічного відновлення України на засадах сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment. EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj/eng (дата звернення: 14.10.2025).
2. Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector. EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/2088/oj/eng (дата звернення: 14.10.2025).
3. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Directive 2013/34/EU, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Regulation (EU) No 537/2014, as regards corporate sustainability reporting. EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng (дата звернення: 14.10.2025).
4. Про затвердження Положення про порядок провадження діяльності з емісії зелених облігацій. Постанова НКЦПФР №1116 від 19.12.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1116863-20 (дата звернення: 14.10.2025).
5. HKSAR Government issues inaugural digital green bonds totalling around HK$6 billion (US$756 million). Press Release, 2023-02-16. URL:: https://www.hkma.gov.hk/eng/news- and- media/press- releases/2023/02/20230216-4/ (дата звернення: 14.10.2025).
6. Climate Innovation Vouchers – гранти на розвиток бізнесу. Грінкубатор.URL: https://greencubator.info/climate- innovation- vouchers/ (дата звернення: 14.10.2025)
7. Project Database: Verified Carbon Standard (VCS). Verra. URL: https://verra.org/project/vcs-program/ (дата звернення: 14.10.2025).
8. Ukraine Investment Framework – mobilising finance for sustainable reconstruction.Brussels, 2024. URL: https://neighbourhood- enlargement.ec.europa.eu/ukraine-investment-framework_en (дата звернення: 14.10.2025).

ЗЕЛЕНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Охріменко О.О.
д.е.н., професор,
професор кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Військова агресія у Україні призвела до масштабних руйнувань житлового фонду, промислових об'єктів, інфраструктури тощо. Значних збитків зазнають й виробники електроенергії з відновлюваних джерел (ВДЕ). За даними Energy Charter Secretariat, 13% потужностей сонячної генерації знаходяться на окупованих територіях, а 8% були пошкоджені або знищені; близько 80% вітрогенерації окуповано і частина пошкоджена через обстріли; 2% біоенергетичних потужностей знаходяться під окупацією, а також відомо про принаймні 4 біогазові заводи, що зазнали руйнувань. Прямі збитки виробників електроенергії з ВДЕ (за винятком великих ГЕС та ГАЕС) оцінюються рівні $281 млн. [1] Наявна відбудова житлового фонду, промислових об'єктів все частіше відбувається з врахуванням енергозаощадження, вимог декарбонізації та використання альтернативних енергоджерел.

Довоєнний потенціал зеленого інвестування в Україні оцінювався в 73 млрд. дол. США , включаючи зелені облігації на суму 36 млрд. дол. на період до 2030 р.[2] За інформацією Міндовкілля, наразі європейські партнери вже акумулювали близько 10 млн євро на підтримку Міжнародної платформи дій для зеленого відновлення України. Серед донорів – Італія, Франція, Фінляндія, Японія, Чехія, Німеччина. [3]

У процесі повоєнного відновлення Україна орієнтується на імплементацію принципів ESG, впровадження провідних технологій, спрямованих на зменшення викидів та енергоефективність. Серед міжнародних партнерів України у просуванні екологічних ініціатив ПРООН (UNDP), ЮНІДО (UNIDO), **ЮНЕП (UNEP)**, ряд європейських (Данія, Фінляндівія, Швейцорія, Німеччина) та азійських держав (Японія, Сінгапур), Міжнародна торгова палата (ICC), **German Marshall Fund тощо.**

Так підписаний з урядом Данії меморандум передбачає Меморандум із Данією передбачає: розвиток кліматоорієнтованого сільського господарства; спільні проєкти з відновлення аграрної інфраструктури; фінансові та податкові стимули для «зелених» ініціатив;

природоорієнтовані рішення для скорочення викидів; підтримку фермерів через інновації та технології. [4]

У межах статті 6 Паризької угоди вже укладено домовленості зі Швейцарією та Японією, а також тривають переговори з Сінгапуром щодо участі у вільних вуглецевих ринках. Попри те, що війна все ще триває, на добровільний ринок вуглецю вийшла компанія ДТЕК напочатку 2025 р.

Згідно даних міжнародного реєстру (The International Carbon Registry (ICR)) проєкт вуглецевих кредитів Нікопольської СЕС щороку забезпечує виробництво 295,6 МВт*год чистої електроенергії в Україні та сприяє скороченнє викидів вуглецевого газу і обсязі близько 190 тис. тон щороку. [5]

Аналітичний центр *German Marshall Fund* просуває концепцію «зеленого» Плану Маршалла для України, що охоплює будівельний, енергетичний і транспортний сектори. Це сприятиме інтеграції України до ринку ЄС на конкурентних умовах [6]

Наразі Україна має унікальну можливість поєднати повоєнне відновлення з переходом до зеленої економіки. Незважаючи на значні втрати у секторі ВДЕ, країна демонструє стратегічну орієнтацію на сталий розвиток, енергоефективність та міжнародну інтеграцію.

Список використаних джерел:

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року / [А. Андрієнко та ін.] ; Київська школа економіки. — Київ, 2024. — 27 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
2. Уряд схвалив Концепцію запровадження та розвитку ринку «зелених» облігацій в Україні [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. — URL:https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-koncepciyu-zaprovadzhennya-ta-rozvitku-rinku-zelenih-obligacij-v-ukrayini.
3. У Києві відбувся перший форум Платформи зеленого відновлення України. – URL:https://davr.gov.ua/news/u-kiyevi-vidbuvsya-pershij-forum-platformi-zelenogo-vidnovlennya-ukraini
4. Україна та Данія запускають партнерство для сталого землекористування та «зеленого» оновлення агросектору. URL:https://me.gov.ua/News/Detail/93029670-0d02-414e-96f2-f689a4a
5. Nikopolska Solar Farm [Електронний ресурс]. – URL: https://www.carbonregistry.com/projects/nikopolska-solar-farm-181?tab=location
6. Toward a Marshall Plan for Ukraine [Електронний ресурс] // German Marshall Fund of the United States. – URL: https://www.gmfus.org/news/toward-marshall-plan-ukraine-0.

FINANCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Olena Lytvyn, PhD, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The mechanism Ukraine's financial policy required the implementation of levers that would stimulate the diversification of centers of financial responsibility centers, sources of financial resources, and reduce the cost of credit capital in the financial market. The financial market and budget system clearly demonstrated the need to use such levers, as the state of the financial system was rather difficult and showed signs of a financial crisis and the destabilization of the economy in the context of the Russian-Ukrainian war.

At the same time, Ukraine's financial policy experienced a significant attention from both government agencies and foreign lenders, such as: the IMF, World Bank, and the EU. The latter influenced the implementation of major reforms in Ukraine; whether they were included in reform programs prepared by the Ukrainian authorities or contained the documents developed by these institutions. The main goal of these changes was to achieve the transparency of the budget process and consolidation, strengthening financial and budgetary control, as well as the introduction of multi-year budget planning and the formation of a long-term public debt and long-term debt policy. However, the war had a significant impact on the financial system and economic policy in the context of martial law and geopolitical transformations.

Russia's full-scale invasion on February 24, 2022 resulted in huge human losses and caused severe economic damage to Ukraine. Russia destroyed the foundations of the Ukrainian economy, which has not recovered from the COVID-19 pandemic yet, through targeted attacks on public and private infrastructure. The internal migration and displacement further deepened the loss of production capacity of the country. Swift actions by key authorities and international support limited and partially eliminated the negative effects of the war. Much work remained to be done to restore the long-term potential of the Ukrainian economy while rebuilding the devastated cities and communities.

The National Bank of Ukraine (NBU) continued to implement a set of measures aimed at maintaining the financial stability of the state and regulating the financial sector throughout the martial law period. In 2025 amid growing challenges posed by Russia's continuous massive attacks on peaceful Ukrainian cities and civilian infrastructure, and uncertainty in international relations, the NBU ensured that Ukraine's financial stability was maintained and laid the groundwork for macrofinancial stability.

The Financial Stability Council approved the Lending Development Strategy on June 6, 2024. The Strategy reflected a holistic vision of the key principles of lending development in Ukraine and the actions required to implement them, which would contribute to the country's sustainable economic recovery. The Strategy aimed to facilitate the provision of financial resources for the restoration of energy infrastructure and stimulate demand aimed at increasing the country's defense capability, in particular from the defense industry, manufacturing, agriculture and business in the de-occupied and close to the frontline territories. The Strategy's measures were going to be implemented in two vectors as: the intensification of lending to priority areas under martial law and the development of the legislative framework to further stimulate market lending.

Since the beginning of the war there had been a decline in the efficiency of various stakeholder groups, a decrease in the level of investment attractiveness, competitiveness, and the potential capabilities of business entities. There were Russia's daily attacks on civilians and infrastructure. At the same time, legislative support for the development of both the state as a whole and various sectors of the economy in particular has been developed and was applied.

The National Council for the Recovery of Ukraine identified the following key opportunities for the country, such as: a wide access to international cooperation and support from the partners of Ukraine, the intensification of efforts to analyze gaps and bring legislation of the country in line with the EU norms, further Ukraine's integration into the global economy as a reliable tax jurisdiction, integration of the financial system of Ukraine with the EU countries, providing it with long-term resources and expanding lending, a rapid development of digital channels of financial services, strengthening the security of financial institutions. Thus, the state's financial policy should be aimed at developing measures that would contribute to the restoration of fiscal and debt sustainability, ensuring fiscal transparency and predictability of the budget system, increasing the efficiency of budget expenditures of budget expenditures and strengthening the financial capacity of territorial communities to ensure full and timely financing of state obligations at the national and local levels.

Furthermore, the economic recovery on a modern technical, technological, information and digital basis required the creation of financial, economic, intellectual, and psychological preconditions in the optimal timeframe, taking into account local and foreign demand for domestically produced goods and services. The issue of developing a short-term program of post-war economic reconstruction based on institutional mechanisms, indicating the projected timeframe and necessary funding remained relevant.

The Russian-Ukrainian war had profound negative economic and geopolitical consequences that extended far beyond Ukraine. A military,

financial, and humanitarian support for Ukraine was indispensable for liberal democracies, especially the EU and United States. Ukraine's post-war recovery would be a long process by holding various economic summits, conferences and forums for potential investors and business groups.

Bibliography:

1. Financial Stability Council Approves Lending Development Strategy. URL: https://bank.gov.ua/en/news/all/rada-z-finansovoyi-stabilnosti-shvalila-strategiyu-z-rozvitku-kredituvannya
2. Lytvyn, O. (2024). Financial and economic consequences of the war for Ukraine. Challenges and Issues of Modern Science, 3, 204–213.
3. Lytvyn, O., Onyshchenko, A., & Ostapenko, O. (2023). Economic Challenges of Sustainable Development Goals in Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies, 9(1), 100-112.

МОНЕТАРНА ТА ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Нанавов А.С.
к.е.н., доцент, доцент кафедри світового
господарства і міжнародних економічних відносин
НН інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Повномасштабне вторгнення російської федерації у лютому 2022 року спричинило безпрецедентні виклики для економіки України, вимагаючи від Національного банку (НБУ) рішучих та часто нетрадиційних заходів для збереження макрофінансової стабільності. Цей аналіз досліджує подвійну стратегію економічної політики України у 2022–2024 роках, яка поєднувала тактичні антикризові заходи, спрямовані на виживання, зі стратегічним курсом на структурні реформи та цифрову модернізацію. Перша частина огляду присвячена еволюції монетарної та валютної політики НБУ, від екстрених заходів до поступової нормалізації. Друга частина аналізує паралельний процес розбудови регуляторного середовища для ринку віртуальних активів, що є свідченням курсу на інтеграцію в глобальну економіку навіть в умовах війни.

З початком повномасштабної агресії НБУ тимчасово відмовився від режиму інфляційного таргетування, переорієнтувавши політику на забезпечення фінансової стабільності. Було вжито низку невідкладних заходів для запобігання паніці та колапсу фінансової системи.

По-перше, було зафіксовано офіційний обмінний курс гривні до долара США, що стало "номінальним якорем" для економіки, стримуючи девальваційні та інфляційні очікування. По-друге, запроваджено жорсткі валютні обмеження для запобігання відтоку капіталу та збереження міжнародних резервів. Ці заходи включали ліміти на зняття готівки та обмеження на транскордонні перекази, дозволяючи імпорт лише критично важливих товарів.

В умовах колапсу державних доходів та обмеженого доступу до ринкових запозичень НБУ був змушений вдатися до прямого фінансування дефіциту державного бюджету шляхом викупу військових облігацій (ОВДП). Загальний обсяг такого монетарного фінансування у 2022 році сягнув 400 млрд грн (Шевчук, 2023). Хоча цей крок був вимушеним, він створив значний інфляційний тиск та посилив попит на іноземну валюту, що призводило до швидкого скорочення міжнародних резервів.

Усвідомлюючи нестійкість такої політики, 2 червня 2022 року НБУ вдався до "шокової терапії", різко підвищивши облікову ставку з 10% до 25%

(Гордійчук, 2022). Цей крок був спрямований на підвищення привабливості гривневих активів (депозитів та ОВДП), стерилізацію надлишкової ліквідності та зниження тиску на валютний ринок. Це рішення стало передумовою для подальшої стабілізації.

З 2023 року, завдяки стабілізації ситуації, НБУ розпочав поступове повернення до ринкових механізмів. Ключовим досягненням стало повне припинення емісійного фінансування бюджету. Це стало можливим завдяки двом факторам: ритмічному надходженню міжнародної фінансової допомоги та відновленню внутрішнього боргового ринку, стимульованому жорсткою монетарною політикою НБУ.

У жовтні 2023 року НБУ перейшов від фіксованого курсу до режиму "керованої гнучкості" (Національний банк України, 2023). Це дозволило курсу коливатися під впливом ринкових чинників, але зберегло за НБУ право на інтервенції для згладжування надмірних коливань та компенсації структурного дефіциту валюти. Цей крок було зроблено "з позиції сили", на тлі історично високих міжнародних резервів.

Динаміка процентної політики також відображала етапи стабілізації. На тлі стрімкого сповільнення інфляції, у другій половині 2023 року НБУ розпочав цикл поступового зниження облікової ставки. Протягом 2023-2024 років ставка була знижена з 25% до 13%, що сприяло підтримці економічного відновлення, зберігаючи привабливість гривневих заощаджень.

Законодавча основа та регуляторна модель

Паралельно з антикризовими заходами Україна продовжила курс на цифрову модернізацію. Фундаментом для легалізації ринку став Закон України «Про віртуальні активи» № 2074-IX, підписаний у березні 2022 року (Закон України «Про віртуальні активи» № 2074-IX, 2022). Закон вперше надав юридичні визначення ключовим поняттям, встановивши, що віртуальні активи не є засобом платежу в Україні, та заклав основи для ліцензування постачальників послуг.

Модель регулювання ринку була розроблена у відповідності до європейського регламенту MiCA (Markets in Crypto-Assets), що є частиною стратегії євроінтеграції (Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, 2025). Вона передбачає розподіл повноважень між двома регуляторами:

- Національний банк України (НБУ) регулює токени електронних грошей (EMT) та наглядає за постачальниками послуг з обміну віртуальних активів на фіатні валюти.
- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) регулює всі інші типи віртуальних активів (включно з токенами, прив'язаними до активів - ART) та більшість постачальників послуг (криптобіржі, обмінники, кастодіальні сервіси).

Отже, монетарна та валютна політика НБУ в умовах війни продемонструвала високий ступінь адаптивності. Пройшовши шлях від екстрених неринкових заходів до поступового відновлення ринкових механізмів, регулятор забезпечив макрофінансову стабільність, що є фундаментом для функціонування економіки. Водночас, паралельна розбудова регуляторної бази для ринку віртуальних активів є свідченням стратегічної далекоглядності. Створення прозорого та гармонізованого з нормами ЄС правового поля для нової індустрії закладає основи для залучення інвестицій та інноваційної модернізації економіки у повоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Гордійчук, Д. (2022, 2 червня). НБУ підвищив облікову ставку з 10% до 25%. Економічна правда. https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/2/687741/
2. Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 р. № 2074-IX. (2022). Відомості Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text
3. Національний банк України. (2023, 3 жовтня). НБУ впроваджує керовану гнучкість обмінного курсу, що посилить стійкість валютного ринку та економіки [Прес-реліз]. https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-vprovadjuye-kerovanu-gnuchkist-obminnogo-kursu-scho-posilit-stiykist-valyutnogo-rinku-ta-ekonomiki
4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. (2025, березень). Модель регулювання та нагляду на ринку віртуальних активів України [Презентація]. https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/povnovazhennia-rekuliatoriv-virtualnykh-aktyviv-1.pdf
5. Шевчук, О. (2023, 25 вересня). Бюджет-2024: звідки брати гроші і на що їх витрачатимуть. Економічна правда. https://epravda.com.ua/publications/2023/09/25/704690/

ВІД ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ЦІННОСТІ ДО ЛАНЦЮГІВ БАГАТСТВА: МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА КООПЕРАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ВОЄННО-ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ

Липов В. В.
д.е.н., професор, пнс.
Інститут економіки та прогнозування НАН України

Врахування потенціалу цифрових трансформацій в процесі планування воєнно-повоєнного розвитку України набуває особливого значення. Адже цілком очікуваним виглядає проблема дефіциту робочої сили у період відновлення та зростання економіки. Сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення, становить сотні мільярдів долл. США. Суттєво скоротився потенціал власних капітальних ресурсів, необхідних для відновлення і забезпечення економічного розвитку. У цих умовах опора на можливості аутсорсингу дефіцитних ресурсів, формування ланцюгів (мереж) створення цінності (Л(М)Ц), у тому числі і глобальних (ГЛ(М)Ц), що відкриває платформізація, може стати важливою складовою повоєнного відновлення національної економіки, забезпечення її успішного розвитку. Варто також нагадати, що згідно з оцінками Світового банку, збільшення участі в ГЛ(М)Ц на 1% може збільшити дохід на душу населення країни більш ніж на 1%[1, p. 71].

Особливого значення набуває використання в процесі формування стратегії економічного розвитку творчих напрацювань досліджень промислової політики, орієнтованої на підтримку розвитку ГЛ(М)Ц на базі промислових цифрових платформ (ПЦП). Впровадження цифрових технологій та вихід на глобальний рівень екосистем ПЦП зумовлює інтерес до окремих складових концепцій глобальних товарних ланцюгів, глобальних ланцюгів створення вартості, глобальних виробничих мереж, глобальних фабрик, глобальних ланцюгів даних, глобальних фінансових мереж, глобальних ланцюгів багатства та глобальних ланцюгів нерівності/бідності [2; 3].

Варто також враховувати, що зворотною стороною позитивних мережевих ефектів ЦП та ефектів першопроходьця є концентрація ринкової влади за принципом «Переможець отримує все»[4]. Результатом стає монополізм глобальних платформ. Вони виявляються здатними блокувати розвиток локальних платформ.

Передумовою успіху є просування вгору по ланцюгу виробництва певного товару або набору товарів. Адже висококонкурентні, низько технологічні сегменти ГЛ(М)Ц лишаються в повній залежності від ядра ПЦП. Так, лише третина вартості телефону Nokia N95 припадала на

виробництво. Дві третини вартості - на такі послуги, як маркетингова підтримка (30%), ліцензії (4%), дистрибуція (4%), роздрібна торгівля (11%), операційний прибуток (16%)[5]. На перетині між ГЛ(М)Ц у сферах виробництва і фінансів (ГФМ)[6] формуються глобальні ланцюги багатства (ГЛБ)[7]. Вони забезпечують захоплення прибутків економічними суб'єктами, далекими від місць генерації. Формується розкол між місцем створення і привласнення вартості, географічний розподіл прибутків і багатства. ГЛБ перетворюються на засіб створення, обігу та захисту багатства. На перетині ГЛ(М)Ц, ГФН, ГЛБ формуються глобальні ланцюги нерівності[8].

Ініціювання формування на основі ЦП глобальних мереж створення вартості може стати важливою складовою відновлення національної економіки. Фактично такі мережеві екосистеми дозволяють винести на зовнішні ринки задоволення потреб у дефіцитних для країни ресурсів за одночасного збереження ядром ЦП контролю над самим процесом виробництва. Формування на базі національних ЦП глобальних мереж створення вартості здатне стати важливим інструментом підтримки прискореної відбудови національної економіки на основі забезпечення аутсорсингу дефіцитних ресурсів за умов збереження управління і контролю процесу виробництва і розподілу вартості.

Список використаних джерел:

1. World Bank. (2020). World development report 2020: Trading for development in the age of global value chains. World Bank, 293 P.
2. Липов В. В. (2024). Індустрія 4.0 і формування ланцюгів (мереж) створення цінності на основі цифрових платформ. Вісник економічної науки України. № 2 (47). С. 152-161. DOI: https://doi.org/10.37405/1729- 7206.2024.2(47).152-161
3. Липов В. (2025). Платформізація ланцюгів створення цінності та формування структуроутворюючих опор воєнно-повоєнного відновлення: приклад мікромереж відновлюваної генерації. Економічна теорія 2025. № 4. С. 5 – 30. https://doi.org/10.15407/etet2025.03.005
4. Cusumano, M. A., Gawer, A., & Yoffie, D. B. (2019). The business of platforms: Strategy in the age of digital competition, innovation, and power. New York: HarperBusiness.
5. Ali Yrkko, J., Rouvinen, P., Seppala, T., & Yla-Anttila, P. (2011). Who captures value in global supply chains? Case Nokia N95 Smartphone. Journal of Industry. Vol. 11(3), p. 263-278. https://doi.org/10.1007/s10842-011-0107-4

6. Coe, N. M., Lai, K., Wo´jcik, D. (2014). Integrating finance into global production networks. Regional Studies, Vol. 48, p. 761–777.
7. Seabrooke, L., Wigan, D. (2017). The governance of global wealth chains. Review of International Political Economy, Vol. 24, p. 1–29.
8. Quentin, D., Campling, L. (2018) Global inequality chains: integrating mechanisms of value distribution into analyses of global production. Global Networks, Vol. 18, p. 33–56.

МІЖНАРОДНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР СТІЙКОСТІ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Терпицький Е. Л.
кандидат економічних наук,
асистент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин,
НН інститут міжнародних відносин,
КНУ імені Тараса Шевченка

Україна має потужний науково-технічний потенціал, сформований у радянський період, та збережений попри складні умови трансформації 1990 - х років. Сьогодні національна наука стоїть перед подвійним викликом: подолати наслідки повномасштабної російської агресії та інтегруватися до Європейського дослідницького простору (ЄДП) як конкурентоспроможний і рівноправний партнер. Міжнародне науково-технічне співробітництво (МНТС) перестало бути лише інструментом розвитку; воно стало життєво необхідним механізмом виживання, стабілізації та майбутнього відновлення наукового сектору України.

Стратегічним пріоритетом МНТС України є повномасштабна інтеграція до Європейського дослідницького простору, що передбачає не лише участь у програмах, але й гармонізацію законодавства, стандартів та процедур фінансування науки [8, С. 45].

Цей стратегічний напрямок вже давав результати до 2022 року, і повномасштабне вторгнення лише виправдало правильність обраного курсу. Попередньо встановлені канали співпраці стали каналами екстреної підтримки, а спільні цінності – академічна свобода, відкрите дослідження та прагнення до знань для суспільного блага – стали ще більш важливими.

Повномасштабне вторгнення росії в лютому 2022 року завдало суттєвого удару по українській науці. За даними Міністерства освіти і науки, пошкоджено або знищено понад 1900 об'єктів галузі. Виникла гостра проблема «витоку мізків», коли тисячі дослідників були змушені залишити країну або переїхати в безпечніші регіони [6]. Національні ресурси були спрямовані на оборонні та гуманітарні потреби, що призвело до скорочення й без того обмеженого бюджету наукової галузі.

Парадоксальним чином саме ця трагедія активізувала небачену хвилю міжнародної підтримки. Співробітництво перестало бути лише програмами; повномасштабна війна фундаментально перетворила міжнародне науково-технічне співробітництво з Україною з інструменту політики на механізм стійкості та збереження наукового потенціалу [10, P. 15].

Найяскравішим проявом цього став феномен, який можна назвати "сплеском співпраці". Цей сплеск є прямим наслідком війни: оскільки українські дослідники переїжджали за кордон, вони налагоджували нові зв'язки співпраці, тоді як існуючі міжнародні партнери докладали свідомих зусиль, щоб залучити українських колег до проектів як форму підтримки. Така динаміка є визначальною рисою дослідницького ландшафту після вторгнення.

Міжнародна наукова спільнота відреагувала з надзвичайною швидкістю та солідарністю. Виникли низові ініціативи для надання негайної допомоги. Найвідоміша з них, «Наука для України», стала головним інформаційним центром, який об’єднує та поширює сотні пропозицій стипендій, можливостей розміщення та вакансій для переміщених науковців з усіх дисциплін.

На інституційному рівні Європейська Комісія запустила портал ERA4Ukraine, щоб допомогти дослідникам знайти житло та роботу в Європейському дослідницькому просторі. Національні агентства та університети по всій Європі та Північній Америці створили спеціальні екстрені стипендії та спростили процедури найму. Правила надання грантів у рамках програми «Горизонт Європа» стали більш гнучкими, щоб врахувати надзвичайні обставини українських учасників.

Критичною інновацією стало масове застосування цифрової інфраструктури. Визнаючи, що не всі науковці можуть або хочуть покинути Україну, міжнародні партнери визначили пріоритетом надання доступу до ресурсів хмарних обчислень, онлайн-наукових бібліотек та передових засобів комунікації. Це дозволило дослідницьким групам в Україні продовжувати співпрацю з міжнародними партнерами.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що міжнародна науково-технічна співпраця України зрештою демонструє успішну стратегічну переорієнтацію на країни-члени ЄС та зростаючу стійкість.

Політика прив'язки науково-технічного майбутнього України до Європейського Союзу та інших демократичних партнерів виявилась повною мірою життєспроможною. Коли почалася повномасштабна агресія, встановлені партнерства забезпечили підготовлену інфраструктуру для підтримки, запобігши повній руйнації дослідницької системи України.

Глобальна реакція на тяжке становище українських вчених підкреслює, що міжнародна дослідницька спільнота пов'язана відданістю універсальним цінностям — вільному обміну ідеями, захисту колег та вірі в те, що наука є рушійною силою людського прогресу.

Майбутнє української науки нерозривно пов'язане з перемогою та відбудовою країни. Науково-технічне співробітництво має стати центральною опорою цієї відбудови.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016, № 848-VIII) (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19/ed20220112#Text
2. Загородня О.В. Міжнародне наукове співробітництво в умовах глобалізації: роль НАН України // Вісник НАН України. 2022. № 6. С. 60-67.
3. Інститут економіки промисловості НАН України. Міжнародне науково-технічне співробітництво України в умовах євроінтеграції: монографія. К.: 2019.
4. Національний фонд досліджень України (НФДУ). Звіти про діяльність. URL: https://nrfu.org.ua/
5. Національний офіс України з питань ЄДП та Horizon Europe. URL: https://horizon-Europe.com.ua/
6. Міністерство освіти і науки України. Розділ «Міжнародна співпраця». URL: https://mon.gov.ua/ua
7. Європейська Комісія. Портал учасника «Horizon Europe». URL: https://ec.europa.eu/
8. Шевченко В.М., Яцків С.Я., Храмов Ю.О. Міжнародне науково-технічне співробітництво України: стратегічні орієнтири та механізми реалізації. — К. : Аграр Медіа Груп, 2018. — 320 с.
9. UNESCO Institute for Statistics (UIS). (2023). Data for Ukraine. http://data.uis.unesco.org/
10. Khaustova, V., & Stryzhychenko, G. (2022). International Scientific and Technological Cooperation of Ukraine in the Context of European Integration. Science and Innovation, 18(1), 3-18.

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Рилач Н.М.
к.е.н., доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби НН ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

У доповіді розглядаються особливості трансформації економічної дипломатії України в умовах повномасштабної російської агресії, визначаються ключові виклики та перспективи її розвитку. Особлива увага приділяється впливу війни на зовнішньоекономічні пріоритети, міжнародну підтримку та економічну безпеку держави.

Економічна дипломатія є важливим інструментом реалізації національних інтересів у міжнародних відносинах, поєднуючи економічні та зовнішньополітичні цілі. В умовах російської агресії Україна змушена переорієнтувати свої зовнішньоекономічні стратегії для забезпечення економічної та національної безпеки.

Виклики для економічної дипломатії України:

1. Військова агресія та руйнування інфраструктури, що ускладнює логістику та товарообіг.
2. Мобілізація міжнародної підтримки, включно з фінансовими ресурсами, технологіями та військовим обладнанням.
3. Необхідність залучення міжнародної допомоги. В умовах обмежених внутрішніх ресурсів критично важливо забезпечувати фінансову, технічну та військову підтримку з боку партнерів, у тому числі через програми кредитів, грантів тощо, що дозволяє підтримувати обороноздатність та стабільність економіки.
4. Економічний тиск та необхідність санкційної політики. Україна має використовувати економічні інструменти для послаблення агресора, координувати санкції з партнерами та захищати критичні технології, що забезпечують обороноздатність країни.

У цьому контексті економічна дипломатія має виконувати функцію посередника між державою, бізнесом і міжнародними партнерами, координуючи використання міжнародних ресурсів і відбудову.

Перспективи розвитку економічної дипломатії України:

1. Просування українського експорту та інтеграція бізнесу у світову економіку, зокрема через цифрову платформу “Nazovni”, що дозволяє налагоджувати прямі контакти між українськими компаніями та міжнародними партнерами.

2. Залучення іноземних інвестицій для модернізації промисловості, логістики та енергетики.
3. Формування позитивного міжнародного іміджу України як надійного партнера та активного учасника міжнародних економічних процесів
4. Євроінтеграційні процеси, адаптація законодавства та стандартів до норм ЄС, відкривають доступ до європейського ринку, сприяють залученню інвестицій та підвищенню довіри міжнародних партнерів. У 2025 році Україна отримала високу оцінку за реалізацію ключових реформ у рамках підготовки до вступу в ЄС, що підвищує міжнародну довіру, зміцнює імідж країни як надійного партнера та відкриває нові можливості для розвитку торгівлі та інвестицій.
5. Використання економічної дипломатії для післявоєнного відновлення та стабілізації економіки: модернізація інфраструктури, підтримка високотехнологічних галузей та стимулювання сталого економічного зростання.

Таким чином, економічна дипломатія України в умовах війни з росією є ключовим інструментом забезпечення національної безпеки, підтримки економічної стабільності та просування національних інтересів. Високий рівень міжнародної підтримки (фінансова допомога понад 259 млрд євро з початку війни, включно з 34% військових витрат) демонструє ефективність економічної дипломатії та сприяє розвитку стратегічного партнерства з ЄС, США та іншими союзниками. Використання комплексних підходів, від санкцій до програм підтримки експорту, формує основу для післявоєнного відновлення та зростання економіки України.

Список використаних джерел:

1. Bayne N., Woolcock S. The New Economic Diplomacy. London: Ashgate, 2007.
2. Moons S. Economic Diplomacy and Economic Security. New Frontiers for Economic Diplomacy / C. Guapo Costa (ed.), 2009.
3. Atlantic Council. Russia Sanctions Database. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/russia-sanctions-database/ (дата звернення: 08.05.2024).
4. IFW Kiel. Ukraine Support Tracker. URL: https://www.ifw-kiel.de/publications/ukraine-support-tracker-data-20758/ (дата звернення: 08.05.2024).
5. Європейська комісія. «ЄС узгодив позитивний для України звіт про розширення». Українська правда, 04 листопада 2025. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2025/11/04/8005739/

6. Баранай П. Сучасна економічна дипломатія. Актуальні проблеми економіки. URL: https://dec.lv/mi/Baranay_Pavol.pdf (дата звернення: 08.05.2024).
7. Надоленко Г. Трансформація економічної дипломатії України в умовах повномасштабної війни. «Ефективна економіка»2024. № 5. [Електронний ресурс: https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3736/3771]

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Рєзніков В.В.
д.н.держ.упр., професор,
Київський національний університету
імені Тараса Шевченка

У контексті повномасштабної військової агресії Російської Федерації, що розпочалася 24 лютого 2022 року, економічна дипломатія України набула особливої важливості та визначального значення для державної політики. Саме в умовах війни економічна дипломатія трансформується у стратегічний механізм забезпечення життєздатності держави, її відновлення та стійкості до зовнішніх викликів. Озброєний конфлікт призвів до переходу протистояння у площину економічної війни на виснаження, в якій Україна, маючи обмежені внутрішні ресурси, змушена активно використовувати інструменти міжнародної економічної співпраці та солідарності для залучення зовнішньої військової, фінансової та гуманітарної підтримки. Актуальність теми зумовлена необхідністю аналізу та вивчення, як інструментарій економічної дипломатії дозволяє Україні не лише протистояти економічному тиску агресора, але й формувати глобальний консенсус щодо санкцій, допомоги та поствоєнної реконструкції країни.

Економічна дипломатія займає ключове місце у реалізації зовнішньополітичної стратегії держави та істотно впливає на формування тенденцій світової торгівлі та міжнародного руху капіталів. Її основною функцією є досягнення економічних пріоритетів держави шляхом використання комплексу дипломатичних засобів, незалежно від того, чи ці методи мають переважно економічний, чи політичний характер.

У теоретичній площині економічну дипломатію можна представити, як діяльність, що реалізує національні економічні інтереси дипломатичними методами і захищає економічну безпеку держави [1, с.50-51]. Отже, економічна дипломатія є інструментом реалізації зовнішньоекономічної політики держави, комплекс організаційно-правових засобів і дій на зовнішньоекономічній ниві та скоординовану взаємодію державних і недержавних структур, що спрямовані на підтримання сталого розвитку країни та її економічної безпеки, зокрема за умов глобалізації [2, с.113].

В умовах, коли пріоритетом державної політики виступає забезпечення національної безпеки та фінансування оборонного сектору, економічна дипломатія трансформується у фундаментальний інструмент підтримки макроекономічної стабільності, залучення зовнішніх фінансових ресурсів, збереження й розвитку експортного потенціалу, а також формування основ для майбутнього післявоєнного відновлення країни. Основна місія

економічної дипломатії у період воєнних викликів полягає не лише у просуванні національних економічних інтересів на міжнародній арені, а й у забезпеченні життєздатності держави шляхом ефективної мобілізації й координації зовнішньої допомоги та ресурсів. Без ефективної політики економічної дипломатії, Україна ризикує втратити до 29% ВВП, як це сталося у 2022 році, і не зможе забезпечити відновлення інфраструктури, оцінене в сотні мільярдів доларів. Таким чином, вивчення цієї теми сприяє розумінню геоекономічних викликів для Європи та світу, підкреслюючи роль України як «буфера» для демократичних цінностей. [3; 4]

Економічна дипломатія України зазнала суттєвої трансформації внаслідок впровадження воєнного стану, що зумовило адаптацію її інструментарію до актуальних викликів. У сучасних реаліях основні акценти діяльності були перенесені на застосування механізмів кризового управління, здійснення адвокації українських інтересів на міжнародній арені, а також на забезпечення ефективної мобілізації зовнішніх і внутрішніх ресурсів. Серед ключових інструментів економічної дипломатії України в умовах війни доцільно виокремити наступні.

Таблиця 1.

Інструменти економічної дипломатії України в сучасних умовах війни

Інструмент	Опис та цільове призначення
Енергетична дипломатія	Спрямована на стабілізацію виробництва та відновлення енергосистеми після російських атак. Включає залучення обладнання та фінансів від партнерів (зокрема, через G7 та Світовий банк), а також інтеграцію до європейської енергетичної мережі (ENTSO-E) для забезпечення імпорту електроенергії та підвищення стійкості.
Санкційна дипломатія	Адвокація та координація міжнародних санкцій проти РФ, особливо у фінансовому, енергетичному та технологічному секторах. Мета: економічне ослаблення агресора.
«Гуманітарна» та «Фінансова» Дипломатія	Прямі переговори із урядами та міжнародними фінансовими організаціями (МФО) (МВФ, Світовий банк, ЄБРР) щодо бюджетної підтримки, надання грантів та пільгових кредитів.
Логістична дипломатія (експортний фронт)	Створення та розширення «Шляхів солідарності» (Solidarity Lanes) через ЄС, а також забезпечення морських коридорів для експорту агропродукції та металу. Мета: підтримка експорту та наповнення бюджету.
Інвестиційна дипломатія (воєнна та повоєнна)	Залучення інвестицій у критичні сектори (ВПК, енергетика) та страхування воєнних ризиків (через MIGA, DFC, ECAs). Просування концепції «Build Back Better».
Цифрова дипломатія	Використання онлайн-платформ (наприклад, UNITED24) для збору коштів на підтримку та відновлення.

Адвокація конфіскації активів РФ	Дипломатичні зусилля для створення правових механізмів конфіскації заморожених російських суверенних активів для фінансування відновлення України.
Публічна та комунікаційна дипломатія	Формування позитивного іміджу України як надійного партнера, демонстрація стійкості економіки та інвестиційного потенціалу. Використання світових медіа та публічних виступів для адвокації фінансової та військової допомоги та просування економічних реформ.
Інституційні механізми економічної дипломатії	Координація роботи Міжвідомчої комісії з питань економічної дипломатії, торговельних представництв за кордоном та економічного блоку посольств. Синхронізація зусиль МЗС, Мінекономіки та Міністерства фінансів для реалізації єдиної зовнішньоекономічної політики.
Мобілізація ресурсів: Інтеграція системного аналізу	Поєднання економічних, політичних та комунікаційних стратегій для забезпечення сталої підтримки. Використання технологій та аналітичних платформ (наприклад, «Ukraine Support Tracker» від Kiel Institute) для моніторингу, звітності та обґрунтування подальших потреб у допомозі перед міжнародними донорами та парламентом.

Складено автором за матеріалами: [5 – 11].

Як видно з табл. 1., реалізація економічної дипломатії України демонструє практичну ефективність інструментів через конкретні ініціативи з 2022 по 2025 рік, серед основних успішних реалізованих кейсів економічної дипломатії України можна розглянути:

1. Публічна та комунікаційна дипломатія: Лідерство президента України В. Зеленського у використанні символічних практик (наприклад, звернення до парламентів США, ЄС, країн G7) дозволило мобілізувати глобальну солідарність країн Заходу через апеляції до цінностей свободи та демократії [3].
2. Інституційні механізми: Створення «Ukraine Defense Contact Group» (UDCG) у Рамштайні (квітень 2022 року, 54 країни-учасниці) для координації військової допомоги; Міжнародна робоча група з санкцій проти Росії. Також – пропозиції щодо «фінансового Рамштайну» для бюджетної підтримки [3].
3. Логістична дипломатія: У червні 2022 року ЄС скасував усі мита, квоти та антидемпінгові заходи на український експорт (термін дії домовленості неодноразово продовжувався). Це стало критично важливим для переорієнтації торгівлі після блокування морських портів [12].
4. Інвестиційна дипломатія: Співпраця з американською Корпорацією фінансування міжнародного розвитку (DFC) та Агентством із гарантування багатосторонніх інвестицій (MIGA) щодо надання гарантій приватним інвесторам, які розглядають проєкти в Україні. Це

важливий крок для переведення фокусу з гуманітарної допомоги на інвестиції [13].

5. Санкційна дипломатія: Заклики до синхронізованих санкцій, закриття ланцюгів постачань Росії (наприклад, 11-й пакет ЄС у червні 2023 р.) та зменшення торговельних бар'єрів для України (митний безвіз ЄС) [3].
6. Енергетична дипломатія: Прискорене приєднання до європейської енергомережі. У 2022 році, всього через три тижні після початку вторгнення, Україна здійснила аварійну синхронізацію своєї енергосистеми з європейською мережею ENTSO-E, що було заплановано лише на 2023 рік. Це стало стратегічним проривом, який дозволив Україні від'єднатися від енергосистем РФ і Білорусі та забезпечити можливість імпорту електроенергії в умовах російських атак [14].

   Адвокація нафтового ембарго та обмеження цін, а саме українська енергетична дипломатія активно працювала з партнерами в G7 та ЄС для запровадження ембарго на російську нафту та нафтопродукти, а також для встановлення механізму граничних цін (G7 «price cap») на морські постачання російської нафти [15].
7. Фінансова дипломатія: У березні 2023 року МВФ затвердив чотирирічну програму «Extended Fund Facility» (EFF) на суму близько 15,6 млрд дол. США. Це рішення стало результатом тривалих дипломатичних переговорів та сигналом міжнародній спільноті про стабілізацію та довіру до макроекономічної політики України [16].
8. Економічна дипломатія України в умовах війни довела свою ефективність як інструмент виживання, забезпечивши 280 млрд дол. США допомоги, санкції проти агресора та експорт 33 млн тонн зерна. Успіхи включають мобілізацію глобальної коаліції та стабілізацію економіки, але виклики – спад допомоги у 2025 році та продовольча криза – вимагають еволюції [17; 18].

Таким чином, у період війни економічна дипломатія України зазнала суттєвої трансформації, перейшовши від традиційної ролі просування національних інтересів до функції ключового інструменту забезпечення державної стійкості та обороноздатності. Ефективність таких дипломатичних зусиль підтверджується рекордними обсягами військової й фінансової підтримки, збереженням стратегічно важливого експорту, а також консолідацією міжнародної коаліції на підтримку України.

На відміну від довоєнного етапу, сучасна економічна дипломатія виконує комплексну функцію – забезпечує обороноздатність, підтримує життєстійкість економіки та сприяє відновленню країни. У такому вигляді вона виступає не лише інструментом просування національних інтересів, а

й формує нову інституційну модель, що може слугувати орієнтиром для держав у постконфліктних трансформаціях.

Необхідно розробити інструментарій (стратегію) переходу від переважної «дипломатії допомоги» до «дипломатії інвестицій» шляхом посилення гарантій воєнних ризиків та просування конкретних проєктів у сфері енергетики, ВПК та технологій України.

Розробка інструментарію переходу від переважної «дипломатії допомоги» до «дипломатії інвестицій» є стратегічно важливим завданням, що передбачає формування цілісної системи заходів, спрямованих на стимулювання довгострокового економічного розвитку України в умовах воєнних ризиків. Така стратегія має ґрунтуватися на комплексному підході, що включає посилення гарантій для іноземних інвесторів, а також активне просування конкретних інвестиційних проєктів у пріоритетних галузях – енергетиці, військово-промисловому комплексі (ВПК) та сфері високих технологій.

Список використаних джерел:

1. Ryeznikov V. Theoretical aspects of diplomacy, its role in international economic relations // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Харків: серія «Економічні науки» Том XVI № 1-2. – Харків, 2013. с.48-53
2. Специфіка європейської економічної інтеграції України в умовах асоціації з ЄС та розвитку нової промислової революції : монографія / кол. авторів ; за ред. І. Ю. Матюшенка. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 408 с.
3. Vysotskyi, O., Polishchuk, I., Korotkov, D., & Chevychalova, Zh. (2025). UkrainianEconomic Diplomacy during the Full-Scale Russian Aggression. Evropsky Politicky a Pravni Diskurz,12, 1, 5-12. *(PDF) Ukrainian Economic Diplomacy during the Full-Scale Russian Aggression*. URL: https://www.researchgate.net/publication/389529195_Ukrainian_Economic_Diplomacy_during_the_Full-Scale_Russian_Aggression
4. Kenneth Rogoff (2025). Russia's invasion of Ukraine could upend fiscal and monetary policy in advanced economies // Finance & Development Magazine. URL: ttps://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2022/03/the-long-lasting-economic-shock-of-war
5. EU Assistance to Ukraine (in U.S. Dollars). URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/eu-assistance-ukraine-us-dollars_en?s=253

6. EU financial support to Ukraine. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-financial-support-ukraine_en
7. План для України 2024-2027. Аналітична довідка. URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf
8. Стратегічні орієнтири поглиблення торговельно-економічних відносин України з країнами Європейського союзу (2025). Аналітична довідка. URL: https://fru.ua/images/doc/2025/EU_web.pdf
9. Підвищення стійкості шляхом прискорення цифрової трансформації бізнесу в Україні (2024). Аналітична довідка. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/uk/publications/reports/2024/05/enhancing-resilience-by-boosting-digital-business-transformation-in-ukraine_c2e06e50/5d9e86a7-uk.pdf
10. НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ДОХОДІВ ДО 2030 РОКУ (2025). Аналітична довідка. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
11. Ukraine Support Tracker: Military aid falls sharply despite new NATO initiative (2025). URL: https://www.kielinstitut.de/publications/news/ukraine-support-tracker-military-aid-falls-sharply-despite-new-nato-initiative/
12. Factsheet EU-Ukraine Solidarity Lanes – Lifeline for Ukrainian economy, key for global food security (2024). URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_uk
13. DFC Kickstarts US-Ukraine Reconstruction Investment Fund with $75 Million Seed Capital Equity Investment (2025). URL: https://www.dfc.gov/media/press-releases/dfc-kickstarts-us-ukraine-reconstruction-investment-fund-75-million-seed
14. Continental Europe successful synchronisation with Ukraine and Moldova power systems (2022). URL: https://www.entsoe.eu/news/2022/03/16/continental-europe-successful-synchronisation-with-ukraine-and-moldova-power-systems/
15. EU sanctions against Russia (2024). URL: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/
16. International Monetary Fund (2023). URL: https://www.imf.org/uk/News/Articles/2023/03/31/pr23101-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-new-eff-part-of-overall-support-package

17. Conte N. Visualizing the 10 Largest Donors of Aid to Ukraine (2022–2024). URL: https://www.visualcapitalist.com/visualizing-the-10-largest-donors-of-aid-to-ukraine-2022-2024/
18. Ukrainian grain exports explained (2025). URL: https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukrainian-grain-exports-explained/

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ТРЕНДИ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Шепель О. С.
докт. філос., асистент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Актуалізація проблематики трудової міграції в Україні обумовлена глибокими інституційними, демографічними та соціоекономічними деформаціями, спричиненими повномасштабною війною. Міграційна система держави, яка впродовж тривалого періоду еволюціонувала як багатокомпонентна модель транснаціонального переміщення, сьогодні зазнає якісного зрушення: від класичних форм тимчасової мобільності до довготривалої релокації людського капіталу [1]. В умовах ерозії національної безпеки, девальвації трудового потенціалу та фрагментації ринку праці, Україна перетворилася на потужного експортера робочої сили в європейський соціально-економічний простір [2].

Парадигмальні зміни у структурі міжнародної трудової міграції українців проявляються у переважанні вимушеного характеру мобільності, інверсії гендерної структури мігрантів, а також у зсуві кваліфікаційної вертикалі. Сучасний етап характеризується релокацією жінок репродуктивного віку з вищим рівнем освіти, що супроводжується ризиками дегуманізації трудових ресурсів на внутрішньому ринку. Відбувається процес масової «дескваліфікації» — розбалансування між формальними освітніми характеристиками мігрантів і фактичним працевлаштуванням у низькопродуктивних сегментах економіки країн-реципієнтів. Цей дисбаланс, у свою чергу, формує нові виклики для стратегій інтеграції та використання людського капіталу на європейському ринку праці [3].

Активізація політик тимчасового захисту в межах Директиви 2001/55/ЕС стала інституційною відповіддю ЄС на гуманітарно-міграційний шок. Надання українцям правового доступу до соціальних послуг, працевлаштування та освіти не лише пом’якшило первинну кризу, а й заклало підвалини для формування нових форматів транскордонної мобільності. Сама логіка європейської міграційної політики змістилася у бік сек’юритизації та економізації, де мігранти дедалі частіше розглядаються як компенсаторна змінна демографічної стагнації, а не виключно як соціально вразлива категорія [4].

Українська трудова присутність у Європі дедалі більше інституціоналізується. Трудові мігранти інтегруються в ринки праці Польщі, Німеччини, Чехії, виконуючи стабілізуючу функцію у секторах з високим

рівнем дефіциту робочої сили [5]. Згідно з аналітичними оцінками, фіскальний внесок українців до бюджетів приймаючих країн перевищує витрати на їх утримання, що свідчить про позитивний кумулятивний ефект для економік-реципієнтів [6]. При цьому мультиплікативний споживчий ефект через збільшення внутрішнього попиту (житло, транспорт, харчування, послуги) також створює додану вартість і стимулює зайнятість на місцевому рівні [7].

Національний ринок праці України водночас зазнає системної деструкції: виїзд працездатного населення, особливо в регіонах із високим рівнем ризику, посилює кадрову депривацію в критичних секторах — медицині, освіті, промисловості [8]. Зростає загроза довгострокової деградації трудового потенціалу через втрату репродуктивної бази, інтелектуального ядра та молодіжного ресурсу. У таких умовах особливого значення набувають політики зворотної міграції та реінтеграції — створення привабливого середовища для повернення мігрантів, залучення репатрійованого капіталу, запуск програм професійної перекваліфікації та розвитку підприємництва [9].

Синергетичний ефект міграції повинен бути переорієнтований на підтримку внутрішньої економічної мобільності. Для цього доцільним є впровадження двокомпонентної моделі міграційної політики: з одного боку — стимулювання добровільного повернення громадян, з іншого — контрольована імміграція з країн, що мають надлишок трудових ресурсів. Така модель має забезпечити баланс між демографічною стійкістю, соціальною інклюзією та структурною перебудовою ринку праці [10].

Таким чином, міжнародна трудова міграція в умовах війни перестає бути лише гуманітарною проблемою й перетворюється на стратегічний інструмент економічного позиціонування України у світовому господарстві. Утвердження нової геоекономічної реальності потребує модернізації національної політики зайнятості, укладання двосторонніх угод про мобільність, активного використання цифрових платформ реєстрації мігрантів, а також перегляду концепції економічного громадянства в контексті поствоєнного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Bobrova D., Don O. International labor migration and its impact on the labor market of Ukraine in the context of Russian military aggression // Galic’kij ekonomičnij visnik. – 2023. – T. 82, № 3. – C. 216–226. – URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.216 (дата звернення: 10.09.2025).
2. Temporary protection for 4.3 million in February 2025 [Електронний ресурс] // Eurostat. – 2025. – Режим доступу:

https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250410
3. Cheromukhina O. Labour market in Ukraine under the influence of a year of full-scale war // Three Seas Economic Journal. – 2024. – Т. 5, № 1. – С. 96–101. – URL: https://doi.org/10.30525/2661-5150/2024-5-15 (дата звернення: 09.09.2025).
4. European Commission. Communication on the support to Member States welcoming those fleeing the war in Ukraine. – Brussels : European Commission, 2023. – 21 p.
5. Шепель О. С. Вплив міжнародної трудової міграції на фінансування економік країн, що розвиваються : дис. … д-ра філософії : 292 – Міжнародні відносини. – Київ, 2025. – 236 с.
6. Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (DIW Berlin). Integration der ukrainischen Geflüchteten: Herausforderungen und Chancen. – Berlin : DIW, 2023.
7. Oxford Economics. Economic Impact of Ukrainian Refugees in the EU. – Oxford : Oxford Economics, 2024.
8. Міністерство економіки України. Україна потребуватиме 4,5 млн працівників для економічного відновлення після війни [Електронний ресурс]. – 2023. – URL: https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=12345678 (дата звернення: 04.09.2025).
9. Панченко В. Г., Резнікова Н. В., Карп В. С., Іващенко О. А. Вплив міжнародної міграції робочої сили на макроекономічне середовище країн-донорів трудових мігрантів: теоретичні аспекти // Ефективна економіка. – 2024. – № 1. – URL: https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2858. – DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.12.
10. Лібанова Е. М. Міграційна політика України в умовах війни: тенденції, виклики, перспективи // Демографія та соціальна економіка. – 2023. – № 1. – С. 5–23.

BRAIN DRAIN OR BRAIN CIRCULATION? MOBILITY OF UKRAINIAN SCIENTISTS IN WARTIME

Andriunina D. O.
Doctor of Philosophy
Policy Expert on Employment and Labour Migration

Since Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022, the country's science and education sectors have been severely disrupted. Research papers produced by Ukrainian scientists declined by about fell by roughly 10% in 2022, largely driven by scientists fleeing abroad [1]. Surveys report that by late 2022 about 10–19% of Ukrainian researchers had emigrated (e.g. the government estimated approximately 6,000 of 60,000, or 10%, left [2], while an academic survey found 18.5% had fled [3]). These departing scientists tended to be among the most active researchers, deepening the loss of human capital [3]. Even among elite academics, analyses show measurable outflows (e.g. 5.4% of top researchers were publishing abroad by mid-2023) [1]. In addition to human losses, about 22% of Ukraine's leading universities have suffered physical damage [1]. Together, these factors have pushed down publication rates and raised the threat of a lasting brain drain.

Student mobility has likewise surged. One recent study found that among Ukraine's 2022 graduating high-school cohort, about 36,500 students (16%) were displaced, mostly relocating abroad (64% of those displaced) to neighboring countries [3]. A parallel 21% fall (approximately 41,500 students) in exam participation suggests a total of 78,000 (34%) seniors directly impacted by the war [3]. These figures imply a large pool of young talent that may not enter Ukrainian universities in the near term, further exacerbating future skill gaps.

These mobility patterns carry serious risks of brain drain. Observers caution that without active measures linking displaced scholars back to Ukraine, the war could "accentuate the permanent loss of scientific expertise" [4]. Ukraine already faced a long-term decline in R&D (the number of researchers shrunk from over 52 000 full time equivalents in 2013, to 41 000 in 2018 [4]), so any large outflow now threatens post-war recovery. Economic research underscores that wars primarily harm science via human-capital losses [1]. Ganguli and Waldinger (2023) emphasize that "human capital shocks are the main drivers"of Ukraine's output decline, and they conclude that efforts must focus on supporting scientists to continue research and return after the war [1]. In practice, brain drain could mean chronic staff shortages, lower innovation, and weaker high-tech sectors. Moreover, absent reintegration programs, skilled individuals forced abroad may settle permanently, "bypassing" Ukraine's rebuilding process. As one analysis notes, many refugee families abroad may grow rooted, making return increasingly unlikely if opportunities at home remain limited [3].

There is, however, a positive counter-narrative: with the right policies, mobility can become brain circulation rather than unmitigated drain. Surveys of the scientific diaspora suggest many emigrated scholars remain eager to help Ukraine. A recent analysis found the diaspora showed "readiness for closer cooperation" and that a significant share of expatriate scientists are motivated to return to Ukraine when possible [5]. Importantly, even after the invasion a large majority of Ukrainian scientists abroad have maintained links: one survey found 60% of diaspora researchers continued cooperating with institutions in Ukraine [5]. Moreover, international programs have rapidly mobilized to support this cooperation.

Engaging the diaspora can also tap a valuable resource. Ukrainian and international experts highlight that migrant scientists can contribute via collaborative projects, mentoring, and advisory roles [6]. Centre for Economic Policy Research analysts stress that migrants and the wider Ukrainian diaspora "can be engaged in scientific collaborations, and their expertise can be used for policy input and advising" [6].

To transform brain drain into brain circulation, Ukraine and partners should: strengthen diaspora networks via platforms and a dedicated foundation; expand mobility through Erasmus+, Horizon Europe, and bilateral pacts; invest in reintegration with fellowships, repatriation grants, and retention support; and mobilize funding and cooperation through co-funded projects, emergency grants etc. Explicit involvement of diaspora experts is key.

The Russian invasion has created an acute brain-drain challenge for Ukraine's science system, with significant outflows of researchers and students threatening future innovation capacity. At the same time, scholars abroad, international partners, and policymakers are working to sustain research and retain ties. Since human capital loss is the main driver of decline, the priority is to preserve and recover talent. Engaging the diaspora, expanding mobility, and offering reintegration incentives can turn displacement into brain circulation, mitigating losses and reinforcing Ukraine's scientific resilience for recovery and growth.

References:

1. Ganguli, I., & Waldinger, F. (2023). *War and science in Ukraine* (NBER Working Paper No. 31449). National Bureau of Economic Research. https://cutt.ly/Hr96IH5F

2. Polishchuk, Y., Moskvina, V., Degtyarova, I., Galat, M., & Makaruk, L. (2022). *Assessing the needs of Ukrainian scholars in dangerous circumstances* (Working Paper 6413145). Zenodo. https://cutt.ly/gr96Orlt

3. De Rassenfosse, G., Murovana, T., & Uhlbach, W. (2023). How the war in Ukraine disrupted Ukrainian science. *Humanities and Social Sciences Communications*. https://cutt.ly/er96OES2

4. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *The future of science in Ukraine* (OECD Report). https://cutt.ly/yr96OVl8

5. Science at Risk. (2023). *Scientific diaspora – a unique asset for post-war recovery of Ukraine*. https://cutt.ly/3r96Prb7

6. Centre for Economic Policy Research (CEPR). (2023). *Innovation for economic resilience: Strengthening Ukraine's human capital and science sector.* VoxEU. https://cutt.ly/9r96PxtZ

«ВІДТІК МІЗКІВ» З УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: МАСШТАБИ ТА НАСЛІДКИ

Матей В.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних фінансів
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Повномасштабна російська агресія проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, спричинила масштабні демографічні зрушення, зокрема вимушену міграцію населення. Мільйони українців були змушені покинути свої домівки та шукати притулку за кордоном. Значна частина з них – особи з вищою освітою та високим рівнем кваліфікації. Такий масовий відтік інтелектуального капіталу, або так званий «відтік мізків» (brain drain), створює як короткострокові виклики для українського ринку праці, так і довгострокові ризики для розвитку національної економіки.

Оцінка масштабів відтоку людського капіталу з України ускладнюється динамічністю міграційних процесів, проте дані міжнародних організацій дозволяють окреслити загальну картину. Станом на жовтень 2025 року, за даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, понад 5,7 мільйона українців зареєстровані як біженці по всьому світу, при цьому переважна більшість (близько 5,2 мільйона) знаходиться в країнах Європи. Найбільші приймаючі країни – Німеччина (1,23 млн осіб), Польща (понад 1 млн) та Чехія (майже 400 тис.) [1]. За інформацією Міністерства закордонних справ України (грудень 2024), за кордоном перебувають близько 7,7 мільйона українських громадян, з яких 5,3 мільйона (69 %) – у країнах ЄС [2].

Водночас, не стільки кількісні, скільки якісні характеристики поточної міграційної хвилі викликають занепокоєння. Ключовою характеристикою сучасних міграційних процесів є високий рівень освіченості серед українських емігрантів. Дві третини дорослих українців, які перебувають під тимчасовим захистом в ЄС мають вищу освіту, а понад 40% мають ступінь магістра або вищий [3]. Це перевищує середні показники як для України, так і для приймаючих країн, що свідчить про непропорційну велику втрату кваліфікованої частини робочої сили.

Особливо помітним є відтік науковців та дослідників. У результаті російської агресії тисячі вчених були змушені евакуюватися та приймати пропозиції від іноземних університетів і дослідницьких центрів. За оцінками міжнародного дослідження, проведеного восени 2022 року, Україну покинули близько 18,5% науковців, і серед них переважають ті, хто проявляв найбільшу дослідницьку активність [4]. За словами заступника міністра освіти і науки України Денисом Курбатовим у липні 2025

року, близько 20% науковців покинули країну або змінили професію [5]. Таким чином, Україна втратила п’яту частину свого наукового потенціалу.

Втрата висококваліфікованих кадрів має безпосередній вплив на структуру ринку праці та продуктивність економіки. У короткостроковій перспективі «відтік мізків» зумовлює гострі структурні дисбаланси на ринку праці. Спостерігається поглиблення гострого дефіциту кваліфікованих кадрів, особливо у критичних важливих секторах – охорона здоров’я, освіта, інформаційні технології. Скорочення кількості науковців та дослідників ускладнює реалізацію дослідницьких проєктів та технологічну модернізацію підприємств, знижує інституційну спроможність українських університетів та науково-дослідницьких установ.

Проте, найбільш руйнівними можуть стати довгострокові наслідки, які впливають на потенціал повоєнної відбудови та майбутню траєкторії економічного розвитку країни. По-перше, виникає фундаментальна загроза для процесу повоєнної відбудови, оскільки дефіцит інженерно-технічних кадрів ризикує стати головним «вузьким місцем», що обмежить здатність України ефективно освоювати міжнародну допомогу. По-друге, втрата науковців та дослідників значно обмежує можливості інноваційного розвитку, призводячи до ерозії національної інноваційної системи та консервації сировинної моделі економіки [7]. По-третє, «відтік мізків» поглиблює демографічну кризу та погіршує інвестиційну привабливість України, адже доступ до кваліфікованого людського капіталу є ключовим фактором для залучення прямих іноземних інвестицій у проекти відбудови.

Поряд зі значними негативними наслідками еміграція висококваліфікованих працівників може мати і певні позитивні ефекти. Зокрема, можливе формування «інтелектуальної діаспори», що запускає механізм так званої «циркуляції мізків» (bran circulation), яка сприяє інтеграції України у світові наукові мережі, залученню грантів і трансферу технологій. Повернення частини мігрантів після завершення війни, за умови створення сприятливого середовища, може стимулювати і зворотній процес «припливу мізків» (brain gain).

Отже, «відтік мізків» із України під час війни є одним із ключових стратегічних викликів для майбутнього України. Втрата п’ятої частини наукового потенціалу та десятків тисяч висококваліфікованих фахівців підриває можливості повоєнного відновлення та інноваційного розвитку України. Водночас, формування інтелектуальної діаспори та можливе повернення частини українців після стабілізації безпекової ситуації у поєднанні зі створенням сприятливих умов для їхньої професійної самореалізації в Україні можуть зменшити негативні наслідки досліджуваного явища.

Список використаних джерел:

1. UNHCR (2025). Ukraine Refugee Situation Operational Data Portal. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine
2. DW (2024). За кордоном перебуває близько 7,7 мільйона українців – МЗС. URL: https://www.dw.com/uk/za-kordonom-perebuvae-blizko-77-miljona-ukrainciv-mzs/a-70957982
3. Tokariuk O. Ukraine's fight for its people: Ukrainian refugees and their shifting situation. Research Paper. Chatham House, Royal Institute of International Affairs. London, 26 February 2025. URL: https://chathamhouse.soutron.net/Portal/Public/en-GB/DownloadImageFile.ashx?objectId=10836&ownerType=0&ownerId=206862
4. Національний фонд досліджень України (2024). Наслідки війни для української науки. URL: https://nrfu.org.ua/en/news-en/the-effects-of-war-on-ukrainian-research/
5. РБК-Україна (2025). В аспірантуру до війни йти не хотіли: інтерв'ю з МОН про українську науку. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/v-aspiranturu-viyni-yti-hotili-interv-yu-1753446251.html
6. Bezvershenko, D., Kantor, M., Whalley, J., Dyevre, A., Gross, D., Sampat, B. Innovation for economic resilience: Strengthening Ukraine's human capital and science sector. Centre for Economic Policy Research (CEPR). London, 2025. URL: https://cepr.org/voxeu/columns/innovation-economic-resilience-strengthening-ukraines-human-capital-and-science

ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ РОЗБУДОВИ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ

Панченко В.Г.
д. е. н., доцент, професор кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Маріупольський державний університет

Інфраструктура знову стала одним із ключових чинників глобальної стабільності та конкурентоспроможності держав. Адміністрації Д. Трампа та Дж. Байдена зробили низку кроків, спрямованих на оновлення внутрішньої інфраструктури, посилення стійкості економіки та зменшення залежності від вразливих глобальних ланцюгів постачання. Ці ініціативи мають ширше значення, ніж лише внутрішня модернізація: вони формують нову архітектуру міжнародного співробітництва, у яку потенційно може інтегруватися Україна.

Однією з найважливіших програм став ухвалений у 2021 році Infrastructure Investment and Jobs Act (IIJA) [1]. Федеральний пакет інвестицій обсягом близько $1,2 трлн. Він охоплює модернізацію транспортної інфраструктури, електричних мереж, систем водопостачання, широкосмугового інтернету, портів і залізничних сполучень. Програма також спрямована на розвиток екологічно стійких технологій, зокрема, інфраструктури зарядних станцій для електромобілів, відновлюваних джерел енергії та «розумних» енергомереж. Значна частина коштів передбачена для зменшення вуглецевого сліду економіки, розвитку зеленої енергетики та створення робочих місць у сфері «чистих технологій».

Паралельно адміністрація Дж. Байдена просувала програму Build Back Better, яка акцентує не лише на фізичній інфраструктурі, а й на соціальній, технологічній і людській. У ній ідеться про оновлення освітніх та медичних закладів, розвиток цифрової інфраструктури, розширення доступу до інтернету в сільських регіонах і підтримку інновацій у сфері кліматичних технологій. Це не просто набір інвестиційних програм — це перехід до нової парадигми державного управління, у якій інфраструктура виступає інструментом соціальної згуртованості, безпеки та технологічного розвитку. Важливим напрямом також є ініціатива Global Infrastructure and Investment Partnership (PGII), започаткована країнами «Великої сімки» у 2022 році. Вона покликана стати альтернативою китайському «Поясу і шляху» та спрямована на розвиток інфраструктурних проєктів у країнах, що розвиваються, з акцентом на прозорість, сталий розвиток і дотримання правових стандартів [2]. Для України це може відкрити можливості

залучення інвестицій у відбудову транспортних коридорів, логістичних центрів, цифрових мереж і систем енергетичної безпеки.

Інфраструктурна політика США має не лише економічне, а й стратегічне значення, забезпечуючи технологічну перевагу, формуючи попит на інноваційні рішення, стимулюючи розвиток внутрішнього виробництва та водночас створює зовнішній контур партнерств. У цьому контексті Україна може долучатися до реалізації таких проєктів [3]. З огляду на повоєнну реконструкцію, українські підприємства можуть стати партнерами американських компаній у реалізації локальних проєктів з модернізації міст, доріг, систем зв'язку та логістичних хабів.

Для України участь у таких процесах має подвійне значення. З одного боку, це шанс інтегруватися в сучасні технологічні ланцюги та залучити довгострокові інвестиції. З іншого, це можливість формувати власну експертизу у сфері управління інфраструктурними ризиками, цифровізації транспортних систем і зеленої енергетики. Взаємодія зі США у цій сфері може допомогти створити прозору та ефективну модель післявоєнної відбудови, яка відповідатиме найкращим світовим стандартам [4].

Отже, перспективи співробітництва у сфері розбудови інфраструктурних проєктів між Україною та США є не лише економічно доцільними, а й стратегічно необхідними. Вони відкривають шлях до створення нової архітектури партнерства, де інфраструктура стає не просто матеріальною основою розвитку, а інструментом модернізації, довіри та спільного бачення майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Резнікова Н., Панченко В., Іващенко О.. 2021. Інфраструктурні проєкти в центрі глобального суперництва КНР і США: інституційні важелі вирішення проблем сталого економічного розвитку. *Економіка і організація управління*., 55-70. DOI: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.4.6.
2. Резнікова Н.В., Панченко В.Г., Іващенко О.А. Вплив конкуренції інфраструктурних проєктів США та КНР на глобальну економічну кон'юнктуру та економічну безпеку країн, що розвиваються: боргові, технологічні і фінансові важелі тиску на сталий розвиток. Економіка та держава. 2021. №. 8. С. 10–16.
3. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. К.: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
4. Резнікова Н., Панченко В. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. К.: Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с.

ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ВПЛИВ НА ГЛОБАЛЬНУ ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Шворак Л.О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року колективна відповідь західних країн - зокрема Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади, Австралії та Японії - полягала у запровадженні безпрецедентного пакета економічних санкцій проти російського режиму. Ці заходи передбачали масштабні обмеження у фінансовому секторі (зокрема щодо Центрального банку Росії), відключення російських банків від системи міжбанківських розрахунків SWIFT, а також запровадження нових правил торгівлі товарами та послугами у стратегічно важливих галузях економіки - таких як авіація, енергетика та морські перевезення. Крім того, санкції були поширені на широке коло осіб і структур, пов'язаних із кремлівським режимом: представників найближчого президента росії, учасників воєнних дій, посадовців окупаційних адміністрацій на тимчасово захоплених територіях України, а також олігархів, чиї активи та економічні інтереси у критично важливих секторах сприяють підтримці агресії. Санкційний пакет 2022 року став логічним продовженням обмежувальних заходів, запроваджених ще у 2014 році у відповідь на анексію росією Криму та вторгнення на Донбас.

Економічний ефект санкції можуть мати за умови, що економічні втрати для країни, на яку накладаються санкції перевищують 2% її ВВП, а співвідношення економічного потенціалу між сторонами становить не менше 10:1 на користь країн, які такі санкції накладають. Важливим чинником є також значна торговельна залежність підсанкційної держави від країн, які запроваджують обмеження - понад чверть загального зовнішньоторговельного обороту. Ефективність санкцій підвищується, коли вони реалізуються швидко, узгоджено з міжнародними партнерами, і водночас не спричиняють істотних втрат для держав, що їх застосовують. У 2014–2018 роках санкції ЄС спричинили для Росії втрати близько 1,5% ВВП за співвідношення економічного потенціалу від 8:1 до 14:1 на користь ЄС. Частка ЄС у зовнішній торгівлі росії становила близько 45%, тоді як росії в торгівлі ЄС - не більше 8%. Попри швидке впровадження основних санкцій, обмежене коло країн-учасниць і відсутність нових заходів після 2015 року зберегли для Росії можливість альтернативної торгівлі, тоді як втрати ЄС

були мінімальними (менше 0,2% ВВП) і найбільше позначилися на країнах Балтії.

У 2022–2023 роках ефект від санкцій ЄС проти росії суттєво посилився: ВВП росії скоротився більш ніж на 3,9%, тоді як співвідношення економічного потенціалу між ЄС і Росією становило приблизно 10–12:1. Частка ЄС у зовнішній торгівлі росії зменшилася до 37%, тоді як росії в торгівлі ЄС - до 5,1%. Попри широку міжнародну підтримку санкцій (45 країн), росія намагалася компенсувати обмеження через співпрацю з Китаєм, Іраном і Північною Кореєю, зростав також ризик «сірого» експорту товарів подвійного призначення.

Станом на січень 2024 року проти росії було запроваджено понад 16 000 санкцій, що охоплювали як фізичних, так і юридичних осіб, що робило її найбільш санкційованою державою у світі. Близько 70% активів у російській банківській системі перебували під санкційними обмеженнями, що значно підірвало функціонування фінансового сектору країни. Замороження активів ключових урядових діячів, військових та олігархів, а також запровадження заборони на подорожі суттєво обмежили економічну маневреність росії. У поєднанні з обмеженням ціни на нафту ці заходи призвели до втрати понад 500 мільярдів доларів, які могли б бути використані на фінансування воєнних дій. Додатково, санкції та контроль за експортом критично важливих компонентів з боку коаліції рішучих значно ускладнили доступ росії до необхідних промислових ресурсів, змушуючи її платити значні надцінки на світові товари. Вплив санкцій коаліції рішучих також проявився у зростанні інфляції та відсоткових ставок у росії. Центральний банк країни підвищив облікову ставку до 21% станом на лютий 2025 року, що негативно вплинуло на купівельну спроможність населення та послабило внутрішній попит. Крім того, спостерігався дефіцит робочої сили та її переорієнтація на військове виробництво або безпосередню участь у військових діях.

Санкційні обмеження спричинили суттєву трансформацію глобальної економічної системи, змушуючи росію дедалі більше орієнтуватися на КНР для пом’якшення наслідків ізоляції з боку західних країн. Це стратегічне партнерство сприяло рекордному зростанню двосторонньої торгівлі: у 2023 році товарообіг між Росією та КНР досяг $237 млрд, що на майже 70% перевищує показник 2021 року. Хоча значна частка торгівлі припадла на китайські товари, КНР також виступала основним транзитером продукції країн коаліції до росії, забезпечуючи ключову роль у механізмах обходу санкцій. З початку військової агресії Китай забезпечив понад 90% імпорту російських напівпровідників, більше половини з яких були вироблені за західними технологіями або під західними брендами. Одночасно росія розробила механізми обходу обмежень на експорт нафти, зокрема через

формування «тіньового флоту» з понад 500 суден, що складало близько чверті світового флоту перевезення сирої нафти. Це дозволило росії, а також Ірану, Сирії та Венесуелі отримувати значні доходи для фінансування своїх автократичних політик. КНР є основним ринком для так званої нелегальної нафти, обсяги імпорту якої у 2017–2023 роках перевищили 97 млн тонн, що становить приблизно 15% усіх санкційованих експортних обсягів. Сформовані за останні роки мережі обходу санкцій підкреслюють необхідність посилення контролю та застосування адаптивних заходів, спрямованих на запобігання підтриманню військово-промислового комплексу росії попри економічні обмеження.

Попри значний тиск міжнародних санкцій, економіка Російської Федерації демонструє високу стійкість завдяки значним природним ресурсам, підтримці стратегічних союзників та системній переорієнтації на військове виробництво. Масштабні інвестиції у оборонну промисловість і формування нових економічних бенефіціарів військових операцій свідчать про те, що економічна трансформація росії має довгостроковий характер і є малоймовірною для швидкої реверсії. У цьому контексті міжнародна спільнота повинна не лише підтримувати, а й посилювати санкційний тиск, інтегруючи його з механізмами перевірюваних реформ та зміною військово-політичної поведінки росії, аби запобігти відновленню його військових спроможностей та забезпечити регіональну стабільність.

Досвід останніх років демонструє, що санкції є потужним інструментом економічного тиску, проте не здатні самостійно вирішувати геополітичні конфлікти. Ефективна стратегія передбачає посилення та суворе забезпечення виконання наявних санкцій, усунення можливостей обходу обмежень, зокрема через Китай, та контроль за транзитними мережами для запобігання доступу Росії до критично важливих ресурсів. Не менш важливою є постійна економічна та військова підтримка України для забезпечення її стійкості та здобуття перемоги. Після завершення бойових дій санкційні та стримувальні механізми повинні залишатися чинними, щоб унеможливити неконтрольоване відновлення військового потенціалу росії. До тих пір, поки не відбудеться фундаментальна трансформація російського суспільства та зовнішньополітичної поведінки, міжнародна спільнота має зберігати рішучість у комплексному застосуванні економічних, дипломатичних і військових заходів. Лише через послідовну і тривалу економічну ізоляцію можна стримати потенційну агресію та забезпечити дотримання принципів суверенітету і глобальної стабільності.

Список використаних джерел:

1. Shnyrkov, Filipenko (et al.) (2019) Economic sanctions in modern world economy. Monograph. 239p.

2. European Council. (2023). Impact of sanctions on the Russian economy. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/impact-sanctions-russian-economy/
3. Centre for European Policy Analysis (CEPA). (2025). Addicted to War: Undermining Russia's Economy. URL: https://cepa.org/comprehensive-reports/addicted-to-war-undermining-russias-economy/
4. Center for Strategic and International Studies (CSIS). (2025). How Sanctions Have Reshaped Russia's Future. URL: https://www.csis.org/analysis/how-sanctions-have-reshaped-russias-future
5. Chatham House. (2025). The 'Fortress Russia' economy has adapted well; pressure and stagflation present opportunity for the West. URL:https://www.chathamhouse.org/2025/09/fortress-russia-economy-has-adapted-well-pressure-stagflation-presents-opportunity-west
6. VoxEU (Centre for Economic Policy Research). (2025). On the effectiveness of the sanctions on Russia: New data and new evidence. URL: https://cepr.org/voxeu/columns/effectiveness-sanctions-russia-new-data-and-new-evidence
7. European Union External Action. (2023). EU sanctions against Russia explained. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia-explained/
8. Centre for European Policy Analysis (CEPA). (2025). China and Russia's Implementation of Economic Sanctions. URL: https://academic.oup.com/jogss/article/10/3/ogaf010/8105843
9. European Council on Foreign Relations (ECFR). (2025). The Russian Economy Three Years after the Full-Scale Invasion of Ukraine. URL: https://jordanrussiacenter.org/blog/the-russian-economy-three-years-after-the-full-scale-invasion-of-ukraine
10. Council on Foreign Relations (CFR). (2025). Three Years of War in Ukraine: Are Sanctions Against Russia Making a Difference? URL: https://www.cfr.org/in-brief/three-years-war-ukraine-are-sanctions-against-russia-making-difference

ФІНАНСУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Булатова О.В., д.е.н.,проф.,
професор кафедри міжнародних фінансів
Вишняков О.В., здобувач PhD
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка

Гуманітарна криза – надзвичайна ситуація, основою якої є природній або антропогенний вплив, що формує критично загрозливу та небезпечну ситуацію для великої групи людей, яка перевищує їх можливості подолати відповідні труднощі, та потребує втручання та допомоги інших осіб. Сучасні гуманітарні кризи мають винятковий та амбівалентний характер (Dijkzeul, D., Griesinger, D.,2020): винятковість визначається неможливістю самостійного подолання людьми кризових явищ, що, відповідно, легітимізує допомогу з боку сторонніх осіб; амбівалентність передбачає, з одного боку, деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток, з іншого – формує засади нового розвитку;

Міжнародна гуманітарна діяльність складається із допомоги та захисту і охоплює дві складові: по-перше, забезпечення задоволення базових потреб потребуючих, та безпосередньо захист. У кожному конкретному випадку форми прояви гуманітарних криз можуть бути різними, однак сукупність винятковості та амбівалентності призводить до стрімкого посилення страждань населення. Як наслідок, виникає гостра потреба у зовнішній підтримці, у т.ч. фінансовій.

Сучасні кризи мають тенденцію до ускладнення та дублювання через поширення конфліктів, економічний спад, зміни клімату та погіршення стану навколишнього середовища, розповсюдження надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я тощо. Кількість країн, які переживають тривалу кризу, та кількість країн із високим рівнем гуманітарних потреб суттєво зростає щороку. Якщо у 2015 році 77,9 млн. людей потребували гуманітарної допомоги, то у 2024 році їх кількість становила понад 305 млн.людей, що свідчить про зростання у чотири рази потреб у допомозі (Global Humanitarian Overview, 2025). Незважаючи на те, що протягом останніх десяти років наявна у світі гуманітарна система суттєво зросла у кількісно-якісному вимірі: майже вдвічі зростання в обсягах фінансування до 46,9 млрд.долл у 2022 році, однак через пандемію COVID-19, посилення конфліктогенності у світі, поширення затяжного характеру конфліктів темпи зростання протягом останніх років суттєво скоротились. У 2024 році досягнуто найбільше скорочення гуманітарного фінансування за всю

історію спостережень (-5 млрд.долл. або 11% фінансування гуманітарного сектору). Аналіз динаміки фінансування, пов'язаного із гуманітарною допомогою, переконливо свідчить про його безпрецедентне скорочення з боку всіх типів донорів – як урядових, так й приватних. 2022 рік став максимальним (з точки зору фінансування як урядовими, так і приватними донорами), що пояснюється збільшенням обсягів допомоги у зв'язку із розгортанням військової агресії рф проти України. Кризи поглинають більшу частину гуманітарної допомоги. Найбільшим одержувачем міжнародної гуманітарної допомоги у 2024 році, були Палестина (2,9 млрд.долл.) та Україна (2,8 млрд.долл.), при чому фінансування останньої продовжує скорочуватися на чверть другий рік поспіль (досягнувши піку у 2022 році) (Global Humanitarian Assistance, 2025).

Для посилення вкладу країн у гуманітарну діяльність Радою ЄС для своїх держав-членів було визначено добровільну ціль – виділення 0,07% валового національного доходу на гуманітарну допомогу. Порівнянні внесків країн донорів із їх національним економічним потенціалом виявили (Obrecht A., Pearson M., 2025), що лише чотири країни досягли цільового показника виділення 0,7% свого ВНД на офіційну допомогу в розвитку Норвегія, Люксембург, Швеція та Данія. На тлі зростаючої тенденції до скорочення гуманітарного фінансування, збільшення бюджетних витрат на інші цілі (передусім, на мілітаризацію економіки та безпекові заходи), досягнення добровільної цілі є вельми проблематичним.

Список використаних джерел:

1. Dijkzeul, D., & Griesinger, D. (2020). Ambivalent Humanitarian Crises and Complex Emergencies. Oxford Research Encyclopedia of Politics. URL: https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-1606.
2. Global Humanitarian Assistance 2025. URL: https://alnap.cdn.ngo/media/documents/GHA_Report_2025_1606_v5.pdf
3. Global Humanitarian Overview 2025. URL:https://doi.org/10.18356/9789211070538
4. Obrecht A., Pearson M. What new funding data tells us about donor decisions in 2025. The New Humanitarian, April 17, 2025 https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2025/04/17/what-new-funding-data-tells-us-about-donor-decisions-2025

ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКО-АЗІЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФРАГМЕНТАЦІЇ

Резнікова Н.В.
д.е.н., проф., професор кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин,
НН інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Російсько-українська війна стала одним із найпотужніших чинників, що каталізували переосмислення архітектури світової економіки [1]. Вона прискорила процеси, які раніше сприймалися як поступові, — регіоналізацію торгівлі, перегляд промислової політики та формування нових ланцюгів постачання. Змінюється сама логіка глобалізації: від ідеї безперервного інтегрування до багатовекторної взаємодії з гнучкими механізмами кооперації [2].

Технологічний прорив, цифровізація та розвиток штучного інтелекту сприяють новому перерозподілу конкурентних переваг. У той час як індустріалізовані країни намагаються переосмислити власну промислову політику, азійські держави, зокрема Південно-Східної Азії, демонструють динамізм у використанні технологічних інновацій і збереженні відкритості до транснаціональних інвестицій. В'єтнам, Індонезія, Малайзія, Сінгапур та Таїланд поступово формують власні стратегії диверсифікації зовнішніх зв'язків, зберігаючи прагматичний баланс між США, Китаєм і країнами ЄС [3]. Вони активно залучають високотехнологічні інвестиції, створюють інноваційні екосистеми, розвивають виробництво у сферах відновлюваної енергетики, електроніки, напівпровідників, робототехніки. Одночасно ці країни переживають ефекти структурних трансформацій, спричинених війною в Україні, яка вплинула на енергетичні ринки, продовольчу безпеку та логістичні мережі [4].

Україна, перебуваючи в епіцентрі глобальних змін, має унікальне вікно можливостей для переосмислення власної ролі в азійському напрямі. Попри те що нинішня торгівля з азійськими країнами становить незначну частку у загальному експорті, потенціал співробітництва є набагато ширшим, ніж нинішня товарна структура. Довгий час Україна сприймалася азійськими партнерами переважно як постачальник продовольства та сировини. Однак у нових умовах формується запит на високотехнологічні товари, інноваційні рішення та партнерські проєкти в галузях енергетики, машинобудування, IT і біотехнологій. Це вимагає від України переходу від моноспеціалізації на аграрному експорті до моделі диверсифікованої інтеграції, заснованої на знаннях, інноваціях і цифровій взаємодії. Важливу

роль відіграє також інтеграція у спільні технологічні проєкти, створення індустріальних парків, наукових хабів і спільних R&D-центрів. Саме через інноваційне партнерство Україна може утвердити себе в азійському просторі як постачальник компетенцій, а не лише сировини. Партнерство у сферах "розумних мереж", зеленої енергетики, цифрового врядування, штучного інтелекту та "розумних фабрик" здатне стати каталізатором технологічного оновлення. Водночас важливо забезпечити інституційну сталість таких ініціатив — через довгострокові міждержавні угоди, прозору регуляторну базу та ефективну систему координації проєктів.

Потенціал українсько-азійського співробітництва полягає у здатності України запропонувати додану вартість у сферах, де її досвід є унікальним. Це — кіберстійкість, інженерні розробки, оборонні технології, IT-рішення, а також практичний досвід відновлення після війни. Для азійських партнерів така взаємодія відкриває доступ до європейського ринку через українську логістичну інфраструктуру, а для України — можливість залучення інвестицій і технологій для модернізації власної економіки.

В умовах дестабілізованої глобальної системи саме диверсифікація зв'язків і участь у міжрегіональних ініціативах можуть стати запорукою стійкого розвитку. Україна має всі передумови, щоб перейти від статусу сировинного постачальника до позиції інноваційного партнера в азійському просторі. Для цього потрібна послідовна стратегія зовнішньоекономічної політики, орієнтована на технологічну кооперацію, розвиток людського капіталу та інституційну інтеграцію.

Список використаних джерел:

1. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. К.: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
2. Резнікова Н., Панченко В. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. К.: Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с.
3. Резнікова Н., Тарасенко Л. Міжнародна економічна політика США і КНР як фактор геополітичної фрагментації світової економіки. Інвестиції. № 9 (травень). 2024. С.59-68. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.9.59
4. Резнікова Н., Тарасенко Л. Міжнародна економічна політика в умовах конфліктогенності глобального середовища: ризики економічного протистояння. Інвестиції. № 8 (квітень). 2024. С.83-90. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.8.83

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС В УМОВАХ ВІЙНИ

Поліщук Л.С.
к. е. н., доцент, доцент кафедри
світового господарства і міжнародних
економічних відносин ННІМВ
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Європейська комісія (ЄК) щороку ухвалює пакет розширення – стратегічний документ про політику і звіти щодо прогресу, досягнутого країнами-кандидатами й потенційними членами ЄС. Політика розширення та перспектива членства є потужним стимулом для демократичних та економічних реформ у країнах, які прагнуть увійти до ЄС. Серед них і Україна, котра в умовах повномасштабної війни подала заявку на вступ. У 2023 р. ЄК вперше опублікувала звіт про Україну та рекомендувала розпочати перемовини щодо вступу в ЄС, а у червні 2024 р. після першої міжурядової конференції з Україною, офіційно стартував переговорний процес. Надійна політика розширення – це геостратегічна інвестиція у мир, стабільність, безпеку та процвітання в Європі, зазначається у документах ЄС.[1]

Після запровадження зміненої методології для перемовин про вступ у лютому 2020 р, переговорні розділи поділені на шість тематичних кластерів: основи (фундаментальні принципи), внутрішній ринок, конкурентоспроможність та інклюзивне зростання, зелений порядок денний та сталий зв'язок, ресурси, сільське господарство та згуртованість, зовнішні відносини.[2] Переговори за кожним кластером відкриваються в цілому – після того, як країна виконає початкові критерії. Кожен розділ розглядатиметься окремо з точки зору його попереднього закриття.

Переговори щодо фундаментальних принципів відкриваються першими та закриваються останніми; прогрес у рамках фундаментальних принципів визначатиме загальний темп переговорів. Якщо буде досягнуто достатнього прогресу щодо пріоритетів реформ, це має призвести до тіснішої інтеграції з ЄС, завдяки прискореній інтеграції та збільшенню інвестицій та фінансування.

Відповідно до звітів ЄК щодо прогресу і реформ в Україні Європарламент пропонує відкрити переговорний процес за двома кластерами до кінця 2025р., а саме - основи та внутрішній ринок. Однак, наголошується, на необхідності завершення реформ і впровадженні європейських норм.[1, 4]

Україна в межах Угоди про асоціацію активно гармонізувала широкий спектр питань щодо доступу до внутрішнього ринку ЄС у контексті секторальної інтеграції та вільного руху товарів. Тому, ЄК передбачає можливість укладання найближчим часом Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів(ACAA). Це зазначено у звіті, адже вимоги українських технічних регламентів до продукції є у переважній більшості ідентичними до відповідних директив ЄС.[5]

Найбільш гармонізована сфера - інфраструктура якості. Україна досягла прогресу у узгодженні свого законодавства з acquis ЄС щодо стандартизації, акредитації та оцінки відповідності, метрології. Також, частково досягнуто відповідності законодавству ЄС щодо ринкового нагляду. Крім зазначеного, другий кластер охоплює свободу пересування працівників, право на підприємницьку діяльність та свободу надання послуг; вільний рух капіталу; право компаній; право інтелектуальної власності; політику конкуренції; фінансові послуги; та захист прав споживачів.[5]

Найменш узгоджене законодавство щодо промислової власності, щодо доступу до ринку праці ЄС, координації систем соціального забезпечення. Україна має лише вісім двосторонніх угод про соціальне забезпечення з державами-членами ЄС та протягом звітного періоду не було укладено жодної угоди про двосторонню координацію.[5]

Щодо руху капіталу та платежів, НБУ розпочав реалізацію своєї стратегії послаблення обмежень до іноземної валюти, пов'язаних з війною, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до таргетування інфляції. Щодо платіжних систем, НБУ досяг прогресу в поданні заявки на членство в SEPA шляхом узгодження своєї правової бази з acquis ЄС, але процес все ще триває.

Україна розпочала роботу над законодавством, що охоплює широке коло питань інтеграції до внутрішнього ринку ЄС. Це, і транскордонні злиття та поглинання, заохочення довгострокової взаємодії акціонерів, відповідно до acquis ЄС, і питання корпоративного управління. Подальше узгодження буде необхідним щодо розкриття інформації про компанії та іноземні філії, про регулювання ринку капіталів тощо.

У цілому, ЄС позитивно оцінює темпи скринінгу законодавства України та зусилля щодо імплементації європейських норм і практик у нашу економіку. Однак, всебічно оцінювати інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС бажано комплексно, через призму майбутніх стратегій ЄС, зокрема, через зовнішню енергетичну стратегію, нову промислову стратегію, стратегію відкритої стратегічної автономії, а також майбутню стратегію економічного відновлення України.

Список використаних джерел:

1. Parliament inaugurates permanent presence in Kyiv. URL: https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20250917IPR30430/parliament-inaugurates-permanent-presence-in-kyiv
2. EU accession process step by step. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/eu_accession_process_clusters%20%28oct%202022%29.pdf
3. Ukraine. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ukraine/
4. Ukraine: prioritise EU reforms and open negotiation clusters say MEPs. URL:https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20250905IPR30174/ukraine-prioritise-eu-reforms-and-open-negotiation-clusters-say-meps
5. Ukraine Report 2024. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en
6. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2024рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/1%8E/zvit-pro-vikonannia-ugodi-pro-asociaciiu-za-2024-rik.pdf

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ГЛОБАЛЬНОГО ПІВДНЯ: СПЕЦИФІКА СПІВПРАЦІ

Подольчук Д. В.
доктор філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини»
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»,
асистент кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

На сучасному етапі розвитку світової політики більшість дослідників і експертів доходять висновку щодо суттєвого переформатування міжнародних відносин та економічних взаємодій між країнами по осі «Північ – Південь» після початку російсько-української війни. Росія «загравала» з Глобальним Півднем протягом 30 років. Україна, натомість, до початку повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 року часто була невідомою в країнах Близького Сходу, Азії, Африки, Латинської Америки та Карибського басейну. Відтак, лише після початку процесу впровадження широкого зовнішньополітичного курсу, спрямованого не тільки на взаємодію зі звичними для нашої держави союзниками, а й на налагодження зв'язків із країнами Глобального Півдня, Україна поступово змінила свій статус у взаємовідносинах із ними, адже вітчизняним дипломатам удалося зламати нав'язаний Росією стереотип щодо її сприйняття виключно як «маріонетки імперіалістичних держав» [1].

Концепт «Глобальний Південь» використовується для позначення «умовного об'єднання країн, які дедалі активніше заявляють про власні геополітичні амбіції та прагнуть стати вагомим чинником у формуванні нового світового порядку» [2, с. 350]. Проте, як стверджують С. Мокляк і Н. Конопка, «Глобальний Південь демонструє неоднорідність у своїх позиціях щодо ключових міжнародних подій, зокрема, російсько-української війни, що, в свою чергу, порушує питання про сутність, межі, інтереси й потенціал цього утворення як геополітичного суб'єкта» [2, с. 350].

Держави Глобального Півдня утримують майже 40% голосів у Генеральній Асамблеї ООН. Крім того, вони «володіють критично важливими ресурсами, постачання яких до Росії чинить безпосередній вплив на Україну» [1]. Ціла низка країн (від найбагатших, таких як Катар і Кувейт, – до найбідніших, таких як Центральноафриканська Республіка і Судан) допомагають РФ обійти накладені на неї санкції. Приміром, ЦАР і Судан постачають у Росію золото, доходи від якого, по суті, допомагають їй

фінансувати війну проти України. ОАЕ порушують наявні санкції, слугуючи «лазівками» в санкційному режимі проти Росії із точки зору інвестицій та торговельних потоків [1]. Індія традиційно була залежною від Росії у рамках військово-технічного співробітництва. ПВК «Вагнер» і нині співпрацює з урядами Західної та Центральної Африки, щоб підтримати їх режими та виживання. А Китай, який є одним із головних прихильників агресивної політики РФ, є найбільшим торговельним партнером понад 120 країн світу. Таким чином, держави Глобального Півдня не тільки суттєво впливають на сучасні геополітичні процеси, а й на економічні взаємовідносини дво- та багатостороннього рівня (наприклад, у результаті діяльності БРІКС чи ШОС) [2, с. 352].

Дійсно, можемо стверджувати, що держави Глобального Півдня мають гостре бажання наздогнати розвинуту «Північ» і дотримуватися темпів її розвитку, паралельно зростаючи в міжнародній ієрархії. Оскільки більшість країн Глобального Півдня – доволі бідні чи, принаймні, не дуже заможні суб'єкти світової політики, можемо припустити, що цінності банального виживання населення на їх території «істотно переважають над цінностями самовираження, тобто, інакше кажучи, практичні потреби переважають над нормативними засадами і вимогами» [3, с. 161]. Відтак, на практиці навіть незначна економічна присутність Росії в Африці (за деякими даними, вона не перевищує 3% від загального обсягу торгівлі континенту зі світом), котра не вважається такою інтенсивною і прибутковою як відносини, які підтримують з офіційною Москвою деякі азійські країни, насамперед, Китай та Індія, завжди відсувала в часі потенційні можливості ствердження України як надійного зовнішньоекономічного партнера для більшості держав Глобального Півдня [4, с. 3].

Звісно, для африканських країн, які мають досить слабко розвинуту промисловість, дешеві російські енергоресурси не мають такого великого значення, проте окремі російські товари є досить важливими: пшениця, добрива, сільськогосподарська техніка тощо. Тому в контексті зростання світових цін на продовольство, африканські країни, звісно ж, прагнуть не псувати відносини з офіційною Москвою [4, с. 2]. Однак, зважаючи на вихід 17 липня 2023 року Росії із Зернової угоди – домовленості між ООН, Туреччиною, Україною і РФ про створення безпечних морських коридорів для вивезення українського зерна з території нашої держави, що діяла з 22 липня 2022 року, – Україна почала працювати над зміцненням продовольчого суверенітету інших акторів на міжнародній арені [5]. Оскільки країни Глобального Півдня роками накопичували зброю, котра нині вкрай потрібна Україні, а сотні тисяч тонн боєприпасів (зокрема, радянських і пострадянських систем озброєння) зберігаються саме на їх території, у нинішній ситуації вони поступово почали втрачати «емоційну

прихильність до всіх видів російської пропаганди й аргументації» [3, с. 174]. Тож, наприклад, потрібні Україні снаряди для таких систем протиповітряної оборони як «С-300», «Бук-М» тощо можуть бути закуплені й використані, щоб протистояти ракетним атакам із боку Росії [1].

Відтак, Україна та її міжнародні партнери не повинні допустити перетворення експорту продовольства, енергоресурсів чи зброї на інструмент російського геоекономічного впливу, котрий може використовуватися для послаблення продовольчого суверенітету й економічної незалежності держав Глобального Півдня, зайнявши гідне місце в мережі їх зовнішньоекономічних взаємодій як активних гравців глобального ринку та споживачів продовольства в різних регіонах світу.

Список використаних джерел:

1. Ашур О. Україна має надихнути Глобальний Південь так само, як вона надихнула й переконала Захід – Омар Ашур / Реанімаційний пакет реформ. 11.12.2023. URL: https://rpr.org.ua/news/ukraina-maie-nadykhnuty-hlobalnyy-pivden-tak-samo-iak-vona-nadykhnula-y-perekonala-zakhid-omar-ashur/ (дата звернення: 11.10.2025).

2. Мокляк С., Конопка Н. Глобальний Південь як мегасуб'єкт нового світового порядку. Social Development and Security. 2025. Vol. 15, No. 2. P. 350-357.

3. Рябчук М. Зворотний бік «нейтральності». Російська війна в Україні й амбівалентна позиція країн Глобального Півдня. Political Studies. 2024. No. 2(8). P. 156-183.

4. Götz E., Kaas J. G., Knudsen K. P. How African States Voted on Russia's War in Ukraine at the United Nations – And what It Means for the West: DIIS Policy Brief / Danish Institute for International Studies. 15.11.2023. P. 1-4. URL: http://surl.li/thmlfw (дата звернення: 10.10.2025).

5. Озтурк І. Ключові міжнародні зернотрейдери тікають з Росії: озвучено ризики для світу. ГЛАВКОМ. 03.04.2023. URL: https://glavcom.ua/world/world-economy/kljuchovi-svitovi-zernotrejderi-tikajut-z-rosiji-ozvucheno-osnovni-riziki-dlja-svitu-918446.html (дата звернення: 11.10.2025).

СЕКТОРАЛЬНІ УГОДИ МІЖ США ТА КАНАДОЮ І МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕВІЗІЇ ПОЛОЖЕНЬ USMCA

Русак Д.М.
д.е.н., проф. кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин
НН Інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Тарифна політика останніх років призвела до скорочення двосторонньої торгівлі на 2,1% у 2024 році. Основне скорочення відбулося в енергетичному секторі (-6,5%), тоді як торгівля послугами продовжувала зростати (+4,2%). Згідно з оцінкою Econofact, торговельна напруженість зі США скоротить загальний обсяг канадського експорту на 1,1% у 2024 році, а вартість канадських акцій у торговельно-залежних секторах – на 3,5%. Водночас 40% канадського експорту промислової продукції все ще залежить від ланцюгів поставок США. Дослідження попереджає, що за умови посилення протекціонізму США втрати Канади можуть досягти 1,5% ВВП до 2027 року, якщо не буде вжито заходів щодо диверсифікації. Еластичність канадського експорту до зміни ВВП США становить 1,45, що робить Канаду однією з найбільш залежних економік ОЕСР. Тим часом частка високотехнологічних товарів в канадському експорті до США знизилася з 18% у 2010 році до 12% у 2024 році, що свідчить про структурний зсув у бік сировини.

Перехід від NAFTA до USMCA звузив простір економічної автономії Канади: частка експорту до США залишається критичною – близько 72% канадського експорту призначено для США, що робить Канаду вразливою до змін політики щодо походження товарів. Перегляд правил походження для автомобілів та сільськогосподарської продукції знижує конкурентоспроможність канадських виробників на 3-5% порівняно з довоєнним рівнем. Збільшення адміністративних витрат на сертифікацію походження товарів оцінюється в 0,2% ВВП щорічно. Обсяги та структура двосторонньої торгівлі між США та Канадою залишається стабільною, проте механізм вирішення спорів (Розділ 19) став менш ефективним: середня тривалість розгляду зросла з 210 днів за NAFTA до 320 днів за USMCA. У 2022 році обсяг двосторонньої торгівлі досяг 793 мільярдів доларів США (зростання на 19% порівняно з 2019 роком), але через тарифні тертя на сталь та алюміній канадський експорт до США скоротився на 4% у 2023 році.

Згідно з результатами моделювання (Computable General Equilibrium), впровадження USMCA відносно NAFTA призведе до незначного збільшення ВВП США (+0,35%), але до падіння ВВП Канади приблизно на 0,4% (-10

млрд доларів США). Основний удар зазнає автомобільний сектор та текстильна промисловість: очікується зниження експорту автомобілів з Канади – на 7% та перебої в зростанні через нові норми заробітної плати – до 3 млрд доларів США на рік. Для Мексики, навпаки, прогнозувалося зростання на 1% ВВП завдяки зміцненню ланцюгів поставок. Поточний 2025 рік показав, що результати моделювання виявились достовірними і ціни на сільськогосподарську продукцію в Канаді зросли в середньому на 2,4%, а зайнятість у сільськогосподарському секторі знизилася на 1,2%. Збільшення попиту на американські автомобілі призвело до зростання заробітної плати в автомобільній промисловості США на 6%, але до зменшення зайнятості в Канаді приблизно на 4000 робочих місць. Мобільність робочої сили залишалася низькою, що посилило регіональні відмінності в заробітках.

В той же час МВФ оцінив чистий ефект від USMCA як «мінімально позитивний» для сукупного ВВП регіону (близько +0,1% відносно NAFTA), проте вигоди розподілені нерівномірно. Канада втрачає близько 0,3% ВВП через посилені правила походження та обмежений доступ до ринку молочної продукції США. Для США – зростання промислового виробництва на 0,5%, але водночас знецінення комплектуючих та ризик скорочення експорту до третіх країн. За даними МВФ еластичність торгівлі між обмінним курсом CAD/USD та обсягом канадського експорту до Сполучених Штатів становить -0,72, що означає ослаблення канадського долара на 0,7% експорту на кожні 2%. Волатильність обмінного курсу після USMCA знизилася на 12%, що відображає стабілізацію торговельних потоків. Тим не менш, залежність від цін на нафту зберігається – кореляція між ціною Brent та обмінним курсом CAD/USD = 0,84.

Впровадження USMCA мало різноспрямований ефект для економік США та Канади. Згідно з оцінками Brookings Institution за 2025 рік, реальний ВВП США зріс на 0.35 %, тоді як канадський — знизився на 0.4 %, Збільшення внутрішнього попиту в США сприяло розширенню промислового виробництва на 8 %, тоді як канадський експорт скоротився на 2.8 млрд дол. США через жорсткіші правила походження товарів у сфері автомобілебудування. Рівень зайнятості у промисловості США зріс на 0.5 %, а Канада втратила приблизно 11 тис. робочих місць. Результати порівняльного аналізу свідчать, що економічні наслідки впровадження USMCA є асиметричними. США отримали короткострокове зростання промислового виробництва та незначне підвищення ВВП, тоді як Канада зазнала втрат у сфері експорту та зайнятості.

У 2024 році сумарний обсяг імпорту й експорту Канади становив приблизно дві третини її ВВП, тоді як у США аналогічне співвідношення — лише ~25 % їхнього ВВП. Канада має обмежені можливості для ефективного запровадження зустрічних тарифів: через малий розмір ринку та високу

залежність від торгівлі з США такі заходи несуть для самої Канади значні витрати. Якщо США продовжить підвищення тарифів, це може зменшити ВВП Канади на ~1¼ % до 2027 року, або навіть до ~2 % за більш песимістичних сценаріїв. Уряд Канади вже застосував часткові зустрічні тарифи (наприклад, 25 % на деякі товари з США), але їхній ефект обмежений через винятки й обмеження, що були введені, аби захистити власне виробництво. Для Канади стратегічно важливо спільно з США вирішити накопичені торговельні суперечки (в контексті майбутнього перегляду USMCA у 2026 році), а також прагнути диверсифікації торговельних зв'язків за межами американського ринку.

Україна не є безпосереднім учасником цих суперечок, але наслідки торговельної війни між її двома близькими партнерами можуть бути відчутними (в рамках ЗВТ з Канадою). Тарифна війна може знизити обсяги імпорту української продукції до Канади (також українська ІТ галузь відчує на собі тарифну війну між членами USMCA). Значно більшою загрозою для нашої держави стане неминуче зменшення спроможності Канади надавати Україні фінансову допомогу, яка протягом останніх трьох років наблизилася до 15 млрд дол. США. Якщо США посилять тарифний тиск, уряд буде змушений надавати масштабну бюджетну підтримку власним виробникам і навряд чи заручиться достатньою суспільною підтримкою для перерахування значних коштів Україні. Проте, Україна могла б частково замінити "підтарифну" канадську продукцію на ринку США і навпаки.

Список використаних джерел:

1. Econofact. (2025, July 30). The Impact of the Trade War on Canada. Retrieved from https://econofact.org/the-impact-of-the-trade-war-on-canada
2. Murshed, S. M., & Rahman, A. (2024). Long-Run Trade Relationship between the U.S. and Canada: The Case of the Canadian Dollar with the U.S. Dollar. Journal of Risk and Financial Management, 17(9), 411. MDPI. DOI: https://doi.org/10.3390/jrfm17090411
3. Ciuriak, D., & Xiao, J. (2023). Revisiting the USMCA: Implications for Canada's Trade and Investment Strategy. Centre for International Governance Innovation (CIGI) Papers, No. 274.
4. Government of Canada. (2024). State of Trade 2024: The Canada–U.S. Economic Partnership. Global Affairs Canada, Ottawa. Retrieved from https://www.international.gc.ca
5. U.S. International Trade Commission. (2024). Economic Impact of the United States–Mexico–Canada Agreement (USMCA). Washington, DC: USITC Publication 5415.

6. Ciuriak, D., & Lysenko, D. (2022). Adjusting to the Post-USMCA Trade Environment: Canada's Competitiveness and Policy Response. Canadian Public Policy, 48(3), 372–394. DOI: https://doi.org/10.3138/cpp.2022-030
7. Baldwin, R., & Evenett, S. J. (2024). Revitalizing North American Trade: USMCA at Midpoint Review. VoxEU CEPR Policy Insight, No. 121.
8. Industry Canada. (2024). Canada–U.S. Trade and Investment Fact Sheet. Innovation, Science and Economic Development Canada (ISED).
9. Wilson, C., & Freeman, L. (2023). North American Competitiveness and the USMCA: Policy Opportunities for 2026 Review. Wilson Center Mexico Institute Report, Washington, DC.
10. IMF. (2024). Canada: 2024 Article IV Consultation—Staff Report. IMF Country Report No. 24/178. Washington, D.C.: International Monetary Fund. DOI: https://www.imf.org/en/Publications/CR

TRENDS AND PROSPECTS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN UKRAINE'S WARTIME ECONOMY: INNOVATIVE MECHANISMS FOR POST-WAR RECOVERY

Mark Bashlovka
Assistant
Department of International Busines Educational
and Scientific Institute of International Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Foreign direct investment (FDI) has historically functioned as a key driver of economic growth, technology transfer, and institutional transformation. However, under wartime conditions, conventional approaches to attracting FDI become largely ineffective due to extreme security risks, the destruction of productive capacity, and investor uncertainty. The full-scale Russian invasion has resulted in over USD 400 billion in economic losses, large-scale infrastructure damage, and significant disruption of energy and logistics systems. In such circumstances, Ukraine requires not only capital inflows but fundamentally new investment architectures capable of functioning in a high-risk, post-conflict environment. This creates the need to redesign the conceptual foundations, financial instruments, and institutional frameworks of FDI attraction.

Traditional incentive-based approaches—such as tax benefits and deregulation—are insufficient when security and legal predictability are undermined. Therefore, Ukraine must shift toward innovative investment mechanisms combining financial engineering, international legal tools, and geopolitical guarantees. One of the most promising solutions is the securitization of compensation and reparation claims against the Russian Federation. These claims can be transformed into financial assets and used as collateral for investment funds, guarantees for private investors, or backing for sovereign bonds aimed at reconstruction. Unlike classical reparations, this mechanism enables immediate capitalization of future compensation and directs funds to war-affected businesses and communities.

A second transformative mechanism involves the use of frozen Russian sovereign and state-owned assets, currently immobilized in G7 and EU jurisdictions. Instead of waiting for lengthy legal proceedings, these assets can serve as anchor capital in international recovery funds or blended finance platforms, attracting additional private and institutional investment. This creates a unique model of justice-based investment, where the aggressor's assets are converted into development capital. Ongoing discussions in the EU, G7, IMF, and World Bank signal growing international readiness to institutionalize this approach.

Modern FDI must also address the structural rebuilding of Ukraine's energy sector, which has suffered massive destruction. Rather than restoring outdated infrastructure, Ukraine can pursue a technological leap toward Small Modular Reactors (SMRs), renewable energy systems, decentralized microgrids, and energy storage solutions. SMRs provide long-term reliability and energy sovereignty, while renewables support sustainability and resilience. Such projects require complex financing structures and risk-sharing tools, making them ideal for public-private partnerships (PPPs), multilateral guarantees, and international co-investment platforms.

At the microeconomic level, an effective recovery strategy must include targeted investment platforms for damaged SMEs and local communities, which often lack access to capital due to loss of collateral. Innovative solutions may include community-based investment funds, guarantee schemes, and blended finance instruments, backed by international partners and potentially secured by claims against Russia. This bottom-up approach ensures inclusive recovery and reduces regional disparities.

To implement these mechanisms, Ukraine must develop a new institutional architecture that integrates the state, international financial institutions (IMF, World Bank, EBRD, EIB, OECD), development agencies, private investors, and local authorities. This requires legal reforms, transparent project pipelines, risk-sharing mechanisms, and integration into the global investment ecosystem. In doing so, Ukraine can position itself as a global laboratory of post-war investment innovation, shaping a new paradigm of FDI that goes beyond capital inflows and becomes a tool of justice, resilience, and strategic transformation.

By integrating claims-based financing, frozen asset utilization, energy transformation, and institutional innovation, Ukraine has the opportunity to develop a globally relevant model of post-conflict reconstruction. The success of this model will depend on the state's ability to design credible, legally sound, and scalable investment mechanisms that align the interests of international partners, private investors, and local communities.

References:

1. Hedegaard, M. Foreign Direct Investment in Ukraine: A Pathway to Sustainability. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, 2025, 1(60), pp. 337–356. [Електронний ресурс]. Режим доступу:https://orbit.dtu.dk/files/391838933/4638_337-356.pdf (дата звернення: 14.10.2025).
2. Bak, D. Role of Foreign Direct Investment in Post-Conflict Economic Development. Foreign Policy Analysis, 2025, Vol. 21, Issue 1. Oxford: Oxford University Press. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

https://academic.oup.com/fpa/article/21/1/orae032/7913345 (дата звернення: 14.10.2025).
3. Yemets, V. International Investment as a Factor of Recovery and Development in Ukraine's Post-War Economy. Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias, 2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/9872499.pdf (дата звернення: 14.10.2025).
4. World Refugee & Migration Council. Frozen Russian Assets and the Reconstruction of Ukraine: Legal Options. Ottawa: WRMC, 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://wrmcouncil.org/wp-content/uploads/2022/07/Frozen-Russian-Assets-Ukraine-Legal-Options-Report-WRMC-July2022.pdf (дата звернення: 14.10.2025).
5. Brookings Institution. What is the Status of Russia's Frozen Sovereign Assets? Washington, DC: Brookings, 2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.brookings.edu/articles/what-is-the-status-of-russias-frozen-sovereign-assets/ (дата звернення: 14.10.2025).
6. Samorè, S. Post-conflict Reconstruction in Ukraine: Challenges and Prospects. Rome: Istituto Affari Internazionali (IAI), 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.iai.it/sites/default/files/iaicom2332.pdf (дата звернення: 14.10.2025).
7. Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw). Ukraine's Economic Reconstruction: Addressing Territorial Inequalities, Consolidating Regional Policy and Reaping the Benefits of EU Integration. Vienna: wiiw, 2023–2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://wiiw.ac.at/ukraine-s-economic-reconstruction-addressing-territorial-inequalities-consolidating-regional-policy-and-reaping-the-benefits-of-eu-integration-dlp-6718.pdf (дата звернення: 14.10.2025).
8. Kulikov, P., Aziukovskyi, O., Vahonova, O., Bondar, O., Akimova, L., and Akimov, O. Post-war Economy of Ukraine: Innovation and Investment Development Project. Economic Affairs, 2022, Vol. 67, No. 05, pp. 943–959. New Delhi: New Delhi Publishers. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv67n5z4.pdf (дата звернення: 14.10.2025).
9. Olofsgård, A. Why Frozen Russian Assets May Be Ukraine's Best Bet. SITE Policy Brief. Stockholm: Stockholm School of Economics, 2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.hhs.se/en/about-us/news/site-publications/2025/russia-frozen-assets-ukraine/ (дата звернення: 14.10.2025).

ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРОФІЛЮ РЕГІОНУ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ БРЕНДУ ТУРИСТИЧНОЇ ТЕРИТОРІЇ

Цвілий С.М., к.е.н., доцент
доцент кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу
Національний університет «Запорізька політехніка»

Формування міжнародного профілю регіону визначається соціально-економічними умовами, що склалися в Україні взагалі і впливом російсько-української війни зокрема. Так, конкурентоспроможнасть та інвестиційна привабливість регіону України сьогодні залежать від негативних наслідків воєнних дій. Проте визначальним чинником інвестиційної привабливості є образ, який склався у сприйнятті українського суспільства. Туристичний профіль будь-якого регіону у міжнародному середовищі тісно пов'язаний з брендингом конкретної вітчизняної території. У процесі формування бренду туристичної території діють ті ж самі принципи, що притаманні і для будь-якого іншого бізнесу: це посилити конкурентні переваги регіону України як туристичної дестинації та зробити малопомітними його недоліки

Для набуття туристичною територією під час війни або в повоєнному періоді статусу бренду необхідними є такі дії: організація роботи у даному напрямку регіональними органами влади, професійними співтовариствами, установами, навчальними закладами тощо; розробка концепції розвитку туристичної діяльності у регіоні під час війни і після її завершення; техніко-економічне обгрунтування продукту, який готовий до реалізації; розробка системи просування туристичної території країни на міжнародній арені [1].

Для розвитку туризму (міжнародного в'їзного, внутрішнього виїзного, внутрішнього локального туризму регіонах України є туристичні ресурси, до яких відносять культурно-історичні об'єкти туристичного показу, які мають унікальність та здатні задовольнити соціально-культурні потреби мандрівників. Однак, різні туристичні території мають різну привабливість – кінцевий аудит буде проведений лише після повернення ТОТ України.

Базовими цілями розробки бренду туристичної території є: зростання рівня конкурентоспроможності виробників туристичного територіального продукту; залучення в регіон нових споживачів; створення сприятливого іміджу і підвищення престижу регіону. Однак, незважаючи на туристичний потенціал регіонів України, ще в довоєнні роки туристичні ресурси були мало залучені туристичними агентствами і операторами з таких причин: недостатня розвиненість туристичної інфраструктури регіонів України та невідомість територій на внутрішньому і зовнішньому туристичних ринках.

Формування міжнародного профілю регіону на основі розвитку бренду туристичної території має бути зорієнтовано на реалізацію таких напрямків:

– забезпечення оптимальної структури і функціонування туристично-рекреаційного комплексу. Для того, щоб туристична територія набула конкурентоспроможності на міжнародному в'їзному та внутрішньому виїзному ринках, доцільною умовою є комплексне використання культурно-історичних її можливостей і створення нових об'єктів туристичного показу. Для формування міжнародного туристичного профілю вітчизняного регіону й іміджу туристичної території, а також просування туристичного продукту регіон часто має брати участь у крупних міжнародних виставках, ярмарках, організовувати подієві та презентаційні заходи, фестивалі тощо [3];

– проведення туристично-рекреаційної паспортизації регіону України для повного і систематичного забезпечення підприємництва й управління у сфері туризму. Розроблений паспорт може включати: загальні відомості про регіон та адміністративні одиниці; опис туристично-рекреаційних ресурсів (кліматичні, пляжні, бальнео-грязеві, ландшафтні, культурно-історичні); специфіку матеріально-технічної бази рекреації і туризму регіону (об'єкти громадського харчування, засоби розміщення, виробнича, транспортна та соціальна інфраструктура); оцінку соціально-економічної та екологічної ситуації в регіоні; відомості про діючі та перспективні програми розвитку рекреації та туризму [2]. Необхідним є розширення контактів і спільних акцій з громадськими туристичними організаціями, налагодження роботи адміністрації регіону (області) й населених пунктів зазначеному напрямку;

– для підтримки позитивного іміджу регіону та просування як центру туризму необхідне залучення ЗМІ, розробка ефективного інтернет-порталу, задачами якого є формування емоційного образу туристичної дестинації, підтримка зростання впізнаваності бренду туристичної території, створення презентаційного майданчика з даними про регіон, можливості, послуги;

– розробка рекомендацій (англійською) з раціонального рекреаційного природокористування та охорони навколишнього середовища регіону;

– вдосконалення туристичної інфраструктури регіону України.

Список використаних джерел:

1. Середа Н. Маркетинг і брендинг у туризмі: стратегії просування та конкурентоспроможність туристичних напрямків. Економіка та суспільство. 2023. №57. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-57-100.

2. Сокол Т.Г., Фастовець О.А. Регіональний вектор розвитку туризму в Україні. Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. № 1 (78). 2022. С. 132–144.

3. Цвілий С.М. Конструктивна модель реалізації потенціалу індустрії туризму України в європейському геоекономічному просторі. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки). 2024. № 1(50). С. 57–69. DOI: 10.32782/2519-884X-2024-50-7

АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ: УНІВЕРСАЛЬНІ УРОКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Грод М.І.
PhD, доцент кафедри менеджменту, маркетингу
та публічного управління
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Сучасна інфраструктура постає як ключовий структуроутворюючий чинник соціально-економічного розвитку, що забезпечує не лише функціонування виробничих процесів, а й інтеграцію регіонів у єдиний економічний простір. Вона є основою довгострокової конкурентоспроможності, адже формує середовище для інвестицій, інновацій та ефективного використання ресурсів [2]. Ефективність інфраструктури визначається не стільки її фізичним масштабом, скільки здатністю забезпечувати взаємозв'язок між секторами, сприяти мобільності робочої сили та доступу до ринків. Інфраструктурний розвиток потребує системного підходу, який поєднує економічні, просторові, соціальні та екологічні аспекти. Сучасні тенденції свідчать про поступовий перехід від традиційної моделі, орієнтованої на кількісне нарощування об'єктів, до інтегрованої, яка ґрунтується на ефективності управління, цифровізації процесів та принципах сталого розвитку. У цьому контексті інфраструктура розглядається не як кінцева мета, а як інструмент підвищення якості життя, формування інклюзивної економіки та зміцнення державної спроможності до адаптації в умовах глобальних змін [2].

Сучасний підхід до планування інфраструктури базується на довгостроковому, системному баченні її ролі в економічному та соціальному розвитку. Аналіз національного інфраструктурного портфеля Великобританії [3] демонструє, що ефективна стратегія розвитку інфраструктури має охоплювати кілька ключових вимірів: фінансову збалансованість, інноваційність, регіональну рівновагу, екологічну стійкість та кадрову готовність. Ці елементи універсальні для будь-якої держави, що прагне до сталого розвитку.

Інфраструктурна стратегія має формуватися з горизонтом у 10–30 років, базуючись на прогнозах інвестицій, макроекономічних індикаторах і галузевих пріоритетах. Планування інвестиційного портфеля дозволяє державі забезпечити передбачуваність для приватного сектору й ринку праці. В англійському кейсі йдеться про прогнозовані обсяги у 700–775 млрд фунтів стерлінгів протягом десятиліття, але ключовий принцип полягає не у масштабах, а в послідовності та відкритості фінансових рішень [3].

Досвід показує, що збалансоване співвідношення між державними та приватними інвестиціями (приблизно 50/50) забезпечує гнучкість і підвищує ефективність використання ресурсів. У будь-якій країні така модель може працювати через: чітке законодавче регулювання контрактів PPP; прозорі механізми оцінки ризиків; наявність спеціальних державних фінансових інститутів для підтримки проєктів (як-от *Infrastructure Bank*) [4].

Інфраструктурна політика повинна мати територіальний вимір. Розподіл інвестицій за регіонами сприяє зменшенню соціально-економічних диспропорцій, розвитку периферій та формуванню нових центрів зростання. У британській моделі середній рівень інвестицій на душу населення становить близько 1700 фунтів [3], що може бути адаптовано до будь-якої держави як орієнтир для міжрегіонального порівняння ефективності.

Сучасні методи будівництва - це ключовий тренд, який зменшує витрати часу і ресурсів. Вони включають модульне будівництво, автоматизацію проєктування, використання цифрових моделей. За універсальним принципом, країни мають прагнути до того, щоб не менше 50–60% державних проєктів реалізовувалося із застосуванням інноваційних технологій [5].

Інфраструктурна галузь вимагає збільшення кваліфікованої робочої сили. Для реалізації національного портфеля інвестицій оцінюється потреба у 500–600 тисячах працівників на рік. Для будь-якої держави актуальним завданням є створення системи дуальної освіти, підготовки інженерів, техніків та управлінців проєктів. Інфраструктура XXI століття має враховувати кліматичні ризики, переходити до низьковуглецевих технологій, використовувати перероблені матеріали й енергоефективні рішення. Застосування *принципів досягнення кліматичної нейтральності* дозволяє зменшити викиди CO_2, оптимізувати витрати та підвищити довіру інвесторів.

Публічне розкриття даних про інфраструктурні проєкти - важливий інструмент підвищення довіри суспільства та бізнесу. Кожна країна має формувати відкритий електронний реєстр інфраструктурних проєктів, що містить інформацію про вартість, джерела фінансування, етапи реалізації й очікувані результати [5]. Узагальнюючи, можна стверджувати, що сучасна інфраструктурна політика має бути: стратегічно прогнозованою, фінансово збалансованою, цифрово модернізованою, соціально інклюзивною, екологічно відповідальною. Такі принципи створюють універсальну рамку для розвитку інфраструктури будь-якої держави, незалежно від рівня економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Резнікова Н., Панченко В., Іващенко О.. 2021. Інфраструктурні

проєкти в центрі глобального суперництва КНР і США: інституційні важелі вирішення проблем сталого економічного розвитку. Економіка і організація управління., 55-70. DOI: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.4.6.
2. Резнікова Н.В., Панченко В.Г., Іващенко О.А. Вплив конкуренції інфраструктурних проєктів США та КНР на глобальну економічну кон'юнктуру та економічну безпеку країн, що розвиваються: боргові, технологічні і фінансові важелі тиску на сталий розвиток. Економіка та держава. 2021. №. 8. С. 10–16.
3. Cabinet Office & HM Treasury. (2024). Analysis of the National Infrastructure and Construction Pipeline 2023. Infrastructure and Projects Authority. https://www.gov.uk/government/publications/national-infrastructure-and-construction-pipeline-2023
4. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. К.: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
5. Резнікова Н., Панченко В. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. К.: Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с.

СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ІНТЕГРАЦІЇ ВПО, ЗОКРЕМА ЖІНОК: РЕСУРС СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Ратушняк І.А.
заступник директора – начальник управління регіонального розвитку
та взаємодії з місцевими органами влади
Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального
розвитку Вінницької обласної військової адміністрації

У сучасних умовах війни, масового переміщення та глибоких соціальних трансформацій інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є не лише гуманітарним викликом, а й стратегічним інструментом регіонального розвитку. Особливу роль відіграють жінки-ВПО - носії змін, інновацій та соціальної згуртованості.

Інтеграція розглядається як багатовимірний процес, що включає економічну інтеграцію, соціальну згуртованість та інституційні механізми – від державної політики до локальних рішень. У фокусі - Стратегія державної політики щодо ВПО до 2025 року (далі – Стратегія), що закладає інклюзивні підходи до залучення жінок-ВПО як рушійної сили сталого розвитку країни.

Для українських регіонів інтеграція ВПО - це відповідь на кризу і водночас джерело сталого зростання. Жінки-ВПО, як активна соціальна група, здатні відігравати ключову роль у відновленні економіки, зміцненні соціального капіталу та розвитку місцевих громад.

Стратегічне планування передбачає включення потреб ВПО до місцевих програм розвитку через створення дорадчих рад при органах місцевого самоврядування; закріплення цілей інтеграції у стратегічних документах; участі у бюджетних, консультаційних та моніторингових процесах.

Жінки-ВПО демонструють високу мотивацію до працевлаштування, підприємництва й громадської активності - їхнє залучення забезпечує інклюзивне управління та соціальну довіру.

Одним з основних бар’єрів інтеграції залишається житло. Регіони реагують створенням прихистків, запуском освітніх і психосоціальних програм, а також впровадженням чутливих до потреб жінок сервісів. Перспективним рішенням стала субсидія на оренду житла для ВПО, обговорена під час інформаційної сесії у Вінниці. Така підтримка сприяє переходу від тимчасового прихистку до стабільного проживання, підвищує рівень соціального включення та економічної самостійності переселенців.

Інтеграція потребує мультисекторального підходу. Наприклад, проєкт «Сервісна картка ВПО» об'єднує бізнес та переселенців, створюючи

систему знижок і підтримки. Такі моделі сприяють активізації жінок ВПО як економічної сили в громадах.

Інтеграція - не лише адаптація ВПО, а й трансформація приймаючих громад: нова локальна ідентичність, міжкультурний діалог, сталі соціальні зв'язки. Жінки можуть стати агентками економічної інтеграції та формування соціальної згуртованості завдяки гнучкості та прагненню до самореалізації.

У 2023 році затверджено Стратегію державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб до 2025 року, що включає: інституційне залучення, розвиток житлової інфраструктури, підтримку підприємництва, формування інклюзивних громад. Операційний план Стратегії на 2023-2025 роки конкретизує заходи: запуск дорадчих органів, інформаційна підтримка, сервіси для жінок, моніторинг.

Вінницька область демонструє практичну реалізацію державної стратегії. За даними обласної військової адміністрації, регіон не лише забезпечує базові потреби, а й створює умови для соціального включення. У дослідженні ОВА (800 ВПО, 91% - жінки) 44% - вважають себе інтегрованими, 60% - бажають покращити житло, 48% - ще не визначились із майбутніми планами. Це підтверджує потребу у врахуванні специфічних потреб жінок-ВПО як чисельної та активної групи.

Ключові висновки:

- інтеграція ВПО - стратегічний ресурс регіонального розвитку;
- жінки-ВПО - потужний чинник економічного зростання;
- інтеграція має включати житлові, економічні, соціальні та інституційні аспекти;
- потреби ВПО мають бути включені до місцевих програм та стратегій розвитку;
- розширення участі жінок-ВПО в ухваленні рішень.

Список використаних джерел:

1. Стратегія державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб на період до 2025 року. Кабінет Міністрів України. 2023. URL: https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230216-shlyah-vid-evakuacziyi-do-povernennya-dodomu-v-kabmini-predstavyly-novu-strategiyu-shhodo-vpo
2. Звіт «Діяльність Рад з питань внутрішньо переміщених осіб». Тимчасова спеціальна комісії Верховної Ради України з питань захисту майнових та немайнових прав внутрішньо переміщених та інших осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської

Федерації проти України. 2024. URL: https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/75353.pdf
3. Інформаційна сесія «Субсидія на оренду житла для ВПО: від експерименту до системного рішення». Вінницька обласна військова адміністрація. 2024. URL: https://osite.vin.gov.ua/dep-smp/71592-zhytlo-dlia-vpo-novi-mozhlyvosti-cherez-dialoh-i-partnerstvo
4. Відтепер ще більше корисної інформації: на Дніпропетровщині розширили можливості чат-боту «Сервісна картка ВПО». Дніпропетровська обласна військова адміністрація. 2025. URL: https://adm.dp.gov.ua/news/vidteper-shche-bilshe-korysnoi-informatsii-na-dnipropetrovshchyni-rozshyryly-mozhlyvosti-chat-botu-servisna-kartka-vpo
5. Економічна активність жінок-ВПО та їхні стратегії доходу. GIZ Ukraine, Info Sapiens. Київ. 2023. URL: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/266/ISInt_IDPs_women_report_UKR.pdf
6. Про внесення змін до Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. Рішення Вінницької обласної ради №1124. 2025. URL: https://vinrada.gov.ua/upload/docs/89fa3c8757dbc9e5ad710ab5c98b30a5.pdf

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ: АНАЛІЗ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.

Цмок С.Ф.
головний спеціаліст відділу аналізу й
прогнозування регіонального розвитку.
Департамент міжнародного співробітництва та
регіонального розвитку
Вінницької обласної військової адміністрації

Повномасштабна військова агресія російської федерації проти України кардинально змінила умови функціонування усіх сфер суспільного життя, включаючи регіональне управління. В умовах війни, коли значна частина економічного та інфраструктурного потенціалу країни була зруйнована, а мільйони громадян були змушені покинути свої домівки, ключовим завданням для тилових регіонів, таких як Вінницька область, стало забезпечення стійкості, адаптації та підтримка загальнодержавного спротиву. Належно функціонуюча регіональна економіка – це фундаментальна річ для виконання областю цієї місії.

Вінницька область, завдяки своєму географічному розташуванню та розвиненому агропромисловому комплексу, стала важливим хабом для релокації підприємств, гуманітарних місій та прийому внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Від ефективності її стратегічного управління залежить не лише її власний розвиток, але й внесок у післявоєнне відновлення всієї країни.

У 2025 році, з урахуванням нових викликів та завдань, що постали перед областю в умовах повномасштабної війни, було оновлено та актуалізовано Стратегію збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року (далі - Стратегія) - ключовий документ, що визначає напрями розвитку регіону. Оновлення здійснювалося на основі чинного законодавства, із застосуванням найкращих європейських та українських практик, щоб забезпечити стійкість, підвищити якість життя мешканців та ефективно реагувати на сучасні реалії. Слід зазначити, що документ узгоджено з Цілями сталого розвитку ООН.

В економічній площині, Стратегія демонструє чітке усвідомлення актуальних економічних викликів, зокрема скорочення виробничих потужностей та порушення звичних логістичних маршрутів. У відповідь на ці проблеми регіон зосереджується на створенні умов для ефективної інтеграції підприємств, які були змушені переміститися до області. Їм надається підтримка для швидкого відновлення діяльності, доступ до

інфраструктури та адміністративних сервісів. Водночас активізується співпраця з міжнародними партнерами з метою залучення фінансової, технічної та експертної допомоги, що дозволяє реалізовувати проєкти розвитку та стабілізації економіки. Окрему увагу приділено переосмисленню логістичних процесів: розробляються нові транспортні маршрути, модернізується інфраструктура.

Гуманітарний вектор розвитку також займає важливе місце у Стратегії та відображений у «Стратегічній цілі 3. Регіон сталого гуманітарного розвитку», яка спрямована на створення ефективних механізмів соціальної та медичної реабілітації для ветеранів і їхніх родин, формування умов для інтеграції внутрішньо переміщених осіб із забезпеченням житла, працевлаштування та доступу до освіти. Крім того, вагомим елементом цього напрямку є розвиток системи психосоціальної підтримки, що має особливе значення в контексті тривалого стресу та травматичних переживань, які охоплюють значну частину населення.

Ще одним з ключових пріоритетів розвитку регіону визначено безпеку, що відображено у "Стратегічній цілі 4. Регіон безпечного середовища". Основна увага приділяється посиленню територіальної оборони, вдосконаленню систем цивільного захисту та готовності регіону до надзвичайних ситуацій. Це свідчить про перехід від суто економічного та соціального планування до інтеграції оборонних аспектів у регіональну політику. Аналіз підтверджує, що Стратегія підкріплена конкретними фінансовими рішеннями. Наприклад, у 2023 році з обласного та місцевих бюджетів було виділено значні кошти (41,8 млн грн з обласного та 374,8 млн грн з місцевих) на підтримку сил оборони. Це свідчить про консолідовані зусилля регіонального та місцевого самоврядування у фінансуванні оборонних та безпекових потреб, що є критичним елементом реалізації Стратегії в умовах війни.

Стратегічне управління регіональним розвитком Вінницької області в умовах війни є складним, багатовекторним процесом. Оновлена Стратегія Вінниччини є міцною основою, що враховує ключові виклики. Проте, для досягнення максимальної ефективності та забезпечення стійкості регіону, необхідно зосередитися на подальшому вдосконаленні механізмів управління. Це включає поглиблену інтеграцію ВПО, стимулювання інновацій та економічну диверсифікацію, розширення гуманітарної та психосоціальної підтримки, прискорення цифровізації та розробку детальних планів післявоєнного відновлення. Реалізація цих напрямів дозволить Вінницькій області не лише успішно подолати виклики війни, але й закласти фундамент для сталого та інноваційного розвитку в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text
2. Зарічна О. (2022). СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ. *Економіка та суспільство*, (39). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-88
3. Рогозян Ю. (2023). ІННОВАЦІЙНА ТРАЄКТОРІЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК СТРАТЕГІЧНОГО ФАКТОРУ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ. *Економіка та суспільство*, (47). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-12
4. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/2025/Rishennya.pdf

THE MACC MODEL AS A TOOL FOR ENHANCING THE RESILIENCE OF UKRAINIAN COMMUNITIES UNDER MARTIAL LAW

Chernenko Natalya, PhD of Economics, Associate Professor of the Department of International Economics, National Technical University of Ukraine Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic University.

Olena Korohodova, PhD of Economics, Associate Professor of the Department of International Economics, National Technical University of Ukraine Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic University.

Hlushchenko Yaroslava, PhD of Economics, Associate Professor of the Department of International Economics, National Technical University of Ukraine Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic University.

Acknowledgment: The research was performed within the framework of the NATO International Project SPS G6119 “Increasing the Capacity of local communities to counteract crisis situations” under the Science for Peace and Security Programme.

The full-scale russian aggression against Ukraine has triggered a profound humanitarian and economic crisis that has fundamentally altered national and regional development priorities. The war has destroyed infrastructure, disrupted production chains, and caused large-scale population displacement, leading to significant imbalances in the labor market and in the system of social and labor relations. These processes have a transnational character, as they affect not only Ukraine’s internal stability but also the economies of neighboring states [1].

According to the International Labour Organization, since the beginning of the russian-Ukrainian war, Ukraine has lost approximately five million jobs. At the same time, it is projected that, in the event of stabilization, more than three million jobs could be restored, which would significantly reduce the unemployment rate. These figures indicate an urgent need for rapid measures to support employment, develop human capital, and strengthen the capacity of local communities for self-recovery.

Under martial law, Ukraine’s regional economic priorities are concentrated around several fundamental directions: supporting critical infrastructure and local businesses that ensure energy, logistics, and food security; creating jobs for internally displaced persons and demobilized soldiers; investing in human potential, digital education, and professional retraining; implementing low-carbon and “green” technologies that foster long-term resilience; and enhancing the capacity of local self-government in crisis management, communication, and partnership building.

These directions are consistent with the objectives of the international NATO project SPS G6119 “Increasing the Capacity of Local Communities to Counteract

Crisis Situations", within which assessments are conducted of the preparedness of Ukrainian communities for emergencies, identification of weaknesses in provision, communication, and response systems, as well as formulation of practical recommendations to enhance resilience.

Within this project, the MACC (Management, Accountability, Coordination, Communication) model is being developed as an integrated mechanism aimed at improving crisis management efficiency at the community level. Its core components include managerial capacity, accountability and legitimacy, coordination, and communication. The model combines community self-assessment of emergency preparedness with an analysis of public risk perception, which allows for identifying discrepancies between actual conditions and public expectations. When the perception corresponds to reality, management policies are adjusted; when it does not, mechanisms of information, education, and interaction are refined.

The assessment of community preparedness within the MACC model can be based on several criteria: social cohesion, resources and infrastructure, leadership and governance, communication efficiency, demographic mobility, and the sense of security. This approach makes it possible not only to determine the level of resilience of territorial communities but also to design strategic steps to enhance their adaptability under wartime and post-war challenges.

The outcomes of implementing the MACC model can be used to develop educational programs, training sessions, and practical manuals aimed at preparing managers and community leaders. The application of this approach will promote the formation of effective mechanisms of local governance, strengthen trust, transparency, and partnership between authorities and citizens.

Conclusions. The war has become a catalyst for profound changes in the system of local development and governance. Strengthening community resilience requires the integration of economic, social, and managerial solutions aimed at stabilizing the labor market, reinforcing institutions, and building trust. The MACC model can serve as an effective tool for assessment, communication, and coordination, ensuring sustainable development and adaptability of Ukrainian communities in the post-war recovery period.

References:

1. Korohodova O., Hlushchenko Ya., Chernenko N. Peculiarities of crisis management under martial law. Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute". 2025. No. 33. P. 136-140. DOI: https://doi.org/10.20535/2307-5651.33.2025.335890 URL: https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/335890.

SANCTIONS GEO-ECONOMICS IN THE RUSSIA-UKRAINE WAR: LESSONS FROM FINANCIAL SANCTIONS ON RUSSIA

A. Buz
PhD student, Assistant,
Department of International Finance,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The Russia-Ukraine war has stress-tested the international monetary and financial system in ways unseen since the end of the Cold War. "Sanctions geo-economics" – the purposeful use of payment, clearing and custody infrastructures, reserve assets, and extraterritorial legal tools – has been central to Western strategy. The study evaluates the deterrent power and systemic side-effects of finance-mediated sanctions in the Russia–Ukraine context and delineates their nexus with currency internationalisation. Drawing on recent advances in the theory of economic coercion and financial network externalities, together with new evidence on reserve composition and cross-border payments, it derives policy-relevant implications for sanctioning coalitions and for states calibrating currency choices.

Sanctions on finance operate through network centrality: the closer a jurisdiction is to dominant dollar-euro infrastructures (SWIFT/CHIPS, major custodians, and correspondent banking), the stronger the compliance channel (Cipriani, Goldberg & Spada, 2023). Because these networks exhibit strong strategic complementarities – everyone benefits from using what everyone else uses – exclusion (or the threat thereof) is disproportionately costly for targets and for third-country intermediaries exposed to secondary sanctions. This logic, formalised in a BIS model of geo-economic power and fragmentation and documented in the modern history of SWIFT-based sanctions, explains why financial sanctions can be both potent and system-shaping (Clayton, Maggiori & Schreger, 2024).

Since 2022, several empirical patterns stand out:

1) the coalition immobilised roughly €210 bn of the Bank of Russia's reserves in the EU and about €260-300 bn worldwide, while the G7 resolved to channel the extraordinary revenues from these assets to support a USD 50 bn loan to Ukraine without altering legal ownership (European Parliamentary Research Service, 2025); debates on outright confiscation remain unresolved owing to sovereign-immunity constraints and precedent risks;

2) at the level of aggregate official reserves there is little evidence of a post-2022 structural shift away from the dollar: its share hovered near 58 % in 2024, with the euro close to 20 % and the renminbi about 2 %; gold holdings increased primarily through valuation effects rather than net purchases (Bertaut, von Beschwitz & Curcuru, 2025);

3) the renminbi's international usage has risen – its share of SWIFT payments moved a little above 4 % in 2023 and its role in trade finance expanded – yet it remains far behind the dollar and the euro because capital-account frictions and a limited supply of high-quality safe assets constrain broader uptake (von Beschwitz, 2024);

4) the exclusion of numerous Russian banks from dollar- and euro-based rails, combined with the threat of secondary sanctions on third-country institutions, diverted transactions into circuitous channels and produced a large accumulation of illiquid trade credits ("missing payments"), thereby amplifying rouble volatility (Cocozza & Zangrandi, 2025);

5) guidance by U.S. and EU authorities has materially raised the compliance and counterparty-risk costs of migrating to Russia's SPFS messaging system and analogous alternatives, reinforcing the effective perimeter of sanctions enforcement (OFAC, 2024).

The findings indicate that financial-network leverage is decisive: because global finance is organised around a handful of deep, liquid, and legally credible infrastructures, coalition control over access, messaging, and custody confers coercive power that exceeds the bite of trade sanctions alone, with theory and practice alike showing that network complementarities magnify both impact and spillovers. Reserve "weaponisation" has not, thus far, triggered rapid de-dollarisation; the freeze of Russian reserves did not produce a post-2022 break with the prior, gradual diversification trend, and the dollar's 2024 reserve share aligns with baseline projections – evidence that credibility, the supply of safe assets, and market depth outweigh sanction risk for most reserve managers (McCauley, Chinn, & Ito, 2024). Although selective re-routing and renminbi opportunism have grown at the margin – most visibly in Russia-facing corridors – structural constraints persist: limited convertibility, governance concerns, and a shallow pool of safe assets continue to curb broader RMB internationalisation. A further externality has emerged through liquidity traps in trade credits, as payment frictions and compliance risk have converted a portion of Russia's export proceeds into illiquid claims on foreign counterparties, tightening foreign-exchange liquidity and amplifying exchange-rate volatility; this mechanism should inform assessments of sanctions' effectiveness over time. Finally, design choices for the use of immobilised assets carry systemic implications: channelling extraordinary revenues to support Ukraine preserves coalition credibility while avoiding the most acute legal risks of confiscation, whereas outright seizure could, in some scenarios, raise borrowing costs for sanctioning states and erode the perceived safety of their currencies' custodial venues.

Policy lessons coalesce around infrastructure, reversibility, coordination, and governance. Priority should be given to network nodes – messaging, settlement, custody, and trade-credit channels – so that entity listings are paired

with infrastructure-level measures and granular due-diligence for “connector” jurisdictions. Asset actions should remain reversible and rule-based, using extraordinary revenues and escrow arrangements while developing legal pathways that minimise precedent risks to reserve-currency status. Effective enforcement requires tighter allied coordination and better data, including harmonised secondary-sanctions toolkits and improved statistics on trade finance and non-bank rails, while fragmentation risks are mitigated by advancing interoperability standards – CBDC pilots included – without ceding oversight to opaque alternatives (IMF, 2024). For Ukraine and partners, policy should maintain high sanction intensity on dual-use imports, narrow leakages, expand financial-forensic capacity on mirror accounts, barter-like schemes, and re-export hubs, and align AML/KYC baselines across coalition banks to reduce arbitrage.

The Russian case shows that sanctions geo-economics works primarily through control of financial networks – messaging, settlement, and custody – rather than through currency labels. Currency internationalisation is a slow-moving outcome of deep institutions (convertibility, the rule of law, and the supply of safe assets), so tactical workarounds by sanctioned states seldom overturn the global monetary hierarchy. Accordingly, the sanctioning coalition can lean on network leverage while limiting systemic risk by prioritising reversible asset measures, coordinated and rule-bound enforcement, and open, interoperable payment architectures.

References:

1. Bertaut, C., von Beschwitz, B., & Curcuru, S. (2025, July 18). The international role of the U.S. dollar – 2025 edition. FEDS Notes, Board of Governors of the Federal Reserve System. https://doi.org/10.17016/2380-7172.3856.
2. Cipriani, M., Goldberg, L. S., & La Spada, G. (2023). Financial sanctions, SWIFT, and the architecture of the international payment system. Journal of Economic Perspectives, 37(1), 31-52. https://doi.org/10.1257/jep.37.1.31
3. Clayton, C., Maggiori, M., & Schreger, J. (2024, October). A theory of economic coercion and fragmentation (BIS Working Paper No. 1224). Bank for International Settlements. https://www.bis.org/publ/work1224.pdf
4. Cocozza, E., & Savini Zangrandi, M. (2025, April 20). Russia’s missing payments. VoxEU.org (CEPR). https://cepr.org/voxeu/columns/russias-missing-payments
5. European Parliamentary Research Service. (2025). Confiscation of immobilised Russian sovereign assets (EPRS Briefing No. 775908). European Parliament.

https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775908/EPRS_BRI%282025%29775908_EN.pdf

6. Ferrari Minesso, M., Krahnke, T., Mehl, A., & Vansteenkiste, I. (2025, March 21). Seizing central bank assets? (Working paper). Centre for Economic Policy Research. https://cepr.org/system/files/2025-03/Asset_Freeze%20Macro%20History.pdf

7. International Monetary Fund. (2024, January). Digital money, cross-border payments, international reserves, and the global financial safety net – Preliminary considerations (IMF Note 2024/001).

8. McCauley, R. N., Chinn, M. D., & Ito, H. (2024, July 29). The Russian sanctions and dollar foreign exchange reserves. VoxEU.org (CEPR). https://cepr.org/voxeu/columns/russian-sanctions-and-dollar-foreign-exchange-reserves

9. McGuire, P., von Peter, G., & Zhu, S. (2024, June). Currencies in international finance: A primer using BIS statistics. BIS Quarterly Review, June 2024, 2–24.

10. OFAC (U.S. Department of the Treasury). (2024, November 21). Sanctions risk for foreign financial institutions that join Russia's SPFS (OFAC Alert). https://ofac.treasury.gov/media/933656/download?inline=

11. von Beschwitz, B. (2024, August 30). Internationalization of the Chinese renminbi: Progress and outlook. FEDS Notes, Board of Governors of the Federal Reserve System. https://doi.org/10.17016/2380-7172.3592

АДАПТИВНА АСИМІЛЯЦІЙНА МОДЕЛЬ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ПРОЦЕСАХ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Борисов С. В.
асистент кафедри міжнародного бізнесу
НН інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Мета даного дослідження полягає у розробці теоретико-методологічних засад адаптивної асиміляційної моделі операційного менеджменту (ААМ), здатної забезпечити ефективну інтеграцію підприємств у воєнній економіці України. У рамках цієї мети визначається ключові принципи адаптивності в управлінні процесами M&A у кризових умовах; обґрунтувати роль культурно-поведінкової асиміляції як чинника операційної стабільності; досліджується взаємозв'язок між гнучкістю управлінських систем і рівнем синергетичної ефективності; формується концептуальні орієнтири майбутньої моделі, які можна буде верифікувати в поствоєнному середовищі. Модель ААМ розглядається як система кризового управління, спрямована на забезпечення життєздатності підприємств у процесі M&A в умовах воєнної економіки. Її сутність полягає в поєднанні операційної гнучкості з культурно-поведінковою адаптацією, що дозволяє організаціям підтримувати стабільність за відсутності сталого ринкового середовища. Модель виходить із принципу динамічної асиміляції: стійкість досягається не стандартизацією, а здатністю змінювати управлінські форми відповідно до контексту.

Організація, що переживає інтеграцію, формує внутрішній адаптивний цикл, який забезпечує постійне коригування стратегій, комунікацій та поведінкових патернів персоналу. Архітектура ААМ охоплює три взаємопов'язані рівні: стратегічний (визначення мети асиміляції та збереження трудового потенціалу), операційний (гнучке управління через горизонтальні зв'язки) та поведінково-культурний (узгодження управлінських стилів і цінностей). Взаємодія цих рівнів створює адаптивний контур, здатний саморегулюватися в режимі кризових змін.

У воєнних умовах модель функціонує як антикризова операційна система, що поєднує швидку реакцію з елементами психологічної стабілізації колективу. Її ключовим механізмом є зворотний зв'язок у реальному часі, який дозволяє оцінювати ефективність рішень і навчати систему безпосередньо через досвід. Асиміляція культур у межах ААМ

відбувається не примусово, а через «взаємний резонанс» цінностей і практик, що підтримує колективну ідентичність навіть під тиском війни.

Практична ефективність моделі проявляється у створенні гнучких структур управління, здатних до швидкого перерозподілу ресурсів, формуванні мережевих альянсів та забезпеченні синергетичного виживання бізнесу. Таким чином, ААМ постає не як одноразовий інструмент інтеграції, а як постійна система керованої адаптації, яка сприяє збереженню людського капіталу, відновленню економічної активності та формуванню нової управлінської культури України у воєнний і післявоєнний періоди.

Розроблена концепція адаптивної асиміляційної моделі операційного менеджменту (ААМ) окреслює новий напрям у дослідженні управлінських процесів злиття та поглинання компаній у воєнній економіці. Її сутність полягає у переході від статичної логіки інтеграції до динамічної моделі взаємного пристосування, де основним критерієм ефективності виступає не формальне об'єднання активів, а здатність організацій зберігати функціональну стійкість у кризових умовах. Запропонований підхід дозволяє розглядати M&A як форму антикризового управління, у межах якої асиміляція виконує роль механізму підтримання життєздатності корпоративних систем. Наукова новизна ААМ полягає у синтезі стратегічного, операційного та поведінково-культурного рівнів управління в єдину адаптивну архітектуру, що забезпечує неперервний цикл саморегуляції. Модель демонструє, що в умовах війни організаційна ефективність визначається не обсягом капіталу чи масштабом інфраструктури, а швидкістю навчання, когерентністю управлінських дій і гнучкістю комунікаційних систем. Саме тому ААМ можна інтерпретувати як інструмент «керованої адаптації» — механізм, який дозволяє узгоджувати людські, технологічні та стратегічні параметри діяльності у середовищі постійних змін. Практичне значення моделі полягає у можливості її застосування для стабілізації діяльності підприємств, що зазнали структурних або територіальних втрат, а також для формування ефективних партнерських альянсів у процесі відбудови країни. У цьому контексті ААМ виступає не лише управлінським інструментом, а й соціально-економічним механізмом інтеграції, який сприяє збереженню людського капіталу та формуванню культури взаємної підтримки в бізнес-середовищі.

Підсумовуючи, адаптивна асиміляційна модель пропонує нову управлінську парадигму для українських реалій — парадигму, у якій процес злиття трактується як еволюційна взаємодія систем, що навчаються, і в якій культура стає рушієм відновлення, а не лише об'єктом дослідження. Подальші емпіричні дослідження цієї моделі дадуть змогу поглибити її методологічні основи та визначити практичні індикатори асиміляційної

ефективності в умовах воєнної та післявоєнної трансформації економіки України. Більш детальний аналіз структури, етапів та методологічних засад моделі адаптивного асиміляційного менеджменту буде представлений у відповідних розділах дисертаційної роботи автора.

Список використаних джерел:

1. DePamphilis, D. M. (2025). Mergers, acquisitions, and other restructuring activities: An integrated approach to process, tools, cases, and solutions (12th ed.). Academic Press.
2. Sherman, A. J. (2024). Mergers & acquisitions from A to Z: Strategic and practical guidance for buyers and sellers (5th ed.). Wiley.
3. Reed, S. F., Lajoux, A., & Nesvold, H. P. (2023). The art of M&A: A merger, acquisition, and buyout guide (6th ed.). McGraw-Hill.
4. Patel, K. (2023). Agile M&A: Proven techniques to close deals faster and maximize value. DealRoom Press.
5. Sudarsanam, S. (2019). Creating value from mergers and acquisitions: The challenges. Financial Times / Prentice Hall.
6. Whitaker, S. C. (2012). Mergers & acquisitions integration handbook: Helping companies realize the full value of acquisitions. John Wiley & Sons. ISBN 978-1-118-00437-1.
7. Galpin, T. J. (2014). The complete guide to mergers and acquisitions: Process tools to support M&A integration at every level. John Wiley & Sons. ISBN 978-1-118-82723-9.

ТИПИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ І ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Кузьменко І.С.[1]
аспірант кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин
НН інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Міжнародні економічні санкції стали важливим інструментом у зовнішній політиці держав і міжнародних організацій, особливо актуалізуються в умовах активних воєнних дій. Вони застосовуються для тиску на держави, організації або конкретних осіб, які порушують міжнародне право, принципи суверенітету чи територіальної цілісності [1, с. 291]. Класифікація міжнародних економічних санкцій базується на аналізі їхнього впливу та спрямованості, що дозволяє глибше зрозуміти їх функції та інструменти дії.

Одним із найпоширеніших видів є торговельні санкції, які передбачають обмеження або повну заборону на імпорт та експорт окремих товарів і послуг. Такі обмеження можуть носити стратегічний характер, якщо стосуються продукції військового призначення або критично важливих для економіки ресурсів, або ж бути загальними, охоплюючи весь обсяг торговельних операцій країни. Зазвичай торговельні санкції застосовуються як початковий засіб реагування на порушення міжнародних норм.

Фінансові санкції є ще одним потужним механізмом міжнародного тиску. Вони передбачають заморожування активів, обмеження фінансових операцій, заборону інвестицій та кредитування, а також ускладнення доступу до міжнародних фінансових ринків.

Велику роль відіграють технологічні санкції, що обмежують постачання сучасних технологій, обладнання або інтелектуальної власності, важливих для економіки та оборонного сектору. Мета таких санкцій — гальмування розвитку ключових галузей, зокрема авіаційної та оборонної промисловості, а також високотехнологічних секторів, де сучасні технології визначають економічну та військову перевагу держави.

Секторальні санкції спрямовані на окремі галузі економіки країни-одержувача, наприклад, енергетику, фінансовий сектор або транспорт. Вплив на ці ключові сфери здатен істотно послабити економічну основу держави та підірвати її економічну стабільність.

[11] Науковий керівник: Поліщук Л.С. к.е.н, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

Нарешті, персональні санкції адресовані конкретним фізичним особам, зокрема політичним діячам чи бізнесменам, причетним до порушень міжнародного права або створення загрози міжнародній безпеці. Такі обмеження можуть включати заборону на в'їзд, заморожування активів та інші заходи, що безпосередньо тиснуть на осіб, які впливають на прийняття рішень у державі чи міжнародних організаціях [1, с.292].

Отже, класифікація міжнародних економічних санкцій дозволяє систематизувати заходи, оцінити їх потенційний ефект і зрозуміти, які механізми використовуються для досягнення конкретних політичних та економічних цілей у міжнародній практиці. Разом із тим, ефективність та правомірність їхнього застосування безпосередньо залежать від міжнародно-правових норм, що регулюють процес упровадження санкцій.

Міжнародно-правові основи застосування економічних санкцій визначають їх легітимність та межі використання. Основними джерелами є Статут ООН, міжнародні договори та конвенції, а також рішення регіональних організацій, таких як ЄС чи Африканський Союз. Ключову роль у введенні санкцій відіграє Рада Безпеки ООН, яка діє від імені всіх держав-членів (ст. 24 Статуту) [2, с. 317]. Важливо забезпечувати баланс між тиском на порушника та захистом прав третіх держав, інакше можливі міжнародні суперечки та розгляд справ у судах ООН або арбітражах.

Національно-правові механізми визначають порядок реалізації санкцій і контроль за ними. До них належать закони про санкції та антидемпінгові заходи, спеціальні державні органи, що здійснюють моніторинг, та судовий контроль для оскарження рішень у національних судах.

Таким чином, регуляторні та правові аспекти застосування міжнародних економічних санкцій є ключовими для забезпечення їх легітимності та ефективності. Необхідно підтримувати прозорість процедур введення санкцій, гармонізувати національне та міжнародне право, чітко визначати права та обов'язки суб'єктів санкційного впливу, а також здійснювати постійний моніторинг і вдосконалення нормативної бази.

Список використаних джерел:

1. Поливач Р. О. Класифікація та механізми застосування міжнародних економічних санкцій. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2025. Випуск 87: частина 4. С. 290-295. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/03/47-3.pdf (дата звернення: 08.10.2025).
2. Янакаєва К.М. Питання реалізації санкцій РБ ООН на міжнародному та національному рівнях. С.317-320. URL:

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9823/1/Ynakaeva.pdf (дата звернення: 08.10.2025).
3. Закон України «Про санкції» № 1644-VII. від 14 серпня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 1644-18.

THE FAIR AND EQUITABLE TREATMENT AS A LEGAL FOUNDATION FOR ATTRACTING INVESTMENT IN THE POST-WAR TRANSFORMATION OF UKRAINE'S ECONOMY

Cherepovskyi K.V.

Although the World Bank recently downgraded Ukraine's GDP growth forecast for 2025 in its *Macro Poverty Outlook* (from 4% to 2%), citing the prolonged impact of the war as a key reason [1], historical experience rather proves that the combination of strong international partnerships and reliable legal mechanisms often becomes a prerequisite for an economic revival or even a miracle. From a political economy perspective, the analogy with the post-war development of the RK and Israel is exceptionally telling. South Korea's economic miracle would have been impossible without large-scale financial aid and investment from the US in the period after the Korean War (1953-1970s), which was cemented by the signing of the Mutual Defense Treaty in 1953 and the subsequent granting of MNNA status [2, p.42-45; 3]. This status, which Israel has also held since 1987, opened up access to advanced technologies, military, and economic cooperation, creating a security umbrella under which private capital fills normally protected [4]. For Ukraine, which today receives unprecedented international support and has held the status of a NATO Enhanced Opportunities Partner since 2020 [5], forming a long-term strategic partnership based on similar to mentioned functional principles is a key politico-economic factor for attracting large-scale investment for post-war reconstruction and development [6, p. 4].

However, as modern doctrine proves, political alliances alone are not enough. The foundation for attracting private capital is a predictable and stable legal environment, the central element of which in the branch of international investment law (IIL) is the Fair and Equitable Treatment (FET) standard. This standard is not just an international legal norm but a key indicator of the investment climate in the legal sphere, eloquently signaling a state's readiness to adhere to the rule of law in its relations with foreign investors. The fact is that FET, which includes elements such as the protection of legitimate expectations, the prohibition of arbitrary and discriminatory measures, transparency, and the provision of due process [7, p. 26-39], gives a foreign investor confidence that their rights and interests will be protected from unforeseen events, including even emergency state regulatory measures. The impact of FET on the investment climate is realized through the mechanism of international investment arbitration (ISDS): the risk of multi-million dollar claims for violating the multi-layered FET norm, which effectively fills the gaps left by other IIL standards in bilateral investment treaties, as well as the associated reputational losses, actively stimulate states to improve their national legislation and administrative practices. For example, after a wave of claims via ICSID following its 2001 economic crisis,

Argentina faced investor distrust for a quite long time. This forced subsequent governments, especially after 2023, to take radical measures to deregulate the economy, lift currency restrictions, and reform legislation to restore the country's investment attractiveness [8]. Thus, FET performs, in particular, a preventive function, compelling states to create conditions that minimize the very possibility of investment disputes arising.

But even amid the war, Ukraine retains significant potential for attracting FDI. In addition to its advantageous geopolitical position, this is facilitated by the active work of the country's government, as confirmed by a number of strategic developments (including the Plan for the Ukraine Facility) and series of legal acts, which are focused on harmonizing of local legislation with European standards and improving the business climate [9]. As already noted, the support of influential international organizations, particularly those that insure investment risks and invest (MIGA, EBRD), as well as human capital, also plays an important role [10, p. 4-5]. Thus, knowledge-intensive and creative industries are particularly promising for Ukraine. Thanks to a large number of qualified specialists and innovative projects, our country has already established itself as one of the world leaders in the IT-outsourcing market. The agro-industrial complex and renewable energy (solar and wind) also have significant potential, as the need for their products will always be vital for global food security, thus ensuring a favorable base level of imports from Ukraine. Thanks to a unique post-Soviet education system that has effectively evolved in line with international standards, our country also has a great advantage in providing creative and intellectually intensive services, repeatedly creating competitive offers in the field of development, engineering, research, etc. A significant factor of attractiveness remains the quite liberal tax system for private entrepreneurs (known as FOP) and special legal regimes, such as Diia.City, which, despite planned reforms within the National Revenue Strategy, leaves a favorable space for doing competitive international business, especially in the service sector.

Therefore, for a successful post-war transformation and the attraction of necessary investment resources, Ukraine must move along two parallel tracks. First, to deepen strategic politico-economic alliances modeled on post-war Korea and Israel to create a reliable hard-security umbrella, actively communicating the corresponding results and achievements to a global audience, especially focusing on investors and investment fund executives. Second, to continue building the domestic legal and administrative-legal field on the principles of the rule of law and European standards, where the high-quality implementation of FET will become the cornerstone of foreign investor confidence and a guarantee of sustainable economic growth.

References:

1. Macro Poverty Outlook for Europe and Central Asia: Fall 2025 // The World Bank. – October 2025.
2. Michael J. Seth. An Unpromising Recovery: South Korea's Post-Korean War Economic Development: 1953-1961 // Association for Asian Studies. p.42-45.
3. Relations with the Republic of Korea // NATO. – 09.07.2025. – URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50098.htm] accessed 09.09.2025.
4. Major Non-NATO Ally Status // U.S. Department of State. – Bureau of Political-Military Affairs, 26.01.2024. – URL: [https://www.state.gov/major-non-nato-ally-status/] accessed 09.09.2025.
5. NATO recognises Ukraine as Enhanced Opportunities Partner // NATO. – 12.06.2020. – URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_176327.htm] accessed 09.09.2025.
6. Долгова Л. І., Іваненко В. І., Пазиніч О. В. Роль іноземного інвестування у відновленні економіки України // Ефективна економіка. – 2022. – № 8. [doi: 10.32702/2307-2105.2022.8.22].
7. Fair and Equitable Treatment Standard in International Investment Law // OECD Working Papers on International Investment. – 2004/03.
8. 2024 Investment Climate Statements: Argentina // U.S. Department of State. – URL: [https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/argentina/] accessed 09.09.2025.
9. 2025 Ukraine Investment Climate Statement // U.S. Department of State. – URL: [https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/08/638719_2025-Ukraine-Investment-Climate-Statement.pdf] accessed 09.09.2025.
10. Ащеулова О. М., Донець Д. М., Остропольська Є. В. Залучення інвестицій у повоєнну відбудову України: можливості та виклики // Академічні візії. – 2023. – Вип. 25. сс.1-13. [doi: 10.5281/zenodo.10257554]

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СПІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Небава О. М., аспірант кафедри ЕПВМ
Небава М. І., к.е.н., професор кафедри ЕПВМ
Вінницький національний технічний університет

Діджиталізація економічної діяльності відіграє ключову роль у підвищенні ефективності бізнес-процесів, конкурентоспроможності підприємств і прискоренні інноваційного розвитку. В умовах діджиталізації інтелектуальний потенціал набуває вирішального значення для формування конкурентних переваг спільних підприємств. Поєднання національного та іноземного капіталу, технологій, управлінських традицій та кадрових ресурсів створює унікальні умови для ефективного використання інтелектуальних ресурсів.

Інтелектуальний потенціал підприємства включає сукупність знань, навичок, досвіду персоналу, організаційних структур, інтелектуальної власності та інноваційного клімату [1]. У контексті діджиталізації управління таким потенціалом потребує переосмислення механізмів створення, трансформації та використання знань.

У спільних підприємствах, де перетинаються різні корпоративні культури та управлінські стилі, інтелектуальний потенціал виступає як інтегруюча платформа. Спільні підприємства (СП) мають низку переваг: доступ до нових технологій, міжнародних ринків, управлінського досвіду тощо. Проте діджиталізація ставить нові виклики – потребу у: швидкому обміні знаннями між партнерами; уніфікації цифрових платформ; інтеграції інформаційних систем; захисті інтелектуальної власності.

На основі синтезу наукових підходів [2-4], запропоновано концептуальну модель управління інтелектуальним потенціалом СП в умовах діджиталізації, яка об’єднує шість блоків (Рис. 1).

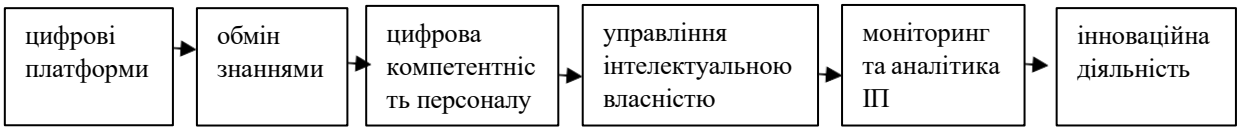

Рис. 1. Концептуальна модель управління інтелектуальним потенціалом СП в умовах діджиталізації

Наведемо приклад функціонування СП «ТехноАгроІнвест», яке створене на базі українського агрохолдингу та німецького технологічного партнера, успішно впроваджує цифрові інструменти управління знаннями. Зокрема, ERP-система SAP інтегрує функції закупівель, логістики та фінансів. В межах HRM-модуля впроваджено онлайн-платформу для підвищення

цифрової грамотності працівників. У 2024 році 76% співробітників пройшли навчання з основ цифрової агрономії. Близько 30% продажів продукції здійснюється через електронні торговельні платформи.

Українська сторона забезпечує сировинну базу та виробничі потужності, німецька – технології та програмне забезпечення. Деякі показники розвитку цифрової складової інтелектуального потенціалу спільного підприємства наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Динаміка розвитку цифрової складової інтелектуального потенціалу СП «ТехноАгроІнвест»

Показник	2020	2023	Δ, %
Дохід від реалізації, млн грн	85,4	146,7	+71,8
Кількість ІТ- фахівців, осіб	6	14	+133,3
Витрати на ІТ- інфраструктуру, млн грн	1,3	4.2	+223,1
Кількість поданих патентів	1	4	+300,0

Джерело: внутрішня звітність підприємства

Наведені в таблиці результати свідчать про позитивний вплив цифровізації на активізацію інтелектуального потенціалу СП.

Узагальнюючи підходи в наукових джерелах [1-4], виокремимо напрями щодо вдосконалення управління інтелектуальним потенціалом СП:

1. Впровадження платформи knowledge-sharing між сторонами СП.
2. Оцінювання інтелектуального потенціалу на основі (KPI) ключового показника ефективності цифрових компетенцій.
3. Цифрова трансформація HR-процесів з фокусом на reskilling.
4. Автоматизація процесів управління інтелектуальною власністю.

Таким чином, управління інтелектуальним потенціалом спільних підприємств в умовах діджиталізації потребує цілісного підходу, який враховує як організаційні, так і технологічні аспекти. Впровадження цифрових рішень сприяє інтеграції знань, зростанню інноваційного потенціалу та підвищенню конкурентоспроможності СП.

Список використаних джерел:

1. Бутенко Н. В. Інтелектуальний капітал підприємства: теоретичні та прикладні аспекти. К. : НАДУ, 2020.
2. Stewart T. Intellectual Capital: The new wealth of organizations. New York: Doubleday, 1997.
3. Капітонова С. В. Управління знаннями в умовах цифровізації. // Економіка та держава. 2023. №1. С. 43–47.
4. Davenport T. H., Prusak L. Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know. Harvard Business School Press, 1998.

ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА НБУ ЯК ФАКТОР СТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бабко Р. О., аспірант,
каф. Міжнародної економіки
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Войтко С. В., д.е.н., проф.,
зав. Каф. Міжнародної економіки
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Логістичний сектор посідає стратегічне місце в українській економіці. Якщо у 2021 р. його частка у ВВП становила 11,7 %, то у 2022 р. вона скоротилася до 8,4 % [1]. Для порівняння, у Польщі цей показник дорівнює 10,2 %, а в Німеччині -7,8 %. Значні коливання спостерігаються й у динаміці вантажних перевезень: з 709,1 млн т у 2019 р. до 624,3 млн т у 2021 р., різке падіння до 305,1 млн т у 2022 р. (-51 %) і часткове відновлення до 356,7 млн т у 2023 р. Автомобільний транспорт зберігає провідну позицію, перевізши понад 212 млн т або 59 % у 2023 р. [2].

Валютне регулювання суттєво впливає на структуру логістичного ринку. За даними НБУ та PwC, менше 5 % великих операторів формують понад 55 % доходів, тоді як понад 80 % малих підприємств генерують лише 25–28 % [3]. Середня маржинальність компаній у 2022 р. знизилася на 20–25 %, що свідчить про можливий тиск регуляторних обмежень. Серед ключових рішень НБУ у воєнний період можна виокремити Постанову за № 18 від 24.02.2022, якими було запроваджено обов'язковий продаж 50 % валютної виручки, заборону купівлі валюти під імпорт «непершочергових» товарів та обмеження транскордонних переказів до 100 тис. дол. США на місяць для юридичних осіб [4].

Наслідки цих рішень проявилися у зниженні обсягів репатріації дивідендів на 40 % у 2023 р., скороченні капітальних інвестицій у транспорт і складське господарство з 72,1 млрд грн у 2021 р. до 38,4 млрд грн у 2022 р., а також у різкому зростанні індексу цін виробників – на 138,3 % у 2022 р. (для порівняння: у ЄС зростання становило лише 20–25 %).

У міжнародній практиці валютне регулювання є більш гнучким: у ЄС валютні операції лібералізовані відповідно до Директиви 88/361/ЄЕС, у США обмеження мінімальні, а у Китаї діють спеціальні механізми валютного фінансування експорту. Це створює сприятливіші умови для конкурентоспроможності їхніх логістичних підприємств. У рейтингу LPI-2023 Україна займає лише 73-тє місце зі 139, тоді як Польща – 28-ме, а Німеччина – 3-тє [5].

Водночас українські компанії поступово адаптуються до нових умов. У 2023 р. зафіксовано зростання внутрішніх перевезень автомобільним транспортом на 16 %, великі оператори (понад 60 %) дедалі частіше застосовують валютне хеджування і курсову індексацію контрактів (для малих цей показник становить лише 15 %). Крім того, активно впроваджуються цифрові рішення: наприклад, компанія Nova Poshta у 2023 р. інвестувала понад 20 млн євро в автоматизацію та роботизацію складів.

Таким чином, валютна та монетарна політика НБУ у воєнний період виконала важливу стабілізаційну функцію, але водночас обмежувальні заходи знизили рівень міжнародної інтеграції та доступу до капіталу. Подальший розвиток логістичного сектору можливий за умови поступової лібералізації валютного регулювання, переходу до ризик-орієнтованого нагляду (відповідно до рекомендацій МВФ 2023 р.), розширення «зеленого списку» валютних операцій та підтримки інноваційних технологій Індустрії 4.0. У середньостроковій перспективі саме поєднання прогнозованої валютної політики з цифровізацією та інвестиціями може стати ключовим чинником збереження і посилення конкурентоспроможності українських логістичних підприємств на глобальному ринку.

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник України, 2023. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf.
2. Аналітичні дані про вантажні перевезення, 2019–2023. Міністерство інфраструктури України. URL: https://mindev.gov.ua/diialnist/bezpeka-na-transporti/perevezennia-nebezpechnykh-vantazhiv/bezpeka-na-transporti-informatsiino-analitychni-materialy.
3. PwC 26th Annual Global CEO Survey: Interviews with Businesses in Ukraine. PwC Ukraine. URL: https://www.pwc.com/ua/en/survey/2023/26th-ceo-survey-cee.html?utm_source=chatgpt.com.
4. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова №18 від 24.02.2022. Національний банк України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text.
5. Logistics Performance Index (LPI) 2023. World Bank. URL: https://lpi.worldbank.org/sites/default/files/2023-04/LPI_2023_report.pdf

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зробок О.О., аспірант[1]
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У 2022 р. Об'єднана енергетична система України (ОЕС-У) приєдналася до загальноєвропейської електромережі ENTSO-E, що значно розширило можливості для зовнішньої торгівлі електроенергією. Однак, через те, що ця подія співпала з початком війни, та через початок масованих російських обстрілів української електроенергетики восени 2022 р. у цілому за 2022 р. порівняно з попереднім роком сальдо торговельного балансу електроенергією зменшилось. Якщо говорити цифрами, то у 2021 р. на основі даних Energy-Charts було пораховано, що сальдо торговельного балансу електроенергії в Україні у 2021 р. було позитивним та склало 1,79 ТВт . У 2022 р. це значення зменшилося до 1,05 ТВт [1].

У 2023 р. ситуація з електроенергетикою в Україні була надзвичайно критичною, оскільки внаслідок тривалих масованих повітряних атак з боку рф було зруйновано більшу частину енергетичної інфраструктури. Як результат, виник значний дефіцит електроенергії в українській електромережі, який потрібно було компенсувати імпортом електроенергії. Саме тому сальдо торговельного балансу електроенергії в Україні в 2023 р. стало негативним (-0,44 ТВт). Найбільш негативним сальдо торговельного балансу у 2023 р. було для зовнішньої торгівлі електроенергією між Україною та Словаччиною та дорівнювало -0,41 ТВт [1].

Єдиною країною, з якою Україна мала позитивне сальдо торговельного балансу електроенергією у 2023 р., була Молдова (0,06 ТВт). Це пояснюється тим, що Молдова сама значно постраждала від російської агресії, яка здійснюється по відношенню до Молдови гібридними методами (газовий шантаж). Основними чинниками імпорту Молдовою української електроенергії є: газова криза через скорочення постачання російського газу в Молдову; в цілому низький рівень енергетичної безпеки країни через її малі розміри, відсутність виходу до моря; недостатній обсяг викопних джерел енергії; відсутність атомних електростанцій (АЕС); як наслідок, значна чутливість до світової енергетичної кризи 2021-2023 рр. [2].

У 2024 р. з усіма зовнішньоторговельними партнерами Україна мала негативне сальдо торговельного балансу електроенергії. У 2024 р. Україна найбільше імпортувала електроенергії з Угорщини, тому негативне сальдо з

[1] Науковий керівник: Гавриш О.А., д.т.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

цією країною було найбільшим (-1,62 ТВт). Загалом сальдо торговельного балансу електроенергії для України у 2024 р. склало рекордних -4,07 ТВт, що в 9,2 р. більше, ніж у попередньому році. Це свідчить про ще більше загострення ситуації в електроенергетиці України у 2024 р. через повномасштабну війну рф проти України.

Тільки у 2025 р. почала спостерігатися позитивна динаміка в зовнішній торгівлі електроенергією України: станом на 15 жовтня 2025 р. позитивне сальдо торговельного балансу склало 0,004373 ТВт, або 4,373 ГВт. Фактично, маємо нульове сальдо торговельного балансу, що стало можливим завдяки відновленню значної частини енергетичної інфраструктури України завдяки допомозі партнерів, її децентралізації та посиленню ППО. Ще одним фактором стало прохолодне літо 2025 р. [3].

На жаль, у жовтні 2025 р. знову відновилися інтенсивні удари рф по енергетичній інфраструктурі України, що створює високий ризик повернення негативної динаміки зовнішньої торгівлі електроенергією для України. Це вимагає пошуку нових заходів забезпечення енергетичної безпеки, серед яких на порядку денному є встановлення мережі засекречених американських акумуляторних парків [4].

Список використаних джерел:

1. Annual cross border electricity trading of Ukraine. Energy-Charts : вебсайт. URL: https://www.energy-charts.info/ (дата звернення: 15.10.2025).
2. Енергетична криза у Молдові. Вікіпедія : вебсайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Енергетична_криза_у_Молдові (дата звернення: 15.10.2025).
3. Які компанії експортували найбільше електроенергії у 2025. Інтернет-портал PaySpace Magazine : вебсайт. URL: https://psm7.com/uk/company/yaki-kompaniyi-eksportuvaly-najbilshe-elektroenergiyi-u-2025.html (дата звернення: 15.10.2025).
4. Україна знайшла новий спосіб зберегти світло й тепло під час обстрілів. Онлайн-медіа «Інформаційне агентство «Главком» : вебсайт. URL: https://glavcom.ua/country/society/merezha-amerikanskikh-batarej-dopomozhe-ukrajini-projti-zimu-bez-vidkljuchen-wsj-1081905.html (дата звернення: 15.10.2025).

ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ЦИФРОВИХ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ЛАНЦЮГІВ ВАРТОСТІ

Олійник К.Д.
аспірант
Маріупольський державний університет

Цифрова інфраструктура поступово перетворюється на ключовий фактор глобальної економічної влади, визначаючи, які країни володіють, обробляють і контролюють потоки даних, стандартів і технологій. У сучасній політичній економії саме цифрові ланцюги постачання та створення вартості формують нову логіку міжнародної взаємодії, де головним ресурсом стають не матеріальні активи, а інформаційні. Володіння інфраструктурою передачі, зберігання та обробки даних означає володіння каналами виробництва та перерозподілу глобальної доданої вартості.

У цьому контексті цифрові ланцюги постачання уже не зводяться до логістики. Їхня ефективність визначається здатністю керувати потоками даних у реальному часі, інтегрувати аналітичні системи, алгоритми, хмарні сервіси, інтернет речей. Такі мережі створюють прозорість і гнучкість, дозволяють передбачати ризики, оптимізувати маршрути, зменшувати транзакційні витрати. Водночас цифрові ланцюги створення вартості перетворюють інформацію на капітал: вартість формується не лише у виробництві, а й через збір, аналітику та монетизацію даних. Інфраструктура, яка забезпечує ці процеси, стає не лише технічною основою економіки, а й політичним інструментом впливу [1].

Для України участь у формуванні таких ланцюгів має стратегічне значення. Післявоєнне відновлення економіки неможливе без цифрової трансформації промисловості, логістики та публічного управління. Країна може долучатися до глобальних процесів через розвиток власних дата-центрів, регіональних хабів цифрової логістики, інтеграцію у транскордонні системи обміну даними та цифрових стандартів. Це дозволить Україні не лише користуватися готовими технологіями, а й створювати власні інноваційні рішення у сфері аналітики, кібербезпеки, фінансових технологій та смарт-логістики.

Особливу актуальність має концепція **інфраструктурного френдшорингу -** формування альянсів країн, які координують розвиток критичної інфраструктури на основі довіри та спільних стандартів [2]. Для України це відкриває можливості співпраці зі США, ЄС, Японією та Південною Кореєю у галузях цифрової безпеки, енергетики, “розумних мереж” і стійких транспортних систем. Завдяки своїй географічній позиції й технологічному потенціалу Україна може стати одним із вузлів нових

інфраструктурних ланцюгів, що з'єднують Європу та Азію, забезпечуючи альтернативні маршрути постачання та обміну даними [3].

Додатковий вимір відкривається у сфері **цифрової безпеки та оборонної інфраструктури**, де Україна вже має значний практичний досвід. Інтеграція українських розробок у сфері кіберзахисту, супутникового моніторингу, систем штучного інтелекту для аналізу ризиків може зміцнити стійкість глобальних цифрових ланцюгів. Участь у спільних дослідницьких проєктах, розробка рішень для захисту критичної інфраструктури, а також обмін технологічними стандартами підвищують роль України як безпекового партнера у світовій цифровій екосистемі. Такий підхід не лише посилює економічну інтеграцію, а й формує нову репутаційну ідентичність України як держави, що поєднує інноваційність із практичною стійкістю.

Крім того, Україна має можливість долучатися до міжнародних ініціатив, таких як **Partnership for Global Infrastructure and Investment (PGII)** або **EU Global Gateway**, які спрямовані на розвиток безпечних і прозорих цифрових екосистем. Спільні проєкти у сфері 5G, штучного інтелекту, кіберзахисту та хмарної інфраструктури могли б зміцнити позиції України як регіонального партнера у цифровій трансформації. Такі ініціативи не лише сприяють економічному зростанню, а й підвищують рівень інституційної стійкості та довіри, що є фундаментом для подальшої інтеграції у глобальні ринки. Водночас розвиток цифрової інфраструктури в Україні має відбуватися із врахуванням стандартів ESG, політики кібербезпеки та регуляцій щодо захисту даних, наближених до європейських норм. Це дозволить гармонізувати інституційні рамки, що є необхідною умовою для участі у міжнародних ланцюгах створення вартості.

Список використаних джерел:

1. Резнікова Н.В., Булатова О.В., Шлапак А.В., Іващенко О.А. Інновації як драйвер цифрової трансформації світової економіки в умовах техноглобалізму: вплив нових бізнес-моделей на розвиток міжнародної торгівлі товарами і послугами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 12. С.5-12. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.5
2. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. К.: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
3. Резнікова Н., Панченко В. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. К.: Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с.

УКРАЇНСЬКИЙ ВНЕСОК У СВІТОВУ ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ

Абрамович К. І.
аспірантка кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин,
ННІ ІМВ Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Продовольча безпека є однією з найважливіших складових людського добробуту, оскільки забезпечує базові фізіологічні потреби, які, за пірамідою Маслоу, становлять фундамент для задоволення вищих рівнів - таких як відчуття безпеки, соціальні зв'язки, повага та самореалізація. Без стабільного доступу до достатньої кількості якісної їжі суспільства стикаються з ризиками голоду, соціальних заворушень та економічної нестабільності, особливо в умовах глобальних криз, як-от війни, кліматичні зміни чи логістичні збої. Україна, попри поточний статус переважно сировинного експортера, активно прагне розвивати виробництво продукції з доданою вартістю, що відкриває значний потенціал для агросектора. Ця галузь не лише забезпечує внутрішні потреби, а й стає стратегічним елементом глобальної стабільності, сприяючи переходу від простого постачання сировини до інноваційних рішень у харчовій промисловості.

Український агросектор демонструє виняткову витривалість у воєнних умовах, підтримуючи як національну, так і міжнародну продовольчу стабільність. Незважаючи на атаки на інфраструктуру, країна зберігає лідерські позиції на глобальному ринку, забезпечуючи постачання зернових, олійних культур та інших товарів. У 2024 році експорт аграрної продукції сягнув 78,3 млн т на суму 24,5 млрд дол. США, що склало 59% від загального експорту, наблизившись до рівнів до початку повномасштабного вторгнення [1].

За оновленими даними, у 2025 році прогнозувалося зростання врожаю зернових до 57,5 млн т, що на 8% більше, ніж у 2024 році, хоча деякі оцінки вказують на можливе зниження. Експорт соняшникової олії, кукурудзи та пшениці залишається домінуючим: наприклад, соняшникова олія - близько 6 млн т на 5,1 млрд дол. США, кукурудза - 29,6 млн т на 5 млрд дол. США, пшениця - 20,6 млн т на 3,7 млрд дол. США [1].

У 2025 році агросектор продовжує зростання: наприклад, у березні експорт аграрної продукції сягнув 5,4 млн т на 2,1 млрд дол. США, що становить 58% загального експорту країни. Прогнози на 2025/26 маркетинговий рік вказують на можливе збільшення експорту зернових до 40 млн т, попри поточне відставання від попереднього року [2-3].

Збройна агресія рф створює серйозні загрози для світової продовольчої системи, дестабілізує глобальні ланцюги постачань, призводить до зростання цін на продукти та посилення голоду, з негативними екологічними наслідками, ставлячи під ризик голоду десятки мільйонів людей - за даними ООН Україна забезпечує продовольством близько 400 млн людей.

Україна, як провідний постачальник соняшникової олії (понад 50% світового ринку до війни), кукурудзи (15%), пшениці (10%) та ячменю (15-20%), ініціювала гуманітарну програму "Grain from Ukraine" у 2022 році. Ця ініціатива, підтримана понад 30 країнами та організаціями, акумулювала близько 360 млн дол. США для закупівлі та доставки продовольства до 18 країн Африки, Азії та Близького Сходу [4].

Україна залишається ключовим гарантом глобальної продовольчої солідарності, запобігаючи голоду в умовах геополітичних потрясінь. Гуманітарні ініціативи та відновлення експорту підкреслюють стратегічну роль країни, з потенціалом для подальшого розвитку агросектора через продукцію з доданою вартістю та посилення міжнародної співпраці у 2025 році та надалі.

Список літературних джерел:

1. Підсумки функціонування аграрного сектору України у 2024 році. Національний інститут стратегічних досліджень. 17.03.2025. URL: https://niss.gov.ua/news/statti/pidsumky-funktsionuvannya-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-u-2024-rotsi.
2. Share of agricultural products in Ukraine’s total exports is 58%. ukragroconsult. 09.04.2025. URL: https://ukragroconsult.com/en/news/share-of-agricultural-products-in-ukraines-total-exports-is-58/.
3. Grain Harvest in Ukraine May Decrease by 10% in 2025 — Koval’s Forecast. agroreview. 03.06.2025. URL: https://agroreview.com/en/newsen/crops/grain-harvest-ukraine-may-decrease/.
4. Martin N. World Food Day: Is Ukraine still feeding the world?. dw. 15.10.2025. URL: https://www.dw.com/en/world-food-day-is-ukraine-still-feeding-the-world/a-74344322.

СТРАТЕГІЧНЕ СУПЕРНИЦТВО ТА СИСТЕМНІ НАСЛІДКИ: ЕСКАЛАЦІЯ ТОРГОВОЇ ВІЙНИ США–КНР В УМОВАХ ДЕГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Іроденко Р.М.
аспірант кафедри фінансових ринків і технологій,
Державний податковий університет

Ключовою подією 2025 року, що продукує невизначеність глобального світу, став прихід до влади адміністрації Трампа. Через деглобалізаційну спрямованість її політики загострилися ризики переформатування відносин між провідними країнами світу – США, ЄС, Китаєм. Ще за часів першого президентського терміну Д. Трампа відбулися значні зміни у зовнішній політиці США в напрямку загострення позицій щодо глобальних конкурентів, насамперед Китаю та Європейського Союзу (ЄС) [1; 2]. США запровадили значні тарифи на китайські товари в межах переорієнтації торговельної політики на усунення торгових дисбалансів та захист промисловості США.

На кінець 2025 року торговельна війна між США та Китаєм призвела не лише до ескалації тарифних обмежень, а й до поглиблення деглобалізації та технологічної фрагментації світової економіки [2; 3]. Серед ключових наслідків доцільно відмітити:

посилення інфляційного тиску внаслідок запровадження нових високих мит (які, за деякими повідомленнями, зросли до 84%-125% на окремі категорії китайського імпорту),що призвело до підвищення цін для кінцевих споживачів та збільшення виробничих витрат для компаній;

переорієнтація ланцюгів постачання, оскільки політика адміністрації стимулювала певне перенесення виробництва назад до США або до країн-союзників (Мексика, В’єтнам, Індія), хоча цей процес вимагає значних капіталовкладень;

посилення ризиків рецесії в США через скорочення двосторонньої торгівлі та дестабілізацію ринків;

уповільнення економічного зростання через торговельний тиск у поєднанні з внутрішніми проблемами (спадом на ринку нерухомості, надлишковими виробничими потужностями);

спад в експортно-орієнтованих секторах США (за деякими оцінками, обсяги знизилися на 7% вже у першій половині 2025 року), що чинить тиск на промислове виробництво та зайнятість [4].

посилення експортного контролю для блокування поставок високотехнологічного обладнання (зокрема, передових напівпровідників та обладнання для їх виробництва) до КНР.

У відповідь Китай посилив контроль над експортом критичних мінералів (наприклад, рідкоземельних елементів), що є ключовим інструментом асиметричного впливу на глобальні ланцюги постачання, особливо для виробництва електромобілів та військового обладнання та переорієнтував експорт КНР на ринки країн АСЕАН, Латинської Америки та Європи. В результаті ЄС зіткнувся з подвійним ризиком:

наплив дешевих китайських товарів, які не можуть потрапити на ринок США, дестабілізує європейський внутрішній ринок;

надмірна залежність від китайських поставок критичних матеріалів (наприклад, рідкоземельних магнітів) ставить європейську промисловість під загрозу зупинки виробництва.

При цьому деякі країни-експортери сировини (зокрема, аграрного сектору, наприклад, України у сегменті сої та кукурудзи) тимчасово виграли від змін у структурі поставок, оскільки Китай заміщував частину американського імпорту.

Загалом, на кінець 2025 року торговельна війна перетворилася з простого тарифного конфлікту на стратегічне суперництво за домінування у технологіях та вплив на глобальні стандарти. Наслідки набули системного характеру: фрагментація ланцюгів постачання, підвищення інфляції у розвинених економіках та уповільнення темпів економічного зростання у КНР. Це посилює геополітичну біполяризацію, де торгівля та технології використовуються як інструменти національної безпеки та політичного тиску.

Список використаних джерел:

1. Singh S., Sisodiya S. US-China trade war. In The China-US Trade War and South Asian Economies Routledge, 2025. URL: https://www.taylorfrancis.com.
2. Midfa N. The U.S.-China Trade War: China’s Challenge in Navigating U.S. Tariffs and Global Trade Tensions. TRENDS. 05 Feb 2025. URL: https://trendsresearch.org/insight/the-u-s-china-trade-war-chinas-challenge-in-navigating-u-s-tariffs-and-global-trade-tensions/
3. Is the Risk of a Recession Fading? U.S. Bank. March 28, 2025 URL: https://www.usbank.com/investing/financial-perspectives/market-news/economic-recovery-status.html
4. Чен Л., Ван Ю. Вплив протекціоністських заходів на споживчі ціни та економічне зростання в умовах торговельного конфлікту США–КНР. Світова економіка та міжнародні відносини. 2025. Т. 60, № 5. С. 45–68.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ СТАЛИХ ФІНАНСІВ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Свіргун А.Р.[1]
аспірант кафедри
міжнародних економічних відносин
ДНУ імені Василя Стуса

В умовах глобальної фінансової інтеграції реалізація концепції сталого розвитку та дослідження категорійності екологічної відповідальності є ключовими чинниками забезпечення конкурентоспроможності та стійкості фінансових ринків. Сучасні тенденції розвитку європейського ринку сталих фінансів свідчать про його динамічність та зростаючу платоспроможність, що обумовлено посиленням регуляторних ініціатив та інвестиційних інтересів до соціальних та екологічних критеріїв. Відповідно, аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку сталого фінансування дозволяє не лише оцінити прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку, але й визначити вагомі напрями формування фінансових ресурсів в частині забезпечення реалізації парадигми сталого розвитку.

Згідно даних офіційного сайту Європейської комісії [2], на сучасному етапі розвитку ринку сталих фінансів особливо актуалізується питання залучення інвестицій у чисті технології та допоміжну інфраструктуру, що є вагомим для переходу до кліматичної нейтральності. Зокрема, даний вид інвестицій в більшій мірі залежать від коштів, які можна залучити, зокрема, шляхом випуску облігацій [3]. На ринку «зелених» облігацій активно функціонують різні емітенти, до прикладу, «зелені» облігації NextGenerationEU для фінансування кліматичних дій у ЄС. Аналітичні дані свідчать, що частка «зелених» облігацій у загальному обсязі випуску у країнах ЄС різко зросла з 2,0% до 9,2% впродовж 2018-2022 рр., перш ніж знизилась до 6,8% у 2023 році. У 2023 році випуск «зелених» облігацій корпораціями становив 7,1 % від загального випуску, у порівнянні, даний показник у 2018 році складав лише 1,7%. У той же час випуск «зелених» облігацій урядами держав у 2023 році становив 5,9 %, що на 2,9 % більше ніж у аналізованому 2018 році [1]. Випуск «зелених» облігацій корпораціями та урядами значно зріс у більшості держав-членів ЄС між 2018 і 2023 роками. Зокрема, у Данії, Швеції, Фінляндії та Австрії суттєвим є зростання випуску даного виду облігацій, що становили понад 15% від загального обсягу випуску у 2024 році. Порівнюючи обсяги реалізації

[1] Науковий керівник: Орєхова Т.В., д. е. н., професор, декан економічного факультету, Донецький національний університет імені Василя Стуса

«зелених» облігацій, слід зазначити, що країни зі східної та південної Європи продемонстрували нижчу активність у цьому контексті у період 2022-2024 рр [2].

В межах формування європейського ринку сталих фінансів, окрім реалізації внутрішніх програм інвестування у протидію зміні клімату, держави-члени активно долучаються до міжнародних фінансових ініціатив, спрямованих на підтримку країн, що розвиваються. Зокрема, розроблений єдиний механізм для формування зобов'язань розвинених країн щодо щорічної мобілізації 100 млрд дол. США до 2025 року з метою фінансування заходів із пом'якшення наслідків кліматичних змін та адаптації до них. Крім того, в межах формування ринку сталого фінансування ЄС відбувається реалізація Нової колективної кількісної мети, яка передбачає забезпечення щонайменше 300 млрд дол. США щороку до 2035 року для країн із трансформаційною економікою [2].

Також в системі сталого фінансування важливим напрямом є реалізація принципів Build Back Greener, що спрямовані на фінансування відбудови зруйнованого через створення сталих, екологічних та енергоефективних систем. Для України реалізація принципів Build Back Greener є перспективним напрямом, що дозволить прискорити повоєнну відбудову зруйнованих міст, залучити міжнародні інвестиції та перейти на використання альтернативних джерел енергії. Прикладом реалізації та дієвості даної програми є підписання фінансової угоди «Renewable Energy Solutions» від 13 жовтня 2025 року між ООН та Україною щодо залучення 16,5 млн євро з метою запровадження «зеленої» енергетики в державній інфраструктурі України. Основною метою в даному контексті є посилення децентралізації джерел відновлюваної енергії, таких як сонячні панелі, теплові насоси та акумуляторні батареї.

Отже, сучасний розвиток європейського ринку сталих фінансів свідчить про посилення ролі держав-членів у формуванні глобальних стандартів «зеленого» фінансування та інтеграції екологічних, соціальних і управлінських критеріїв у фінансову систему. Активне зростання випуску «зелених» свідчить про напрям залучення ресурсів для переходу до кліматичної нейтральності. Разом із цим, спостерігаються суттєва диференціація між державами-членами в частині залучення та використання «зелених» фінансових інструментів, що вказує на необхідність подальшої гармонізації підходу до розвитку сталих фінансів у ЄС.

Список використаних джерел:

1. European Commission. European green bond standard. 2023. URL : http://surl.li/npnbz

2. Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-flagship-publications/w/ks-01-24-018

3. Taxonomy (2020): Final report of the Technical Expert Group on Sustainable Finance. URL: http://surl.li/rtxtuz

ФОРМУВАННЯ ГІБРИДНИХ МОДЕЛЕЙ ЗЕД УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ЦИФРОВОЇ ТА ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Тарасенко Л.О.[1]
аспірант кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
ННІ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка
https://orcid.org/0009-0000-3292-5284

Російська повномасштабна агресія проти України з моменту початку вторгнення змусила шукати Україну нетрадиційні шляхи забезпечення економічної стійкості. За оцінками Світового банку, потреби України у відновленні становлять $524 млрд протягом наступного десятиліття, що у 2,8 раза перевищує номінальний ВВП за 2024 рік. [1] Тому, на думку автора, традиційні моделі зовнішньоекономічної діяльності надалі більше не будуть ефективними, що вимагає революційних рішень, зокрема шляхом інтеграції доступних технологій цифровізації з принципами сталого використання ресурсів, що обумовлює актуальність гібридних економічних моделей як новітньої парадигми.

Рейтер Е. у своїх публікаціях визначає гібридні бізнес-моделі як інтеграцію міждисциплінарних дизайнерських підходів для досягнення екологічного та економічного балансу. [2] Девіс І.А. у свою чергу аналізує інновації бізнес-моделей як інструмент пом'якшення парадоксів сталого підприємництва. [3] Також, на нашу думку, важливим фактором потенційно нових гібридних економічних моделей для України могли б стати принципи циркулярної економіки, тому варто відзначити, що Коваленко Б. підкреслює важливість переходу до циркулярних принципів навіть в умовах кризових змін. [4] До того ж, Європейська комісія в межах програми EU4Environment підтримує циркулярні рішення, що сприяють кліматичній нейтральності та зростанню ВВП. [5] Так, Тимоха Д. досліджує перспективний метод впровадження блокчейн-технологій у логістиці, зазначаючи економію до €14 млрд щорічно у торгівлі між Україною та ЄС. [6] Нарешті, варто зазначити, що рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) включають цифрову трансформацію як основу для підвищення стійкості бізнесу. [7]

Концептуальна модель гібридної економіки базується на інтеграції трьох ключових компонентів: цифрової інфраструктури для створення нових торговельних коридорів, циркулярних принципів для оптимізації ресурсних потоків та інноваційних фінансових механізмів для залучення інвестицій. Тому впровадження блокчейн-коридорів через стандартизацію

[1] Науковий керівник: д.е.н., проф. Філіпенко А.С.

метадокументів та атомарних транзакцій за оцінками забезпечує скорочення митних процедур на 80-90% та зниження трансакційних витрат на 40-60%. [6] Циркулярні принципи також набувають особливого значення в умовах війни, оскільки обсяг відходів у 12 млн. тон створює потенціал для інвестицій у переробку, що дозволяє економити значні ресурси та знижувати викиди CO_2. [8]

На основі вищезгаданих заходів у контексті створення нової гібридної економічної моделі України автором пропонується чотири ключові напрями практичної її реалізації. По-перше, створення національної платформи цифрових коридорів з блокчейн-інтеграцією для оптимізації торговельних процесів. По-друге, розробка програми циркулярного управління військовими відходами за участю приватного та міжнародного секторів. По-третє, впровадження скринінгу іноземних інвестицій на основі нового законодавства для стратегічних секторів. По-четверте, формування регіональних інноваційних екосистем для підтримки малого та середнього підприємництва у розвитку гібридних моделей.

Запропонована модель через синергію цифрової трансформації та циркулярної економіки, на думку автора, дозволила б забезпечити стійкість зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. Впровадження такого рішення сприяло би диверсифікації торговельних маршрутів, оптимізації ресурсів та залученню інвестицій. Такі заходи могли були б бути інтегровані в основу державної політики цифрового розвитку та сталого відновлення, забезпечуючи довготривалу конкурентоспроможність української економіки у глобальному контексті, особливо в умовах тривалої російської агресії.

Список використаних джерел:

1. World Bank (2025), “Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released
2. Reuter, E. (2022). “Hybrid business models in the sharing economy: The role of business model design for managing the environmental paradox.” Business Strategy and the Environment, 31, 1217–1235 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652617331876
3. Davies, I. A. (2025). “Integrating hybridity and business model theory in sustainable entrepreneurship.” Business Strategy and the Environment

[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/bse.2939
4. Kovalenko, B. (2024). Strategizing the development of the circular economy of Ukraine in the conditions of transformational changes. Econa, 6(12), 125–145 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6196
5. European Commission (2025). "Advancing Ukraine's Circular Economy for EU Integration" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://civitta.com/our-work/european-commission-advancing-ukraines-circular-economy-for-eu-integration/
6. Tymokha, D. (2025). "Rethinking digital policy and blockchain solutions for seamless logistics between Ukraine and the European Union." Pressing Problems of Public Administration, 1(66), 136–154 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://periodicals.karazin.ua/apdu/article/view/26507
7. OECD (2024), "Enhancing Resilience by Boosting Digital Business Transformation in Ukraine", OECD Publishing, Paris [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.oecd.org/en/publications/enhancing-resilience-by-boosting-digital-business-transformation-in-ukraine_4b13b0bb-en.html
8. Scientific Bulletin of LPNU (2024). "Circular economy: Features and prospects of implementation in Ukrainian enterprises." Scientific Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Management and Entrepreneurship, 6(1), 89–102 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://science.lpnu.ua/smeu/all-volumes-and-issues/volume-6-number-1-2024/circular-economy-features-and-prospects

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА РИНКУ АВІАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ЄС

Іван Зайцев[1]
аспірант кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин
НН ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

У сучасному світовому секторі авіаційних послуг для забезпечення його довгострокової конкурентоспроможності ключовим детермінантом є впровадження ефективної цифрової стратегії, що зазнає суттєвих трансформацій. Зростання конкурентоспроможності галузі зумовлене не лише граничним підвищенням ефективності, а й безпрецедентно швидким упровадженням нових цифрових технологій *(IATA, 2022; ICAO, 2022).*

В умовах постійних технологічних проривів, стратегія розвитку авіакомпаній повинна передбачати динамічне управління інноваціями. Інноваційні рішення в авіаційній індустрії не можуть бути відірваними від стратегічного мислення. Мотивація впровадження нововведень — це поєднання зовнішніх викликів (регуляторних, екологічних, ринкових) і внутрішньої потреби в адаптивності. Ефективна стратегія інновацій забезпечує не лише технологічну актуальність, а й стійкість до криз, клієнтоорієнтованість і фінансову ефективність *(Thales group, 2025).*

Обсяг інформації в авіаційній сфері є величезним, і для збереження конкурентоспроможності потрібне застосування сучасних технологій обробки та аналізу даних — про ступінь зношеності літальних апаратів, організацію їх обслуговування та ремонту, паливну ефективність, графіки польотів, обслуговування пасажирів та багатьох інших компонентів. Підвищення якості авіаційних послуг напряму залежить від повноти інформованості споживачів щодо доступності послуг і можливості їхньої кастомізації.

Корпоративні стратегії міжнародних авіаційних компаній дедалі більше зосереджуються на проєктах цифрової трансформації, зокрема на оптимізації цифрової інфраструктури через аутсорсинг хмарних рішень. Такі ініціативи стають дедалі важливішими як для зниження операційних витрат, так і для підвищення якості аналітики даних *(McKinsey and Company, 2025).*

Авіаційний ринок ЄС характеризується високим рівнем конкуренції, що вимагає постійного оновлення послуг і сервісів. Міжнародні компанії, які запроваджують цифрові системи ціноутворення, біометричний контроль, інтернет речей (IoT) і прогнозне або передбачуване технічне

[1] Науковий керівник: Заблоцька Р.О., д.е.н., проф., професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин НН Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

обслуговування, виграють за рахунок ефективнішого управління ресурсами й пасажирською лояльністю.

Рівень цифрової зрілості компаній виступає одним із ключових чинників трансформації галузей, у яких вони функціонують. Водночас не всі компанії досягли необхідного рівня цифрової зрілості. Завдяки масштабним інвестиціям в інноваційні послуги авіакомпаніям вдалося покращити взаємодію з клієнтами, однак їм необхідно й надалі інвестувати у цифрові технології з метою диверсифікації доходів та створення нових можливостей для збору й інтеграції даних про подорожі пасажирів *(ICAO, 2022).*

Мотивація цифровізації індустрії авіаційних послуг формується на перетині технологічного розвитку, споживчих очікувань, економічної доцільності та людського капіталу. Для сталого цифрового переходу необхідно поєднувати технічні інновації зі стратегічним баченням і розвитком організаційної культури.

Цифрова трансформація авіаційної галузі, концептуально змінює, у рамках традиційної ринкової економіки, основи взаємодії суб'єктів ринку. Так, при застосуванні спільних цифрових платформних рішень, діяльність багатьох ділових партнерів у бізнесі трансформується від конкуренції до співробітництва. Межі компаній та їхня галузева приналежність при активному використанні цифрових технологій поступово зникають. Ділові партнери та навіть конкуренти інтегрують свої знання, досвід, ресурси, функціонують у спільній мережі та взаємодіють між собою з метою спільного створення цінностей *(Molchanova, 2021).* До цього їх спонукають мотиви скорочення виробничих витрат шляхом усунення посередників у реалізації продукції, а також можливості підвищення рентабельності компанії.

У цьому контексті вирішальне значення набувають не питання організації виробництва та управління засобами виробництва, а управління технологіями. У складі активів компанії найбільш значущим капіталом стають знання та професійні компетенції працівників.

Міжнародна конкурентоспроможність авіакомпаній у довгостроковій перспективі визначається масштабом упровадження інновацій, застосуванням нових моделей надання послуг, а також рівнем цифровізації ключових бізнес-процесів. У контексті цифрової трансформації глобальної економіки авіаційна галузь переживає системні зміни. Цифрові інструменти — від біометрії до платформ самообслуговування — змінюють логіку взаємодії з клієнтами, управління флотом, логістикою та обслуговуванням. Розуміння мотиваційних чинників цих змін є критичним для ефективної адаптації компаній до цифрової епохи.

Список використаних джерел:

1. International Air Transport Association (IATA). (2022). Digital Think Tank. White Paper. Retrieved September 15, 2025, from https://www.iata.org/contentassets/a46387f9bc6b42368c0a72664f6f930f/digital_think-tank_white-paper_2022.pdf?utm_source=chatgpt.com
2. International Civil Aviation Organization (ICAO).(2022). Digitalization, artificial intelligence (AI) in aviation and the human factor. WP/605. Retrieved September 15, 2025, from https://www2023.icao.int/Meetings/a41/Documents/WP/wp_605_en.pdf
3. McKinsey & Company. (2025). The State of Aviation, May 2025. Retrieved September 15, 2025, from https://www.mckinsey.com/industries/travel/our-insights/the-state-of-aviation#/
4. Molchanova, K. (2021). Organization of Aviation Enterprises' Interaction Based on the Digital Platform. Virtual Economics, vol. 4(1), p. 77-97.
5. Thales group (May 2025). The aviation industry is driving digital transformation. Retrieved September 15, 2025, from https://www.thalesgroup.com/en/news-centre/insights/civil-aviation/airspace-management/aviation-industry-driving-digital

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ НОВІТНІХ НАПРЯМКІВ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ В ТУРИЗМІ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Остіан З.З.
аспірант кафедри міжнародної торгівлі
та маркетингу КНЕУ імені Вадима Гетьмана

Глобальна цифрова трансформація кардинально змінює ландшафт міжнародної торгівлі туристичними послугами, зокрема стратегії диверсифікації [1, 7]. Для України аналіз новітніх тенденцій та можливостей цифровізації є надзвичайно актуальним [2]. Цифровізація перетворює диверсифікацію з епізодичного рішення на безперервний, гнучкий процес. Одним з першочергових завдань є визначення ключових напрямків цифрової диверсифікації в туризмі та оцінка їх потенціалу для підвищення конкурентоспроможності українських постачальників.

Цифровізація — базовий каталізатор диверсифікації, ключовим драйвером якої є демократизація доступу до технологій, даних та глобальних ринків. Цифрові інструменти (платформи онлайн-бронювання, ШІ, аналіз великих даних) стали доступними завдяки зниженню транзакційних витрат, перетворенню даних на ресурс та формуванню нових бізнес-моделей на основі платформної логіки [3, 4, 5]. Можливості ШІ досягнули рівня, коли гіперперсоналізація дозволяє створювати унікальні продукти, адаптовані під потреби кожного туриста. Технології VR/AR створюють віртуальні туристичні продукти та ринок імерсивних вражень. Платформизація туристичних послуг формує нову економіку спільної участі, де місцевий експерт перетворюється на постачальника унікальних послуг, що призводить до нескінченної диверсифікації знизу вверх. Цифровізація об'єднує споживачів з вузькими інтересами в екосистеми послуг, роблячи диверсифікацію динамічною та доступною.

Новітні тенденції диверсифікації на базі теоретичної рамки «чотирьох стовпів» трансформації включають актуальні для України вектори: створення автентичних гіперперсоналізованих турів, розвиток віртуальних/гібридних форматів (продуктова диверсифікація), синтез ШІ та SMM для таргетування нових міжнародних ринків, перехід до багатоканальних моделей (OTA, D2C, Social Commerce) для розширення глобальної присутності.

Глобальний тренд «подвійного переходу», підтримуваний на рівні ЄС, відкриває для України можливості позиціонувати себе як дестинацію для сталих, екологічних видів (аграрного, «зеленого») туризму з використанням цифрових інструментів [6].

Цифрова трансформація змінює диверсифікацію міжнародного туризму, створюючи нові виміри доступності, динаміки та орієнтації на споживача. Українські компанії мають не лише впроваджувати відповідні технології, але й підвищувати рівень кваліфікації кадрів для подолання «розриву у навичках», керування ризиками ШІ та враховувати загрози цифрової залежності від глобальних платформ. Зосередження подальших досліджень на адаптації глобальних трендів до українських реалій та розробці національної стратегії цифрової трансформації туризму є важливим етапом підготовки до повоєнного відновлення галузі.

Список використаних джерел:

1. Shlapak A., Yatsenko O., Ivashchenko O., Zarytska N., Osadchuk V. (2023). Digital transformation of international trade in the context of global competition: technological innovations and investment priorities. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(53), 334–347. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4241.
2. Яценко, О. М., Лискова, Л. М., Остіан, З. З. (2024). Особливості розвитку міжнародної торгівлі туристичними послугами. Економіка Екологія Соціум, 8(3), 104–116. DOI: https://doi.org/10.61954/2616-7107/2024.8.3-9
3. Резнікова, Н. В., Булатова, О. В., Шлапак, А. В., & Іващенко, О. А. (2023). Платформізація цифрової економіки чи техноглобалізм цифрових платформ? Трансформаційний потенціал діджиталізованих ринків для міжнародного бізнесу і торгівлі. Ефективна економіка, (6). DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.1
4. Ostian, Z. (2024). Promoting tourism services through AI-driven social media marketing: A case for small businesses. Socio-Economic Research Bulletin, (4), 164-180. DOI: https://doi.org/10.33987/serb.2024.4.10
5. Резнікова Н.В., Шлапак А.В, Іващенко О.А. Від промислових екосистем до екосистем цифрової економіки: нові бізнес-моделі і моделі конкуренції в умовах діджиталізації міжнародної торгівлі товарами і послугами. “Вісник Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки”. 2023. № 2 (316). С. 332-340. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-52
6. Reznikova N., Panchenko V., Karp V., Grod M., Stakhurska S. The Relationship between the Green and Digital Economy in the Concept of Sustainable Development. Economic Affairs, Vol. 69 (Special Issue), pp. 389-399, February 2024. URL: DOI: 10.46852/0424-2513.1.2024.41
7. Яценко О. М., Тананайко Т. С. Вплив цифровізації міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 2. С. 260 269. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-38

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Осадчук В.Є.
аспірантка
кафедри міжнародної торгівлі та маркетингу,
Київського національного економічного
університету ім. В. Гетьмана

Формування глобальної цифрової економіки створює нову архітектуру міжнародної торгівлі – із зростаючою роллю цифрових платформ, потоків даних, сервісів та інтегрованих ланцюгів створення вартості. У цьому контексті модернізація торговельної політики України стає не просто питанням традиційного відкриття ринків чи тарифної лібералізації, а викликом трансформації нормативно-інституційної бази, технологічної інфраструктури й бізнес-екосистеми. Україна вже має значні досягнення в цифровій трансформації державного сектору й бізнесу – зокрема, платформа Diia, значне зростання цифрових сервісів, підвищення показників е-урядування.

З огляду на це, модернізація торговельної політики має бути багаторівневою: включати інституційну гармонізацію з міжнародними стандартами, технологічне підсилення, розвиток цифрових навичок і активну участь України в міжнародних цифрових торговельних угодах.

Одним із ключових викликів сучасного етапу розвитку міжнародної торгівлі є трансформація цифрових бар'єрів – таких як обмеження транскордонних потоків даних, недостатній розвиток цифрової інфраструктури та низький рівень цифрової готовності бізнесу – у фактичні торговельні обмеження, що стримують інтеграцію на глобальних ринках [1, 9-21]. У звіті ОЕСР підкреслюється, що цифровізація може суттєво підвищити стійкість українських МСП і їхню експортну спроможність, але наразі лише близько 30 % малих підприємств використовують веб-сайти та цифрові інструменти [2]. З іншого боку, Україна має унікальну можливість: вона вже є значним експортером ІТ-послуг, має в своєму складі сотні стартапів із глобальним потенціалом, що створює платформу для «стрибку» в цифровій торгівлі.

Стратегічно важливим кроком стало набуття 1 вересня 2024 р. чинності Угодою про цифрову торгівлю між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, що передбачає безпечні потоки даних, використання електронних підписів та спрощення процедур цифрової торгівлі. Україна стала другою країною у світі після Сінгапуру, з якою Велика Британія уклала подібну угоду [3].

Таким чином, головні можливості полягають у переході України від торгівлі сировиною до торгівлі цифровими сервісами, платформами та інтелектуальною продукцією; в той же час важливо ліквідувати технологічні, інституційні та навикові бар'єри (табл.1).

Таблиця 1.

Напрями модернізації торговельної політики України

Напрям модернізації	Зміст та ключові дії	Очікуваний ефект	Приклади / Джерела
Інституційна гармонізація	Адаптація українського законодавства до міжнародних стандартів електронної комерції, захисту даних, кібербезпеки, електронної ідентифікації; укладання цифрових торговельних угод як зразка регуляторної сумісності.	Узгодження правового поля з глобальними партнерами; підвищення довіри до українських цифрових сервісів; інтеграція в єдиний цифровий простір.	Угода про цифрову торгівлю між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії [3]; Регламент (ЄС) № 910/2014 (eIDAS) [4].
Технологічна та інфраструктурна модернізація	Інвестиції у широкосмуговий Інтернет, 5G-мережі, дата-центри, хмарні сервіси, платіжну інфраструктуру; Розвиток смарт-логістики та електронних митних сервісів.	Зростання продуктивності та експорту; розширення цифрового доступу бізнесу; зменшення транзакційних витрат.	Програма «Конкурентоспроможність для робочих місць та економічної трансформації» (Competitiveness for Jobs and Economic Transformation, C-JET) від Світового банку (2024 р.) [5]
Підтримка МСП і розвиток цифрових навичок	Програми цифровізації бізнесу, гранти, консультації, навчальні курси з е-комерції, цифрового маркетингу, кібергігієни.	Зміцнення позицій малого бізнесу на міжнародних ринках; підвищення інноваційності; створення робочих місць у сфері цифрової економіки.	«Посилення стійкості шляхом стимулювання цифрової трансформації бізнесу в Україні» від ОЕСР (2024 р.) [2]
Участь у міжнародних цифрових торговельних угодах	Приєднання до глобальних і регіональних ініціатив: Ініціатива СОТ щодо спільної заяви про електронну комерцію, Угоди про партнерство в цифровій економіці (Digital Economy Partnership Agreement, DEPA), Цифрове партнерство ЄС.	Гармонізація правил цифрової торгівлі, доступ до глобальних цифрових ланцюгів створення вартості, розширення експорту послуг.	СОТ [5] ; DEPA [7]; Цифрове партнерство ЄС [8]

Джерело: складено автором.

Модернізація торговельної політики з урахуванням цифрового контексту здатна забезпечити перехід України від ресурсно-експортної моделі до моделі розвитку цифрово-експортного типу. Інституційна і технологічна конвергенція з провідними економіками дозволить скоротити

цифровий розрив, підвищити частку цифрових послуг у валютному експорті, посилити конкурентоспроможність українських компаній у глобальному масштабі.

Стратегічні орієнтири включають: активне приєднання до цифрових торговельних угод (наприклад, DEPA або аналогічних); створення національної системи моніторингу цифрової готовності (індекс цифрової конвергенції); масштабування інвестицій у цифрову інфраструктуру й навички; підтримка бізнесу у цифровій трансформації і виході на експорт через онлайн-канали. В ідеалі, модернізована торговельна політика стане каталізатором не лише економічного зростання, а й цифрового прориву країни в умовах глобального цифрового простору.

У світі, де домінує цифрова економіка, традиційна торгівля товарами та послугами все більше доповнюється й іноді замінюється торгівлею даних, сервісів і цифрових платформ [9]. Для України модернізація торговельної політики є не альтернативним варіантом розвитку, а об'єктивною необхідністю, зумовленою трансформацією глобального економічного середовища та зростанням ролі цифрових чинників у міжнародній торгівлі. Процес такої модернізації має бути багаторівневим, охоплюючи інституційні, технологічні та освітні аспекти, а також передбачати активну інтеграцію у глобальні цифрові торговельні ініціативи та механізми співрегулювання (зокрема, участь у цифрових торговельних угодах, стандартизаційних платформах і міжнародних проєктах з цифрової конвергенції). У результаті країна зможе зміцнити свою позицію на глобальній арені, підвищити експортну спроможність, оптимізувати внутрішні ресурси й реалізувати потенціал цифрової революції у торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Резнікова Н., Тарасенко Л. Сучасні тренди в міжнародній торгівлі та міжнародному русі капіталів в умовах нових викликів глобальному співробітництву. Ефективна економіка. № 4 (квітень). 2024. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.31
2. OECD. Enhancing Resilience by Boosting Digital Business Transformation in Ukraine. 22.05.2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2024/05/enhancing-resilience-by-boosting-digital-business-transformation-in-ukraine_c2e06e50.html?utm_source=chatgpt.com
3. Міністерство економіки України. Україна та Велика Британія посилюють співпрацю в цифровій торгівлі: набула чинності Угода про цифрову торгівлю. 01.09.2024. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-ta-velyka-brytaniia-posyliuiut-

spivpratsiu-v-tsyfrovii-torhivli-nabula-chynnosti-uhoda-pro-tsyfrovu-torhivliu
4. European Union. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS Regulation). Official Journal of the European Union, 2014. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj/eng
5. World Bank. Competitiveness for jobs and economic transformation: Ukraine. The World Bank Group, 2024. URL: https://www.worldbank.org/en/programs/competitiveness-for-jobs-and-economic-transformation/brief/Ukraine-Export-Competitiveness
6. World Trade Organization. Joint Statement Initiative on Electronic Commerce. n.d. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/ecom_e/joint_statement_e.htm
7. Ministry of Trade and Industry, Singapore. Digital Economy Partnership Agreement (DEPA). n.d. URL: https://www.mti.gov.sg/trade-international-economic-relations/agreements/digital-economy-agreements-dea/depa
8. European Commission. Digital partnerships. n.d. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/partnerships
9. Tsygankova T.M., Yatsenko O.M., Tananaiko T.S., Solodkovska G.V., Olefirenko V.V., Ishchenko A.V. (2022). Free trade agreements in the world trade system: benefits and models. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, 6 (47). 172–181. https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3925
10. Резнікова Н.В., Шлапак А.В, Іващенко О.А. Від промислових екосистем до екосистем цифрової економіки: нові бізнес-моделі і моделі конкуренції в умовах діджиталізації міжнародної торгівлі товарами і послугами. “Вісник Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки”. 2023. № 2 (316). С. 332-340. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-52

ВПЛИВ СИНХРОНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕНЕРГОСИСТЕМ НА СТАБІЛЬНІСТЬ ТОРГІВЛІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЄЮ

Островська М. А.[1]
студентка, ІІ курс магістр
кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин
ННІ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Під час повномасштабної війни надзвичайно актуальним є питання впливу синхронізації української та європейської енергосистем на стабільність торгівлі електроенергією. Воєнні виклики спричинили глибокі трансформації електроенергетичного сектору України, переформатували механізми транскордонної торгівлі та прискорили інтеграцію з ринком ЄС. Стабільний режим торгівлі з Євросоюзом безпосередньо підтримує роботу експортно орієнтованих виробництв, знижує цінову волатильність для товаровиробників і зміцнює макроекономічну стійкість держави.

Відправною точкою стала екстрена синхронізація ОЕС України та Молдови з континентальною Європою 16 березня 2022 року, що забезпечила спільне частотне керування, доступ до оперативної взаємодопомоги і, головне, перевела перетоки у прозору рамку правил ENTSO-E, без яких неможлива надійна торгівля електроенергією під час війни. Уже 30 червня 2022 року було відкрито першу фазу комерційних обмінів на ділянці UA–RO з початковим обмеженням 100 МВт і щоденною координацією безпеки.

Водночас війна миттєво проявила вразливості об’єднаної системи: масовані ракетні удари 10–11 жовтня 2022 року призупинили експорт, демонструючи прямий зв’язок між надійністю системи та торгівлею [1]. У 2023 році інтеграція перейшла до інституційного оформлення: 28 листопада 2023 року оператори континентальної Європи оголосили про завершення синхронізаційного проєкту, підвищивши граничний імпорт до України до 1700 МВт, що забезпечило більш передбачувані правила для учасників ринку [2].

Додатковим елементом довіри стало повноправне членство НЕК «Укренерго» в ENTSO-E з 1 січня 2024 року, яке поглибило узгодженість процедур і підвищило прозорість алокації пропускної спроможності [3].

З огляду на нову хвилю масованих атак і втрати генеруючої потужності, 29 жовтня 2024 року було оголошено збільшення експортної спроможності з ЄС до зони UA/MD до 2100 МВт, запровадивши щомісячний перегляд

[1] Науковий керівник: Поліщук Л.С., к.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ННІ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

лімітів із березня 2025 року, що забезпечило циклічність і публічність рішень [4].

Синхронізована робота системи виконувала роль критичного стабілізатора: у період інтенсивних обстрілів Україна максимально завантажувала міждержавні перетини. Наприклад, 27 травня 2024 року імпорт досяг 16258 МВт/год за добу (пікова потужність – 1700 МВт), а 22 червня зафіксовано рекордні 33559 МВт/год добового імпорту, що пом'якшило наслідки відключення [5].

Офіційні дані Єврокомісії підтверджують стабілізуючий ефект: за два роки після синхронізації обсяги імпорту електроенергії до України зросли більш як на 94 % порівняно з 2021 роком, а передача електроенергії в межах механізму екстреної допомоги збільшилася на 77 %; одночасно поглибилася конкуренція – на аукціонах у двох напрямках беруть участь близько 40 компаній, що поліпшує ліквідність і дисципліну розрахунків [6;7]. Поступове відновлення генеруючих активів і мереж на тлі триваючих атак доповнилося розширенням можливостей для експорту: 3 липня 2025 року максимальну експортну спроможність із зони UA/MD до країн ЄС збільшено до 900 МВт із щомісячним переглядом, що дозволяє гнучко монетизувати надлишки та зменшувати обмеження генерації низької собівартості [4].

Таким чином, сукупний ефект синхронізації, поетапного нарощування пропускної здатності й інституціалізації процедур ENTSO-E полягає у підвищенні стабільності торгівлі: формуються прозорі коридори імпорту й експорту, знижується регуляторний і контрагентський ризик, з'являються чіткі терміни перегляду лімітів, а споживачі отримують більш прогнозовану цінову траєкторію, що прямо підтримує виконання експортних контрактів товарного сектору під час воєнного стану. Водночас воєнні пошкодження генерації та мереж, внутрішні «вузькі місця» й асиметрія «імпорт–експорт» у пікові сезони обмежують торгівлю. Пріоритетами залишаються захист і відновлення інфраструктури, інвестиції в міждержавні перетини, прозорий щомісячний цикл лімітів і гармонізація ринкових правил із ЄС, щоб мінімізувати цінові та фізичні шоки й зміцнити стійкість торгівлі електроенергією.

Список використаних джерел:

1. Continental Europe successful synchronisation with Ukraine and Moldova power systems. Home. URL: https://www.entsoe.eu/news/2022/03/16/continental-europe-successful-synchronisation-with-ukraine-and-moldova-power-systems/ (дата звернення: 03.10.2025).

2. Continental European TSOs announce completion of synchronisation project with Ukrenergo and significant increase in export capacity from Continental Europe to Ukraine. Home. URL: https://www.entsoe.eu/news/2023/11/28/continental-european-tsos-announce-completion-of-synchronisation-project-with-ukrenergo-and-significant-increase-in-export-capacity-from-continental-europe-to-ukraine/ (дата звернення: 03.10.2025).
3. Commercial exchanges of electricity with Ukraine/Moldova to start on 30 June. Home. URL: https://www.entsoe.eu/news/2022/06/28/commercial-exchanges-of-electricity-with-ukraine-moldova-to-start-on-30-june/ (дата звернення: 03.10.2025).
4. Grid solutions for Ukraine — Next winters. Green Deal Ukraine (PDF). URL: https://greendealukraina.org/uk/assets/images/reports/grid-solutions-ukraine-next-winters-ukr.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
5. Ukraine to maximise energy import capacity from EU on Monday URL: https://www.reuters.com/markets/europe/ukraine-maximise-energy-import-capacity-eu-monday-2024-05-27/ (дата звернення: 03.10.2025).
6. Two years on, synchronisation of Ukraine and Moldova's electricity grids continues to ensure energy stability. Enlargement and Eastern Neighbourhood. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/two-years-synchronisation-ukraine-and-moldovas-electricity-grids-continues-ensure-energy-stability-2024-03-15_en (дата звернення: 03.10.2025).
7. Ukraine pushes EU energy reforms and interconnections forward amid wartime challenges. Energy Community Homepage. URL: https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2025/08/21a.html (дата звернення: 06.10.2025).

ЕФЕКТИВНІСТЬ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Прокопчук Д.А.[1]
студентка, ІІ курс магістр,
«Міжнародні економічні відносини»
НН інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Макропруденційна політика запобігає накопиченню та реалізації системних ризиків у фінансовому секторі, щоб не допустити перебоїв у його функціонуванні. У період повномасштабної війни вона стала одним із ключових інструментів збереження фінансової системи від системного краху. Завдяки гнучкому застосуванню регуляторних механізмів, акценту на ліквідності та прозорості комунікації, вдалося уникнути масового банкрутства кредитних установ та стримати негативні хвилі в секторах кредитування й депозитів.

За даними Національного банку України, станом на І квартал 2025 року обсяг непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі становив 382,6 млрд грн, що на 10,7 млрд грн або на 2,7 % менше порівняно з попереднім періодом. При цьому ліквідність банків залишалася на історично високих рівнях, а ключові показники стійкості (достатність капіталу, відношення високоякісних ліквідних активів до зобов'язань) згідно зі Звітом про фінансову стабільність за червень 2025 року були кращими в порівнянні з попередніми роками. Це підтверджує, що макропруденційні заходи не просто утримують систему на плаву, а підсилюють її спроможність протистояння шокам.

Ефективність макропруденційної політики проявилася насамперед у трьох вимірах. По-перше, відтермінування введення контрциклічних капітальних буферів у 2022–2023 роках дозволило банкам не зменшувати кредитування у кризові моменти, зберігаючи їхню життєздатність навіть за знижених доходів. Так, регулятор утримався від активації контрциклічного буферу, що забезпечило кредитування бізнесу й домогосподарств у критичні періоди без надмірного тиску на капітал. По-друге, рішення НБУ про доступ до ресурсів рефінансування, спрощення процедур отримання ліквідності й тимчасове ослаблення нормативів ліквідності слугували як "підтримувальний каркас". Завдяки цим заходам вдалося забезпечити безперебійність платіжних операцій, уникнути ліквідних ризиків і стримати панічне вилучення депозитів. За даними звіту Національного банку України

[1] Науковий керівник: Литвин О.Є.,к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів, НН інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

за 2023 рік, навіть під час перших шоків 2022 року банки зберігали високу ліквідність, а значення коефіцієнтів ліквідності перевищували нормативні вимоги. По-третє, адаптація стрес-тестів до воєнних сценаріїв (включно з ризиком втрати активів регіонально, логістичними збоями, концентрацією кредитів у вразливих областях) сприяла більш точному виявленню слабких ланок системи та оперативному втручанню регулятора. Це дозволило мінімізувати каскадні ефекти у разі локалізованих шоків.

Ключову роль відіграла також прозора комунікація. Публікація аналітичних звітів, обґрунтування нормативних рішень, регулярні заяви НБУ зміцнювали довіру ринків і населення. Як наслідок, вкладники у більшості випадків не вдавалися до масового зняття коштів, а готівковий попит нормалізувався після короткочасних хвиль паніки.

Втім, макропруденційна політика зазнає внутрішніх обмежень. Вона не в змозі компенсувати фізичні руйнування, втрату виробничих активів або катастрофічні падіння доходів, які стали екзогенними до фінансового регуляторного впливу. Також інструментарій макропруденційного регулювання має межі щодо субсекторальних криз: банки у прифронтових регіонах стикаються з унікальними викликами, які стандартні нормативи не враховують. Попри це, саме макропруденційні заходи забезпечили рівень контролю та стримування кризових хвиль.

Отже, український досвід демонструє, що макропруденційна політика не лише може відігравати превентивну роль у мирних умовах, але й стати фундаментальним елементом кризового управління у високо нестабільних, воєнних умовах. Її ефективність у випадку України полягає в здатності адаптуватися, балансувати між вимогами та підтримкою, а також в інтеграції з монетарною, фіскальною й валютною політиками. Надалі для підвищення ефективності слід зосередитися на диференціації підходів до регіональних ризиків, удосконаленні моделей стрес-тестів з урахуванням екстремальних сценаріїв і розвитку системи “кризового режиму” нормативів, які регулятор може коригувати швидко у разі загострення. У перспективі макропруденційна політика має стати не лише інструментом стримування криз, але й активним каталізатором безпечного відновлення фінансового сектору в умовах повоєнної трансформації.

Список використаних джерел:

1. НБУ. Звіт про фінансову стабільність, червень 2025 року URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2025-roku
2. НБУ. Стратегія макропруденційної політики Національного банку України URL: https://bank.gov.ua/ua/files/zgNZIvZgKdapdeO

3. KSE. Макропруденційна політика: орієнтири для України URL: https://kse.medium.com/%D0%BC%D0%B0%D
4. НБУ. Річний звіт 2023 «Фінансова фортеця України» URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТАТЕХНІЧНОЇ КООПЕРАЦІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КИТАЄМ

Бушинська К.М., [1]
студентка 2 курсу магістратури МЕВ
ННІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Одним із найамбітніших проектів, оголошених Головою Китайської Народної Республіки Сі Цзінь Піном став Економічний пояс Шовкового шляху, який можна розглядати як ключовий компонент зовнішньої політики Китаю. Пізніше концепцію сухопутного Шовкового шляху було розширено, включивши морський аналог, і ініціатива офіційно отримала назву «Один пояс – один шлях» (Belt and Road Initiative - BRI). Для України всебічна участь у BRI надає можливість зробити внесок у формування нового економічного порядку в Європі, Азії та Африці.

Географічно, BRI включає: Економічний пояс Шовкового шляху, що охоплює Центральну Азію з Європою та Близьким Сходом, та Морський Шовковий шлях 21-го століття, який з'єднує Китай з Південно-Східною Азією, Африкою та регіоном Індійського океану. За даними Світового банку [1], інфраструктурні проекти BRI мали потенціал скоротити час подорожі економічними коридорами на 12%, збільшити торгівлю до 9,7%, підвищити доходи на цілих 3,4% та вивести 7,6 мільйона людей з крайньої бідності.

Двосторонні відносини між КНР та Україною були встановлені у 1992 році. У період між 2005 і 2010 роками стратегічні партнерства України змістилися більше на Європейський Союз (ЄС) та Сполучені Штати значною мірою через зміни у зовнішній політиці України. Проте, Україна продовжувала активно працювати над виконанням раніше підписаних угод з Китаєм, зокрема у військово-технічній сфері та обміні технологіями.

Ключовим фактором, який наразі впливає на глибину китайсько-українських відносин та реалізацію Ініціативи «Один пояс і один шлях», є питання військової агресії Росії проти України. З початку війни Китай утримується від прямих заяв на підтримку будь-якої зі сторін. Для України ця позиція створює значну геополітичну дилему. З одного боку, Київ прагне зміцнити торговельні та інфраструктурні зв'язки з Китаєм, особливо з огляду на необхідність післявоєнної відбудови. З іншого боку, політична та економічна узгодженість України з ЄС та США ускладнює глибшу взаємодію з Китаєм, оскільки це може загострити відносини з його західними союзниками. Це особливо актуально з огляду на Угоду між США

[1] Науковий керівник: Шворак Л.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ННІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

та Україною про корисні копалини від травня 2025 року, яка надає Вашингтону привілейований доступ до стратегічної сировини України.

Хоча війна порушила роботу інфраструктури, критично важливої для логістики BRI, Україна все ще може зробити свій внесок як цифровий центр. З огляду на сильний IT-сектор України, існують можливості для розвитку центрів обробки даних та створення оптоволоконних коридорів між Європою та Азією. Такі міста, як Львів, Луцьк та Ужгород, розташовані поблизу західних кордонів України з ЄС, та Одеса, зі стратегічним доступом до Чорного моря, пропонують ідеальні місця для створення спеціальних економічних зон [4]. Ці зони можуть забезпечити податкові та регуляторні стимули для залучення китайських інвестицій у логістику, IT-інфраструктуру та складання обладнання. Це відповідає довгостроковому баченню України щодо цифрової трансформації та створення держави у смартфоні, моделі ефективного цифрового управління та електронної взаємодії між державою та громадянами. Однією з потенційних сфер для інвестицій, орієнтованих на BRI, є міська інфраструктура, оскільки китайські компанії можуть бути стратегічно залучені до вирішення інфраструктурних проектів України.

Станом на 2024 рік, за даними Національного інституту стратегічних досліджень [6], Китай став другим за величиною торговельним партнером України після ЄС. Загальний обсяг торгівлі за рік досяг 16,8 млрд доларів США (Табл. 1), при цьому український експорт до Китаю склав 2,4 млрд доларів США, а імпорт з Китаю до України – 14,4 млрд доларів США.

Таблиця 1.

Торгівля між Китаєм та Україною 2021-2024 рр [5] [6]

Рік	Загальна торгівля (млрд., $)	Експорт до Китаю (млрд., $)	Імпорт з Китаю (млрд., $)	Торгівельний баланс (млрд., $)
2021	19,4	8,3	11,1	-2.8
2022	11,3	2,5	8,8	-6,3
2023	12,8	2,4	10,4	-8,0
2024	16,8	2,4	14,4	-12.0

У культурній сфері Китай продовжує співпрацювати з Україною, зокрема через Інститут Конфуція, що діє під егідою Міністерства освіти Китаю. Окрім сприяння викладанню китайської мови та культурним програмам, ці інститути слугують інструментами ширшої стратегії Китаю щодо сприяння ідеологічній спорідненості та довгостроковому освітньому обміну.

Отже, китайсько-українські відносини переживали періоди стратегічної взаємодії, особливо на початку 2010-х років, але стали дедалі

складнішими після вторгнення Росії в Україну у 2022 році. Це обмежило практичну участь Китаю в розвитку інфраструктури України в рамках ініціативи «Один пояс і один шлях». Крім того, зростаюча узгодженість України з ЄС та США робить будь-який перехід до ініціатив, що очолюються Китаєм, геополітично чутливим. Співпраця між Україною та Китаєм у рамках ініціативи «Один пояс і один шлях» має стратегічне значення, зокрема у вирішенні енергетичних проблем та необхідності модернізації інфраструктури. З одного боку, конфлікт перешкоджає розвитку нових транспортних коридорів між Європою та Азією. З іншого боку, він підкреслив значення міжнародного партнерства, особливо з Китаєм, як критично важливих інструментів для післявоєнного відновлення та економічного оновлення України.

Список використаних джерел:

1. Mykyta Simonov. China-Ukraine relations and the Belt and Road Initiative: Challenges and future prospects. 2025. URL: [https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X25000425?ref=cra_js_challenge&fr=RR-1]
2. Embassy of Ukraine in the People`s Republic of China. Scientific and Technical Cooperation between Ukraine and China. 2022. URL: [https://china.mfa.gov.ua/en/partnership/scientific-technical-cooperation]
3. Springer Nature. The Belt and Road Initiative and international business policy: A kaleidoscopic perspective. 2022. URL: [https://link.springer.com/article/10.1057/s42214-022-00136-x?utm_source=getftr&utm_medium=getftr&utm_campaign=getftr_pilot&getft_integrator=sciencedirect_contenthosting]
4. І.О. Давидова, А.В. Артьомова, І.С. Уварова. Українсько-китайські економічні відносини в контексті відносин ЄС-КНР: перспективи післявоєнного розвитку. 2023. URL: [https://su-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/418/388]
5. Міністерство економіки України. 2024. URL: [https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/186-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem/torgivlya-ta-investiciyi]
6. Національний інститут стратегічних досліджень. 2025. URL: [https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku]

ВТОРИННІ САНКЦІЇ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ САНКЦІЙНОЇ АРХІТЕКТУРИ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР ЕФЕКТИВНОСТІ

Перлов М. В.[1]
студент, ІІ курс Магістр
«Міжнародні економічні відносини»
НН ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну стало каталізатором безпрецедентного посилення міжнародного санкційного тиску. Росія, яка нині залишається найбільш санкціонованою державою у світі, має під обмеженнями більше ніж 13 тисяч фізичних осіб та понад 9 тисяч компаній [1], що так і не допомогло досягти стратегічних цілей. Ці дані свідчать про практично повне вичерпання потенціалу первинних санкцій.

Більш досконалим інструментом стали вторинні санкції, які спрямовані не на саму Росію, а на третіх осіб (компанії, банки, країни), що допомагають їй обходити вже існуючі обмеження. Це знаменувало перехід від прямого тиску до побудови комплексної архітектури фінансово-економічної ізоляції держави-агресора.

Українська сторона відверто закликає до такого переходу: у “Плані дій 4.0” (розробленому міжнародною робочою групою під егідою Офісу Президента України) пропонується накласти вторинні санкції на фінансові установи з Китаю та ОАЕ, які сприяють російським закупівлям, а також на китайські і турецькі компанії, які сприяють реекспорту товарів подвійного призначення російським структурам [2].

Сполучені Штати розгорнули масштабну кампанію проти глобальних мереж постачання для російської армії: у 2024 році майже 530 іноземних осіб та компаній з 55 країн потрапили під санкції США за допомогу росіянам – переважно з Китаю, Туреччини, ОАЕ та інших держав, через які йде транзит заборонених товарів [3].

Стаття 12 положення ЄС «Заборона реекспорту до Росії» зобов'язує експортерів ЄС включати пункт про «не реекспорт до Росії» до своїх експортних/продажних/поставкових або аналогічних контрактів. Це стосується обмеженої вибірки чутливих товарів, включаючи товари, пов’язані з авіацією, реактивне паливо (Додатки XI, XX до Регламенту), вогнепальну зброю (Додаток XXXV до Регламенту, а також Додаток I до Регламенту (ЄС) № 258/2012) та спільні товари високого пріоритету [4].

[1] Науковий керівник: Шнирков О.І.,д.е.н., проф., завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

Положення ввійшло в силу ще 22 лютого 2024 року, в той час як Президент України Володимир Зеленський заявив, що під час масованого удару по Україні в ніч на 5 жовтня 2025 року Росія використала 549 дронів та ракет, які містили 102 785 компонентів іноземного виробництва з численними європейськими складниками [5].

З огляду на кількість компонентів іноземного виробництва в російських військових розробках, моніторинг торговельних потоків з третіх країн до Росії все ще залишається далеко поза колом основних пріоритетів ЄС та США, незважаючи на вже проаналізовані нами положення. Саме цей механізм дозволить ідентифікувати компанії та посередницькі структури, залучені до обходу санкцій, і запровадити проти них цільові обмеження. Запровадження експортних квот та інших обмежень експорту до таких держав призведе до вичерпності цих товарів на внутрішньому ринку і неможливості подальшого реекспорту до Росії.

ЄС поки не застосовує повномасштабні вторинні санкції проти третіх країн у стилі США, які таки підвищили тарифи для Індії. Більше того, жоден великий банк у Китаї чи Індії не обмежено від доларових чи євро-операцій, а збереження їхньої співпраці з Росією – це передусім політичний вибір Заходу.

У підсумку, зазначимо - вторинні санкції зміцнюють міжнародну санкційну архітектуру тим, що роблять її цілісною і всеосяжною: вони є не лише реальним механізмом ліквідації структурних прогалин між окремими санкційними режимами, а й створюють ефект взаємного посилення, коли будь-яка майбутня підтримка агресора є небезпечною. Завдяки розширенню санкцій на країни, банки, компанії та посередників, які допомагають Москві обходити обмеження, відбувається поступове звуження маневрового поля російської економіки, посилюється ізоляція її фінансового та технологічного секторів. Варто підкреслити й наступне: зміцнення вторинних санкцій проти Росії повинно стати першим пріоритетом для економічної дипломатії України.

Список використаних джерел:

1. Consolidated Russia Sanctions Data Dashboard – Castellum.AI. URL: https://www.castellum.ai/russia-sanctions-dashboard
2. План дій 4.0. Посилення санкцій проти Російської Федерації. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/37/73/3f8652d74dd938ef0466c19cc732f69d_1746552007.pdf
3. Sanctions by the Numbers: 2024 Year in Review. *CNAS*. URL: https://www.cnas.org/publications/reports/sanctions-by-the-numbers-2024-year-in-review

4. "NO RE-EXPORT TO RUSSIA" CLAUSE. URL: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2024-02/faqs-sanctions-russia-no-re-export_en.pdf?utm_source=chatgpt.com
5. "Тисячі іноземних деталей": Зеленський розповів про компоненти російських ракет і дронів. - УНІАН. URL: https://www.unian.ua/weapons/tisyachi-inozemnih-detaley-zelenskiy-rozpoviv-pro-komponenti-rosiyskih-raket-i-droniv-13153503.html

ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА НБУ ТА РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ У ПІДТРИМАННІ СТАБІЛЬНОСТІ ГРИВНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Хоменко М.Я.[1]
студент 2 курсу магістратури
НН інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Повномасштабна війна створила безпрецедентні виклики для валютної стабільності України. Втрата промислових потужностей, різке скорочення експорту, відтік капіталу та масова еміграція призвели до падіння валютних надходжень і тиску на гривню. У цих умовах ключовим чинником збереження макрофінансової рівноваги стала безпрецедентна за масштабом міжнародна фінансова допомога, яка з 2022 року стала фундаментом валютної політики Національного банку України.

На початку війни Національний банк був змушений заморозити офіційний курс гривні на рівні 29,25 грн/дол., аби уникнути паніки та різких коливань. Проте втримати цей курс без зовнішньої підтримки було б неможливо, оскільки за умов воєнного дефіциту експорту Україна втратила основні джерела валютної виручки. У 2022–2025 роках саме пряма бюджетна допомога від партнерів (передусім США, Європейського Союзу, МВФ, Світового банку, Японії, Канади) стала головним джерелом валютних надходжень до країни.

У 2022 році обсяг міжнародної допомоги становив близько 32 млрд доларів США, у 2023 році - понад 42 млрд, а станом на середину 2025 року - вже понад 45 млрд доларів. Більшість цих коштів надходила у валюті безпосередньо до державного бюджету, після чого Мінфін продавав валюту на міжбанківському ринку через НБУ, отримуючи гривню для фінансування видатків бюджету. Такий механізм мав критичне значення для валютного ринку, адже кожен долар, що надходив у вигляді допомоги, зменшував тиск на курс гривні.

Таким чином, міжнародна допомога виконувала подвійну функцію. По-перше, вона забезпечувала бюджет ліквідністю у національній валюті без потреби в емісії, що стримувало інфляцію. По-друге, вона насичувала валютний ринок пропозицією долара та євро, зменшуючи потребу НБУ в масштабних інтервенціях. Саме тому обсяг міжнародних резервів НБУ, попри воєнні витрати, зріс з 27,9 млрд дол. у 2022 році до 43,4 млрд дол. у 2024 році - найвищого показника за всю історію незалежності України.

[1] Науковий керівник: Шворак Л.О.,к.е.н., доцент, доцент кафедри СГ і МЕВ, НН ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Окрім бюджетної підтримки, важливим чинником стала координація дій НБУ з МВФ. Програма EFF (Extended Fund Facility) на 15,6 млрд доларів надала не лише ресурси, а й якір довіри до монетарної політики. Виконання умов програми забезпечило прогнозованість дій НБУ, обмеження емісійного фінансування та збереження облікової ставки на рівні, що стримував споживчий попит. Міжнародні партнери фактично профінансували значну частину воєнного дефіциту, дозволивши НБУ уникнути надмірної грошової емісії, яка в іншому разі могла б призвести до девальвації на 50–70%.

Утримання валютної стабільності мало також важливий психологічний ефект. Збереження прогнозованого курсу гривні стало основою для цінової стабільності, підтримало банківську систему та довіру населення до національної валюти. Водночас, у липні 2022 року НБУ був змушений офіційно девальвувати гривню до 36,6 грн/дол., що стало вимушеним кроком для адаптації до реалій війни. Надалі, завдяки збільшенню обсягів міжнародної допомоги, регулятор зберіг курс практично без змін упродовж 2023-2025 років.

Таким чином, валютна політика НБУ у воєнний період є унікальним прикладом інтеграції національних інструментів стабілізації з міжнародними фінансовими механізмами. Міжнародна допомога - у формі грантів, пільгових кредитів та програм МВФ - стала ключовим ресурсом для утримання курсу гривні, фінансування бюджету без емісії та формування рекордних золотовалютних резервів. Без зовнішньої підтримки Національний банк не мав би змоги забезпечити стабільність валютного ринку й уникнути гіперінфляційного сценарію, який є типовим для країн у стані війни.

Досвід України показує, що у критичних умовах валютна стабільність може бути досягнута не лише внутрішніми інструментами, а й завдяки системній міжнародній координації. Підтримка партнерів не лише дала фінансовий ресурс, але й створила довіру до економічної політики держави, що само по собі стало анкером стабільності. Відтак, міжнародна допомога стала не просто джерелом фінансування, а стратегічним елементом валютної політики НБУ, який забезпечив виживання української економіки у найскладніший період сучасної історії.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Офіційна статистика міжнародних резервів. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/dynamics

2. Міністерство фінансів України. Звіти про надходження міжнародної допомоги, 2022–2025 рр. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news

3. International Monetary Fund. Ukraine – Extended Fund Facility, Staff Report, 2023. URL: https://www.imf.org/en/Countries/UKR

4. European Commission. Macro-Financial Assistance for Ukraine: Overview 2022–2024. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/eu-borrower-investor-relations/macro-financial-assistance-ukraine_en

5. World Bank. Ukraine Relief, Recovery, Reconstruction Trust Fund, 2024. URL: https://www.worldbank.org/en/programs/urtf/overview

6. USAID Ukraine. Financial Support and Budgetary Assistance, 2023. URL: https://oig.usaid.gov/sites/default/files/2024-03/D-121-23-002-A-rev.pdf

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ

Вітченко С.Е.[1]
здобувач ОП Міжнародні
економічні відносини ОР магістр,
НН інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

В умовах глобалізації та обмежених фінансових ресурсів держави питання модернізації інфраструктури набуває особливої актуальності. Ефективність транспортної та промислової інфраструктури безпосередньо визначає конкурентоспроможність національної економіки, впливає на мобільність ресурсів і рівень добробуту населення. Одним із найдієвіших інструментів реалізації масштабних інвестиційних проектів у цій сфері виступає державно-приватне партнерство (ДПП), яке дозволяє об'єднати ресурси, компетенції та ризики державного і приватного секторів. ДПП розглядається як форма довгострокової взаємодії між державними інституціями та приватними компаніями, спрямована на створення, модернізацію або експлуатацію суспільно важливих об'єктів. Такий формат співпраці забезпечує ефективний розподіл функцій і відповідальності між сторонами, стимулює впровадження інновацій та раціональне використання ресурсів. Серед основних характеристик дослідники [1-3] виокремлюють: тривалість контрактів (до 30–50 років), що дозволяє окупити вкладення; розподіл ризиків відповідно до спроможності сторін ними управляти; чітке визначення критеріїв ефективності; інтеграцію фінансових і технологічних можливостей приватного сектору з регуляторними та стратегічними функціями держави.

Застосування механізмів ДПП надає державі змогу реалізовувати масштабні проекти без надмірного навантаження на бюджет, водночас відкриваючи доступ до сучасних технологій та управлінських рішень. Для приватних партнерів участь у таких проєктах означає стабільність, довгострокові контракти та державні гарантії. До основних переваг належать: залучення значних обсягів приватних інвестицій у стратегічно важливі галузі; підвищення ефективності використання ресурсів і якості послуг; стимулювання інноваційної активності; зменшення бюджетного дефіциту та перерозподіл фінансових ризиків. Разом із тим, існують і певні загрози: нестабільність законодавства, бюрократичні бар'єри, відсутність належної кваліфікації державних менеджерів, недовіра інвесторів через

[1] Науковий керівник: д.е.н., проф. Резнікова Н.В., НН інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

недостатню прозорість процедур. Невиважений розподіл ризиків може спричинити перевитрати коштів або зниження ефективності проєкту.

У багатьох країнах світу механізми ДПП довели свою результативність. Велика Британія та Франція успішно використовують концесійні моделі у дорожньому будівництві, що дало змогу розширити мережу автомагістралей без суттєвих бюджетних витрат. Австралія демонструє приклад системного правового регулювання та прозорих процедур, які забезпечують залучення приватних інвестицій у транспортні об'єкти — від тунелів і портів до аеропортів. У країнах, що розвиваються, ДПП також активно застосовується у сфері енергетики, водопостачання, промислових парків і спеціальних економічних зон.

В Україні правові основи державно-приватного партнерства визначені Законом «Про державно-приватне партнерство» (2010 р.). Водночас практика його застосування залишається обмеженою через часті зміни законодавства, тривалі адміністративні процедури та недостатню підготовку кадрів. Попри це, потенціал галузі є значним, особливо в контексті післявоєнного відновлення, модернізації доріг, залізничних вузлів, аеропортів, систем енергопостачання та водовідведення.

Перспективними напрямами розвитку ДПП в Україні є: будівництво та обслуговування автомагістралей і залізничних ліній; оновлення вокзалів та транспортних хабів; участь приватних компаній у модернізації енергетичних і водних систем; створення індустріальних парків і логістичних центрів. Для активізації партнерства необхідно забезпечити стабільність законодавчої бази, удосконалити механізми контролю, підвищити прозорість відбору приватних партнерів і мінімізувати корупційні ризики. Важливо також розвивати інституційну спроможність органів влади та впроваджувати навчальні програми з управління проектами ДПП.

Список використаних джерел:

1. Зайцева, А. С. (2025). *Державно-приватне партнерство як механізм розвитку транспортної та промислової інфраструктури*. Економічний простір, № 201, 73–78. https://doi.org/10.30838/EP.201.73-78
2. Резнікова Н., Панченко В., Іващенко О.. 2021. Інфраструктурні проєкти в центрі глобального суперництва КНР і США: інституційні важелі вирішення проблем сталого економічного розвитку. *Економіка і організація управління*., 55-70. DOI: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.4.6.
3. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. К.: Аграр

Медіа Груп, 2022. 674 с.
4. Резнікова Н., Панченко В. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. К.: Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с.

УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНІЙ ЦИФРОВІЙ ЕКОСИСТЕМІ ВИРОБНИЦТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ У МЕРЕЖІ «РОЗУМНИХ ФАБРИК»

Кононенко М. А. [1]
Здобувач ОП Міжнародні
економічні відносини ОР магістр,
НН інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Індустрія 4.0 є вагомим фактором підвищення конкурентоспроможності української промисловості [1-3], особливо в умовах післявоєнного відновлення. Міжнародна науково-технічна кооперація з ЄС та глобальними технологічними корпораціями відкриває Україні доступ до цифрових рішень, фінансування та передового досвіду. При цьому розгортання «розумних фабрик» на основі цифрових двійників, 5G та Інтернету речей створює нову інфраструктуру для інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості.

Україна активно залучається до міжнародних ініціатив, спрямованих на розвиток цифрового виробництва та Індустрії 4.0. З 2022 року Україна стала асоційованим членом рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій Horizon Europe [4]. Діє програма ЄС Digital Europe, спрямована на підтримку цифрового розвитку (зокрема у сфері ШІ, кібербезпеки, напівпровідників) [5]. Втім, наразі рівень впровадження цифрових технологій в українській промисловості все ще поступається розвиненим економікам. Передові інструменти, такі як хмарні обчислення чи промислові роботи, використовує меншість українських компаній [6], що свідчить про відставання у сфері автоматизації та використання Інтернету речей.

Важливим результатом міжнародної кооперації та поступової цифрової трансформації української промисловості є формування перших практичних прикладів впровадження концепції «розумних фабрик», які демонструють потенціал України до інтеграції у глобальні виробничі мережі (зокрема, проєкт «Smart Factory 5G») [7]. В рамках пілоту протестовано дистанційне керування електротехнікою. У перспективі технології дають змогу перейти до «безлюдної» технології видобутку вугілля (тобто дистанційно-керованих комбайнів у шахтах) [7].

Крім того, українські інноватори активно освоюють технологію «цифрових двійників», що передбачає створення цифрової копії фізичного об’єкта чи процесу, а це дає змогу моделювати і оптимізувати виробництво

[1] Науковий керівник: д.е.н., проф. Резнікова Н.В., НН інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

віртуально. У 2025 році стартував проект UkraineVerse, присвячений цифровій реконструкції України, де задіяні рішення digital twin на національному рівні [8]. Fraunhofer IESE надає свою провідну платформу Eclipse BaSyx для промислових цифрових двійників, інтегруючи її у хмарну екосистему BizzTech. Очікується, що будуть реалізовані пілотні проекти в українських містах та на підприємствах, щоб на практиці продемонструвати ефект від цифрових двійників [8]. Така співпраця встановить нові глобальні орієнтири у цифровій реконструкції та розумній інфраструктурі, фактично «перезавантаживши» економічний ландшафт України на засадах Industry 4.0.

Список використаних джерел:

1. Reznikova N., Rubtsova M., Yatsenko O. The role of innovation clusters in building up investment and innovation strategies in the crossborder cooperation context. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2020. Вип. 142. С. 85—98.
2. Панченко В. Г., Резнікова Н. В., Іващенко О. А. Розвиток Industry 4.0 й цифрової економіки у фокусі глобального технологічного та інноваційного суперництва КНР і США. Економіка та держава. 2021. № 2. С. 4–10. https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.2.4
3. Резнікова Н. В., Булатова О. В., Шлапак А. В., Іващенко О. А. Інновації як драйвер цифрової трансфо-рмації світової економіки в умовах техноглобалізму: Вплив нових бізнес-моделей на розвиток міжнародної тор-гівлі товарами і послугами. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 12. С. 5–12. https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.5
4. Horizon Europe Programme. *Офіс Горизонт Європа в Україні*. URL: https://horizon-europe.org.ua/en/about-he/he-programme/ (date of access: 15.10.2025).
5. Digital transformation. *Mission of Ukraine to the European Union*. URL: https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/galuzeve-spivrobitnictvo/yedinij-cifrovij-rinok-yes (date of access: 15.10.2025).
6. Enhancing Resilience by Boosting Digital Business Transformation in Ukraine. Paris : OECD, 2024. URL: https://doi.org/10.1787/4b13b0bb-en (date of access: 15.10.2025).
7. At the first 5G Smart Factory in Ukraine, remote vehicle control was successfully tested. DTEK. URL: https://dtek.com/en/media-center/news/na-pervoy-v-ukraine-smart-factory-5g-uspeshno-protestirovali-distantsionnoe-upravlenie-transportnym-sredstvom/ (date of access: 15.10.2025).
8. BizzTech and Fraunhofer IESE Join Forces to Revolutionize Ukraine's Digital Reconstruction with UkraineVerse. *Fraunhofer Institute for*

Experimental Software Engineering IESE. URL: https://www.iese.fraunhofer.de/en/media/press/pm_2025_03_20_bizz-tech.html (date of access: 15.10.2025).

УКРАЇНА У МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ІТ-ПОСЛУГ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Гірник В.П.[1]
КНУ імені Тараса Шевченка
1 курс магістратури,
ОП «Економіка та управління бізнесом»

В сучасних ринкових умовах Україна знаходиться у мінливому та складному середовищі через військову агресію росії проти України. Основними чинниками макроекономічної нестабільності стали: дефіцит кваліфікованих кадрів через великі потоки українців закордон; руйнування логістичних шляхів; зменшення експорту та імпорту; пошкодження інфраструктури; безпекові ризики [1]. В умовах необхідності досягнення макроекономічної стійкості, зростання ВВП та формування валютних резервів держава орієнтується на експорт продукції з високою доданою вартістю.

ІТ-індустрія посідає в Україні важливу роль як рушійна сила економіки, яка через зростання частки ІТ в експорті забезпечує валютні надходження до української економіки [7]. За 2022 рік частка ІТ-послуг зайняла друге місце в загальній структурі експорту, який приніс Україні надходження в розмірі 7,3 млрд дол. США, що є рекордним показником за останні роки. За підсумками 2023 року виручка з експорту ІТ-послуг зменшилася на 8,4% в порівнянні з 2022 роком і становила 6,72 млрд дол. США. Згідно з даними НБУ, обсяг експорту у 2024 році зменшився на 279 млн в порівнянні з 2023 роком, який становив 6,45 млрд дол. США. [4]

Рис. 1. Географічна структура зовнішньої торгівлі України ІТ-послугами [3]

[1] Науковий керівник: к.і.н.,доц. Вірченко В.В.

Незмінним лідером з імпорту ІТ-послуг з України лишається США, який станом на 2023 рік зростив обсяги імпорту до 2,667 млрд дол. США. У 2024 році вони забезпечили приплив валютних надходжень у розмірі 2,397 млрд дол. США, що склало 37,2% обсягів усього ІТ-експорту [4]. В 2023 році, обсяг експорту стрімко впав. Згідно з дослідженнями аналітиків [2], це було пов'язано з викликами повномасштабної війни, економічним спадом, мобілізацією ІТ-спеціалістів, реструктуризацією ІТ-проектів, відмовою іноземних клієнтів співпрацювати з українськими ІТ-компаніями.

Отже, незважаючи на виклики війни, ІТ-індустрія стала рушійною силою економіки, яка приносить валютні надходження до України та підвищує інвестиційну привабливість. ІТ-галузь створює нові робочі місця, забезпечує грошові надходження до армії, підприємства сплачують податки до держави. Частка експорту ІТ-послуг з роками зростає, що свідчить про стійкість та потенціал цієї галузі економіки.

Список використаних джерел:

1. Долгова Л.І. Сучасні проблеми зовнішньої торгівлі: виклики та можливості для України. /Л.І. Долгова. // Ефективна економіка. – 2024. - №8.
2. Експорт ІТ-послуг з України скоротився на 5%. Війна – одна з причин, насправді ж проблеми глобальніші. Коли очікувати відновлення ІТ-галузі? URL: https://www.capital-times.com/2024/11/28/eksport-it-poslug/
3. Інвестиційні можливості в українському ІТ-секторі URL: https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/10/investyczijni-mozhlyvosti-it-sektoru-v-ukrayini.pdf
4. ІТ-індустрія в Україні - місце та роль в економіці, суспільстві, міжнародних партнерствах URL: https://itukraine.org.ua/it-industriya-v-ukrayini-mistse-ta-rol-v-ekonomitsi-suspilstvi-mizhnarodnih-partnerstvah/
5. Скорочення експорту ІТ-послуг триває: у 2024 році галузь вдруге поспіль не показала зростання URL: https://itcluster.lviv.ua/skorochennya-eksportu-it-poslug-tryvaye-u-2024-roczi-galuz-vdruge-pospil-ne-pokazala-zrostannya/
6. Які країни приносять найбільше виторгу українському ІТ. Аналізуємо дані Нацбанк URL: https://dou.ua/lenta/articles/it-export-in-2024/

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТА ІННОВАЦІЙНА КООПЕРАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Гуць В.О.[1]
здобувачка ОП Міжнародні
економічні відносини ОР магістр,
НН інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Станом на кінець зими 2022–2023 років російська агресія призвела до безпрецедентних руйнувань енергетики України. За даними МЕА, країна втратила близько 44% своїх атомних потужностей, 78% теплової генерації та 75% вітрової енергетики [1]. Ці втрати загрожують енергетичній безпеці й вимагають негайної реконструкції та модернізації інфраструктури на засадах стійкості й технологічного оновлення. Національний план відновлення 2022 р. визначає пріоритетами підвищення енергоефективності та цифровізації як основи післявоєнного зростання [2]. Відповідно, стратегія «відбудувати краще» передбачає тісну співпрацю з міжнародними партнерами, об'єднання внутрішнього наукового потенціалу та зовнішньої експертизи для створення сучасної енергосистеми України.

Ключову роль у такому відновленні відіграє міжнародна науково-дослідницька та інноваційна кооперація. У червні 2022 року набрала чинності угода про асоціацію України з програмою Horizon Europe, що надала українським науковцям і інноваторам право повноправної участі в європейських проєктах досліджень та інновацій [3]. Для підтримки інтеграції до Європейського дослідницького простору в Києві відкрито офіс Horizon Europe (грудень 2023), а також започатковано спеціальні ініціативи: стипендії MSCA4Ukraine для переміщених дослідників, програму EIC4Ukraine для підтримки стартапів. Наукова діаспора виступає «мостом» між Україною та світом, допомагаючи залучати гранти і технології. За словами українських дослідників, після війни саме тісні зв'язки з європейськими партнерами стануть фундаментом відновлення науки й інноваційної сфери України.

Війна актуалізувала питання енергетичної безпеки та прискорила євроінтеграцію української енергосистеми. У перший же тиждень повномасштабного вторгнення, 16 березня 2022 р., Україна екстрено синхронізувала свою енергомережу з європейською (ENTSO-E).

[1] Науковий керівник: д.е.н., проф. Резнікова Н.В.,НН інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

Цей крок дозволив підтримувати стабільність постачання і розпочати взаємну торгівлю електроенергією з ЄС (зокрема, імпорт до 2 ГВт потужності). Проте цілеспрямовані атаки РФ спричинили дефіцит генеруючих потужностей і масштабні відключення. В цих умовах Україна переорієнтується на децентралізацію енергосектору. МЕА рекомендує прискорене розгортання розподілених генеруючих ресурсів, щоб підвищити стійкість мережі і зменшити вразливість до атак [5]. Зміщення фокусу з централізованої генерації енергії на децентралізовані рішення відповідає не лише потребам безпеки, але й довгостроковим цілям декарбонізації, узгодженим з європейським «зеленим курсом». У дорожній карті МЕА окреслено сім ключових кроків для побудови сучасної енергосистеми України – від формування бачення розвитку розподіленої енергетики до оновлення регуляцій та ринків електроенергії під євростандарти.

Міжнародна кооперація спрямована не лише на короткострокову стабілізацію, але й на «зелену» модернізацію. Значний невикористаний потенціал відновлюваної енергетики України може стати рушієм відновлення. Уже розпочато спільні ініціативи для мобілізації «зелених» інвестицій: у червні 2024 р. IRENA та Секретаріат Енергетичного співтовариства підписали лист про наміри тісно співпрацювати у відбудові енергетики України на основі відновлюваних джерел енергії [4]. IRENA залучає свої фінансові платформи (Energy Transition Accelerator Financing) і мережі інвесторів для підтримки проєктів у межах Фонду підтримки енергетики України, який уже акумулював майже 500 млн євро міжнародної допомоги.

Війна також змушує переглянути підходи до сталого розвитку: зростає увага до проблем «зеленої» інфляції, ресурсної залежності та необхідності переходу до циркулярної економіки. Попри макроекономічні ризики та глобальну невизначеність, пов’язану з енергетичним переходом, «зелений» курс залишається пріоритетом [6;7;8]. Він підтримується новими політиками ЄС, зокрема планом RePowerEU та регуляторною ініціативою Net Zero Industry Act, які спрямовані на посилення енергетичної стійкості та прискорення впровадження чистих технологій в Європі. Україна, інтегруючись у ці процеси, має шанс долучитися до європейських ланцюгів виробництва у сфері декарбонізації та отримати доступ до найновіших розробок.

Отже, міжнародне партнерство у сфері науки й інновацій є визначальним фактором відновлення та модернізації енергетичної інфраструктури України. Воно забезпечує критичні ресурси – від фінансування і технологій до експертного досвіду – без яких неможливо побудувати оновлену енергосистему, стійку до сучасних викликів. Спираючись на інституційну підтримку ЄС та провідних світових

організацій (MEA, IRENA, Світовий банк тощо), Україна може перейти від вимушеного подолання наслідків війни до реалізації стратегічної мети – створення безпечної, цифровізованої, кліматично нейтральної та інтегрованої з Європою енергетики. Це сприятиме не лише сталому розвитку і енергонезалежності самої України, але й зміцнить енергетичну безпеку регіону в цілому – утвердивши роль міжнародної науково-інноваційної кооперації як двигуна післявоєнної відбудови.

Список використаних джерел:

1. UNOPS. Rebuilding Sustainable Energy Infrastructure in Ukraine. 2023. URL: https://www.unops.org/news-and-stories/news/rebuilding-sustainable-energy-infrastructure-in-ukraine (дата звернення: 20.10.2025)
2. NRC. Ukraine's Recovery Plan Blueprint. 2022. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/621f88db25fbf24758792dd8/62c166751fcf41105380a733_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_ENG.pdf (дата звернення: 20.10.2025)
3. European Commission. Ukraine Joins Horizon Europe and Euratom Research and Training Programmes. 2022. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/europe-world/international-cooperation/association-horizon-europe/ukraine_en (дата звернення: 20.10.2025)
4. IRENA. IRENA Supports Ukraine in Rebuilding Damaged Energy Infrastructure. 2024. URL: https://www.irena.org/News/articles/2024/Jun/IRENA-Supports-Ukraine-in-Rebuilding-Damaged-Energy-Infrastructure (дата звернення: 20.10.2025)
5. IEA (2024), Empowering Ukraine Through a Decentralised Electricity System, IEA, Paris https://www.iea.org/reports/empowering-ukraine-through-a-decentralised-electricity-system, Licence: CC BY 4.0
6. Халавка, О., & Поліщук, Л. (2020). ГЛОБАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ ЕКОЛОГІЧНИМ ПРОБЛЕМАМ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА. *Економіка та суспільство*, (22). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-46
7. Резнікова Н., Тарасенко Л. Макроекономічні ризики реалізації енергетичного та зеленого переходів в умовах глобальної невизначеності міжнародного економічного розвитку. *Агросвіт*. № 8 (квітень). 2024. С.15-22. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.8.15
8. Грод М., Резнікова Н. Регуляторні пастки циркулярної економіки в політиці переходів ЄС до сталості: проблеми ідентифікації джерел фінансування Нового європейського консенсусу з розвитку та Європейського зеленого курсу //Інвестиції: практика та досвід. – 2023. – Т. 16. – С. 49-57.

ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЙ ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Наквацький Б. П.[1]
студент 2 курсу магістратури
НН інститут міжнародних відносин
КНУ імені Т. Г. Шевченка

У наслідок повномасштабного вторгнення перед українським бізнесом постали безпрецедентні виклики. З одного боку, компанії зіткнулися з екстремальним рівнем валютного ризику; з іншого – їхня здатність управляти цим ризиком була кардинально обмежена та трансформована антикризовою політикою Національного банку України (НБУ). Ця протилежність між зростанням ризику та зміною інструментарію його управління актуалізує розробки ефективних стратегій фінансової стійкості у контексті поступової лібералізації валютного ринку, що вимагає від компаній перегляду моделей ризик-менеджменту.

Фаза І: Адміністративне стримування та вимушена операційна адаптація бізнесу (лютий 2022 – вересень 2023). Перший етап характеризувався застосуванням жорсткого адміністративного інструментарію з метою уникнення паніки та колапсу фінансової системи. Ключовими заходами стали: фіксація офіційного курсу гривні (спочатку на рівні 29,25 грн/дол., а з 21 липня 2022 року – 36,5686 грн/дол. США), підвищення облікової ставки (до 25% у червні 2022 року)[4]. Така політика кардинально вплинула на практику управління валютними ризиками, обмеження призвели до фактичної зупинки ринку похідних фінансових інструментів, оскільки зник базовий механізм ринкового курсоутворення. Компанії за відсутності фінансових інструментів були змушені покладатися виключно на операційні методи хеджування, такі як метчинг (збалансування доходів та витрат в одній валюті), вибір валюти контракту (перекладання ризику на контрагента) та операційна диверсифікація (релокація бізнес-процесів). За таких умов, ризик ринкової волатильності був замінений на ризик регуляторної невизначеності та ризик множинності курсів. Управління ризиками змістилося від фінансового моделювання до юридичного аналізу постанов НБУ та операційної логістики.

Фаза ІІ: Перехід до керованої гнучкості та відродження ринкових механізмів (жовтень 2023 – дотепер). На тлі макроекономічних дисбалансів, виснаження резервів, з 3 жовтня 2023 року було здійснено

[1] Науковий керівник – проф., д.е.н. Булатова О.В.

перехід до режиму "керованої гнучкості"[5], що дозволило курсу коливатися на міжбанківському ринку, при цьому НБУ зберіг за собою роль ключового гравця, що згладжує надмірні коливання шляхом валютних інтервенцій.[7] Цей крок є частиною багатоетапної "Стратегії пом'якшення валютних обмежень", яка передбачає поступове скасування обмежень для бізнесу.[6] На тлі сповільнення інфляції НБУ також перейшов до циклу зниження облікової ставки.[4] Ці зміни сприяли відновленню попиту на фінансові деривативи, насамперед форвардні контракти, які банки знову почали пропонувати клієнтам. Проте, ринок деривативів в Україні залишається нерозвиненим: компанії стикаються з короткими термінами угод, високими спредами та обмеженою доступністю складніших інструментів. Еволюцію умов та стратегій хеджування можна узагальнити у вигляді порівняльної таблиці1.

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз умов та стратегій хеджування політики НБУ

Критерій	Фаза I: Адміністративне стримування	Фаза II: Керована гнучкість
Режим курсоутворення	Фіксований офіційний курс [3]	Керована гнучкість, ринкові коливання [7]
Ключовий інструмент НБУ	Валютні обмеження, висока облікова ставка [4]	Валютні інтервенції, поступова лібералізація [6]
Домінуючий ризик для бізнесу	Регуляторний, ризик множинності курсів	Ринковий (трансакційний та економічний)
Доступні інструменти хеджування	Практично відсутні; лише операційні методи	Відновлення ринку форвардів; обмежена доступність деривативів
Домінуюча корпоративна стратегія	**Вимушена адаптація:** операційне хеджування, мінімізація валютних операцій	**Проактивне управління:** аналіз ринку, вибіркове хеджування за допомогою фінансових інструментів

Таким чином, політика НБУ в умовах війни пройшла чітку еволюцію від тотального адміністративного контролю, спрямованого на виживання фінансової системи, до поступової лібералізації та повернення ринкових механізмів. Трансформація політики НБУ сплинула на зміни стратегії хеджування, трансформувавшись від вимушених операційних рішень українського бізнесу до перших спроб проактивного ризик-менеджменту. Антикризова політика НБУ у першій фазі дозволила уникнути фінансової катастрофи, створила необхідні передумови для переходу до другої фази, проте цей перехід переклав значну частину валютного ризику з центрального банку на корпоративний сектор.[2] Подальший розвиток

повноцінного ринку хеджування в Україні залежить не лише від послідовності політики НБУ щодо подальшої валютної лібералізації та розвитку ринкової інфраструктури, але й від подальшого перебігу та наслідків війни, які залишаються ключовим фактором невизначеності для всієї економіки.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. (2023). Стратегія пом’якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування. Київ: НБУ.
2. Національний банк України. (2025). Звіт про фінансову стабільність. Червень 2025. Київ: НБУ.
3. Національний банк України. (2025). Інфляційний звіт. Липень 2025. Київ: НБУ.
4. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. № 18.
5. НБУ впроваджує керовану гнучкість обмінного курсу, що посилить стійкість валютного ринку та економіки. (2023, 2 жовтня). Офіційне інтернет-представництво Національного банку України.
6. Гречаний, П. О. (2024). Монетарна політика України під час війни. NaUKMA Research Papers. Economics, 7(1), 15-22.
7. Козюк, В. (2023). Ефективність монетарної політики під час війни: виклики комунікації та адаптації. VoxUkraine.

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІКИ ШІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ

Макарчева К.О.[1]
здобувачка ОП Міжнародні
економічні відносини ОР магістр,
НН інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Штучний інтелект (ШІ) у XXI столітті став одним із головних драйверів глобальної економічної трансформації. Його розвиток формує нову архітектуру міжнародних фінансів, торгівлі та праці, водночас створюючи ризики фінансової нестабільності [1]. Сучасна ШІ-економіка характеризується надшвидким зростанням оцінок і капіталізації компаній при обмеженій комерціалізації результатів. Лише за останній рік десять провідних стартапів у сфері ШІ збільшили свою капіталізацію майже на $1 трлн, не демонструючи при цьому стабільного прибутку [2]. Ж. Гарран назвав це найбільшою фінансовою бульбашкою сучасності, масштаб якої у сімнадцять разів перевищує дотком-кризу початку 2000-х [2]. Така ситуація свідчить про розрив між інвестиційними очікуваннями й реальними економічними ефектами, що створює феномен фінансової ілюзії зростання. Великі мовні моделі вже досягли межі ефективності масштабування, адже нові версії не демонструють суттєвого прориву порівняно з поколінням ChatGPT-4 [2].

Попри це, ШІ не можна розглядати лише як спекулятивне явище. Згідно з World Trade Report 2025, технології ШІ можуть збільшити світову торгівлю товарами й послугами на 34–37 %, а глобальний ВВП – на 12-13 % до 2040 року [3]. Використання ШІ у логістиці, перекладі, комплаєнсі й аналітиці даних знижує витрати та розширює можливості для малих і середніх підприємств. Водночас СОТ попереджає: без державної підтримки освіти та цифрової інфраструктури технологічна революція може посилити нерівність між економіками [3].

Для України, де ІТ-індустрія формує понад 40 % експорту послуг, ці процеси мають стратегічне значення [4]. За даними IT Ukraine Association, у 2024 році експорт ІТ-послуг сягнув $6,45 млрд, що становило близько 37 % усіх послуг та 11 % загального експорту [4]. Попри воєнні умови, галузь демонструє динамічне відновлення: кількість компаній зросла на 5,9 %, а середні доларові доходи – на 8,2 % за останні п’ять років [5]. Основними напрямами залишаються розробка програмного забезпечення, кібербезпека,

[1] Науковий керівник: д.е.н., проф. Резнікова Н.В., НН інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

аналітика даних і створення елементів ШІ-рішень. Водночас близько 47 % компаній працюють у межах аутсорсингової моделі, що обмежує потенціал розвитку власних НДДКР-центрів і брендів. Проте Україна вже поступово інтегрується у європейський цифровий простір. Участь у програмах EU4Digital та Digital Europe сприяє гармонізації стандартів кібербезпеки, електронної ідентифікації та транскордонних сервісів [6]. Ці ініціативи не лише гармонізують законодавство з європейським, а й формують передумови для появи конкурентних українських ШІ-рішень на світовому ринку.

Для України ключовим викликом є перехід від сервісної до інноваційної моделі – із фокусом на створенні власних продуктів з високою доданою вартістю [7]. Баланс між інноваційністю, людським капіталом і фінансовою стабільністю визначатиме місце країни у новій архітектурі глобальної цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Резнікова Н., Тарасенко Л. Штучний інтелект як зброя в міжнародній торгівлі: алгоритмічний суверенітет та контроль над стратегічними ресурсами в епоху геоекономічних війн. Світ фінансів, *3*. 150-162. DOI: 10.35774/sf2025.03.150
2. Morrow A. Why this analyst says the AI bubble is 17 times bigger than the dot-com bust – CNN Business. URL: https://edition.cnn.com/2025/10/18/business/ai-bubble-analyst-nightcap (дата звернення 18.10.2025).
3. Le Poidevin O. AI set to transform global trade, says World Trade Organization report – Reuters. URL: https://www.reuters.com/business/ai-set-transform-global-trade-says-world-trade-organization-report-2025-09-17/ (дата звернення: 18.10.2025).
4. Ukrainian IT industry paid more than $1 billion in taxes in 2024 – AIN.UA. URL: https://en.ain.ua/2025/03/24/ukrainian-it-industry-paid-more-than-1-billion-in-taxes-in-2024/ (дата звернення: 18.10.2025).
5. Digital Tiger 2024: Latest insights on Ukraine’s IT sector – Norwegian-Ukrainian Chamber of Commerce. URL: https://www.nucc.no/news/latest-insights-on-ukraines-it-sector---digital-tiger-2024 (дата звернення: 18.10.2025).
6. EU4Digital and Digital Europe programmes – European Commission. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu(дата звернення: 18.10.2025).
7. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. К.: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРОЕКСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Чеверда М.А.[1]
студентка магістратури спеціальності «МЕВ»
ННІ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Повномасштабне вторгнення росії в Україну стало не лише регіональним конфліктом, а й безпрецедентним шоком для глобальної продовольчої безпеки. Блокування морських портів країни, яка до війни була одним із ключових гарантів світового постачання зернових та олії, миттєво порушило усталені торговельні ланцюги. Ця агресія спровокувала різкий стрибок світових цін на продовольство, посилила інфляційні процеси в десятках країн та створила реальну загрозу голоду для найбільш уразливих націй Африки та Азії. Метою даної роботи є аналіз глибокої трансформації зовнішньої торгівлі агропродукцією України в умовах воєнного стану.

До 2022 року Україна була не просто великим, а системно важливим гравцем на світовому ринку продовольства. Країна посідала 1-ше місце у світі з експорту соняшникової олії, 4-те місце з експорту кукурудзи та 5-те місце з експорту пшениці. Сектор сільського господарства генерував близько 41% загальної валютної виручки країни, будучи основою її економіки. Десятки країн, особливо в регіонах Близького Сходу, Північної Африки та Азії, як наприклад Єгипет, Індонезія, Ліван, критично залежали від українського зерна. Чорноморський регіон, де Україна та росія разом забезпечували майже третину світового експорту пшениці, був незамінною ланкою глобальної продовольчої системи. Близько 95% цього експорту здійснювалося через глибоководні порти Чорного моря (Одеса, Чорноморськ, Миколаїв, Південний), що зробило їх одночасно найефективнішим активом та найбільш вразливою складовою.

Вторгнення та морська блокада миттєво паралізували експорт. Якщо в січні 2022 року Україна експортувала понад 5 млн тон агропродукції, то в березні – лише 330 тисяч тон. Це спровокувало терміновий пошук альтернатив. Ініціатива ЄС "Шляхи солідарності" (Solidarity Lanes) була спрямована на розширення пропускної здатності залізничних та автомобільних коридорів на кордонах з країнами ЄС. Загалом, за 2,5 роки функціонування ці маршрути дозволили транспортувати понад 189 млн тон різноманітних товарів, з яких 91 млн тон становила аграрна продукція. Також різко зросла роль дунайських портів – Ізмаїла та Рені. Їхня частка в загальному агроекспорті зросла з 1,5% у довоєнний період до майже 30% у 2023 році. Такий стрибок став можливим завдяки інвестиціям у розмірі

[1] Науковий керівник: д.е.н., проф. Філіпенко А. С., професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ННІ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

понад 100 мільйонів доларів у будівництво нових терміналів та перевантажувальних потужностей.

Укладена за посередництва ООН та Туреччини, Чорноморська зернова ініціатива (ЧЗІ) дозволила частково розблокувати три українські порти. За рік роботи коридором було експортовано майже 33 млн тон продовольства до 45 країн світу. Це дозволило знизити пікові світові ціни та доставити гуманітарні вантажі до найбідніших країн. Ефективність ЧЗІ постійно підривалася. Росія штучно затримувала інспекції суден у Стамбулі, створюючи багатомісячні черги та використовуючи угоду як інструмент шантажу. У липні 2023 року рф в односторонньому порядку вийшла з ініціативи.

Після колапсу ЧЗІ Україна, спираючись на успішні військові операції ЗСУ, які відтіснили російський флот від узбережжя, оголосила про створення власного тимчасового морського коридору. Цей маршрут виявився набагато ефективнішим. Обсяги експорту через нього не лише відновилися, а й перевищили довоєнні показники, сягнувши рекордних значень. Завдяки ефективній роботі ППО та морських дронів, довіра з боку міжнародних судновласників та страхових компаній зросла, що дозволило знизити вартість фрахту та страхування. В результаті, коридор почав працювати для експорту не лише агропродукції, а й металу та інших товарів.

Отже, повномасштабне вторгнення росії та морська блокада поставили під загрозу світове продовольство, практично повністю зупинивши експорт з України. У відповідь країна продемонструвала надзвичайну стійкість, розбудувавши альтернативні маршрути – "Шляхи солідарності" та дунайські порти. Після того, як Росія саботувала "зернову угоду", ключовим рішенням стало створення Україною власного, захищеного морського коридору. Цей маршрут виявився настільки ефективним, що дозволив не лише відновити, а й перевищити довоєнні обсяги експорту, утвердивши статус України як незамінного гаранта глобальної продовольчої безпеки.

Список використаних джерел:

1. Аграрний експорт України в умовах війни. *AIC* Economics and Management. URL: https://journals.indexcopernicus.com/publication/4012145
2. Чи допомогла Чорноморська зернова ініціатива українським аграріям? Вокс Україна. URL: https://voxukraine.org/chy-dopomogla-chornomorska-zernova-initsiatyva-ukrayinskym-agrariyam

3. Український агробізнес: між викликами війни та можливостями ринку. Вокс Україна. URL: https://voxukraine.org/ukrayinskyj-agrobiznes-mizh-vyklykamy-vijny-ta-mozhlyvostyamy-rynku.
4. «Шляхи солідарності» ЄС–Україна. Європейська комісія. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_uk

ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ У СИСТЕМІ ЗОВНІШНІХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ

Опанасенко К. Р.[1]
студентка 4 курсу
НН інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

В умовах повномасштабної агресії Російської Федерації проти України економічні санкції набули особливого значення як багатовимірний інструмент захисту національних інтересів та формування сучасної архітектури зовнішньоекономічних відносин нашої держави. Санкційна політика сьогодні виконує подвійну функцію: з одного боку, це механізм міжнародного тиску на державу-агресора, а з іншого — важливий чинник трансформації економічних зв'язків України.

По-перше, санкції довели свою ефективність як засіб обмеження доступу Росії до світових фінансових ринків, сучасних технологій та критичного імпорту. За даними Європейської комісії та Міністерства фінансів США, обмежувальні заходи поширюються більш ніж на половину фінансового сектору РФ та охоплюють значну частину її експорту. Це безпосередньо знижує військово-економічний потенціал агресора, позбавляючи його стратегічних ресурсів для ведення війни.

По-друге, санкційний режим спричинив глибокі зрушення у зовнішньоекономічних відносинах України. Переформатування географії торговельних потоків відкрило нові перспективи для співпраці з Європейським Союзом, країнами «Великої сімки» та низкою стратегічних партнерів. Це сприяє інтеграції України в нові глобальні ланцюги створення доданої вартості, а також формує передумови для стійкої економічної інтеграції. Особливої ваги в цьому контексті набуває співпраця в енергетичному та транспортному секторах, що поступово зменшує критичну залежність України від російських ресурсів.

По-третє, санкційна політика стимулює внутрішні структурні зміни української економіки. Зокрема, обмеження імпорту з РФ активізує розвиток національного виробництва, стимулює пошук альтернативних постачальників і формує нові напрями імпортозаміщення. Важливим аспектом є також запровадження Україною власних санкцій проти російських компаній та фізичних осіб, що підкреслює здатність нашої держави не лише адаптуватися до глобальних викликів, а й виступати активним учасником формування міжнародної безпекової архітектури.

[1] Науковий керівник: Намонюк В.Є., завідувач кафедри міжнародних фінансів НН ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Отже, економічні санкції стали невід'ємною складовою зовнішньоекономічних відносин України у воєнний час, що поєднують у собі політичний та економічний вимір, водночас виконуючи функцію стримування агресора та відкриваючи нові можливості для економічного зростання й міжнародної інтеграції України. Подальша результативність санкційної політики безпосередньо залежатиме від її узгодженості з діями міжнародних партнерів, а також від здатності України ефективно використати нові вектори економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. European Commission. EU sanctions against Russia explained. – 2023.
2. Office of Foreign Assets Control (OFAC), U.S. Department of the Treasury. Sanctions Programs and Country Information. – 2024.
3. Мінекономіки України. Санкційна політика: результати та перспективи. – Київ, 2024.
4. Gurvich E., Prilepskiy I. The Impact of Financial Sanctions on the Russian Economy. – Russian Journal of Economics, 2023.
5. Ситник Г. П. Економічні санкції в системі міжнародної безпеки. – Київ: КНУ, 2022.

ПОТЕНЦІАЛ ВПРОВАДЖЕННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ОБЛІГАЦІЙ В УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бабур А.В.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Міжнародні економічні відносини»,
ННІ інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Муніципальні облігації (далі МО) – це боргові цінні папери, що випускаються штатами, містами, округами та іншими державними органами для фінансування капітальних проектів (будівництво шкіл, автомагістралей або каналізаційних систем) і розвитку інфраструктури. У світовій практиці цей фінансовий інструмент існує вже понад 200 років, зокрема активно використовується в США [2]. Однак, не кожне законодавство закріплює за муніципалітетами достатній рівень свободи у прийнятті рішень щодо випуску МО, світова практика свідчить про те, що рівень розвитку ринку істотно залежить від макроекономічної стабільності та інституційної зрілості держави [3].

Ситуація на фінансовому ринку розвинених країн та країн, що розвиваються, має значні відмінності: у більшості країн з низьким та середнім рівнем доходу загальний обсяг державної позики, як відсотка від ВВП, складає нижче 5%, тоді як в Японії – майже 30% [1; 4]. Хоча в окремих африканських країнах місцеві запозичення мають законодавчу основу, фактичний ринок муніципальних облігацій там ще не сформувався [4]. Більше того, муніципальні PPP (Private-Public Partnership) становлять невелику частину загальної діяльності PPP в країнах з низьким і середнім рівнем доходу, а середній розмір транзакцій є набагато меншим (в середньому приблизно вдвічі) [1]. Загалом у світі за 10-20 років пряме приватне кредитування муніципалітетів залишається вкрай обмеженим, натомість домінують прямі кредити від органів влади вищого рівня або через державні фінансові установи (GFIs) [1]. Таким чином, формування ринку МО у країнах із нижчим рівнем доходу значною мірою залежить від державної підтримки та наявності фінансових посередників.

Група Світового банку визначає ряд факторів, які обмежують залучення фінансування: ефективний попит на фінансування, регуляторні рамки та пропозиція, яка визначається станом національного фінансового ринку, регулюванням, а також поведінкою банків та інвесторів. Додатково фінансування можуть забезпечувати державні фінансові установи, такі як Development Bank of South Africa (ПАР), İlbank (Туреччина), Findeter

(Колумбія) чи BNDES (Бразилія). Уряди можуть стимулювати приватне кредитування муніципалітетів через гарантії або страхування ризиків, але це досить рідкісна практика [1; 4]. Саме тому розвиток ринку МО у країнах із нижчим рівнем доходу значною мірою залежить від державної підтримки та наявності фінансових посередників, достатнього попиту з боку фінансово спроможних міст, стабільного макросередовища, та прозорих правил регулювання. Україна не є винятком – її досвід свідчить про подібні закономірності у становленні ринку місцевих позик.

В Україні випуск облігацій місцевих позик (муніципальних облігацій) здійснюється з 2003 року. Загалом, протягом 2003-2020 років було проведено 88 випусків облігацій місцевих позик на загальну суму близько 21,52 млрд грн. Протягом 2018-2020 років лише чотири міста здійснювали випуск облігацій – Київ, Львів, Харків, Івано-Франківськ. Ці міста показали успішний досвід – облігації розкуповувалися швидко, оскільки мали чітку мету. Наприклад, у 2018-2021 роках Харків випустив 6 серій муніципальних облігацій, які розкупили за тиждень. З початку 2021 року не було здійснено жодного випуску МО, що частково пов'язано з введенням воєнного стану та пропозицією Міністерства фінансів [5].

Як можна бачити, в Україні вже існує фундамент для розвитку ринку МО: *позитивна практика емісії облігацій місцевих позик великими містами, наявність масштабних інфраструктурних проєктів, законодавча база*. Однак, на відміну від Польщі, де емісію МО можна здійснити швидше та простіше, ніж взяти кредит у банку, в Україні існує ряд перешкод: *адміністративна складність, невисока глибина інвестиційної бази, обмежена ліквідність, неоднорідне розкриття, брак рейтингів на муніципальному рівні, обережні боргові ліміти та вимоги до дисципліни виконання бюджетів* [5]. Мінімізація впливу цих факторів сприятиме розвитку облігацій внутрішнього місцевого боргу як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. За прикладом Польщі, коли Україна стане членом ЄС, ринок МО теж стане частиною цього простору, і тоді українські муніципалітети зможуть здійснювати запозичення за українським правом, але їхні облігації торгуватимуться на фондових біржах інших країн ЄС. Таким чином, український ринок муніципальних облігацій відображає ті самі закономірності, що й ринки країн, які лише формують інституційну спроможність місцевого самоврядування.

Отже, подальший розвиток ринку МО в Україні має значний потенціал у контексті післявоєнного відновлення. В умовах обмежених державних ресурсів та зростання боргового навантаження на центральний бюджет МО можуть стати альтернативним джерелом фінансування. Формування прозорої системи муніципальних запозичень здатне створити передумови

для переходу України до нової моделі місцевого економічного розвитку у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. World Bank Group. Unlocking Subnational Finance: Overcoming Barriers to Finance for Municipalities in Low- and Middle-Income Countries. Washington, DC: The World Bank, 2025. 1818 H Street NW, Washington DC 20433. Режим доступу: https://www.worldbank.org.
2. Mollenkamp, David Aladdin. Fiscal Federalism's Folly: How Bolstering Municipal Bond Markets May Obviate the Need for Alternative Local Infrastructure Development Financing in Developing Countries. SSRN Electronic Journal, 2024. Режим доступу: https://ssrn.com/abstract=4565350.
3. International Monetary Fund (IMF). Government Finance Statistics (GFS) Dataset. 2024. Режим доступу: https://data.imf.org/en/datasets/IMF.STA:GFS_SOO.
4. African Development Bank Group (AfDB). Annual Report 2024. Abidjan: AfDB, 2024. Режим доступу: https://www.afdb.org/en/documents/annual-report-2024.
5. Лібанов М.О., член Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Усне повідомлення, жовтень 2025.

ЕФЕКТИВНСТЬ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Гречушкіна С.[1]
студентка 3 курсу
ННінститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

В умовах воєнного часу, коли традиційні ринкові механізми функціонують зі збоями, монетарна політика стає ключовим інструментом виживання економіки. Для України, що переживає масштабну війну та руйнування інфраструктури, ефективність політики Національного банку України (НБУ) - не лише питання економічної доцільності, а й елемент національної безпеки. Підтримання стабільності гривні, стримування інфляції, контроль за валютним ринком і формування очікувань - це те, що забезпечує довіру до фінансової системи навіть у найкризовіші часи. Саме тому аналіз ефективності монетарної політики НБУ в період війни є вкрай важливим для розуміння поточного стану української економіки й визначення шляхів її відновлення.

Від початку повномасштабної агресії НБУ зберіг позицію жорсткої монетарної політики. Це рішення дозволило стабілізувати валютний ринок і запобігти панічним девальваційним очікуванням. У 2025 році головним викликом для Національного банку стало поєднання трьох цілей - пом'якшення валютних обмежень, перехід до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування [1]. Станом на осінь 2025 року Україна демонструє ознаки макрофінансової стабілізації. Міжнародні резерви становлять 46,5 млрд дол., що забезпечує близько 5 місяців імпортного покриття [2]. Це один із найвищих показників за останні роки війни. Ще у липні резерви були на рівні 43 млрд дол., що свідчить про позитивну динаміку накопичення валютних активів НБУ.

Водночас темпи інфляції поступово знижуються. Якщо у квітні 2025 року споживчі ціни зростали на 15,1% р/р, у травні - 15,9%, то вже в серпні цей показник упав до 13,2%, а у вересні - до 11,9%. НБУ прогнозує, що до кінця року інфляція може наблизитися до 10%, а у 2026 році - знизитися до 6-7% [3, 4, 5, 6]. Це означає, що монетарна політика почала давати ефект - інфляційні очікування стабілізуються, а гривня залишається відносно стійкою на тлі війни. Облікова ставка протягом літа-осені 2025 року утримується на рівні 15,5%, що є компромісом між боротьбою з інфляцією та підтримкою кредитної активності [6].

---

[1] Студентка 3 курсу
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка
Науковий керівник: Шепель Олександра Сергіївна, к.е.н, асистент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Пом’якшення валютних обмежень стало першим кроком до поступової лібералізації фінансового ринку. У травні та серпні 2025 року НБУ дозволив ширший спектр валютних операцій для бізнесу та інвесторів - зокрема репатріацію прибутків, купівлю валюти для імпорту та інвестицій. Це рішення сприяє поверненню довіри до гривні й стимулює іноземні інвестиції. За оцінками аналітиків НБУ, така лібералізація може вивільнити 2-5 млрд дол. на рік у вигляді додаткових інвестицій і притоку капіталу, що становить 1-2,5% ВВП. Навіть часткове повернення приватних депозитів з-за кордону може додати до реального зростання економіки 0,5-1% у короткостроковій перспективі.

Гнучкіший валютний курс - це спосіб дати ринку можливість самостійно реагувати на шоки. Фактично, це перехід від жорсткої фіксації до керованого плавання. У серпні-вересні 2025 року НБУ зменшив обсяги інтервенцій на валютному ринку. Якщо навесні чисті продажі сягали 3,2 млрд дол. на місяць, то у вересні вони скоротилися до 2,3 млрд дол., тобто на 28% менше. Якщо цей тренд збережеться, річні витрати резервів на підтримку курсу можуть скоротитися на 5-10 млрд дол. Це означає, що резерви залишаться стабільними, а гривня буде менш вразливою до короткочасних коливань. Для економіки це сигнал довіри: курс залишається контрольованим, але без жорстких адміністративних «стель» [7].

Інфляційне таргетування - це серце сучасної монетарної політики. Його повернення передбачає відновлення чіткої цілі за рівнем інфляції (традиційно - 5% ±1 п.п.) та використання процентних ставок як головного інструменту впливу. Якщо НБУ вдасться стабілізувати інфляцію на рівні 9-10% у 2025 році та довести її до 6-7% у 2026-му, це означатиме фактичне повернення до інфляційного таргетування і поступове зниження облікової ставки до 12-13% протягом наступного року [8].

В результаті ми спостерігаємо, що оголошені НБУ кроки мають усі шанси стати каталізатором економічного відновлення. Якщо вони реалізуються послідовно й на тлі продовження міжнародної підтримки, Україна може отримати додатковий приплив капіталу в розмірі 5-10 млрд дол. щорічно. Монетарна політика НБУ в умовах війни є відносно ефективною, попри надзвичайно складне середовище. Збереження облікової ставки на рівні 15,5%, поступове зниження інфляції до 11,9%, стабілізація резервів на рівні 46,5 млрд дол. і скорочення валютних інтервенцій - це ознаки поступового, але реального покращення економіки.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Підсумки обговорення Комітету з монетарної політики щодо рівня облікової ставки. [Електронний

ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/news/all/pidsumki-diskusiyi-chleniv-komitetu-z-monetarnoyi-politiki-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-oblikovoyi-stavki-10-veresnya-2025-roku
2. Finteco. Міжнародні резерви України досягли 46,5 млрд доларів: що відомо. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://finteco.com.ua/article/24986-mizhnarodni-rezervy-ukrainy-dosiahly-46-5-mlrd-dolariv-shcho-vidomo/
3. Національний банк України. Коментар НБУ щодо рівня інфляції у травні 2025 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-v-travni-2025-roku
4. Національний банк України. Коментар НБУ щодо рівня інфляції у квітні 2025 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-v-kvitni-2025-roku
5. Національний банк України. Коментар НБУ щодо рівня інфляції у серпні 2025 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-v-serpni-2025-roku
6. Національний банк України. Інфляційний звіт, III квартал 2025 року: інфляція за підсумками року знизиться до однозначного рівня. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/monetary/report
7. VoxUkraine. Біла книга реформ 2025: Монетарна політика і банківський сектор. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://voxukraine.org/bila-knyga-reform-2025-rozdil-4-monetarna-polityka-i-bankivskyj-sektor
8. VoxUkraine. Десятиріччя інфляційного таргетування в Україні: уроки для нової епохи невизначеності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://voxukraine.org/desyatyrichchya-inflyatsijnogo-targetuvannya-v-ukrayini-uroky-dlya-novoyi-epohy-nevyznachenosti

ЦИФРОВА РЕЕМІГРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Міська Я. Б.[1]
студент 3 курсу,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації призвело до масштабного переміщення українських працівників і продовжує створювати суттєві ризики для національного ринку людського капіталу [1]. Водночас в Україні поступово формується нова парадигма зайнятості, заснована на віддаленому форматі роботи, що забезпечує можливість збереження професійної активності фахівців незалежно від їхнього місця перебування — як за межами країни, так і у відносно безпечніших регіонах. У цьому контексті поняття «цифрової реемігрaції» доцільно трактувати як підтримання трудового та економічного зв'язку українських мігрантів із вітчизняним ринком праці шляхом дистанційного виконання професійних обов'язків. Така форма зайнятості сприяє збереженню інтелектуального потенціалу нації, підвищенню гнучкості економічних процесів та підтриманню довгострокової економічної стійкості держави.

У секторі інформаційних технологій зафіксовано, що до початку повномасштабного вторгнення в Україні працювало щонайменше 285 тис. програмістів, із яких близько 84 % зберегли повну зайнятість після переміщення до безпечніших регіонів або за кордон [2]. Результати масштабних опитувань переселенців свідчать, що приблизно 18 % внутрішньо переміщених осіб здійснюють трудову діяльність у дистанційному форматі, тоді як серед українських трудових мігрантів за кордоном частка тих, хто продовжує працювати віддалено на українських роботодавців, становить близько 9 % [3]. Такі дані підтверджують поступове закріплення дистанційних форм зайнятості як одного з ключових механізмів адаптації українського ринку праці до умов воєнного часу.

Дистанційна зайнятість виступає своєрідним мостом між українськими фахівцями та національною економікою, забезпечуючи безперервність трудових зв'язків навіть за умов вимушеного переміщення. Працюючи на українські компанії або зберігаючи робоче місце в межах вітчизняного ринку, такі працівники продовжують робити внесок у розвиток національної економіки. Це проявляється через грошові перекази, зокрема в

[1] Науковий керівник: Шепель Олександра Сергіївна, к.е.н, асистент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

іноземних валютах, підтримання професійних і ділових контактів із колегами в Україні, а також збереження та вдосконалення власної кваліфікації, що має довгострокове значення для відновлення людського капіталу країни.

У контексті триваючих військових дій, коли традиційні канали репатріації залишаються заблокованими або пов'язані з високим рівнем ризику, концепція цифрової реемігрції постає як альтернативна форма повернення громадян. Вона дає змогу підтримувати зв'язок із батьківщиною та робити внесок у її розвиток, перебуваючи за кордоном. Зокрема, результати дослідження під керівництвом Ілони Сологуб, проведеного для аналітичної платформи Vox Ukraine, свідчать, що така модель може сприяти подальшій фізичній репатріації: фахівці, які зберігали дистанційну залученість до українського суспільного та економічного життя, демонструють вищу ймовірність повернення або участі у повоєнній відбудові країни [4].

У свою чергу, законодавство України у сфері віддаленої роботи вже має певний досвід практичного застосування, однак потребує суттєвого розширення та адаптації до умов, коли працівник фактично перебуває за межами країни [5]. Для прискорення процесів цифрової реемігрції доцільно впроваджувати мотиваційні механізми — зокрема, податкові стимули, програми підтримки дистанційних працівників-мігрантів та заходи зі спрощення доступу до українських платформ зайнятості. Реалізація таких кроків сприятиме залученню представників української діаспори, збереженню їхнього професійного потенціалу та його спрямуванню на відбудову держави. Особливої уваги заслуговують категорії мігрантів, для яких фізичне повернення на батьківщину ускладнене через зруйноване житло, втрату місця роботи або окупацію їхніх домівок російськими військами. Саме для них цифрова реемігрція може стати дієвим механізмом підтримання зв'язку з Україною та внеску у її повоєнне відновлення.

Список використаних джерел:

1. UNHCR. Annual Results Report – Ukraine 2024. 2024 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.unhcr.org/sites/default/files/2025-06/Ukraine%20ARR%202024.pdf
2. WorkMotion. How has the war in Ukraine affected the ability of companies and employees to work remotely*?* 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://workmotion.com/how-has-the-war-changed-remote-work-in-ukraine/
3. International Centre for Migration Policy Development. Displacement, integration, and return: What remote work possibilities for

Ukrainians? 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.icmpd.org/blog/2023/displacement-integration-and-return-what-remote-work-possibilities-for-ukrainians
4. Sologoub I. Return or stay? What factors impact the decisions of Ukrainian refugees. VoxUkraine, 16 січня 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://voxukraine.org/en/return-or-stay-what-factors-impact-the-decisions-of-ukrainian-refugees
5. Accace. Remote work in Ukraine and its legal regulation. 7 травня 2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://accace.com/remote-work-in-ukraine/

РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРІОРІТЕТИ ТА СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

***Бобер І.А.**[1]
студент бакалавр
Навчально науковий інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Повномасштабна війна, розпочата росією проти України у 2022 році, спричинила найглибшу соціально-економічну кризу за період незалежності. Зруйновано мільйони квадратних метрів житла, тисячі об'єктів інфраструктури, промислових підприємств, транспортних вузлів, освітніх і медичних закладів. Проте, попри масштабні втрати, українська економіка продемонструвала високу стійкість, зберігши функціонування фінансової системи, продовольчої безпеки та основних ланцюгів постачання. За цих умов питання визначення регіональних економічних пріоритетів і формування дієвих стратегій розвитку набуває особливого значення, адже саме регіональний вимір відбудови стане основою загальнонаціонального економічного відновлення.

Згідно з останньою оцінкою потреб на відновлення, проведеною Світовим банком спільно з урядом України, Європейською комісією та ООН у лютому 2025 року, загальна вартість відбудови країни після трьох років війни оцінюється приблизно у 524 млрд доларів США. Найбільших збитків зазнали житловий фонд, транспортна, енергетична та промислова інфраструктура, а також аграрний сектор, який постраждав від мінування територій і втрати частини експортних потужностей [1]. При цьому спостерігається значна регіональна диференціація збитків: східні та південні області зруйновані найбільше, тоді як західні регіони стали основними приймачами внутрішньо переміщених осіб, що створює додаткове навантаження на їхні бюджети та соціальну інфраструктуру.

У регіонах, що безпосередньо постраждали від бойових дій (Харківська, Сумська, Чернігівська, Донецька, Луганська, Херсонська та Запорізька області), першочерговими економічними пріоритетами є відновлення житлового фонду, критичної інфраструктури, енергетичних мереж і транспортних комунікацій. Важливо реалізовувати ці процеси за принципом «build back better», тобто не просто відновлювати зруйновані об'єкти, а будувати їх з урахуванням підвищених стандартів енергоефективності, цифровізації та кліматичної стійкості [2]. Для тилових регіонів, зокрема Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької,

[1] Науковий керівник Гринь О.В., асистент кафедри міжнародних фінансів ННІ ІМВ

Тернопільської та Закарпатської областей, пріоритетним завданням стає розвиток соціальної інфраструктури, системи житлового забезпечення, освіти та охорони здоров'я. Значна кількість переселенців потребує доступу до робочих місць і соціальних послуг, тому держава має стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу через пільгове кредитування, грантові програми та проєкти місцевих громад. Як зазначають експерти OECD, під час воєнного періоду саме регіональні економічні ініціативи демонструють найбільший мультиплікативний ефект для створення робочих місць та підтримки внутрішнього попиту [3].

Окрему увагу слід приділити аграрним і експортно орієнтовним регіонам, для яких основним викликом залишається розмінування сільськогосподарських земель, відновлення інфраструктури зберігання, транспортування та переробки продукції. Для індустріальних центрів України – Києва, Дніпра, Кременчука, Запоріжжя, Миколаєва – важливою залишається модернізація промислових потужностей і логістичних мереж, а також диверсифікація виробництва з урахуванням нових безпекових ризиків. Відновлення промислових кластерів має супроводжуватися стимулюванням інновацій, залученням іноземних інвестицій і створенням сприятливих умов для реінвестування прибутків у модернізацію виробництва.

Підсумовуючи можна зазначити, що регіональні економічні пріоритети та стратегії України в умовах війни мають базуватися на диференційованому підході, який враховує рівень руйнувань, демографічні тенденції, наявність людського капіталу та інфраструктурний потенціал. Для прифронтових і деокупованих регіонів пріоритетом є фізичне відновлення та безпека; для тилових – розвиток людського капіталу, соціальних послуг і малого бізнесу; для аграрних – розмінування й відновлення логістичних ланцюгів; для індустріальних – модернізація виробництва та інтеграція у глобальні ланцюги створення доданої вартості. Лише комплексна регіональна політика, що поєднує економічне зростання, безпекові аспекти та ефективне управління ресурсами, здатна забезпечити стійке відновлення України та закласти фундамент для її післявоєнного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Буркинський Б.В., Лайко О.І. Пріоритети управління розвитком регіональних економічних систем в Україні: курс відновлення та євроінтеграції. Вісник Національної академії наук України. 2024. 11. С. 20–33.

2. Жигалкевич, Ж.М. Стратегічне управління розвитком державно-приватного партнерства в умовах повоєнної трансформації економіки. Журнал стратегічних економічних досліджень, 2025 (1), 148–158.
3. Череп А.В., Олейнікова Л.Г., Череп О.Г., Аношина, С.С. Визначення впливу інструментів інноваційного розвитку на повоєнне відновлення економіки України. Технологічний аудит та резерви виробництва, 2025. *2*(4(82). С. 74–79.

ОБОРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НОВИЙ ВИМІР МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ

Мурга В. О.[1]
студентка 3 курсу,
ННІ Інститут міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

За останні 11 років Україна пройшла чіткий трансформаційний шлях – від Революції Гідності та підписання Угоди про асоціацію з ЄС до поступової інтеграції в європейський дослідницький простір через участь у програмі Horizon 2020, що зміцнила науково-інноваційний потенціал держави. Воєнні події — анексія Криму та війна на сході, а згодом і повномасштабне вторгнення 2022 року — стали каталізатором переходу від цивільної співпраці у сфері досліджень до розвитку оборонно-технологічного партнерства та поступово змінили роль України з адресата технологічної допомоги на джерело інновацій, перевірених у бойових умовах.

У 2023 році було створено Brave1 — національний координаційний центр, покликаний систематизувати та прискорити перетворення українських оборонних розробок із прототипів у практично застосовні рішення, за ініціативою Міністерства цифрової трансформації та Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості. Ініціатива запровадила процедури відбору та пріоритизації проєктів, що мають практичну цінність на полі бою, організувала механізми оперативного випробування і надала фінансову підтримку від держави стартапам і науковим групам, значно скорочуючи час від прототипу до впровадження. [1] В результаті, ця інституційна база стала фундаментом для подальшої міжнародної інтеграції українських розробок.

У липні 2025 року Європейська комісія спільно з урядом України оголосили про запуск ініціативи BraveTech EU, офіційно заявленої як масштабна програма прискорення оборонних інновацій через тісну співпрацю з Україною. [2] Для ЄС це означає швидкий доступ до технологій та рішень, які вже були відпрацьовані в українських польових умовах та можливість диверсифікувати ланцюги постачання критичних технологій у Європу. Для України, в свою чергу, це фактична інтеграція в європейську систему безпеки, адже саме її технологічні рішення стануть елементом європейської оборонної архітектури.

[1] Науковий керівник: Шепель О.С., к.е.н, асистент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ННІ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Реалізація BraveTech EU ґрунтується на двохфазовій механіці. Перша фаза — відбір і раннє випробування проєктів із наданням невеликих грантів та доступом до тестових майданчиків. Друга фаза — сертифікація, комерціалізація та вихід на ринки ЄС, зокрема через інтеграцію в механізми Європейського фонду оборони і Європейської схеми оборонних інновацій та співпраці з приватним сектором. Фінансування передбачено за рахунок грантових ресурсів ЄС, які забезпечують гранти на дослідження. Додаткове фінансування надходить з бюджету України, чия сторона координує участь національних проєктів і співфінансує українські стартапи. [2, 3, 4]

Однак, у жовтні 2025 року, Україна та Норвегія підписали меморандум про створення програми Brave–Norway, що першим прикладом двосторонньої реалізації моделі Brave. [5] В перспективі ця модель має потенціал трансформуватися в централізовану мережу двосторонніх та багатосторонніх угод, де кожна окрема програма функціонуватиме через координацію, стандартизацію процедур відбору, випробувань і сертифікації, забезпечених платформою Brave1. Така структура дозволить Україні не лише масштабувати власні оборонні розробки, а й виступати організаційним центром у формуванні європейського ринку оборонних інновацій, інтегруючи партнерів різних рівнів — від окремих країн до інституцій ЄС.

Крім того, така міжнародна інтеграція українських розробок створить умови для поступової релокації суміжних виробничих потужностей і ланцюгів постачання у сусідні до великих індустріальних кластерів Західної Європи та промислово орієнтовані країни, що забезпечить близькість до кінцевих європейських ринків та зменшення ризиків у ланцюгах постачання.

Таким чином, Україна стає технологічним лідером у європейській оборонно-технологічній екосистемі — не лише постачальником перевірених рішень, а й координатором їх валідації, сумісного виробництва та інтеграції у європейські ланцюги, що перетворює наявний інноваційний досвід на стратегію довгострокової оборонної й економічної стійкості. Для війни та післявоєнної відбудови це означатиме конкретні переваги: прямий канал комерціалізації інновацій та пришвидшення модернізації Збройних Сил через доступ до партнерських ресурсів.

Список використаних джерел:

1. https://brave1.gov.ua/
2. https://digitalstate.gov.ua/uk/projects/tech/brave1
3. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/bravetech-eu_en

4. https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-and-ukraine-boost-battlefield-driven-solutions-bravetech-eu_en
5. https://digitalstate.gov.ua/news/tech/brave-norway-eur20m-to-boost-defense-innovation-between-ukraine-and-norway

ЕФЕКТИ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ, СПРИЧИНЕНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЮ ВІЙНОЮ

Грушевська Г.В.[1]
студентка 2 курсу спеціальності
"Міжнародні економічні відносини"
ННінституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

Російсько-українська війна вплинула на багато сфер політичного, економічного та соціального життя. Відплив населення, особливо із зон бойових дій, докорінно змінив міграційну ситуацію в самій Україні та багатьох країнах ЄС. Через війну мільйони українців були змушені залишити свої домівки — частина виїхала за кордон, інші перемістилися у більш безпечні регіони країни [1]. Починаючи з 2022 року, Україна переживає масштабну міграційну кризу, яка триває й сьогодні. Агресивні дії Росії спричинили найбільший потік біженців у Європі з часів Другої світової війни. Саме тому дослідження причин та особливостей цієї міграції є надзвичайно важливим і визначає актуальність обраної теми.

Хвиля біженців з України не схожа на попередні міграційні кризи, які спіткали Європейський континент у 21 столітті. Відмінність у тому, що більшість українських біженців – жінки працездатного віку з вищою освітою та їх діти.

За даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), станом на початок 2023 року статус тимчасового захисту у країнах ЄС отримали близько 4,9 млн українців, найбільше — у Польщі, Німеччині та Чехії [2].

Головними аргументами на користь вибору польського напряму евакуації були такі:

– мовний чинник, тобто достатня близькість між українською та польською мовами, що дозволяє новоприбульцям з України якомога краще і швидше порозумітися в Польщі;

– близькість та доступність українсько-польського державного кордону, протяжність якого понад 500 км та вздовж якого традиційно функціонує майже десяток контрольно-пропускних пунктів, які у форс - мажорній ситуації виявилися зовсім відкритими для біженців з України;

– попереднє знайомство з польськими реаліями – чимало вихідців з України до війни побували в Польщі чи то в ролі трудових мігрантів, чи то як туристи або як студенти в польських вищих навчальних закладах.

[1] Науковий керівник: Шепель О.С., к.е.н, асистент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин НН ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

– більш високий рівень розвитку Польщі як країни-члена Європейського Союзу в порівнянні з Україною, у чому багато емігрантів до цієї держави вбачають не лише кращий рівень життя в польських реаліях, але й нові можливості для самореалізації [3].

Понад 12,7 мільйона людей в Україні потребують термінової гуманітарної допомоги, зокрема понад 3,6 мільйона людей, які стали внутрішньо переміщеними особами через повномасштабну війну. Станом на січень 2025 року у світі зареєстровано близько 6,8 мільйона біженців з України [4].

Зрештою, тенденції 2024 року свідчать про те, що значний рівень імміграції та повернення громадян України, які шукають захисту, продовжиться у 2025 році, якщо не відбудеться фундаментальних змін у безпековій ситуації в країні.

Водночас інтеграція на ринок праці українських бенефіціарів тимчасового захисту досягла значного прогресу. Нещодавнє дослідження, проведене Німецьким інститутом досліджень зайнятості (IAB), показало, що рівень зайнятості українських біженців зріс між останнім кварталом 2022 року та першим кварталом 2024 року у 17 з 19 країн, де були доступні дані [5].

Особливістю сучасної міграції є її змішаний характер: разом із трудовими мігрантами країну залишили біженці, студенти, а також спеціалісти високої кваліфікації [6]. Це створює нові виклики для внутрішнього ринку праці, оскільки скорочується пропозиція робочої сили, особливо в тих секторах, де традиційно працювали мігранти — будівництві, транспорті, сільському господарстві.

Водночас прийом великої кількості біженців став викликом і для приймаючих країн. Системи освіти, охорони здоров’я та соціального захисту в Польщі, Німеччині та інших державах працюють на межі можливостей [7]. Тривала міграційна криза створює додаткове навантаження на державні бюджети та може спричиняти соціальну напругу. Тому необхідно забезпечувати підтримку як біженцям, так і громадам, які їх приймають, щоб уникнути перевантаження соціальних служб.

Для України масовий відтік населення становить загрозу післявоєнній відбудові. Масове повернення біженців залежить від воєнної ситуації та, в довгостроковій перспективі, від стратегії розвитку. Нинішня міграційна криза ставить перед країнами, що приймають українських громадян, низку складних викликів і потребує впровадження продуманої політики, спрямованої на їх подолання. Важливо чітко визначити основні пріоритети, щоб стабілізувати ситуацію, уповільнити темпи міграції та створити умови для повернення українців додому. Лише за активної ролі держави

міжнародна міграція може стати не втратою, а ресурсом для відбудови країни.

Список використаних джерел:

1. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2023. Вип. 48. С. 196–201.
2. Економічна правда. Як війна впливає на міграційні процеси в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/.
3. З початку війни у Польщі народилося понад 600 українських немовлят. Еспресо. 10 квітня 2022 р.
4. Ukraine emergency. UNHCR. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.unhcr.org/us/emergencies/ukraine-emergency.
5. ICMPD. Migration Outlook 2025. С. 80. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.icmpd.org/file/download/63373/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202025.pdf.
6. Лібанова Е. Як скоротиться чисельність населення України через війну – прогноз соціолога. Слово і діло. 7 червня 2022 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.slovoidilo.ua/2022/06/07/novyna/suspilstvo/yakskorotytsya-chyselnist-naselennya-ukrayiny-cherez-vijnu-prohnoz-soczioloha.
7. Рендюк Т. Вимушена міграція в надзвичайних умовах російсько-української війни та її негативні наслідки для генофонду України. Народна творчість та етнологія. 2022. № 3 (395). С. 5–14.

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР СТАБІЛІЗАЦІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Петюшенко В. С.
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
Корогодова О. О.
доцентка, к.е.н.,
доцентка кафедри міжнародної економіки
КПІ ім. Ігоря Сікорського

У воєнний час прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є критично важливими для стабілізації економіки країни, залучення нових технологій, людського капіталу та обміну досвідом з країнами-партнерами. За останні роки спостерігаються різкі зміни в рівні залученості ПІІ в Україну. У 2021 р. обсяг прямих іноземних інвестицій становив 6687 млн дол. США, однак у 2022 р. скоротився до 1152 млн дол. (-82,8%) внаслідок повномасштабного вторгнення. У 2024 р. він зріс до 3329 млн дол., що на 21,6% менше порівняно з 2023 р. (4247 млн дол.) [1].

Незважаючи на зазначену динаміку, можна виокремити регіони, що зберігають найвищий рівень інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів. Значна частина іноземних капіталовкладень зосереджена в м. Київ, що зумовлено не лише історичним статусом столиці як провідного економічного центру країни, але і концентрацією юридично зареєстрованих підприємств. Аналіз динаміки ПІІ в регіони в часи повномасштабної війни показав, що лише 4 області змогли збільшити обсяги іноземних інвестицій: Черкаська (+23,5%), Івано-Франківська (+12,6%), Чернігівська (+11,6%) і Київська (+3,9%). Основною галуззю, що забезпечила цей розвиток, стало сільське господарство, а ключовими інвесторами - США, Швейцарія, Кіпр, Данія та інші країни ЄС [1].

Окрім вже згаданого сільського господарства, велику частку ПІІ складають інвестиції в промисловість, будівництво, енергетику, транспорт та ІТ сферу, в тому числі у стартапи [2]. Сільське господарство зберігає статус пріоритетного сектора економіки завдяки сприятливим природним умовам і зростаючому світовому попиту на продовольство, що визначає його високу інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів. Промисловість, зокрема металургія та видобувна галузь, отримує значні інвестиції для модернізації виробництва та впровадження новітніх технологій. Енергетичний сектор, включно з відновлюваними джерелами енергії, виступає вагомим напрямом залучення капіталу внаслідок нагальної потреби в модернізації інфраструктури та забезпеченні енергетичної

безпеки держави. Транспортна інфраструктура і будівництво є ключовими напрямами для інвестицій, що сприяють розвитку логістики та відновленню країни. ІТ сектор є одним з провідних напрямів завдяки високому потенціалу росту, експорту послуг і розвитку інновацій. Ці галузі разом формують базу для стабільного притоку прямих іноземних інвестицій в економіку України в умовах як мирного часу, так і воєнної нестабільності.

У сучасних умовах зберігаються значні бар'єри, що стримують інвестиційну активність в Україні. Передусім, повномасштабна війна є важливим фактором, що суттєво ускладнює залучення іноземних інвестицій в національну економіку. Також перешкодами стають неефективна судова система, податкове навантаження, бюрократія та відсутність прозорості в ухваленні рішень, що в свою чергу знижують рівень довіри підприємців до держави [3].

У цьому контексті важливою залишається роль державної політики у формуванні сприятливого інвестиційного клімату, що включає забезпечення макроекономічної стабільності, захист прав інвесторів, прозорість регуляторних процедур та ефективну комунікацію з міжнародними партнерами. Особливу увагу потрібно приділити розвитку інституційної спроможності, цифровізації державних сервісів та реформуванню судової системи, що дозволить підвищити довіру до України як надійного інвестиційного майданчика. У перспективі післявоєнного відновлення ПІІ можуть стати одним із головних джерел фінансування модернізації інфраструктури, промисловості та людського капіталу, сприяючи економічному зростанню, інтеграції в глобальні виробничі ланцюги, посиленню експортного потенціалу та зміцненню позицій на міжнародних ринках. Таким чином, ПІІ відіграють стратегічну роль у формуванні конкурентоспроможної, інноваційної та стійкої економіки України.

Список використаних джерел:

1. Прямі іноземні інвестиції у регіони України за час повномасштабного вторгнення [Електронний ресурс] / Міжнародна аналітична агенція. — Режим доступу: https://iaa.org.ua/portfolio/foreign-direct-investment-in-the-regions-of-ukraine-during-the-full-scale-invasion/
2. Моісеєнко Т. Є., Корогодова О. О., Глущенко Я. І., Черненко Н. О. Структурні елементи формування і функціонування екосистеми стартапів в умовах четвертої промислової революції. — № 11 (2020): Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». — С. 81-88. DOI: https://doi.org/10.26565/2310-9513-2020-11-09

3. Інвестиції в Україну: виклики та перспективи - дослідження. — Спілка українських підприємців [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://sup.org.ua/news/rezultaty-doslidzhennia-sup/

UKRAINE'S EXCHANGE RATE STABILITY AND ITS DEPENDENCE JN EXTERNAL FINANCING

Ivashchenko A.[1]
third-year student
Supervisor:

Since the commencement of the full-scale invasion of Ukraine, the nation's economy has operated under conditions of extreme fiscal stress. In response to these unprecedented circumstances, the National Bank of Ukraine (NBU) implemented a fixed exchange rate regime for the Ukrainian hryvnia. This policy intervention was designed to mitigate panic-driven market behaviors, ensure financial system stability, and facilitate the adaptation of economic agents - both firms and households - to wartime conditions [1]. The sustainability of this fixed exchange rate regime has been fundamentally underpinned by substantial international credit facilities and grant financing [2]. Following the accumulation of sufficient foreign exchange reserves, the NBU initiated a transition toward a managed flexibility framework, which remains operational as of October 2025.

The maintenance of exchange rate stability necessitates continuous market interventions through hryvnia purchases or sales, with these operations drawing upon foreign exchange reserves. Since the onset of the full-scale invasion, the replenishment of these reserves has become critically dependent on foreign assistance. This operational framework reveals a fundamental vulnerability: the stability of the national currency rests primarily upon the continuity of international financial support. Cumulative data indicate that the NBU has deployed approximately $85-90 billion for exchange rate interventions since 2022 [3]. Notably, despite the transition from a fixed to a managed flexibility regime, intervention expenditures escalated from $23 billion in 2022 to $35 billion in 2024 [3]. December 2024 witnessed unprecedented intervention levels, with foreign currency sales approaching $5 billion. This surge can be attributed to multiple factors: heightened foreign currency demand driven by year-end payment obligations, particularly import procurement [4], and substantial capital outflows from the private sector. These dynamics, compounded by persistent current account deficits, have generated significant structural foreign exchange imbalances. Consequently, the monetary authorities elevated the key policy rate in December to support currency stability [5]. Simultaneously, robust external aid inflows during this period enabled aggressive intervention without immediate reserve depletion, paradoxically resulting in net reserve accumulation [5].

The contemporary exchange rate management framework confronts multiple interconnected challenges. First, the gradual pace of trade recovery, juxtaposed with sustained import demand, perpetuates structural imbalances in foreign

[1] Namoniuk V.,Ph. D. in Economics, Associate Professor

exchange markets, necessitating continued reserve deployment. Second, elevated inflation levels create a complex policy trade-off, as currency depreciation amplifies pass-through inflationary pressures, requiring careful calibration between exchange rate management and price stability objectives. Furthermore, labor force emigration and infrastructure degradation have substantially diminished productive capacity, while weakened export capabilities constrain organic foreign currency generation, thereby intensifying dependence on external financial flows [6].

While the NBU has demonstrated operational competence in exchange rate management, the fundamental reliance on international assistance for preventing hryvnia depreciation remains problematic [2]. This vulnerability has become particularly acute in 2025, following the suspension of United States aid to Ukraine in March [7]. European support, though remaining substantively committed, faces its own fiscal constraints that may influence future aid volumes. The reality of wartime economics renders complete independence from international support unrealistic; nonetheless, the current degree of dependence poses significant macroeconomic risks.

Evidence suggests the NBU has undertaken measures to reduce external aid dependency. September 2025 data reveal a five-month minimum in foreign reserve-based currency sales, accompanied by expanded exchange rate fluctuation bands [8]. However, these developments should be interpreted cautiously, as underlying conditions remain volatile and context-dependent. The Bank's strategic framework explicitly identifies transition to a floating exchange rate regime as a long-term objective [2], aiming to enhance monetary policy effectiveness, alleviate foreign reserve pressures, and establish sustainable currency market equilibrium. Nevertheless, this transition presents considerable complexity, with the hryvnia maintaining substantial dependence on official interventions. The NBU continues to pursue a calibrated approach to exchange rate flexibility, intervening selectively to prevent volatility levels that might destabilize inflation expectations or threaten financial system integrity.

The NBU’s experience since 2022 illustrates the intricate balance required between maintaining macroeconomic stability and pursuing exchange rate policy autonomy within a wartime economic framework. While the initial fixed exchange rate regime successfully stabilized economic conditions, it simultaneously entrenched structural dependencies on external financing mechanisms.

References:

1. National Bank of Ukraine. (n.d.). FX restrictions and exchange rate policy. https://bank.gov.ua/en/markets/liberalization

2. Shapoval, Y. (2022, November). Ukraine’s monetary policy

effectiveness under war. Scientific Bulletin of International Association of Scientists (Series: Economy, Management, Security, Technologies). https://www.researchgate.net/publication/366469247_UKRAINE'S_MONETARY_POLICY_EFFECTIVENESS_UNDER_WAR

3. National Bank of Ukraine. (n.d.). Currency interventions, 2022-2025. https://bank.gov.ua/en/markets/currency-interventions?startDate=2022-02-01&endDate=2025-11-30

4. Centre for Economic Strategy (CES). (2024). Ukrainian economy in 2024. https://ces.org.ua/en/ukrainian_economy_in_2024

5. National Bank of Ukraine. (2025, January). MMR 2025-01. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2025-01_en.pdf?v=11

6. National Bank of Ukraine. (2025, May). What does the NBU plan to do with the exchange rate and FX restrictions? https://bank.gov.ua/en/news/all/scho-nbu-planuye-robiti-z-kursom-ta-valyutnimi-obmejennyami

7. Center for Strategic and International Studies (CSIS). (n.d.). Can Ukraine fight without US aid? Seven questions to ask. https://www.csis.org/analysis/can-ukraine-fight-without-us-aid-seven-questions-ask

8. ICU (2025, September). ICU Weekly Insight – 15 September 2025. https://icu.ua/download/7779/ICUWeeklyInsight-20250915-Ukr.pdf